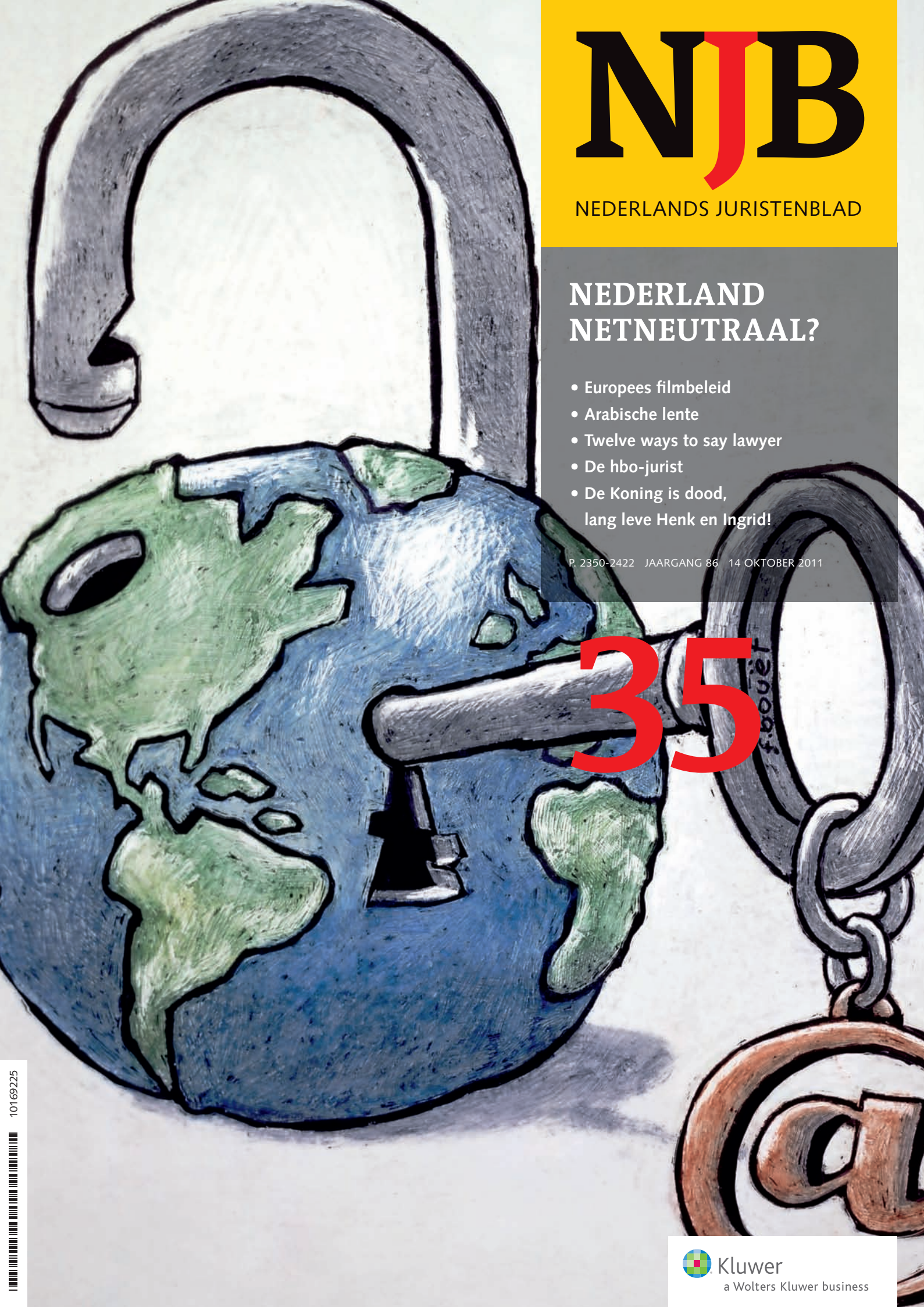

NJB

NEDERLANDS JURISTENBLAD

NEDERLAND NETNEUTRAAL?

- Europees filmbeleid
- Arabische lente
- Twelve ways to say lawyer
- De hbo-jurist
- De Koning is dood,
lang leve Henk en Ingrid!

P. 2350-2422 JAARGANG 86 14 OKTOBER 2011

35

Kluwer

a Wolters Kluwer business

Vacature

Rechter in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Wegens het terugtreden van de Nederlandse rechter in het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, de heer mr. B.E.P. Myjer, ontstaat per 1 november 2012 een vacature. Met het oog daarop dient de Nederlandse regering aan de Raad van Europa een voordracht te doen van drie kandidaten voor genoemde functie.

De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa kiest op basis van die voordracht een Nederlandse rechter. De ambtstermijn bedraagt negen jaar. Herbenoeming is niet mogelijk.

Kandidaten dienen te voldoen aan de volgende eisen:

- het hoogst mogelijk zedelijk aanzien genieten en in zich verenigen de voorwaarden die worden vereist voor het uitoefenen van een hoge functie bij de rechterlijke macht, ofwel rechtsgeleerde zijn van erkende bekwaamheid;
- grondige kennis bezitten van het EVRM en de daarop gebaseerde jurisprudentie van het Hof;
- in beginsel beschikken over rechterlijke ervaring;
- de vaardigheid bezitten om zich mondeling en schriftelijk effectief in het Engels en/of Frans uit te drukken;
- beschikken over relevante internationale ervaring en rekening kunnen houden met verschillen in rechtsculturen van de landen van de Raad van Europa;
- gelet op het feit dat de benoemingstermijn van de rechters eindigt wanneer zij de leeftijd van 70 jaar bereiken, op een leeftijd zijn die benoeming voor negen jaar in beginsel mogelijk maakt.

De regering verwijst ten aanzien van het bovenstaande tevens naar de artikelen 21 tot en met 23 van het EVRM.

Schriftelijke sollicitaties, voorzien van een curriculum vitae, dienen uiterlijk twee weken na publicatie van deze advertentie te worden gericht aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en Veiligheid en Justitie en te worden verzonden naar:

de Minister van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage
t.a.v. de Directie Wetgeving, kamer H 511.

De Minister van Buitenlandse Zaken doet de voordracht aan de Ministerraad mede namens zijn ambtgenoot van Veiligheid en Justitie.

Ten behoeve van de voordracht wordt een aanbeveling aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en Veiligheid en Justitie uitgebracht door een Aanbevelingscommissie.

Inlichtingen over de functie, de voordrachtsprocedure en de verkiezingsprocedure bij de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa kunnen worden ingewonnen bij de secretarissen van de Aanbevelingscommissie, de heer mr. R.A.A. Böcker (Ministerie van Buitenlandse Zaken, tel. 070 - 348 48 98, e-mail: roeland.bocker@minbuza.nl) en de heer prof. mr. M. Kuijer (Ministerie van Veiligheid en Justitie, tel. 070 - 370 48 61, e-mail: m.kuijer@minvenj.nl).

Degenen die de aandacht willen vestigen op naar hun mening geschikte kandidaten, wordt verzocht dit uiterlijk twee weken na publicatie van deze advertentie te doen bij de Minister van Veiligheid en Justitie op bovengenoemd adres.

Vooraf 1760 2353

Prof. mr. T. Hartlief

De prijs van vooruitgang
Wetenschap 1761 2354

Mr. J.P. Sluijs

Nederland netneutraal?

De zin en onzin van netneutraliteit in Nederlands telecommunicatierecht

Focus 1762 2361

Mr. drs. A.C. Bergman

Europees filmbeleid
Opinie 1763 2367

Prof. dr. N.J. Schrijver

De Arabische Lente en de VN-Veiligheidsraad

Maakt één zwaluw zomer?

Opinie 1764 2368

Mr. drs. B. van der Sloot

De koning is dood, lang leve Henk en Ingrid
Praktijk 1765 2370

Mr. A. Buyserd

Twelve ways to say: lawyer
Praktijk 1766 2374

Dr. J. Welten

Mr. T. van der Dussen

Drs. E.M. Verboon

Het beroep van de hbo-jurist: een case study
Rubrieken
1767-1789 Rechtspraak 2367

1790 Boeken 2394

1791-1803 Tijdschriften 2395

1804-1807 Wetgeving 2403

1808-1811 Nieuws 2414

1812 Universitair nieuws 2419

1813 Personalía 2421

1814 Agenda 2422

Het is tijd voor een

STELSELHERZIENING:

een **VERZEKERINGS-SYSTEEM** gecombineerd

met immunititeit van de

werkgever. **Pagina 2353**

De **GRONDRECHTELIJKE** motivatie om internetproviders te verbieden verkeer te blokkeren is **ONVOLDOENDE** doordacht **Pagina 2360**

Moeilijkheden doemen op als **CULTUURSTEUN** wordt verleend aan een organisatie die **ONDERNEMINGS-ACTIVITEITEN** ontplooit **Pagina 2362**

Het beginsel van responsibility to protect heeft de potentie om een **FUNDAMENTELE HERORIËNTATIE** in het internationale recht in te luiden **Pagina 2367**

Thans is een tendens gaande waarin elke **BETEUGELING** van de **DEMOCRATISCHE** macht van de hand wordt gewezen **Pagina 2369**

Wanneer de Nederlandse jurist gaat vertalen naar het **ENGELS** blijkt de taal rijk aan **VARIATIE** **Pagina 2370**

Voor een werkgever is het de **KUNST** om de specifieke **COMPETENTIES** van de hbo-jurist te herkennen en in te zetten **Pagina 2375**

Het huidige stelsel is gebaseerd op de gedachte dat toegang tot het **EHRM LAAGDREMPELIG** dient te zijn. Volgens de regering is er behoefte aan een impuls om klagers tot **REFLECTIE** te manen **Pagina 2415**

Een **SLACHTOFFER** van een misdrijf heeft geen doorslaggevende stem bij het bepalen van de **STRAF** **Pagina 2417**

Opgericht in 1925 Eerste redacteur J.C. van Oven.

Erevoorzitter J.M. Polak.

Redacteuren Tom Barkhuysen, Ybo Buruma, Coen Drion, Ton Hartlief, Corien (J.E.J.) Prins, Taru Spronken, Peter J. Wattel (vz.).

Medewerkers Chr.A. Alberdingk Thijm, technologie en recht, Alex F.M. Brenninkmeijer, alternatieve geschillen-beslechting, Wibren van der Burg, rechtsfilosofie en rechtstheorie, G.J.M. Corstens, Europees strafrecht, Eric Daalder, bestuursrecht, Caroline Forder, personen-, familie- en jeugdrecht, Janneke H. Gerards, rechten van de mens, Ivo Giesen, burgerlijke rechtsvordering en rechtspleging, Richard H. Happé, belastingrecht, Guus J.J. Heerma van Voss, sociaal recht (socialezekerheidsrecht), Aart Hendriks, gezondheidsrecht, Marc Hertogh, rechts-sociologie, Martijn W. Hesselink, rechtsvergelijking en Europees privaatrecht, P.F. van der Heijden, internationaal arbeidsrecht, C.J.H. Jansen, rechtsgeschiedenis, Harm-Jan de Kluiver, ondernemingsrecht, Willemien den Ouden, bestuursrecht, Theo de Roos, straf(proces)recht, Sierd J. Schaafsma, internationaal privaatrecht, Nico J. Schrijver, volkenrecht en het recht der intern. organisaties, Ben Schueller, omgevingsrecht, J.M. van Slooten, arbeidsrecht, Thomas Spijkerboer, migratierecht, Elies Steyger, Europees recht, T.F.E. Tjong Tjin Tai, verbintenissenrecht, F.M.J. Verstijlen, zakenrecht, Dirk J.G. Visser, intellectuele eigendom, Inge C. van der Vlies, kunst en recht, Rein Wesseling, mededingingsrecht, Reinout Wibier, financieel recht, Willem J. Witteveen, staatsrecht.

Auteursaanwijzingen Zie www.njb.nl. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervelvoudiging t.b.v. de elektronische ontsluiting van het NJB.

Redactie bureau Bezoekadres: Lange Voorhout 84, Den Haag, postadres: Postbus 30104, 2500 GC Den Haag, tel. (0172) 466399, e-mail njb@kluwer.nl, www.njb.nl en www.kluwer.nl.

Secretaris, nieuws- en informatie-redacteur

Else Lohman

Adjunct-secretaris Berber Goris

Secretariaat Nel Andrea-Lemmers

Vormgeving Colorscan bv, Voorhout, www.colorscan.nl.

Uitgever Simon van der Linde

Uitgeverij Kluwer, Postbus 23, 7400 GA Deventer.

Op alle uitgaven van Kluwer zijn de algemene leveringsvoorwaarden van toepassing, zie www.kluwer.nl.

Abonnementenadministratie, productinformatie Kluwer Afdeling Klantcontacten, www.kluwer.nl/klantenservice, tel. (0570) 673 555.

Abonnementsprijs Inclusief toegang tot het besloten deel van www.njb.nl en inclusief automatisch te ontvangen banden €274,- inclusief BTW en verzendkosten. Studenten 50% korting! Losse nummers €19,75.

Abonnementen kunnen op elk gewenst moment worden aangegaan voor de duur van minimaal één jaar vanaf de eerste levering, vooraf gefactureerd voor de volledige periode, tenzij uitdrukkelijk anders is overeengekomen. Abonnementen kunnen schriftelijk tot drie maanden voor

de aanvang van het nieuwe abonnementsjaar worden opgezegd; bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Gebruik persoonsgegevens Kluwer BV legt de gegevens van abonnees vast voor de uitvoering van de (abonnements-)overeenkomst. De gegevens kunnen door Kluwer, of zorgvuldig geselecteerde derden, worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten. Indien u hier bezwaar tegen heeft, kunt u contact met ons opnemen.

Advertentie-exploitatie Ria Blokland, tel. (0172) 466568, email advertenties.njb@kluwer.nl

Kluwer/Media Order Services Tel. (0172) 466565, fax (0172) 466639

ISSN 0165-0483 NJB verschijnt iedere vrijdag, in juli en augustus drieweekelijks. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever(s) geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet j°. Besluit van 29 december 2008, Stb. 2008, 583, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3051, 2130 KB).

HOT
PRINT

a Wolters Kluwer business

Nederlandsche
uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Een duidelijke structuur in uw archief!

Ga naar www.samsom.nl/formulieren voor direct bestellen

**Samsom
Formulieren
en
Opbergssystemen**

is een onderdeel van Kluwer
a Wolters Kluwer business

Archiefdozen

Geschild voor
overheidsarchieven,
zuurvrij karton,
voldoen aan archiefwet

VACATURE-INDEX

In de vacature-index treft u een overzicht aan van de belangrijkste vacatures die deze week zijn opgenomen in het NJB en/of op www.njb.nl

JS Consultancy / Provincie Noord-Holland	juridisch adviseur	www.njb.nl
Leeuwendaal Advies / Gemeente Hellevoetsluis	senior juridisch adviseur	www.njb.nl
Ministerie van Veiligheid en Justitie	rechter in het europees hof voor de rechten van de mens	elders in deze njb
Radboud Universiteit Nijmegen	universitair docent straf(proces)recht	www.njb.nl
Radboud Universiteit Nijmegen	junior docent straf(proces)recht	www.njb.nl
Rechtbank Dordrecht	(senior)rechter	elders in deze njb
Rechtbank 's-Hertogenbosch	2 (senior-)rechter	elders in deze njb

Wilt u ook optimaal bereik in de juridische sector?

Plaats dan uw vacature in het Nederlands Juristen Blad en sta ook op www.njb.nl, www.binnenlandsbestuur.nl en www.jobnews.nl. Bel voor meer informatie Ria Blokland. Telefoon 0172-466568, email advertenties.njb@kluwer.nl

De prijs van vooruitgang

35 Wat te doen met arbeidsgerelateerde schade? Onze Zuiderburen zitten nog op het spoor van onze in 1967 afgeschafte Ongevallenwet: de werkgever is verplicht verzekerd, de werknemer claimt bij de verzekeraar en krijgt een serieuze uitkering. De werkgever is immuun voor aansprakelijkheid. Voor rechtspraak, laat staan opwindende, zorgt dit stelsel in België niet. Wij hebben met de WAO de immuniteit laten vallen: werkgevers kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade die niet reeds op basis van eigen voorzieningen en sociale zekerheid vergoed wordt. Dat zorgt voor de typische verhalen uit het aansprakelijkheidsrecht: 'activiteitenbegeleidster loopt in de gang en krijgt openslaande toiletdeur in haar gezicht', 'schoonmaakster verlaat hotelkamer en glijdt uit over regenwater', 'consultant neemt plaats in gondel en ballon vaart tegen kantoorgebouw', 'verkeersinspecteur knalt na huisbezoek tegen boom'. Het aansprakelijkheidsrecht heeft zulke slachtoffers veel te bieden: sommigen boeken succes met een claim op basis van art. 7:658, anderen kunnen hun vordering baseren op art. 7:611 (grensgebied werk/privé; personeelsactiviteiten), weer anderen kunnen hun werkgever aanspreken op een plicht ex art. 7:611 te zorgen voor een behoorlijke verzekering (verkeersongevallen). In het laatste geval krijgt het slachtoffer (alsnog) een uitkering, in de andere volledige vergoeding van vermogensschade plus smartengeld. Maar niet iedereen heeft succes, een behoorlijk aantal getroffen krijgt nul op het rekest. De Hoge Raad heeft er met zijn recente art. 7:611-rechtspraak weliswaar voor gezorgd dat meer werknemers (enige) vergoeding krijgen, maar het resultaat is een grillig geheel waarin ongelijke behandeling van slachtoffers dreigt.

Nieuwe procedures die de Hoge Raad moeten verleiden tot verdergaande stappen konden niet uitblijven. Een tweetal is nu aanhangig. De eerste heeft betrekking op de reikwijdte van de bescherming van ongemotoriseerde werknemers. Valt de voetganger die wordt getroffen door een eenzijdig ongeval buiten het bereik van de behoorlijke verzekering, zoals wel uit *Maasman/Akzo* wordt afgeleid? In een zaak van een TNT-postbesteller besliste de Utrechtse rechter anders. De andere procedure ziet op de vraag of de behoorlijke verzekering tot verkeer beperkt is. Het Bossche Hof (*JAR* 2010, 195) meent van niet in een zaak waarin incidentele maar reële veiligheidsrisico's eigen zijn aan het werk (sociotherapeut gemolesteerd door TBS-patiënt). Het Hof vindt dat de werkgever voor een behoorlijke verzekering had moeten zorgen en daarom aansprakelijk is. Het trekt de lijn van de Hoge Raad bij verkeersongevallen door. Maar zal deze hieraan zijn zegel hechten?

Wat is wijsheid? Verder gaan op de ingeslagen weg of halt houden? Op de achtergrond kijken sociale partners, verzekeraars en ook de politiek mee. A-G Spier stelde de Hoge Raad in 2008 al voor *vraag* te creëren: pak even door en voer ex art. 7:611 voor de toekomst een algemene verzekeringsplicht voor werkgevers terzake van arbeidsgerelateerde schade in. De Hoge Raad heeft die stap toen niet gezet. Inmiddels is er op de verzekeringsmarkt wel *aanbod*. Zo is er behalve een aantal op verkeersongevallen

gerichte producten sinds kort de werknemersschadeverzekering met een dekking conform afdeling 6.1.10, een zelfde vergoedingsniveau als in het aansprakelijkheidsrecht dus. Deze WSW, afgesloten door de werkgever ten behoeve van zijn werknemers, keert uit wanneer aansprakelijkheid ex art. 7:658 of 7:611 uitblijft wegens ontbreken van een tekortkoming in de zorg voor de veiligheid, maar ook bij ongevallen tijdens personeelsactiviteiten en bij verkeersongevallen (ook tijdens woon/werkverkeer). Nu is de vraag of dit aanbod verplichtingen voor de werkgever schept. Uiteindelijk was dat de route bij de verkeersongevallen: de Hoge Raad baseerde de verplichting tot afsluiten van een behoorlijke verzekering in 2008 op een door hem geconstateerde verzekerbareheid. Frenk noemt een overstap naar een verzekeringssysteem slechts een formaliteit (*VR* 2011, p. 278): hij ziet voor zich dat de Hoge Raad nu inderdaad een algemene verzekeringsplicht baseert op het inmiddels beschikbare verzekeringsaanbod. Vervolgens acht hij het echter alleen al vanuit een oogpunt van rechtszekerheid wenselijk dat de wetgever het ongeschreven recht omzet in geschreven recht.

A-G Spier zit inmiddels op een ander spoor. Omdat de Hoge Raad zijn eerdere pleidooi niet heeft gevolgd en voor *toekomstige gevallen* geen *algemene* plicht heeft willen afkondigen, is hij er beducht voor dat de Raad in de aanhangige incidentele procedures, waarin steeds ongevallen uit het verleden centraal staan, een verzekeringsplicht gaat aannemen. Dat zouden 'noodsprongen vooruit in de richting van het ravijn van de rechtsontwikkeling' zijn. Inmiddels pleit hij daarom voor het bevriezen van de rechtsontwikkeling en 'een onverzettelijk neen' in nieuwe zaken.

Wat het ook wordt, eigenlijk zouden onze ogen meer op het Binnenhof dan op de Kazernestraat gericht moeten zijn. Wanneer de Hoge Raad doorzet en een algemene verzekeringsplicht aanneemt, het perspectief van Frenk, is codificatie nog altijd gewenst. Maar ook wanneer het recht op voorstel van Spier bevroren wordt, blijft staan dat, ook volgens hem, een adequaat systeem zonder hulp van sociale partners en politiek niet mogelijk is.

Het is kortom tijd voor een stelselherziening. We zullen dan even door de eerste politieke weerstand heen moeten ('lastenverzwaring', 'uitbreiding sociale zekerheid'). Bij de uitwerking is vervolgens de vraag of de regeling behalve ongevallen niet ook beroepsziekten zou moeten insluiten (ja). Het eindresultaat is een verzekeringsstelsel gecombineerd met immuniteit van de werkgever. Een terugkeer naar de Ongevallenwet maar dan in een modern jasje: een Extra Garantieregeling Beroepsrisico's die in 2004 politiek niet haalbaar bleek, maar nu wellicht wel gegeven de art. 7:611-rechtspraak van nadien, het private verzekeringsaanbod dat zelfs dekking op het niveau van afd. 6.1.10 in beeld brengt en de actuele rust aan het front van de beroepsziekten. Dat we het aansprakelijkheidsrecht met zijn mooie verhalen en gevarieerde antwoorden dan verlaten, is een prijs die we in het belang van werknemers én werkgevers graag zouden betalen.

Ton Hartlief

Nederland netneutraal?

De zin en onzin van netneutraliteit in Nederlands telecommunicatierecht

Jasper Sluijs¹

Hoewel een 'open internet voor iedereen' noodzakelijk is en tot de verbeelding spreekt, heeft de Tweede Kamer er onjuist aan gedaan om internetproviders te verbieden verkeer te belemmeren of te vertragen. De inhoudelijke motivatie van de Kamer op basis van grondrechten is ondoordacht, het door Brussel en de regering voorgestelde beleid op dit gebied is onterecht terzijde geschoven, en het vastleggen van netneutraliteit heeft onvoorziene gevolgen voor de Europese interne markt en de rol van Nederland daarin.

Inleiding

Telecommunicatierecht, normaal gesproken een wat stoffig en specialistisch veld, heeft dit jaar bijzonder in de aandacht gestaan. Rond de behandeling van de herziene Telecommunicatiewet op basis van nieuwe Europese Richtlijnen barstte in de Tweede Kamer een ongekend felle discussie los over 'netneutraliteit' – het idee dat internetproviders (IPs) zich niet excessief zouden mogen inmengen met het verkeer op hun netwerk. Aanleiding voor deze discussie was het voornemen van KPN om apps zoals Skype en WhatsApp te blokkeren voor gebruikers van mobiel internet tenzij consumenten meer zouden betalen.²

Een motie van de Kamer om netneutraliteit te beschermen, kreeg onverwacht steun van minister Verhagen, wat uiteindelijk uitmondde in een wijziging van de Telecommunicatiewet waarin vastgelegd werd dat IPs (op enkele uitzonderingen na) geen verkeer op hun netwerk mogen belemmeren of vertragen. In de publieke opinie werd het wettelijk vastleggen van netneutraliteit gevierd als een overwinning voor het vrije internet en het feit dat Nederland als eerste Europese land met dergelijke wetgeving kwam, haalde ook de buitenlandse pers.³

Het voorgaande speelde zich af binnen een tijdspanne van ongeveer twee maanden, van eind april tot eind juni 2011. Nu Nederland in zo korte tijd netneutraal is geworden, dient zich de vraag aan of de haastige spoed van de Kamer voldoende doordacht geweest is en of het op deze wijze vastleggen van netneutraliteit de beste en meest efficiënte manier is het beoogde doel – een 'open internet' – te bereiken.

Dit artikel bevat een analyse van netneutraliteit in Nederland, om te achterhalen op welke inhoudelijke grond het codificeren van netneutraliteit gebaseerd is, hoe gefundeerd deze inhoudelijke grond is en wat de gevolgen hiervan zijn voor het open internet en de Nederlandse breedbandmarkt. De centrale vraag van dit onderzoek is aldus of de Tweede Kamer er goed aan gedaan heeft om netneutra-

liteit in de Telecommunicatiewet op te nemen.

De rest van dit artikel ziet er als volgt uit. Allereerst zal ik uitgebreid ingaan op de achtergrond van deze materie: Europees telecommunicatierecht, de Europese respons op netneutraliteit en de implementatie hiervan in het Nederlandse politieke proces. Wat volgt is een inhoudelijke analyse: wat is de motivatie geweest bij het wettelijk verankeren van netneutraliteit, is deze motivatie correct en noodzakelijk en welke praktische gevolgen kunnen zich aandienen? Dit zal leiden tot een onderbouwde conclusie en aanbevelingen voor de toekomst.

Achtergrond

Binnen de Europese instituties is netneutraliteit een punt van aandacht sinds in 2007 de procedure begon voor het herzien van regelgevend kader voor de elektronische communicatiesector – het geheel aan Europese telecomwetgeving waaronder ook het internet valt.⁴ Het aanvankelijke oordeel van de Europese Commissie is dat netneutraliteit vooral een Amerikaans probleem betreft en dat de Europese telecommarkt competitief genoeg is om misbruik van marktmacht door IPs te voorkomen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zouden Europees mededingingsrecht en het regelgevend kader afdoende in staat moeten zijn om zich misdragende IPs te corrigeren. Gezien het gebrek aan (wetenschappelijke) consensus omtrent netneutraliteit en de algemene dynamiek van de breedbandmarkt wordt ex ante regulering als niet verstandig gezien.⁵

Wat opvalt aan deze benadering is de nadruk van de Commissie op marktwerking in de breedbandsector en haar weerstand tegen ex ante regulering in telecommunicatiemarkten. Immers, het doel van Europees telecommunicatiebeleid is het vormen van een compleet geliberaliseerde Europese interne telecommarkt, waarin regulering alleen toegepast wordt bij een aantoonbaar geval van marktmacht.⁶ Hieruit vloeit voort het voornemen van de Commissie om netneutraliteit te waarborgen door trans-

parantieverplichtingen voor IPs. In principe en binnen de grenzen van het (mededingings)recht kunnen IPs bijvoorbeeld bewust YouTube-verkeer vertragen of VoIP (internet-telefonie) prioriteren ten opzichte van ander verkeer, zolang ze consumenten hier maar over inlichten.⁷ De achterliggende gedachte hierbij is dat door transparantie marktmechanismen zo veel mogelijk in stand blijven, zonder dat direct ingrijpen in de breedbandmarkt noodzakelijk is. Wanneer geïnformeerde consumenten ontevreden zijn over het netwerkmanagement van hun IP, kunnen ze altijd overstappen naar een concurrent.

Deze aanpak van de Commissie stuitte op veel weerstand van het Europees Parlement en digitale burgerrechtenorganisaties,⁸ waarmee netneutraliteit in Europa op de agenda kwam te staan. Als compromis werd uiteindelijk besloten de transparantieverplichtingen te handhaven,⁹ maar de mogelijkheid uit te breiden voor lidstaten om afzonderlijke eisen te stellen aan de manier waarop IPs hun netwerk beheren.¹⁰

Uit de voorgestelde wijziging van de Telecommunicatiewet¹¹ waarin de herziene telecomrichtlijnen geïmplementeerd zijn,¹² blijkt dat de regering wat betreft netneutraliteit een 'strikte implementatie' van het Europese kader nastreeft, waarbij 'transparantie op dit moment proportioneel en effectief wordt geacht'. Daarmee is het 'niet nodig om nu regels te maken over netneutraliteit. Volstaan kan worden met de mogelijkheid om in de toekomst in lagere regelgeving zulke regels te maken.'¹³

Actuele ontwikkelingen zorgden er echter voor dat de door de regering gewenste strikte implementatie niet zou plaatsvinden. In april 2011 maakte KPN als aanbieder van mobiel internet namelijk bekend van plan te zijn VoIP en online chatdiensten Skype en WhatsApp te gaan blokkeren op smartphones, tenzij consumenten extra zouden gaan betalen hiervoor. Doordat steeds meer consumenten Skype of WhatsApp gebruiken in plaats van bellen en sms'en, wilde KPN het verlies in opbrengsten door bel- en sms-verkeer compenseren door een 'Skype-heffing'.¹⁴

Het toeval wilde dat het wetsvoorstel voor de herzie-

Netwerkneutraliteit

Netwerkneutraliteit ('netneutraliteit') is een begrip dat met name in de VS tot felle discussies heeft geleid in de wereld van internetrecht en telecommunicatiebeleid. De term is gepopulariseerd door Lemley en Lessig (M. Lemley & L. Lessig, 'The End of End-to-End: Preserving the Architecture of the Internet in the Broadband Era', *UCLA Law Review* 2000-4, p. 925 en Wu (T. Wu, 'Network neutrality, broadband discrimination', *Journal on Telecommunications & High Technology Law* 2003-2, p. 141), en behelst de vereiste neutraliteit van internetproviders (IPs). Deze IPs (zoals KPN en Ziggo) beheren een ADSL, kabel, glasvezel of mobiel internet netwerk en zijn daarmee verbidingsplatform tussen online diensten (zoals Google en Facebook) en eindgebruikers. De komst van breedbandinternet heeft tot een toename van 'zware' diensten als YouTube geleid, die veel bandbreedte verbruiken. IPs zien zich daarom genoodzaakt een actieve rol te spelen in het sturen van internetverkeer ('netwerkmanagement'), om schaarse bandbreedte efficiënt te verdelen. Echter, IPs kunnen deze actieve poortwachtersrol ook misbruiken om concurrentie te frustreren of grondrechten als uitingsvrijheid te beperken. Het debat over netneutraliteit betreft de mate waarin IPs verkeer op hun netwerk actief mogen sturen, en of dit aan de markt overgelaten moet worden of interventie van overheden vereist. Op wetenschappelijk gebied bestaat hier allesbehalve consensus over. Sinds een aantal jaar speelt een dergelijke discussie ook in Europa.

ne Telecommunicatiewet rond dezelfde tijd door de Tweede Kamer behandeld werd. Naar aanleiding van de plannen van KPN ondersteunde een grote Kamermeerderheid de motie van leden Braakhuis, Gesthuizen en Van Dam die de regering verzocht 'in de telecommunicatiewet op te nemen dat telecomaanbieders niet op basis van het soort gebruik van dataverkeer mogen differentiëren en daar-

Auteur

1. Mr. J.P. Sluijs is promovendus aan Tilburg Law and Economics Center (Tiltec), Tilburg University Law School.

Noten

2. W. Keuning, 'Tweede Kamer: geen hoger tarief internetdiensten op smartphones', de Volkskrant 19 mei 2011, p. 22.
3. K. O'Brien, 'Dutch Lawmakers Adopt Net Neutrality Law', *The New York Times* 22 juni 2011, www.nytimes.com/2011/06/23/technology/23neutral.html?pagewanted=1&_r=4&hpw#.
4. Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Kaderrichtlijn) (PbEU 2002, L108/33); Richtlijn 2002/19/EG van het Europees Parlement en de Raad

van 7 maart 2002 inzake de toegang tot en interconnectie van elektronische-communicatienetwerken en bijbehorende faciliteiten (Toegangsrichtlijn) (PbEU 2002, 108/77); Richtlijn 2002/20/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 betreffende de machtiging voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Machtigingsrichtlijn) (PbEU 2002, 108/21); Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Universeledienstrichtlijn) (PbEU 2002, 108/51); Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy

en elektronische communicatie) (PbEU 2002, 201/37).

5. SEC(2007)1472, Commission staff working document impact assessment, p. 90-92.

6. Zie ter achtergrond P. Larouche, *Competition law and regulation in European telecommunications*, Oxford: Hart 2000; P. Nihoul & P. Rodford, *EU electronic communications law: competition and regulation in the European telecommunications market*, Oxford: Oxford University Press 2003.

7. COM(2007)698 final, Proposal for a directive of the European parliament and of the council amending Directive 2002/22/EC and Directive 2002/58/EC, p. 26.

8. Bits of Freedom and EDRI, *Response of bits of freedom and EDRI to the public consultation of the European commission on the open internet and net neutrality in europe* 2010, p. 3, <http://ec.europa.eu/>

[information_society/policy/ecomm/library/public_consult/net_neutrality /comments/index_en.htm](http://information_society/policy/ecomm/library/public_consult/net_neutrality/comments/index_en.htm).

9. Art. 21 Universeledienstrichtlijn, Richtlijn 2009/136/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG, Richtlijn 2002/58/EG, en Verordening (EG) nr. 2006/2004 (PbEU 2009, L337/11).

10. Art. 22 lid 3 Universeledienstrichtlijn.

11. Wet van 19 oktober 1998, houdende regels inzake de telecommunicatie (Telecommunicatiewet), *Stb* 1998, 610.

12. *Kamerstukken II* 2010/11, 32 549, nr. 1.

13. *Kamerstukken II* 2010/11, 32 549, nr. 3, p. 38 (MvT).

14. A. Wokke, 'KPN: "chatheffing" voor mobiel internet komt deze zomer', *Tweakers.net* 21 april 2011, <http://tweakers.net/nieuws/74017/kpn-chatheffing-voor-mobiel-internet-komt-deze-zomer.html>.

mee netneutraliteit te garanderen.¹⁵

De rol van minister Verhagen in deze kwestie is gezien de oorspronkelijke houding van de regering ten aanzien van netneutraliteit opmerkelijk te noemen. In debat met de Kamer gaf de minister aan het met Braakhuis c.s. eens te zijn dat het 'niet zo kan zijn dat er geblokkeerd wordt' door IPs. Toch raadde Verhagen aanname van de motie af, gemotiveerd vanuit het kabinetsstandpunt van strikte implementatie.¹⁶ Naar aanleiding van de grote meerderheid voor de motie-Braakhuis veranderde Verhagen echter van toon en liet tijdens algemeen overleg weten 'uiteraard' de motie uit te gaan voeren middels een nota van wijziging op de Telecommunicatiewet.¹⁷

De Kamer wilde deze nota echter niet afwachten en kwam ondertussen met een eigen amendement op art. 7.4.a Telecommunicatiewet om netneutraliteit te garanderen:

1. Aanbieders van openbare elektronische communicatienetwerken waarover internettoegangsdiensten worden geleverd en aanbieders van internettoegangsdiensten belemmeren of vertragen geen diensten of toepassingen op het internet, tenzij en voor zover de betreffende maatregel waarmee diensten of toepassingen worden belemmerd of vertraagd noodzakelijk is:
 - a. om de gevolgen van congestie te beperken, waarbij

- gelijke soorten verkeer gelijk worden behandeld;
- b. ten behoeve van de integriteit en de veiligheid van het netwerk en de dienst van de betrokken aanbieder of het randapparaat van de eindgebruiker;
- c. om de doorgifte van ongevraagde communicatie als bedoeld in artikel 11.7, eerste lid, aan een eindgebruiker te beperken, mits de eindgebruiker daarvoor voorafgaand toestemming heeft verleend; of
- d. ter uitvoering van een wettelijk voorschrift of rechterlijk bevel.¹⁸

Minister Verhagen meldde vervolgens in een brief aan de Kamer het amendement-Verhoeven c.s. te omarmen als een invulling van de motie-Braakhuis.¹⁹ Het amendement-Verhoeven is vervolgens met een identieke meerderheid als de motie-Braakhuis door de Kamer aangenomen en werd aldus opgenomen in de gewijzigde Telecommunicatiewet die op dit moment bij de Eerste Kamer ligt.²⁰

Het wettelijk vastleggen van netneutraliteit door de Tweede Kamer roept een aantal vragen op. Allereerst is niet geheel duidelijk wat de (juridische) motivatie is geweest bij het opstellen van het amendement-Verhoeven. Ten tweede is het de vraag of het wettelijk vastleggen van netneutraliteit op basis van motivatie van de Kamer gegrond is – met andere woorden, is het bij wet beschermen van netneutraliteit op deze manier noodzakelijk geweest? Ten slotte is het onduidelijk wat de praktische gevolgen van het nieuwe art. 7.4.a Telecommunicatiewet zijn. In de hierop volgende analyse zal ik op deze drie vragen verder ingaan.

Analyse

Inhoudelijke motivatie

Als eerste zal stilgestaan worden bij de inhoudelijke motivatie voor het amendement-Verhoeven waardoor netneutraliteit nu in de Telecommunicatiewet is opgenomen. Zoals gezegd, is Europees telecommunicatierecht en daarmee Nederlands telecommunicatierecht traditioneel gestoeld op principes uit het mededingingsrecht. Dit is met name omdat het Europese Kader en de Telecommunicatiewet betrekking hebben op de communicatie-infrastructuur en niet op inhoudelijke communicatie.²¹ Hiermee wordt de telecommunicatiesector als iedere andere netwerkindustrie (zoals energie en transport) behandeld, waar ook vooral mededingingsrecht van toepassing is.

Gezien deze traditionele nadruk op mededinging in telecommunicatierecht is het opvallend dat de Kamer haar netwerkneutraliteitsamendement vooral lijkt te motiveren vanuit grondrechten, uitingsvrijheid in het bijzonder. Hiermee impliceren de initiatiefnemers van de wetswijziging dat de bestaande Telecommunicatiewet en het nieuwe Europese reguleringskader niet afdoende zijn om ongeoorloofd gedrag van IPs te voorkomen. De toelichting op het amendement stelt dat IPs 'steeds vaker maatregelen [zullen] nemen om internetverkeer te belemmeren of te vertragen, hetzij uit eigen initiatief, hetzij onder druk van derden, tenzij dit wordt verboden', en dat het amendement in kwestie 'erop gericht [is] om de keuze- en uitingsvrijheid van eindgebruikers op het internet te maximaliseren'. De 'beoordeling van de noodzakelijkheid' van de uitzonderingen genoemd onder sub a-d dienen

bovendien plaats te vinden 'aan de hand van maatstaven van proportionaliteit en subsidiariteit die vergelijkbaar zijn met criteria die in het kader van de toepassing van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zijn ontwikkeld'.²²

Deze nadruk op uitingsvrijheid en het EVRM wordt bevestigd in de algemene beraadslaging bij de herziene Telecommunicatiewet, waarin lid Braakhuis stelt:

'Heel veel verder gaat het voor mij ook nog stiekem een beetje om persvrijheid. Het niet gefilterd doorgeven van al die informatie maakt deel uit van onze grondrechten. Voor mijn fractie is netneutraliteit een basisrecht dat wij echt te allen tijde willen bewaren.'²³

Mede-initiatiefnemer Van Dam voegt hieraan toe: 'ik sta hier om dat concept van die vrije informatiegaring, de vrijheid van expressie en de vrijheid om te handelen, te verdedigen, want het zijn de belangrijkste burgerrechten voor onze generatie'.²⁴ De retorische kracht van het netwerkneutraliteitsamendement ontgaat de indieners allerm minst. Van Dam trekt een vergelijking met Grotius' *Mare Liberum* en weet te melden dat

'[het] een revolutie [is] die wij meemaken, een geschiedenis waar wij middenin staan. De vraag is of wij de minister van ELI aan onze kant vinden bij het strijden voor dat vrije en open internet. Als dat het geval is, schrijven wij vandaag geschiedenis en is Nederland weer het lichtend voorbeeld in de wereldwijde strijd voor individuele vrijheid, net zoals wij dat 400 jaar geleden waren.'²⁵

Ook lid Voortman benadrukt te rol van Nederland als gidsland, dat als eerste land in Europa netneutraliteit in de wet vastlegt: 'Mijn fractie is er trots op dat Nederland op het gebied van digitale vrijheid een voortrekkersrol in de wereld en speciaal in Europa op zich neemt'.²⁶

Nu is het de vraag hoe gegrond deze grondrechtelijke motivatie daadwerkelijk is. Een tendens om netneutraliteit vanuit grondrechten en het EVRM te benaderen, is al langer gaande onder Europese digitale burgerrechtenorganisaties en de indieners van het netwerkneutraliteitsamendement zijn hier duidelijk gevoelig voor geweest. Echter, een grondrechtelijke basis voor het wettelijk vastleggen van netneutraliteit is wellicht minder voor de hand liggend dan hier verondersteld wordt.

Noodzakelijkheid

De vraagstelling en omvang van het huidige artikel maken het niet mogelijk om uitgebreid in te gaan op de

problemen die ontstaan bij handhaving van netneutraliteit op basis van het EVRM.²⁷ Wat volgt is een korte analyse van de haalbaarheid van een grondrechtelijke benadering van netneutraliteit aan de hand van met name art. 10 EVRM, teneinde te beantwoorden of de veronderstelde grondrechtelijke basis voor het netneutraliteitsamendement gegrond is. Hierna zal ingegaan worden op de noodzaak van beleid dat verder gaat dan de strikte implementatie die de regering voorstelde.

Een grondrechtelijke basis voor het vastleggen van netneutraliteit is minder voor de hand liggend dan wordt verondersteld

De achterliggende gedachte bij het geamendeerde art. 7.4.a Telecommunicatiewet lijkt te zijn dat wanneer de overheid niet ingrijpt, IPs de uitingsvrijheid van eindgebruikers en online diensten zullen beperken door hun poortwachtersrol. De Kamerleden beroepen zich hier op art. 10 EVRM. Hiermee lijkt dus te worden verondersteld dat bijvoorbeeld het blokkeren van Skype op smartphones de mogelijkheid beperkt om 'inlichtingen en informatie te ontvangen of te verstrekken'.²⁸

Maar is dit wel het geval? Immers, procedureel vereist art. 10(1) EVRM een inmenging van 'enig openbaar gezag' met uitingsvrijheid – en een IP is als private partij nadrukkelijk geen openbaar lichaam. KPN mag dan een staatsbedrijf zijn geweest, de liberalisering en privatisering van de telecommunicatiesector hebben hier een einde aan gemaakt. In principe kent het EVRM geen horizontale werking, echter, het is wel mogelijk dat staten in bepaalde gevallen positieve verplichtingen hebben om grondrechten uit het EVRM te beschermen, ook in civiele conflicten.²⁹ Het netneutraliteitsamendement lijkt daarom te veronderstellen dat er een positieve verplichting ligt voor de overheid om uitingsvrijheid onder art. 10 EVRM te garanderen, in dit geval in de vorm van een wettelijk verbod op het belemmeren of vertragen van online diensten.

Het EHRM heeft in civiele zaken positieve verplichtingen vastgesteld voor overheden om de uitingsvrijheid van private partijen te waarborgen, met name om pluri-formiteit van media in de samenleving te garanderen.³⁰ Hoewel met name *Steel & Morris* suggereert dat de drem-

15. Kamerstukken II 2010/11, 24 095, nr. 281.

16. *Handelingen II* 2010/11, 82, p. 1045.

17. *Handelingen II* 2010/11, 21 501-33, nr. 328, p. 6.

18. Amendement van het lid Verhoeven c.s. Kamerstukken II 2010/11, 32 549, nr. 29.

19. Kamerstukken II 2010/11, 32 549, nr. 37, p. 2.

20. Kamerstukken I 2010/11, 32 549, nr. A.

21. Zie bijvoorbeeld de begripsverklaring van het in de Telecommunicatiewet centrale begrip 'elektronische communicatie dienst,' art. 1 lid 1 onderdeel g Telecommunicatiewet.

22. Kamerstukken II 2010/11, 32 549, nr. 29, p. 2.

23. *Handelingen II* 2010/11, 90, p. 315.

24. *Handelingen II* 2010/11, 90, p. 323.

25. *Handelingen II* 2010/11, 90, p. 325.

26. *Handelingen II* 2010/11, 90, p. 341.

27. Zie hiervoor J.P. Sluijs, 'From Competition to Freedom of Expression: Introducing art. 10 ECHR in the European Network Neutrality Debate', *Tilec Discussion Paper* 2010.

28. Art. 10 lid 1 EVRM.

29. L. Zwaak, 'General Survey of the European Convention', in: P. van Dijk e.a. (red.), *Theory and Practice of the ECHR*, Antwerpen-Oxford: Intersentia 2006, p. 82-23.

30. EHRM 15 mei 2005, nr. 68461/01 (*Steel & Morris/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 19 december 1994, nr. 15153/89 (*Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs & Gubi/Oostenrijk*).

pel voor positieve verplichtingen laag ligt gezien het belang van uitingsvrijheid in een democratische samenleving, valt af te vragen of het aan de wetgevende macht is om te beslissen dat deze positieve verplichting er te allen tijde is. Een rechter is wellicht beter in staat om per geval te beoordelen of de overheid een positieve verplichting heeft om de uitingsvrijheid van burgers te beschermen en desgewenst op te treden tegen blokkerende of vertragen- de IPs. Het EHRM zelf heeft eveneens aangegeven geen voorstander te zijn van een ruime interpretatie van de horizontale werking van art. 10 EVRM en een casuïstische aanpak geschikt te vinden.³¹

Wat de opstellers van het netneutraliteitsamendement zich daarnaast vermoedelijk niet gerealiseerd hebben, is dat het verbieden van bepaalde vormen van netwerkmanagement mogelijk inbreuk maakt op het eigendomsrecht van IPs volgens art. 1 Eerste Protocol van het EVRM. Immers, het netwerk van IPs is privé-eigendom, en de overheid bemoeit zich nu met de manier waarop dit privé-eigendom beheerd wordt.³² Het EHRM heeft aangegeven dat er een grens zit aan de positieve verplichtingen van overheden om uitingsvrijheid te waarborgen, in het bijzonder wanneer eigendomsrecht hiermee in het geding komt.³³ Deze situatie roept de vraag op of het verstandig is geweest van de Kamer om inzake netneutraliteit vooruit te lopen op de complexe afweging tussen de uitingsvrijheid van eindgebruikers en het eigendomsrecht van IPs. Een dergelijke afweging kan (wederom) beter door een rechter gemaakt worden.³⁴

Het verbieden van bepaalde vormen van netwerkmanagement maakt mogelijk inbreuk op het eigendomsrecht van IPs volgens art. 1 Eerste Protocol van het EVRM

Eveneens onvoorzien aan het netneutraliteitsamendement is dat, paradoxaal genoeg, het wettelijk vastleggen van netneutraliteit mogelijk een inbreuk vormt op de uitingsvrijheid van de IPs zelf. Hoe vergezocht deze veronderstelling in eerste instantie ook lijkt te zijn, met *Autronic* heeft het EHRM ondubbelzinnig vastgesteld dat art. 10 EVRM naast expressie zelf ook het transmissiemiddel van expressie beschermt – zonder dat het van belang is wat de inhoud van de overgebrachte expressie is.³⁵ Hiermee valt de manier waarop een IP verkeer op zijn netwerk doorgeeft mogelijk eveneens onder expressie volgens art. 10(1) EVRM. Een analogie naar een arrest van de Hoge Raad omtrent telefonieverkeer kan dit ondersteunen: wanneer het op een bepaalde manier doorgeven van telefoonverkeer onder lid 1 van art. 10 EVRM valt,³⁶ geldt dat voor het doorgeven van internetverkeer waar- schijnlijk ook. Hierbij dient vermeld te worden dat het vaststellen dat netwerkmanagement expressie is volgens

art. 10(1) EVRM, nadrukkelijk niet impliceert dat het vastleggen van een netneutraliteitsvereiste in de Telecommunicatiewet ook een schending van de uitingsvrijheid van IPs inhoudt – hiervoor dient immers de proportionaliteitstest van art. 10(2) EVRM. Door het verbieden van het belemmeren en vertragen van verkeer door IPs is nu echter wel de weg vrij voor IPs om op basis van het EVRM naar de rechter te stappen.

Concluderend blijkt dus dat bij het wettelijk vastleggen van netneutraliteit in de Telecommunicatiewet de veronderstelde grondslag van uitingsvrijheid volgens het EVRM tot onduidelijkheid leidt. Aangezien art. 10 EVRM geen directe horizontale werking kent, kan het netneutraliteitsamendement alleen gebaseerd zijn op indirecte horizontale werking in de vorm van positieve verplichtingen voor de overheid. Of een dergelijke brede positieve verplichting opportuun is, lijkt onvoldoende doordacht, getuige de onvoorziene afweging tussen uitingsvrijheid en eigendomsrecht die hieruit voortkomt en de mogelijke inbreuk op de uitingsvrijheid van IPs die de wet tot gevolg heeft.

Het indienen en aannemen van het netneutraliteitsamendement *an sich* impliceert dat de kamer het bestaande reguleringskader niet afdoende acht om misbruik te voorkomen van de poortwachtersrol van IPs. Het is niet helder waar de initiatiefnemers van het amendement dit op baseren. Zoals al eerder besproken, is het Europese uitgangspunt wat betreft netneutraliteit dat bij gebrek aan consensus over of en hoe dit aangepakt moet worden, een voorzichtige aanpak de voorkeur heeft. Vandaar dat gekozen is voor een lichtere vorm van (transparantie)regulering, die past binnen het bestaande mechanisme van marktgericht Europese telecombeleid. De Nederlandse regering onderschreef dit voorgestelde transparantiebeleid oorspronkelijk,³⁷ totdat minister Verhagen van gedachten veranderde.

Hoewel in de praktijk nog niet aan te tonen is of transparantieverplichtingen voor IPs afdoende zijn om malafide netwerkmanagement te voorkomen, wijst onderzoek uit dat consumenten baat hebben bij meer informatie over het netwerkmanagement van hun IP en de daadwerkelijke kwaliteit van hun internetverbinding, en dat dit IPs prikkelt om betere kwaliteit te leveren.³⁸ De transparantieverplichtingen uit het Europese kader zijn nu weliswaar in de Telecommunicatiewet geïmplementeerd,³⁹ maar het vastleggen van netneutraliteit in diezelfde Telecommunicatiewet loopt vooruit op de effectiviteit van transparantie in de praktijk. Het is immers goed mogelijk dat wanneer IPs transparant moeten zijn over het al dan niet belemmeren en blokkeren van verkeer op hun netwerk, dit een disciplinerend effect met zich meebrengt en onder druk van eindgebruikers en consumentenbelangengroepen malafide vormen van netwerkmanagement tegengaat. Wanneer dit niet het geval blijkt te zijn, zou wettelijk ingrijpen bij belemmeren en blokkeren altijd nog ingevoerd kunnen worden als algemene maatregel van bestuur – een recht dat de regering zich nadrukkelijk voorhield in het oorspronkelijke (ongeamendeerde) art. 7 lid 4 onderdeel a Telecommunicatiewet.⁴⁰

Hiermee lijkt het netneutraliteitsamendement enigszins voorbarig, en loopt het vooruit op het al dan niet slagen van het transparantiebeleid. Op deze manier ex ante

ingrijpen in de breedbandmarkt is bovendien geen kleinigheid. Onderzoek van Crocioni wijst uit dat breedbandinternet een opkomende markt is, die zeer gevoelig is voor reguleringsfouten. Niet alleen is de kans groter op zowel overbodig als nalatig ingrijpen door overheden in dergelijke dynamische sectoren, de negatieve gevolgen van reguleringsfouten zijn ook schadelijker voor zulke markten.⁴¹ De dynamiek van het internet en de breedbandmarkt maakt regulering hiervan dus bijzonder complex. Mocht blijken dat het oorspronkelijke uitgangspunt van transparantie niet zou werken en dus nadelig zou zijn voor eindgebruikers, dan was corrigerende interventie nog altijd mogelijk om deze reguleringsfout te herstellen, namelijk via een AMvB. Wanneer nu echter blijkt dat de netneutraliteitsverplichting bijvoorbeeld leidt tot minder investeringen van IPs in netwerkarchitectuur, dan is deze reguleringsfout niet op dezelfde eenvoudige manier te herstellen: het ex ante verbod op bepaalde vormen van netwerkmanagement blijft bestaan totdat dit uit de Telecommunicatiewet geschrapt wordt.

Naast de onduidelijke grondrechtelijke basis voor het netneutraliteitsamendement blijkt dus eveneens dat de Tweede Kamer wellicht voor haar beurt gesproken heeft door een wetsartikel te introduceren dat netneutraliteit in de Telecommunicatiewet opneemt. Allereerst is niet aangetoond dat het in eerste instantie voorgestelde transparantiebeleid niet werkt, en het is onduidelijk waarom de Kamer dit niet heeft willen afwachten – later alsnog ingrijpen wanneer transparantie faalt kon immers altijd nog. Het voorbarige ingrijpen van de Kamer is bovendien niet risicoloos. Mocht blijken dat het codificeren van netneutraliteit een reguleringsfout is, dan heeft dit nadelige gevolgen voor de ontwikkeling van de breedbandsector die niet eenvoudig te herstellen zijn. Deze gevolgen worden besproken in de volgende sectie.

Praktische gevolgen

Aangezien de geamendeerde Telecommunicatiewet nog niet voorbij de Eerste Kamer is op moment van schrijven, is niet met zekerheid te zeggen wat de precieze gevolgen van het vastleggen van netneutraliteit zullen zijn. Momenteel dient zich echter al wel een aantal praktische gevolgen aan die potentieel ingrijpend zijn.

Nu Nederland uit de pas loopt met de Europese lijn ziet het ernaar uit dat de Nederlandse telecommarkt een Europese proeftuin wordt op het gebied van netneutraliteit. Op zichzelf hoeft dit geen negatieve consequen-

ties te hebben, maar wel blijkt al direct dat IPs in Nederland hun verdienmodellen aanpassen op de nieuwe realiteit van wettelijk vastgelegde netneutraliteit. Kort na aanneming van het amendement door de Tweede Kamer maakten bijvoorbeeld alle mobiele aanbieders bekend genoodzaakt te zijn hun tarieven voor mobiel internet te verhogen.⁴²

Een 'open internet voor iedereen' betekent dat de prijs hiervoor eveneens bij iedereen komt te liggen

Een 'open internet voor iedereen' betekent dat de prijs hiervoor eveneens bij iedereen komt te liggen, in plaats van alleen bij diegenen die van diensten als Skype en WhatsApp gebruik willen maken. Hoe succesvol dergelijke nieuwe verdienmodellen zullen zijn, valt nog te bezien, maar de Nederlandse breedbandmarkt wordt nu wel gebruikt om hiermee te experimenteren over de rug van consumenten.

Daarnaast heeft het wettelijk vastleggen van netneutraliteit in Nederland nog een Europese dimensie, namelijk dat hierdoor fragmentatie ontstaat in de Europese interne markt voor telecommunicatie. Europees telecomrecht is sterk geharmoniseerd met het doel een pan-Europese interne markt te creëren waar onafhankelijk van landsgrenzen hetzelfde reguleringskader verankerd is in nationaal recht. Dit leidt tot een zekerder investeringsklimaat, komt concurrentie ten goede, en heeft Europese consumenten daarom veel voordelen gebracht.⁴³

Om dit geharmoniseerde kader in stand te houden, is het van belang dat alle lidstaten de Europese richtlijnen op een overeenkomstige manier implementeren in hun rechtssysteem. Het is niet voor niets dat de regering in dit verband een strikte implementatie van het Europese Kader voorstelde. Op het gebied van netneutraliteit is dat door het Nederlandse initiatief inmiddels niet meer het geval. Hiermee leidt de pioniersrol die de Tweede Kamer voorstaat er mogelijk toe dat Nederland minder aantrekkelijk wordt voor buitenlandse investeringen in de breedbandsector – in Nederland ligt er nu immers een juridische drempel die andere Europese landen niet hebben.

31. EHRM 28 juni 2001, nr. 24699/94 (VgT Verein gegen Tierfabriken/Zwitserland), par. 46.

32. Vgl. EHRM 5 januari 2000, nr. 33202/96 (Beyeler/Italië); EHRM 19 juni 2001, nr. 34049/96 (Zwierzynski/Polen); EHRM 30 november 2004, nr. 48393/99 (Öneryildiz/Turkije).

33. HRM 6 mei 2003, nr. 44306/98 (Apple-by en anderen/Verenigd Koninkrijk).

34. Zie bijvoorbeeld High Court, Chancery Division (Verenigd Koninkrijk), 28 juni 2011, 20th Century Fox and others v. Bri-

tish Telecommunications PLC [2011] EWHC 1981 (Ch), par. 164.

35. EHRM 22 mei 2009, nr. 12726/87 (Autronic AG/Zwitserland), p. 47.

36. HR 26 februari 1999, LJN ZC2862, NJ 1999/716, m.nt. E.J. Dommering (Antelecom/H. Els en anderen), par. 3.4.3.

37. Kamerstukken II 2010/11, 32 549, nr. 3, p. 15-6 (MvT).

38. B. Henze, F. Schuett & J. Sluijs, *Network Neutrality and Transparency: Theory, Experimental Research, Policy Conclusions* (onderzoeksrapport in opdracht van Minis-

terie van EL&I), Den Haag 2010, www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/09/01/network-neutrality-and-transparency/tilec-transparency-final.pdf.

39. Kamerstukken I 2010/11, 32 549, nr. A, art. 7 lid 3.

40. Kamerstukken II 2010/11, 32 549, nr. 1.

41. P. Crocioni, 'Leveraging of Market Power in Emerging Markets: A Review of Cases, Literature, and a Suggested Framework', *Journal of Competition Law and Economics* 2008-2, p. 451.

42. R. Finge, 'Nederland duur voor mobiel-internetjunkies', *NOS op 3* 26 juli 2011, <http://nos.nl/op3/artikel/259278-nederland-duur-voor-mobielinternetjunkies.html>.

43. Aldus ook London Economics en Price-waterhouseCoopers, *An Assessment of the Regulatory Framework for Electronic Communications: Growth and Investment in the EU e-Communications Sector* 2006, 72-117, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomms/doc/library/ext_studies/assessmt_growth_invst/investment.pdf.

Digitale Bronnen

- *Europese Commissie – Information Society*: http://ec.europa.eu/information_society/index_en.htm
- *FCC*: www.fcc.gov
- *OECD, Directorate for Science, Technology and Industry, Broadband and telecom*: http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_34225_1_1_1_1_1,00.html
- *Bits of Freedom, open internet*: <https://www.bof.nl/ons-werk/open-internet/>
- *ECHR Blog*: <http://echrblog.blogspot.com/>

Daarnaast is het mogelijk dat in navolging van het Nederlandse initiatief meerdere Europese landen volgen met allen hun eigen interpretatie van welke vormen van netwerkmanagement onder welke omstandigheden al dan niet toegestaan zijn. Een dergelijke ontwikkeling zou dodelijk zijn voor de interne markt: hiermee verzandt de Europese telecommarkt in een lappendeken van verschillende juridische regimes, wat haaks staat op de *raison d'être* van Europees telecommunicatierecht. De fragmentatie van regulering zorgt voor een slechter investeringsklimaat, wat kan leiden tot minder aanbod van bijvoorbeeld hoogstaande breedbanddiensten. Consumenten zullen hier dan de dupe van worden.

Dit zijn aanzienlijke consequenties voor een amendement waarvan de juridische noodzaak ambigu is en dat vooruitloopt op daadwerkelijke ontwikkelingen in de breedbandsector. Het lijkt er sterk op dat de Tweede Kamer deze gevolgen niet heeft voorzien.

Conclusie

Dit artikel heeft gepoogd het amendement van de Tweede Kamer waardoor netneutraliteit nu in de Telecommunicatiewet opgenomen is kritisch te analyseren. Naar het blijkt is het initiatief om IPs te verbieden verkeer te blokkeren of te belemmeren, gemotiveerd vanuit het beschermen van uitingsvrijheid op het internet. Deze grondrechtelijke motivatie is echter onvoldoende doordacht. Daarnaast is het onduidelijk waarom de Kamer verondersteld heeft dat

de door Europa voorgestelde aanpak van transparantie niet genoeg zou zijn.

De retorische kracht van het netwerkneutraliteitsamendement is onmiskenbaar, maar wanneer blijkt dat de juridische grondslag ervan problematisch is en de noodzakelijkheid voorbarig, dan is abstracte retoriek het enige wat overblijft. Het reguleren van dynamische markten als breedband is geen sinecure en de Tweede Kamer neemt met dit amendement een groot risico op reguleringsfouten.

De gevolgen van deze op retoriek gestoelde wetswijziging zijn namelijk een stuk minder retorisch: de Nederlandse breedbandmarkt wordt mogelijk een Europese proeftuin voor nieuwe verdienmodellen van IPs, en Nederland vervreemdt op het gebied van netneutraliteit van de Europese interne telecommunicatiemarkt. Het is zelfs mogelijk dat het Nederlandse initiatief een fragmentatie van de interne markt voor breedband inzet, wanneer meerdere lidstaten eveneens zelfstandig netneutraliteit in hun telecommunicatiewet vastleggen.

Let wel, deze conclusie heeft geen inhoudelijk oordeel over de noodzaak van netwerkneutraliteit. Gezien de betekenis van internet in onze huidige samenleving is het van groot belang dat IPs hun rol als poortwachters van expressie en innovatie niet misbruiken. Daarnaast is het evident dat de alleen maar groeiende stroom van internetverkeer een meer actieve inmenging van de IP behoeft om dit alles in goede banen te leiden. In deze dynamiek is ingrijpen door regulering alleen opportuun wanneer de bestaande aanpak niet werkt, en er een heldere onderbouwing is voor een alternatief. Uit de analyse van dit artikel blijkt dat het Nederlandse initiatief om netneutraliteit in de Telecommunicatiewet op te nemen niet aan deze voorwaarden voldoet.

De aanbeveling die uit dit onderzoek voortkomt, is daarmee dat de Tweede Kamer zich voortaan beter verre kan houden van het reguleren van dynamische technologiemarkten als breedband internet. In tegenstelling tot specialisten van de Europese Commissie, OPTA en het Ministerie van EL&I lijken onze volksvertegenwoordigers, ongetwijfeld met de beste bedoelingen, helaas niet voldoende geëquipeerd om de juiste afwegingen te maken in complexe debatten als over netneutraliteit. •

Europees filmbeleid

Annemarie Bergman¹

De hedendaagse Europese filmindustrie neemt een zwakke positie in ten opzichte van het buitenland. De Europese filmmarkt wordt gedomineerd door films uit Amerika en India. Vanwege het economische en culturele belang van de Europese film laat de EU staatssteun met mate toe. Om enerzijds een vrije markt binnen Europa te creëren voor de Europese film en anderzijds om de culturele diversiteit in deze markt te promoten, heeft de EU een eigen filmbeleid ontwikkeld dat laveert tussen positieve steun in de vorm van financiële programma's, en negatieve steun in de vorm van richtlijnen om de staatssteun aan de sector onder controle te houden.

Dit Europees filmbeleid² heeft zijn weerslag op het filmstimuleringsbeleid van de verschillende lidstaten en heeft tot nu toe geleid tot gebrekkige en onduidelijke regelgeving. Ondanks de Europese richtlijnen bestaan er (grote) verschillen in condities voor de filmindustrie per lidstaat, en daarmee in de internationale concurrentiepositie van filmproducenten binnen Europa.³ Dit is niet per se gunstig voor de Europese filmsector. Hierna volgt een beschrijving van het Europees beleid en doorwerking ervan op de nationale filmsubsidiestelsels van de lidstaten. Het beleid stelt de filmproducenten voor problemen, die worden geanalyseerd. Deze problemen worden overigens alleen maar vergroot door de huidige crisis en de bezuinigingen op kunst en cultuur.

De cultuurerogatie

Europese film afhankelijk van overheid

In de meeste lidstaten zijn er niet voldoende draagkrachtige private partijen te vinden om een nationale filmindustrie tot leven te brengen en te laten bestaan. Daar komt bij dat de afzetmarkt voor Europese films beperkt is. Mede vanwege het kleine taalgebied van de meeste Europese landen circuleren Europese films weinig buiten het land van oorsprong.⁴ Voor Europese speelfilms is het daardoor zo goed als onmogelijk om volledig uit de reguliere markt van filmafnemers (distributeurs- en omroepen) gefinancierd te worden. Temeer daar filmprojecten grote investeringen vragen voor ze geld beginnen op te leveren, als ze al geld op gaan leveren.

Dat geldt niet alleen voor kleinschalige films, zoals *arthouse*-films, maar ook voor de grotere, commerciële speelfilms. Een film als *Zwartboek* bijvoorbeeld, die gemaakt is voor een bedrag van circa € 16 miljoen, en die

zeker voor Nederlandse begrippen veel bezoekers heeft getrokken en daardoor commercieel aantrekkelijk is voor financiers, had niet gemaakt kunnen worden zonder grote bijdragen van het Nederlands Fonds voor de Film en coproducerende buitenlandse fondsen.

Zonder financiële steun van de overheid zouden de meeste Europese films waarschijnlijk nooit gemaakt kunnen worden.

Publiek belang

Film wordt door lidstaten als onmisbaar cultuurproduct gezien en wordt evenals andere culturele activiteiten financieel gesteund door de overheid. Het culturele belang bestaat erin dat nationale of regionale culturen en creatief vermogen tot uiting komen in de audiovisuele media van film en televisie.⁵ Door hun toegankelijkheid lenen film en televisie zich goed voor het bereiken van grote groepen van de bevolking, waaronder jongeren, aangezien veel bioscoopbezoekers (en ook televisiekijkers) nauwelijks in aanraking komen met andere kunstvormen.⁶

Aan de andere kant biedt filmproductie ook aanzienlijke (economische) mogelijkheden voor werkgelegenheid in een lidstaat. Er gaat veel geld in om en er is een groot aantal mensen in deze sector werkzaam. Daarnaast geldt: des te professioneler de filmindustrie, des te groter is de kans dat er (internationaal) succesvolle films worden geproduceerd. En ook dat is aantrekkelijk voor de lidstaten, want nationale films die vertoond worden op internationale filmfestivals, en die zelfs genomineerd worden in competities, geven een lidstaat aanzien en geven daarmee een enorme impuls aan de internationale markt.

Films zijn dus zowel economische als culturele goederen. In die laatste hoedanigheid weerspiegelen en beïnvloeden zij de samenleving. Reden waarom de ontwikke-

Auteur

1. Mr. drs. A.C. Bergman is jurist bij het Nederlands Fonds voor de Film, zij is daarnaast promovendus aan de Universiteit van Amsterdam. Haar promotieonderzoek gaat

over de juridische aspecten van publieke en private kustfinanciering.

Noten

2. A. Herold, *European Film Policies in EU*

and International Law. Culture and Trade – Marriage or Misalliance?, Groningen:

Europa Law Publishing 2010, p. 21.

3. S.F. Maltha, 'Pleidooi voor de invoering

van een fiscale regeling voor de Nederland-

se film', *NRC Handelsblad* 28 april 2011, cultureel supplement, p. 3.

4. M. van der Laan, *Filmbrief* 2006, p. 2.

5. Mededeling COM(2001)0534 def., p. 11.

6. M. van der Laan, *Filmbrief* 2006, p. 3.

ling van de filmsector in geen enkele lidstaat aan de markt wordt overgelaten. De lidstaten voeren daarom een groot aantal steunmaatregelen uit voor de productie van films, die vooral gericht zijn op de creatie- en productiefases, waarbij de steun over het algemeen wordt verstrekt in de vorm van subsidies of terug te betalen leningen.⁷

Subsidie aan film raakt aan (verboden) staatssteun

De lidstaten mogen echter niet ongelimiteerd subsidie geven, want ook op het gebied van cultuur zijn de regels van het Europese mededingingsrecht van toepassing. In beginsel worden overheids subsidies aan cultuur door de EU niet gezien als een bedreiging van de interne markt, omdat er in de meeste gevallen namelijk helemaal geen sprake is van verboden staatssteun in de zin van het Verdrag. De Europese Commissie heeft echter in haar beschikking uit 2003 over Nederlandse Cultuurbeleggingsfondsen benadrukt⁸ dat concurrentievervalsing en effecten op het handelsverkeer tussen de lidstaten door steun aan culturele instellingen niet kunnen worden uitgesloten.⁹

Moelijkheden doemen dus op als de cultuursteun wordt verleend aan een organisatie die ondernemingsactiviteiten ontplooit. En dat is het geval in de filmsector, die naast zaken als de culturele diversiteit, publieke dienstverlening en maatschappelijke verantwoordelijkheid ook te maken heeft met grote commerciële belangen.¹⁰ Vanwege dit onmiskenbare commerciële karakter van film raakt subsidie voor de filmsector aan verboden staatssteun.

Voor cultuur heeft Europa echter een uitzondering op het verbod van staatssteun gemaakt. Cultuur is sinds het Verdrag van Maastricht ook een beleidsprioriteit van Europa (art. 151 Verdrag (thans 167 VWEU)). Deze uitzondering, de 'cultuurerogatie', is vervat in art. 107 lid 3d VWEU (ex 87 lid 3d EG-Verdrag). Daarin staat dat steunmaatregelen om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen, als verenigbaar met de interne markt kunnen worden beschouwd. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is wel dat de steunmaatregelen de algemene beperkingen inzake handelsverkeer en mededinging van de Gemeenschap niet zodanig mogen veranderen dat het gemeenschappelijk belang in het gedrang zou komen.¹¹ Daarom wordt de uitzondering voor cultuur relatief strikt toegepast en moet een overheid een goede onderbouwing geven van het cultureel belang.¹² Ingevolge art. 167 en 107 lid 3d VWEU kunnen de ontplooiing van de culturen van de lidstaten en de instandhouding van het cultureel erfgoed in Europa als gemeenschappelijk belang worden aangemerkt.

Op basis van de cultuurerogatie mogen lidstaten hun filmsectoren financieel steunen, mits zij zich houden aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Lidstaten mogen ingevolge het subsidiariteitsbeginsel weliswaar zelf hun audiovisueel beleid bepalen, maar de Europese Unie stelt de regels vast wanneer het gaat om gemeenschappelijke belangen, zoals open grenzen binnen de Unie en eerlijke concurrentie.¹³

De Mededeling 2001

Handhaving van de voorschriften van het EG-Verdrag

De Europese Commissie ontving in 1997 een klacht over uitsluiting als gevolg van het Franse filmsubsidiestelsel,

die luidde dat er sprake was van concurrentievervalsende effecten vanwege bepalingen die de steun afhankelijk maakten van het uitvoeren van bepaalde filmmakende activiteiten in Frankrijk. Onderzoek door de Commissie bevestigde de klacht en zij beschreef in haar beschikking een aantal criteria voor het toestaan van steun aan film- en tv-productie overeenkomstig de 'cultuurerogatie' van art. 107 lid 3d VWEU.¹⁴

Films zijn zowel economische als culturele goederen

In de *Mededeling* uit 1999¹⁵ vermeldde de Europese Commissie de noodzaak het juridische kader van de audiovisuele sector te verduidelijken (waaronder het beleid inzake staatshulp). Ter uitwerking hiervan verscheen in 2001 de *Mededeling van de Europese Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economisch en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's over bepaalde juridische aspecten in verband met cinematografische en andere audiovisuele werken*. In deze Mededeling werden de doelstellingen van de Europese Unie op het gebied van audiovisuele producties uiteengezet en werden de verenigbaarheidscriteria vermeld die zijn ontleend aan voornoemde casus van het Franse stelsel.¹⁶ Volgens de Commissie vormden deze criteria een passend evenwicht tussen de doelstelling van culturele creatie, de ontwikkeling van de audiovisuele productie in de EG en de inachtneming van de staatssteunregels.

Beoordeling subsidiestelsels

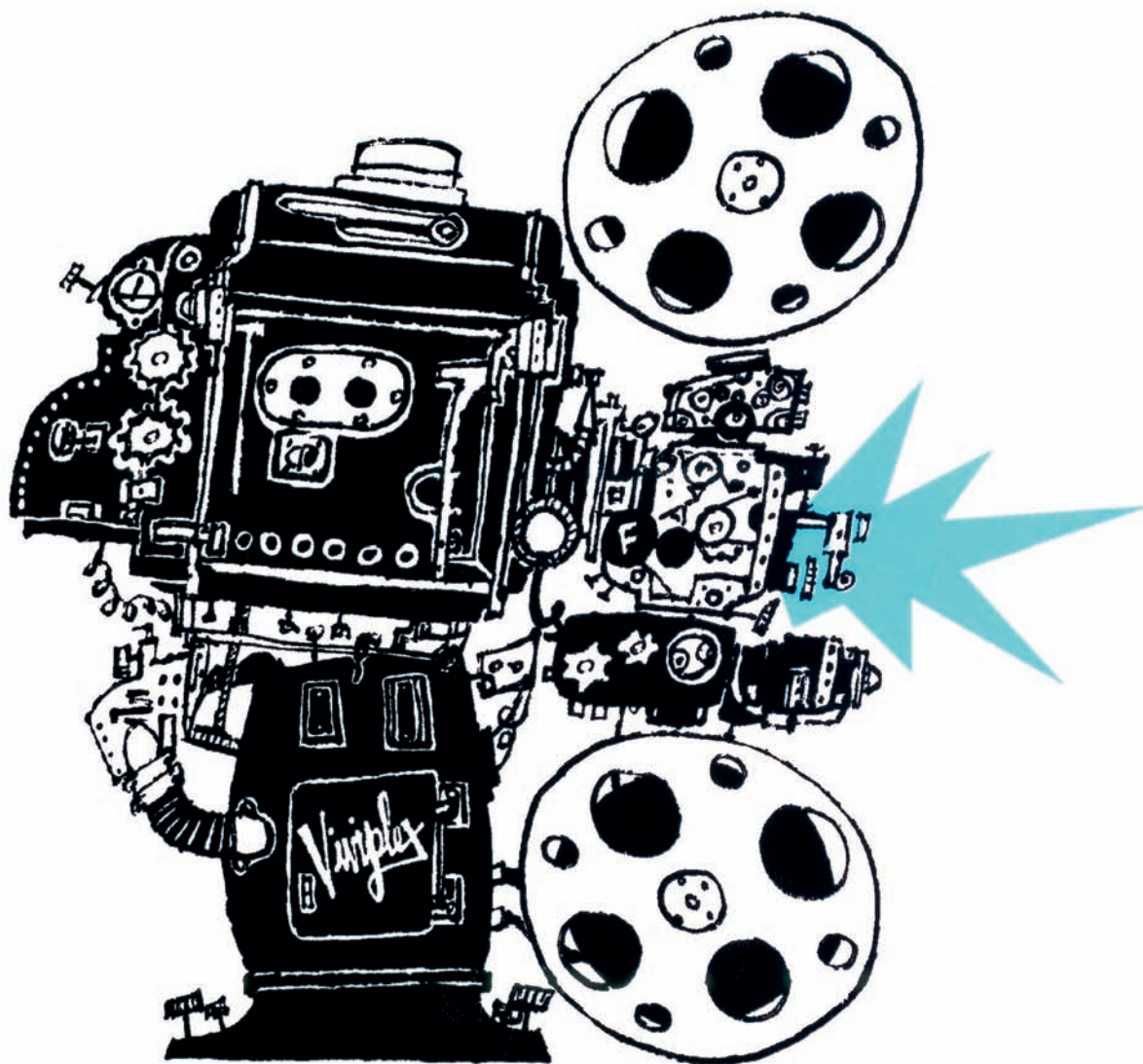
De nationale subsidieregelingen moeten uiteraard in overeenstemming zijn met de verenigbaarheidscriteria en door de Europese Commissie zijn goedgekeurd. Bij de controle van de aangemelde stelsels wordt door de Europese Commissie in de eerste plaats nagegaan of is voldaan aan de voorwaarde van algemene wettelijkheid. Nationale subsidieregelingen mogen geen voorwaarden of clausules bevatten die strijdig zijn met de bepalingen van het VWEU. Verder wordt getoetst of aan de volgende vier eisen van verenigbaarheid wordt voldaan:

Cultureel product

Als eerste verenigbaarheids criterium moet de hulp gericht zijn op een 'cultureel product'. De Europese Commissie laat de invulling van 'cultureel product' over aan de lidstaten; de betrokken lidstaten moeten hiervan zelf een omschrijving geven aan de hand van controleerbare criteria.

Territorialiteitsbeginsel

Ten tweede mogen lidstaten eisen dat een bepaald deel van het productiebudget voor de film op hun eigen grondgebied wordt besteed, maar moet dit tot een minimum worden beperkt. De producent moet vrij zijn om ten minste 20% van het productiebedrag in een andere lidstaat uit te geven zonder dat toegekende steun door de lidstaat wordt gekort.

Steunintensiteit

De uitgangsregel van dit derde criterium is dat lidstaten hun steun aan filmproducties moeten limiteren tot 50% van het productiebedrag. De rest van de financiering moet gevonden worden in de markt. Daarbij geldt dat rechtstreeks uit EG-programma's verleende steun als MEDIA Plus en Eurimages,⁷ niet wordt aangemerkt als staatssteun en daarom niet meetelt bij de vaststelling van het maximum.

De Commissie geeft echter zelf een uitzondering op de 50%-regel in bepaalde gevallen. Zo wordt de mogelijkheid geboden om hiervan naar boven af te wijken op grond van de relatief beperkte geografische verspreiding van bepaalde landen en culturen, en vanwege de beperkte circulatie van hun cultuurproducten binnen de Europese Gemeenschap en op de wereldmarkt.

Naar de letter van deze uitzondering lijkt het alsof bijna alle kleinere landen binnen de Europese Unie voor deze

uitzondering in aanmerking kunnen komen. Het Nederlandse taalgebied is in Europa bijvoorbeeld betrekkelijk klein; het strekt zich niet verder uit dan Nederland en Vlaanderen. Toch heeft nader onderzoek uitgewezen dat lidstaten slechts in uitzonderlijke gevallen afwijken van de 50% staatssteun-limiet, en dat de uitzonderingsgevallen normaliter in de categorie 'low budget' en 'moeilijke film' vallen. Ook Nederland volgt dit patroon. Aan deze films kan tot 75%, respectievelijk 85% staatsteun worden gegeven. De invulling van de termen 'lowbudgetfilm' en 'moeilijke film' is ook weer aan de verschillende lidstaten overgelaten.

Steunuitbreidingen

Ingevolge het laatste criterium is het niet toegestaan om extra steun te geven voor specifieke filmmakende activiteiten, zoals de post productie (de technische afwerking van een film). Dit moet ervoor zorgen dat de steun een

7. Mededeling COM(2001)0534 def., p. 3.

8. Beschikking 2003/Steunmaatregel N68/2003.

9. www.europadecentraal.nl/menu/265/Cultuur.html, gezien 16 december 2008.

10. www.europa.eu/pol/av/index_nl.htm, gezien 10 februari 2010.

11. A. Grypdonck, 'Het spanningsveld tus-

sen cultuur en economie in Europees perspectief', in: L. Tomesen & G. Vossen (red.), *Denken over cultuur in Europa*, Houten: Bohn Stafleut Van Loghum 1994, p. 191.

12. Een voorbeeld van de strikte toepassing is de Aviodrome Lelystad en het Ahoy-complex. Steunmaatregel N 221/2003 resp. C-4-2008.

13. www.europa.eu/pol/av/index_nl.htm, gezien 9 januari 2010.

14. www.europadecentraal.nl/menu/221/Cultuur.html, gezien 3 november 2009.

15. Mededeling COM(1999)0657 def., *Beginselen en richtsnoeren voor het audiovisuele beleid van de Gemeenschap in het digitale tijdperk*.

16. Mededeling COM(2001)0534 def., p. 2.

17. MEDIA Plus is een programma van de EU ter versterking van het concurrentievermogen van de Europese filmindustrie. Eurimages is het Europees fonds voor de coproductie, distributie en vertoning van Europese films.

neutraal stimulerend effect heeft en vermijden dat die specifieke activiteiten in een bepaalde lidstaat worden beschermd of naar een bepaalde lidstaat worden getrokken. Het toekennen van steun aan specifieke uitgavenposten van een filmbudget zou kunnen leiden tot een nationale voorkeur voor de sectoren die deze specifieke diensten verlenen, hetgeen onverenigbaarheid zou opleveren met het EG-Verdrag.¹⁸

Beleid

Europees filmbeleid is niet helder

Eitelijk wordt het filmbeleid van Europa slechts gevormd door de verschillende goedkeuringen van de door de lidstaten voorgelegde regelingen. De Commissie toetst de stelsels aan de verenigbaarheidscriteria van de Mededeling, maar de uitkomsten van deze toetsing lopen uiteen. Hoewel de Europese Commissie de criteria heeft opgesteld en alle aan haar voorgelegde subsidiestelsels door haar zijn goedgekeurd, bestaat er binnen Europa toch een grote verscheidenheid aan subsidieregelingen, zowel wat het type steun als wat de draagwijdte betreft. Het kader dat de Europese Commissie heeft gesteld, laat deze verscheidenheid toe. De Commissie controleert enkel of aan de verenigbaarheidscriteria is voldaan en stemt de hiervoor aangemelde subsidieregelingen van de lidstaten niet op elkaar af, en mag dat ook niet, want harmonisatie van (cultuur)beleid is ingevolge het Verdrag zelfs verboden.

Deze individuele goedkeuringen van de Commissie worden niet aan de andere lidstaten bekendgemaakt en worden slechts gebrekkig op de website van de Europese Unie gepubliceerd.¹⁹ Zo zijn bijvoorbeeld de goedkeuringen van regelingen uit 2009 anno 2011 nog niet op de website van de EU geplaatst omdat het zo lang duurt om eerst te controleren of er geen vertrouwelijke informatie in vermeld is.

Deze ondoorzichtigheid leidt tot onzekerheid bij de lidstaten en daarmee ook bij de Europese filmsector. Wat de ene keer door de Commissie in een aangemelde regeling is goedgekeurd, kan later bij nader inzien toch niet als gunstig worden ervaren vanwege het voortschrijdend inzicht van de Europese Commissie. Een lidstaat kan dus niet vertrouwen op precedentwerking van de goedkeuringen.

Harmonisatie van (cultuur)beleid is ingevolge het Verdrag zelfs verboden

Dit is des te pijnlijker omdat de regelingen van de lidstaten maar worden goedgekeurd voor een bepaalde periode, van gemiddeld vier à vijf jaar. Daarna moeten de regelingen opnieuw aan de Europese Commissie worden voorgelegd. Daarbij worden ook de verenigbaarheidscriteria uit de Mededeling van 2001 steeds vastgesteld voor een korte periode. Deze criteria zouden in 2004 geëvalueerd worden, en daarna wellicht worden herzien.²⁰ Maar dat laatste gebeurde niet; de criteria werden gehandhaafd en vervolgens steeds verlengd voor een periode van

slechts drie jaar.²¹ Kortom, het is elke drie jaar onzeker of de verenigbaarheidscriteria worden verlengd of aangepast, en of dus ook de regelingen van de lidstaten de toetsing zullen kunnen doorstaan.

Geen eenheid in interpretatiebeleid lidstaten

De ene lidstaat legt het onduidelijke Europese beleid anders uit dan het andere. Het kader van de Commissie zoals het nu is, is nog betrekkelijk ruim qua opzet en de begrippen die erin zijn opgenomen, zijn niet nader gedefinieerd. Lidstaten kunnen binnen dit kader hun eigen invulling geven aan hun filmbeleid. De verschillen in de invulling en toepassing van criteria als 'lowbudgetfilm' of 'moeilijke film', of van de definitie van 'cultureel product' leiden echter wel tot verschillende condities in de lidstaten.

Verschillen tussen subsidiestelsels binnen Europa zitten in vorm en inhoud. De meeste subsidieregelingen vereisen een artistiek inhoudelijke toetsing van projecten, terwijl andere subsidieregelingen automatische regelingen zijn, waarbij subsidie wordt verleend indien de film reeds tot een bepaald percentage met geld uit de markt is gefinancierd (*gap-financiering*). Ook zijn er subsidieregelingen die bestaan uit puntensystemen, waarbij aan verschillende onderdelen van de aanvraag punten worden toegekend en vervolgens de meeste punten tellen, zoals in Duitsland.

Maar de interpretatievrijheid zit hem vooral in de uitvoering van de verenigbaarheidscriteria, en met name in de definities in de regelingen. Een voorbeeld: ingevolge het eerste verenigbaarheids criterium moet de staatssteun betrekking hebben op een 'cultureel product'. Maar wat een 'cultureel product' is, wordt aan de lidstaten overgelaten. In Nederland wordt het cultureel product gedefinieerd aan de hand van zeven (Nederlandse) culturele kenmerken die zien op de inhoud van het filmproject, zoals op de taal, de nationaliteit van de personages, de plaats waar het verhaal zich afspeelt, of het gebaseerd is op een literair werk of dat het betrekking heeft op kunst dan wel op kunstenaars. Alleen filmprojecten die aan drie of meer van de zeven genoemde culturele kenmerken voldoen, komen in beginsel in aanmerking voor subsidie.²²

In andere landen is een andere invulling gegeven aan het begrip 'cultureel product' en worden projecten aan andere culturele kenmerken getoetst. Deze kenmerken kunnen naast de inhoud van het betreffende filmproject betrekking hebben op de nationale identiteit van de betrokken makers, of van de betrokken financiers, zoals in Vlaanderen.²³

Ook voor de invulling van de termen 'lowbudgetfilm' en de 'moeilijke film' bestaan grote nationale verschillen. De invulling van deze termen verschilt wezenlijk per lidstaat. In het ene land is een 'lowbudgetfilm' een film met een productiebudget van maximaal € 2 miljoen, zoals in Nederland, terwijl in Vlaanderen een film nog een low-budgetproductie is wanneer deze maximaal € 2,5 miljoen kost. Dit ligt nog vrij dicht bij elkaar, maar in Letland, bijvoorbeeld, ligt de grens van het maximale productiebudget voor een *low budget* lange speelfilm al bij € 8,5 ton!²⁴ Het komt erop neer dat het een kwestie is van definiëren of een lidstaat meer of minder staatssteun mag geven aan filmprojecten.

Problemen voor de filmsector

Het maken van films is tegenwoordig, ook wat het zoeken naar financiële steun betreft, grensoverschrijdend. Doordat de Europese Commissie de subsidieregelingen slechts controleert op verenigbaarheid van de interne markt en de verdere invulling van het filmstimuleringsbeleid aan de lidstaten overlaat, zijn de verschillende subsidiestelsels en begrippen niet op elkaar afgesteld. Dat maakt het voor de Europese filmproducenten die internationaal willen coproduceren juist vaak lastig om samen te werken met producenten uit een andere lidstaat, terwijl dat een van doelstellingen is van het cultuurbeleid van Europa. Hoe moet bijvoorbeeld worden omgegaan met het voldoen aan het vereiste van het cultureel product indien het gaat om een coproductie van een multinationale film? Is het voldoen aan de culturele voorwaarden in het ene land voldoende om in aanmerking te komen voor een bijdrage uit een andere lidstaat, of moet de filmproductie ook daar aan de lokale culturele kenmerken voldoen? En hoe zit het met de bestedingsverplichting?

Nederlandse producenten kunnen bijvoorbeeld in eigen land vaak niet voldoende financiële middelen bijeen krijgen en zoeken daarom buitenlandse coproducenten, en daarmee geld, om hun film te financieren. Daarbij lopen zij met enige regelmaat tegen problemen op, zoals de bestedingsverplichtingen die door de verschillende lidstaten worden opgelegd. Ingevolge een van de verenigbaarheidscriteria moet het de producent vrij staan om minimaal 20% van het productiebudget in een andere lidstaat uit te geven. Maar de lidstaten, die graag het geld in eigen land besteed zien, hebben deze regel zodanig in de eigen regels geïmplementeerd dat 80% in de lidstaat zelf *moet* worden uitgegeven, en slechts de andere 20% ergens anders *mag* worden uitgegeven.²⁵ Deze territorialiteitsvereisten brengen de filmproducenten dus nog wel eens in moeilijkheden. Indien zij voor een filmproductie een gedeelte van de financiering halen uit een andere lidstaat, moeten zij ook voldoen aan de bestedingsverplichting in dat land. En wanneer de film gedraaid wordt in het eigen land, wordt het lastig om aan die bestedingsverplichting in het andere land tegemoet te komen.

Veel Nederlandse filmproducenten financieren vanwege het ontbreken van een dergelijke Nederlandse regeling een deel van hun filmproductie met behulp van de Belgische Taxshelter (een fiscale stimulans om te investeren in Belgische en Europese audiovisuele werken die een hoog nettorendement kan opleveren. Belgische ondernemingen kunnen dankzij de maatregel investeren in de productie van een audiovisueel werk en een bepaald percentage van het bedrag van die investering aftrekken van hun belastbare gereserveerde winsten).²⁶ Deze Taxshelter-

regeling in België is ook goedgekeurd door de Europese Commissie, onder het opleggen van een flinke bestedingsverplichting (150% van het geïnvesteerde bedrag) in België.²⁷ Om aan de bestedingsverplichting van de Taxshelter te kunnen voldoen, voeren de filmproducenten dan vaak de postproductie voor hun Nederlandse film in België uit. En dat komt niet ten goede aan de Nederlandse postproductiesector.

Wat een 'cultureel product' is, wordt aan de lidstaten overgelaten

Vervelend is overigens dat in België de kosten voor de postproductie hoger liggen dan in Nederland. De prijzen worden omhooggestuwd omdat bijna alle producenten met het probleem van de bestedingsverplichting zitten en hiervoor wel naar België moeten gaan. Postproductie in Nederland blijft vanwege het bestaan van de Taxshelter in België onaantrekkelijk, hoe laag eventueel de directe kosten van de postproductie ook zijn. Dat is nadelig voor de Nederlandse postproductiebedrijven, want die kunnen hierdoor niet goed met België concurreren.²⁸

Hinken op twee benen

Het onduidelijke filmbeleid van Europa en de problemen die daar (mede) uit voortvloeien, komen door de beperkte bevoegdheid die Europa heeft om zich inhoudelijk met de filmsector te bemoeien, aangezien ingevolge het subsidiariteitsbeginsel het cultuurbeleid grotendeels bij de overheden in de lidstaten ligt.²⁹

Die beperkte bevoegdheid van de Europese Unie heeft geleid tot een selectieve aanpak. De problemen in deze sector worden door de EU veeleer aangepakt vanuit het oogpunt van de interne markt of industrieel beleid dan vanuit een cultureel oogpunt, ook al waren culturele overwegingen de reden van verschillende EU-initiatieven in de audiovisuele sector.

In het Europees filmbeleid wordt dit duidelijk doordat aan de ene kant wordt geprobeerd de economische doelstelling van de gemeenschappelijke markt na te leven door concurrentiemogelijkheden in de filmsector te verbeteren, en aan de andere kant getracht wordt de culturele diversiteit te waarborgen en te stimuleren. Beide doelstellingen betreffen echter een ander belang en zijn daardoor niet altijd even goed met elkaar te verenigen. Het realiseren van de gemeenschappelijke, interne markt wordt meestal

18. Mededeling COM(2001)0534 def.

19. Zie: www.europa.eu.

20. A. Herold, *European Film Policies in EU and International Law. Culture and Trade – Marriage or Misalliance?*, Groningen: Europa Law Publishing 2010, p. 162.

21. In 2004, COM(2004)0171 def. In 2007, OJ 2007/C134/03 en in 2009, OJ 2009/31/1. Inmiddels zijn de verenigbaar-

heidscriteria verlengd tot en met december 2012.

22. In art. 1.2 Uitvoeringsregeling Nederlands Fonds voor de Film & jurisprudentie.

23. In art. 2.1.1 Intern reglement Vlaams Audiovisueel Fonds.

24. Commission Decision of 16 juli 2008, State Aid N233/08 Latvian film support scheme.

25. J. Broche, O. Chatterjee e.a., 'State aid for films – a policy in motion?', *Competition Policy Newsletter*, nr. 1/2007, p. 7.

26. www.scopeinvest.be/nl/Wat_betekent_tax_shelter_.html, gezien 28 februari 2011.

27. Commission Decision 16 juli 2007, State Aid N 121/2007 – België. Fiscale maatregelen ten voordele van de audiovisuele pro-

ducties – 'Taxshelter'-regeling – verlenging van steunmaatregel N 224/2004.

28. M. Bolwijn, 'Filmindustrie in Nederland krimpt', de *Volkskrant* 12 januari 2011.

29. www.europadecentraal.nl/menu/221/Cultuur.html, gezien 3 november 2009.

30. A. Herold, 'EU Film Policy: between Art

Hoe moet worden omgegaan met het voldoen aan het vereiste van het cultureel product indien het gaat om een coproductie van een multinationale film?

bereikt door het invoeren van standaardisaties, die op hun beurt weer vaak leiden tot een homogeen product in de markt. Terwijl de promotie van de culturele diversiteit een kwalitatief karakter heeft en er juist op is gericht om de verscheidenheid van cultuur te waarborgen en te stimuleren.³⁰

Het kader van de verenigbaarheidscriteria waaraan de Commissie de subsidieregelingen toetst, is dan ook met name van economische aard en is daarmee niet bijzonder geschikt voor film.

Conclusie

Dat het recht van de interne markt nog steeds een centrale rol speelt in het beleid van Europa is duidelijk terug te zien in haar filmbeleid. Het beleidskader dat door de Europese Commissie is neergelegd in haar Mededeling is van economische aard en is daarmee weinig meer dan een waarborg voor de 'goede' werking van de interne markt. De Commissie heeft weinig bevoegdheden en kan daardoor de problemen van de Europese filmsector niet goed aanpakken. Door de noodzakelijke terughoudendheid van Europa kan er nauwelijks een filmbeleid worden ontwikkeld.

Aangezien cultuur in principe een zaak is van de nationale overheden zelf, valt te verdedigen dat de Europese Commissie, door de nationale filmsubsidiestelsels te controleren op verenigbaarheid met de interne markt, buiten de grenzen van haar bevoegdheden treedt.³¹ Aan de andere kant is het beschermen van de interne markt zo'n wezenlijk onderdeel van de Europese Unie, dat het tegen de gehele doelstelling en de grondrechtelijke orde van de Unie in zou gaan om de Europese Commissie van het controleren te weerhouden.³²

Er is nu eenmaal een conflict tussen de Europese plicht om de vrije markt te garanderen en de nationale maatregelen die worden genomen door de lidstaten om de nationale filmsector te stimuleren (en te beschermen). De maatregelen van de lidstaten zijn er over het algemeen op gericht de marktwerking in de filmsector te corrigeren, terwijl de inspanningen van Europa erop gericht zijn een vrije markt te creëren voor audiovisuele goederen en

diensten. Het is echter maar de vraag of de manier waarop het kader door de Europese Commissie is neergezet inderdaad de interne markt beschermt.

Want ondanks het streven van de Europese Commissie om de gemeenschappelijk markt te bewaken, kan er dus toch sprake zijn van concurrentievervalsing tussen Europese filmproducenten. Door handig gebruik te maken van de bewegingsvrijheid die het kader van de Europese Commissie geeft, is het voor lidstaten mogelijk om 'hun eigen' filmproducenten een voorrangpositie te geven op andere filmproducenten uit een andere lidstaat.

Doordat de Commissie de subsidiestelsels louter toetst aan de verenigbaarheidscriteria zonder daarbij een eenduidig beleid te voeren, hebben de lidstaten de gelegenheid om binnen het kader hun eigen filmsector te bevoordelen. Voor de filmsector zelf is het gebrek aan onderlinge afstemming van de verschillende nationale subsidiestelsels juist vaak lastig omdat het samenwerking tussen producenten in verschillende lidstaten bemoeilijkt of er uiteindelijk helemaal geen gelijke concurrentie binnen de interne markt is. Bovendien is de status van de nationale film in het eigen land vaak heel fragiel en is de concurrentie tussen lidstaten onderling op filmgebied ook marginaal.³³

Een afstemming van de filmsubsidieregelingen door de lidstaten zelf zou de samenwerking van producenten onderling bevorderen. Europa zou meer duidelijkheid moeten geven door een eenduidig beleid te voeren en haar goedkeuringen van de verschillende regelingen meer bekendheid te geven. Dit alles zal ten goede komen aan de transparantie van het beleid en gunstiger zijn voor de Europese filmsector. •

and Commerce', *European Diversity and Autonomy Papers* (EDAP) 3/2004, p. 6.

31. Vergelijk hiervoor: A. Ottow, 'Wisselwerking tussen Europees en nationaal recht', *SEW* december 2010, p. 491.

32. A. Herold, 'Film Policy: Between Art and

Commerce', *European Diversity and Autonomy Papers* (EDAP) 3/2004, p. 11-13.

33. A. Herold, 'Film Policy: Between Art and Commerce', *European Diversity and Autonomy Papers* (EDAP) 3/2004, p. 15.

De Arabische Lente en de VN-Veiligheidsraad

Maakt één zwaluw zomer?

Nico Schrijver¹

De adembenemende politieke veranderingen in de Arabische regio voltrekken zich grotendeels op de eigen kracht van de bevolking. In Tunesië, Egypte en Libië brachten de volksopstandelingen hun eigen regeringen ten val; in Jordanië en Marokko bekeerden de regerende vorsten zich onder druk van de demonstranten snel tot meer vrijheid voor hun burgers, wat doet denken aan onze Koning Willem II die zich in 1848 in een nacht van conservatief tot liberaal bekeerde; in Jemen en Syrië woedt nog een heftige strijd om meer vrijheid en meer respect voor de rechtsstaat. Wat is bij dit alles de rol van de internationale gemeenschap verenigd in de Verenigde Naties?

In het werk van de VN vallen vooral de Veiligheidsraadresoluties betreffende Libië op. Daarin heeft de Raad zijn bemoeienis met de situatie in Libië meteen gestoeld op het beginsel van 'responsibility to protect' (R2P). Tijdens de Wereldtop in 2005, ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van de VN, besloot de volkerenorganisatie tot een voorzichtige omarming van dit nieuwe beginsel: iedere staat heeft de primaire plicht zijn burgers te beschermen en te behoeden voor genocide, oorlogsmisdrijven, etnische zuiveringen en misdrijven tegen de menselijkheid.² Om die reden moet op nationaal niveau veel meer in ontwikkeling van solide rechtsstaten geïnvesteerd worden. Alleen indien een overheid niet in staat of niet bereid is die bescherming aan zijn burgers te verlenen, dient de internationale gemeenschap die beschermingsplicht te vervullen: zo lang mogelijk met vreedzame middelen, maar desnoods met gewapend geweld. De slotverklaring van september 2005 stelt dat de Veiligheidsraad dan, van geval tot geval, besluitvaardig en tijdig zal handelen ('*we are prepared to take collective action, in a timely and decisive manner*').³ Dit beginsel van R2P heeft de potentie om een fundamentele heroriëntatie in het internationale recht in te luiden: het uitgangspunt is immers

de veiligheid en het lot van burgers (*human security*) en niet - zoals tot voor kort - de nationale veiligheid van staten (*national security*). Of die fundamentele heroriëntatie er echt komt, hangt af van de vraag of het beginsel wortel schiet in het internationale recht en in voorkomende gevallen in praktijk wordt gebracht. Ongetwijfeld dient R2P zich in tandem te ontwikkelen met rechtsstatelijke normen voor een verantwoordelijke uitoefening van soevereiniteit ("*responsible sovereignty*").

De twee belangrijke Libië-resoluties van de Veiligheidsraad in 2011 hebben het R2P-beginsel nadere internationale erkenning en tanden gegeven. In de eerste, in opvallende eensgezindheid aangenomen Resolutie 1970 van 26 februari 2011 betreurde de Raad de grootschalige en systematische schending van mensenrechten en eiste hij een onmiddellijk einde van het geweldgebruik tegen de demonstranten. Tevens stelde de Raad dat het gebruik van geweld door de Libische regering tegen de eigen burgerbevolking misschien zelfs de vorm van misdrijven tegen de menselijkheid aannam, één van de internationale misdrijven waarover het Internationale Strafhof rechtsmacht kan uitoefenen. Om die reden verwees de Raad de situatie in Libië van na 15 februari 2011 meteen door

Nooit eerder schaarden de Verenigde Naties zich zo onomwonden achter een grootscheepse democratiseringsbeweging in de wereld

Auteur

1. Prof. dr. N.J. Schrijver is hoogleraar internationaal publiekrecht aan de Universiteit Leiden en medewerker van dit blad.

Noten

2. Zie A/RES/60/1, 24 oktober 2005 en Adviesraad Internationale Vraagstukken

(AIV), 'Nederland en de Responsibility to

Protect: de verantwoordelijkheid om mensen te beschermen tegen massale wreedheden', den Haag, rapport nr. 70, juli 2010, op website www.aiv-advies.nl.

3. Zie VN Doc. A/RES/60/1, 24 October 2005, paras. 138-139.

naar de Openbare Aanklager van het Internationale Strafhof. Tevens legde de Raad Libië een reeks strafmaatregelen op, waaronder een wapenembargo. Ook vaardigde hij tegen een aantal met naam en toenaam genoemde hoge functionarissen van het Libische regime een reisverbod uit en legde hij alle lidstaten de verplichting op om de financiële en andere tegoeden van de familie van kolonel Gaddafi te bevriezen.

In Resolutie 1973 van 17 maart jl. ging de Raad, in reactie op de dreigende aanval door het Gaddafi-regime op de stad Benghazi, nog een aantal stappen verder. Met 10 stemmen voor en 5 onthoudingen (Brazilië, China, Duitsland, India en Rusland) stelde de Raad een vliegverbod (*no-fly zone*) boven Libië in en machtigde hij lidstaten om “alle noodzakelijke maatregelen” (lees: gebruik van geweld) te nemen om burgers en door burgers bevolkte gebieden in Libië te beschermen alsmede om het wapenembargo en het vliegverbod te handhaven. Deze Resolutie 1973 vormde de volkenrechtelijke grondslag voor de militaire acties van NAVO-landen in Libië, voornamelijk uitgevoerd via luchtbombardementen. Zonder twijfel zijn deze acties voor de opstandelingen onmisbaar geweest bij hun uiteindelijk succesvolle pogingen het regime-Gaddafi ten val te brengen.

Na Libië brak ook een grootschalige volksopstand uit in Syrië. Het regime van President Assad kreeg weliswaar

veel internationale kritiek van de VN te verduren (in het bijzonder ook van Secretaris-generaal Ban Ki-moon), maar raakte niet zo geïsoleerd als dat van Gaddafi in Libië. Pogingen om sancties tegen Syrië af te kondigen stuitten begin oktober op een veto van China en Rusland. Kennelijk zijn hier de geesten nog niet rijp om de Syrische burgerbevolking echt de helpende hand te bieden. Wel heeft de VN-Mensenrechtenraad een eigen onderzoek naar de feiten gelast. Daarnaast dreigde de VS een lidmaatschapsaanvraag van Palestina met een veto te blokkeren. Een en ander illustreert de complexiteit van de politieke situatie in de Arabische regio en in het Midden-Oosten alsmede van de grenzen die het internationale recht daarbij kan spelen. Toch gloort er als gevolg van de VN-aanpak van de Arabische lente ook hoop. Nooit eerder schaarden de Verenigde Naties zich zo onomwonden achter een grootscheepse democratiseringsbeweging in de wereld. Zelden handelde de Veiligheidsraad zo slagvaardig en autoriseerde hij verregaande dwangacties. Het is inspirerend dat dit kon geschieden op basis van het nieuwe beginsel van R2P. Ook de directe verwijzing van de situatie in Libië naar het Internationale Strafhof duidt op een nieuwe samenhangende aanpak. Tegelijkertijd is het verre van duidelijk of zich hiermee een nieuwe trend heeft ingezet. Eén zwaluw boven Libië brengt nog geen zomer in de Arabische lente. •

De koning is dood, lang leve Henk en Ingrid!

Bart van der Sloot¹

De plannen van diverse politieke partijen om vóór de aanstaande abdicatie een republiek of een ceremoniële monarchie in te voeren, waarbij de koning geen deel uitmaakt van de regering, de wetten niet langer van zijn signatuur voorziet en geen rol speelt in het formatieproces, sluiten aan bij een algemene democratiseringstendens. Echter, niet alleen miskent dit voorstel de fundamentele waarde van de monarchie, het draagt er tevens aan bij dat het volk de positie krijgt die ooit aan de monarch toekwam, namelijk die van ongecontroleerd potentiaat.

De waarde van de koninklijke familie is niet slechts gelegen in smeuge verhalen omtrent buitenechtelijke relaties en kinderen, noch in de schone glimlach van Maxima of het achterwerk van Philippa Mid-

dleton. Naast de ervaring en neutraliteit van de koning, komen de merites van de monarchie voornamelijk tot uitdrukking op de momenten waarin het democratische proces hapert of ontspoorde. Terwijl overleg en compromisvor-

ming tussen verschillende politieke partijen normaal gesproken slechts vallen toe te juichen, aangezien die het begrip van de wederzijdse standpunten vergroten, kost dit proces in crisismomenten soms simpelweg te veel tijd.

Een voorbeeld hiervan is de noodtoestand: in het geval een land wordt binnengevallen door een vreemde mogendheid staan voortvarendheid en daadkracht voorop. Zo geschiedde het dat toen de Duitse troepen Nederland binnenvielen, men het in het Nederlandse parlement niet snel genoeg eens kon worden over een volmachtverlening aan de regering, zodat deze althans juridisch gezien onvoldoende middelen bezat om daadkrachtig verzet te plegen tegen de bezetters. Daarenboven was het niet het door en door verdeelde Londense kabinet, onder leiding van minister-president De Geer die wilde collaboreren met de Duitsers, dat de feitelijke besluitvorming in de hand nam, maar koningin Wilhelmina. Snelle en eenduidige beslissingen zijn in tijden van nood onontbeerlijk.

Daarnaast zijn er momenten waarop parlementariërs niet alleen lang delibereren alvorens consensus te bereiken, ook zijn er momenten waarop men hierin faalt. Men hoeft maar een blik over de zuidelijke landsgrens te werpen om te zien hoe de positie van de koning in een dergelijke situatie onmisbaar is. Hij fungeert niet alleen als symbool van de natie en eenheid van het volk, tevens is hij in toenemende mate betrokken bij het nemen van concrete beslissingen.

Tot slot zijn er situaties waarin de democratische macht wel tot een beslissing kan komen, maar deze niet ten goede komt aan de natie in zijn geheel of een bepaalde minderheid benadeelt. Bij de heerschappij van de meerderheid bestaat altijd het gevaar dat een minderheid wordt onderdrukt: de zogenoemde tirannie van de meerderheid. Daarnaast kan het voorkomen dat het volk, zelfs in meerderheid, opportunisme en eigen gewin laat prevaleren boven het landsbelang en een langetermijnvisie.

Wie ook de macht heeft, checks and balances en een vorm van machtscheiding zijn onmisbaar in een rechtsstaat. Thans is er echter een tendens gaande waarin elke beteugeling van de democratische macht van de hand wordt gewezen. De beperking van de rol van het staatshoofd valt in deze lijn te scharen, maar ook het recente verzet tegen het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het voorstel om rechters niet langer voor het leven te benoemen en het plan om Eerste Kamerleden niet langer indirect, maar direct te verkiezen. Alle voorstellen

leiden ertoe dat het volk, vertegenwoordigd door de parlementariërs, niet meer wordt beperkt in zijn macht.

Daarbij komt dat parlementariërs niet langer fungeren als kritisch klankbord, maar als holle echoput voor de stem van het volk. Sinds de Fortuynrevolutie en de opkomst van de Leefbaarpartijen menen politici in toenemende mate dat het hun taak is de onderbuikgevoelens van de man op de straat onweersproken en ongenueanceerd te verwoorden.

Parlementariërs fungeren als holle echoput voor de stem van het volk

Niet alleen populistische partijen als de SP en de PVV, ook de VVD neemt in toenemende mate een dergelijke positie in en in zijn onlangs gehouden speech over populisme stelt Maxime Verhagen dat vragen als 'Waarom passen de nieuwkomers zich niet aan ons aan?', 'Ze pikken toch niet de baan van mijn zoon in?' en 'Waarom bemoeit Brussel zich überhaupt met ons?' niet moeten worden weersproken, maar serieus moeten worden genomen. Daarmee behoren parlementariërs die uitleggen dat zaken soms gecompliceerder zijn dan ze aanvankelijk lijken tot het verleden.

Door de recente ontwikkelingen verdwijnen de bestaande beperkingen op de democratische macht. Toegegeven, er zijn nog geen concrete aanwijzingen dat dit tot misbruik zal leiden, hetzelfde moet evenwel worden gezegd over de huidige monarchie. Het gaat er in een rechtsstaat dan ook niet om concrete gevaren of misstanden aan te pakken, maar die te voorkomen door het scheiden van machten en het inbouwen van waarborgen. In de huidige tendens verandert de democratische macht echter steeds verder in een ongecontroleerde alleenheerschappij en krijgt het volk steeds meer de positie die ooit aan de monarchie toekwam. De koning is dood, lang leve Henk en Ingrid! •

Auteur

1. Mr. drs. B. van der Sloot is onderzoeker aan het Instituut voor Informatie Recht (IVIR) van de Universiteit van Amsterdam

Twelve ways to say: lawyer

Adriaan Buysers¹

Het loont de moeite de Nederlandse beroepsaanduidingen ‘advocaat’ en ‘jurist’ op consistente wijze naar het Engels te vertalen. Als *advocaat* (*lawyer admitted to the Dutch bar*), respectievelijk *lawyer*.

In Nederland is ‘advocaat’ een gereguleerd beroep;² ‘jurist’ niet. ‘Jurist’ wordt soms als beroepsaanduiding gebruikt – ‘gezocht: *bedrijfsjurist* (m/v)’ – maar staat vooral bekend als het *produit fini simple* van de rechtsgeleerdheid. Niettemin worden beide hier als zelfstandige beroepsaanduiding behandeld.³

Beroepsaanduidingen zijn als olie voor het economische verkeer. Het gebruik ervan brengt verschillende voordelen met zich mee:

- Ze zijn efficiënt, omdat het transactiekosten vermindert. (Potentiële) afnemers hoeven niet telkens na te gaan welke dienstverlening precies wordt aangeboden, maar ontlene aan de beroepsaanduiding het vermoeden van een zekere kennis en kunde. Weliswaar gaat het om niet meer dan een indicatie, maar datgene wat ‘de suggestie van bekwaamheid’ kan worden genoemd, kan worden versterkt door het beroep te reglementeren, bij wet of anderszins.
- Aan de hand van beroepsaanduidingen kunnen (potentiële) afnemers op voorhand nagaan of de aangezochte dienstverlening zekere waarborgen kent – zoals deontologie, opleiding en tucht – zelfs wanneer men die regels niet in detail doorgrondt.
- Ze kunnen voorts relevant zijn in verband met formele of processuele prerogatieven, zoals het procesmonopolie van de advocatuur.

Tot zover de ratio voor binnenlands gebruik. Voor *buitenlands* gebruik is een nuancering op zijn plaats. Contact over de landsgrenzen heen introduceert meer onzekerheid. *Repeat players* daargelaten, genieten Nederlandse beroepsaanduidingen elders geen of minder bekendheid. Echter, het internationale economische verkeer is onderhevig aan hetzelfde commerciële imperatief als het binnenlandse – wellicht nog in versterkte mate.

Dus hoe tegemoet te komen aan de behoeftes vanuit buitenlands perspectief? De vergelijking maken met uit-

heemse beroepen? Blind varen op ervaring en imago? Zeker. Maar het helpt, naar mijn overtuiging, indien beroepsaanduidingen consistent zouden worden vertaald.

Deze bijdrage behandelt de vraag, hoe wij de Nederlandse beroepsaanduidingen ‘advocaat’ en ‘jurist’ het best naar het Engels kunnen vertalen. Gezien de beperkte ruimte, beperk ik mij tot een aanbeveling. Ik heb mij de vrijheid veroorloofd wat meer Engelse termen te gebruiken dan te doen gebruikelijk, waarvoor de lezer mij hopelijk wil excuseren.

Actuele situatie

Wanneer de Nederlandse jurist gaat vertalen naar de commerciële *lingua franca*, het Engels, blijkt de taal rijk aan variatie. Ook wat betreft beroepsaanduidingen is verscheidenheid troef. Niks geen *communis opinio*. Van alles passeert de revue: *advocate*, *lawyer*, *attorney*, *attorney-at-law*, *counselor*, (of) *counsel*, *solicitor*, *barrister*, *jurist*. In de natte praktijk procedeert de *proctor*. In Bologna verrees de *master of laws*. En een enkeling presenteert zich, met veel gevoel voor geschiedenis, als *esquire*.

Dat een grote verscheidenheid bestaat, bewijst een korte blik op LinkedIn:⁴

- Kwantitatief telde ik 10 458 *lawyers*; 700 *advocates*; 4653 *attorneys-at-law* (of varianten op die spelling); 70 *barristers*; 208 *solicitors*; alsook – onjuist gespeld – 44 *solicitors*.⁵
- Kwalitatief lijkt de coördinatie veelal afwezig. Binnen de meeste advocatenkantoren en andere commerciële organisaties bestaat kennelijk geen beleid; collega's omschrijven zich althans niet op eenzelfde wijze. Een mogelijke verklaring voor deze divergentie is de afwezigheid, binnen ons rechtsgebied, van een onbetwiste autoriteit; een echt leidend Nederlands-Engels juridisch woordenboek.⁶

Waarom beleid?

De voorvraag dan: is coördinatie bij het vertalen wenselijk? Ik zou menen van wel. Vooropstaat, althans voor de advocaat, dat die *in zijn contacten met derden misverstand [dient] te vermijden over de hoedanigheid waarin hij in de gegeven situatie optreedt* (Gedragsregel 29). De advocaat dient zich bovendien te onthouden van het verstrekken van feitelijke gegevens waarvan hij weet, althans behoort te weten, dat die onjuist zijn (Gedragsregel 30).⁷ Een zorg-

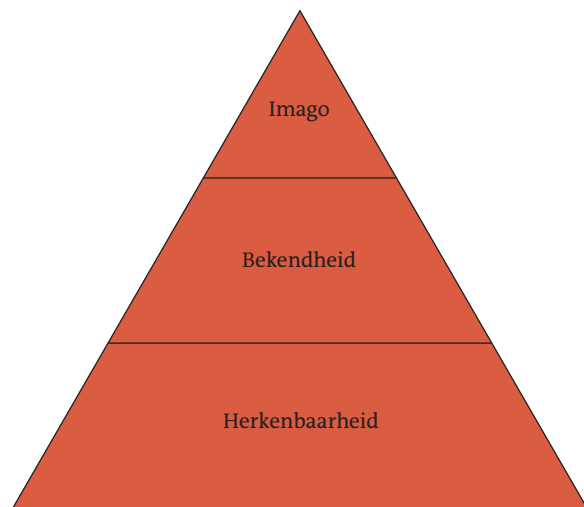
Men kan berispt en zelfs vervolgd worden voor oneigenlijk gebruik van lokale beroepsaanduidingen

plicht. Het ongebreidelde gebruik van buitenlandse beroepsaanduidingen, zoals hiervoor, maakt strikt genomen inbreuk op deze deontologische eis.

Nog dwingender kunnen de consequenties in andere jurisdicties zijn: men kan berispt en zelfs vervolgd worden voor oneigenlijk gebruik van lokale beroepsaanduidingen. Zie bijvoorbeeld, voor Engeland en Wales, §21 van de *Solicitors Act 1974* en §17 van de *Legal Services Act 2007*.

Maar coördinatie is wellicht ook intrinsiek waardevol. De basisbehoefte van (potentiële) buitenlandse afnemers – welke immers een economische waarde vertegenwoordigt en uiteindelijk te kwantificeren is – bestaat eruit dat men zo veel mogelijk op voorhand wil weten wat men koopt. Het gaat bij grensoverschrijdende juridische dienstverlening nimmer om klein grut. De belangen zijn groot; de kosten hoog. Ik categoriseer deze basisbehoefte, die daarom evident mag heten, in gelijkenis met de piramide van Maslov als volgt:

- 1) herkenbaarheid;
- 2) bekendheid;
- 3) imago.

Herkenbaarheid

Anders dan de schimpscheut van Oscar Wilde – *consistency is the last refuge of the unimaginative* – zijn de wetten van de markt minder polemissch. Herkenbaarheid is van groot belang; groter dan creativiteit, diversiteit en andere *buzz words*. Een consistent, herkenbaar merk komt sterk

en betrouwbaar over. Een inconsistent merk heeft een rommelige gevoelswaarde.

Voor beroepsaanduidingen is dit niet anders. Een gestroomlijnde externe communicatie over wie men is en wat men biedt, oogt professioneel. Zeker van juristen wordt overigens niet minder verwacht. Inbreuk maken op een dergelijk verwachtingspatroon is nadelig, onnodig en bovendien eenvoudig te verhelpen. Bij briefpapier en *pitches* besteedt men hier veel aandacht aan. Waarom niet bij vertaalwerk?

Bekendheid

Deze tweede deelbehoefte bouwt voort op herkenbaarheid. Bekendheid impliceert verdergaande kennis van zaken. Referenties, contacten of misschien zelfs eerdere samenwerking.

Ik doel hier met bekendheid voornamelijk op socialisering en gedeelde ervaringen. In organisatorische, c.q. institutionele zin komen partijen – naar het woord van Reve – *nader tot elkander* wanneer zij (succesvol) hebben samengewerkt. Die enkele ervaring kan toegevoegde waarde creëren. Op persoonlijk niveau is het prettiger zaken doen met een bekende. Een kantoor kan huisadvocaat of *preferred supplier* worden.

Een organisatie doet naar mijn inschatting onnodig afbreuk aan de winst van bekendheid, in deze zin, indien binnen die organisatie hetzelfde beroep extern op verschillende manieren wordt aangeduid (door verschillende medewerkers of na verloop van tijd). Vergelijk het met een e-mailondertekening die binnen hetzelfde bedrijf van persoon tot persoon verschilt. Het oogt niet professioneel en werkt mogelijk verwarring in de hand.

Imago

Naamsherkenning opent uiteindelijk de deur voor cognitieve waardecreatie: de toegevoegde waarde die samenhangt met imago.⁸ Aan een (bijzonder) hoogleraar betaalt een klant een hoger uurtarief dan aan een voltijds jurist. Landelijk bekende kantoren hanteren gemiddeld een hoger uurtarief dan regionale *peers*. Eens een persoon of organisatie in de markt als 'bijzonder' wordt gepercipieerd – een *brand name*, een *leading lawyer* of een *magic circle firm* – zal de vraag naar diens dienstverlening reeds uit dien hoofde stijgen.⁹

De resulterende 'extra' schaarste kan omgezet worden in meer toegevoegde waarde.

Auteur

1. Mr. A. Buyserd is advocaat te Rotterdam.

Noten

2. Beroepskwalificatierichtlijn (2005/36/EG), zoals ten onzent geïmplementeerd in (onder meer) de Algemene wet erkenning EG-beroepskwalificaties en de Regeling erkenning EG-beroepskwalificaties advocatuur.

3. Onder de beroepsaanduiding 'advocaat' begrijp ik eenieder die is ingeschreven op het tableau van de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), zoals bedoeld in art. 1(1) Advw. Onder de beroepsaanduiding

'jurist' begrijp ik, hoewel tegenwoordig ook hbo-juristen bestaan, de academisch opgeleide jurist.

4. Een website waar duizenden Nederlandse juristen en advocaten een online cv aanhouden.

5. Inventarisatie per 21 juni 2011. Deze is indicatief en bevat een aantal dubbelstellingen (een gepubliceerd curriculum kan verschillende (opvolgende) functies met bijbehorende beroepsaanduidingen omvatten). Daarnaast vertalen een aantal meesters en advocaten hun beroepskwalificaties – zekerheidshalve – meermalen.

6. De beschikbare woordenboeken, naar ik van professionele vertalers begreep, hebben onvoldoende autoriteit, of beslaan slechts een of enkele rechtsgebieden. Zie bijvoorbeeld: Warendorf e.a., *The Civil Code of the Netherlands*, Alphen a/d Rijn: Kluwer 2009; Boele-Woelki & Van der Velden, *Nederlandse rechtsbegrippen vertaald*, 's-Gravenhage: T.M.C. Asser Instituut 1993; Van den End, *Juridisch Lexicon NE-EN*, Zeist: Gateway 2000; en Van den End, *Onroerend Goed Lexicon NE-EN*, Zeist: Gateway 1999.

7. Zie, voor Engeland en Wales, onder meer

Rule 7.07(3)(b) en Rule 7.01 van de Solicitors' Code of Conduct 2007.

8. De reden dat ik 'imago' boven 'bekendheid' plaats, hangt samen met de omstandigheid dat voor een sterk imago gedeelde ervaringen strikt genomen niet noodzakelijk zijn (vaak zal er overigens wel sprake van zijn).

9. Of dit altijd terecht is, wordt soms betwijfeld. Zie bijvoorbeeld de recente aanval van Eversheds op het concept van 'magic circle firms': www.thelawyer.com/magic-circle-tag-redundant-eversheds-research-finds/1003827.article.

Bij het opbouwen en onderhouden van het gewenste imago is naar mijn waarneming een consistente externe communicatie van belang (flankerend beleid). Het resultaat is een voordeel, dat doorwerkt op verschillende niveaus.

- Op organisatorisch niveau ondersteunt het bestuur de opbouw en het onderhoud van het gewenste imago. Voor elke organisatie bijna evident een belangrijk thema, waaraan men substantiële budgetten alloceert. Om binnen mijn eigen beroepsgroep te blijven: advocatenkantoren investeren in reclame, dure massacampagnes, academische publicaties en internationale netwerken, zoals IBA, Lex Mundi en TechLaw. Zij steken veel moeite in referentiewerken als *Chambers* en *Legal 500*. (Wat helaas nog grotendeels uitblijft, is effectieve marketing via gratis, persoonlijke communicatiemiddelen, zoals *social media*.)
- Op het sectorniveau ontstaan, geaccumuleerd, na verloop van tijd, voordelen voor de beroepsgroep als geheel. Van het slag: een vertrouwd merk, een goed gevoel. 'Net te advocatuur'. 'Betrouwbare rechtspraak'. Terecht of niet, het telt als onderscheidend kenmerk en als toegevoegde waarde – en is het wat mij betreft waard te worden verdedigd.¹⁰ Maar dan moet die beroepsgroep eerst wel kunnen worden geïdentificeerd. De (latente) perceptie lijkt suboptimaal. Enigszins gechargeerd, bestaan naast 'Duitse' auto's en 'Franse' kaas wel 'Engelse' advocaten – maar geen 'Nederlandse'.¹¹

Hoe dit ook zij, één manier om eenvoudig klanttevredenheid te verhogen, is het eigen bedrijfsprofiel te

stroomlijnen. Dat biedt reële voordelen. En er zijn geen significante investeringen vereist.

Aanbeveling

In het internationale economische verkeer bestaat kennelijk een grote verscheidenheid aan vertalingen voor de beroepsaanduidingen 'advocaat' en 'jurist'. Nu coördinatie wenselijk is, moet een consistente vertaalkeuze worden gemaakt. Welke?

Advocaat

Als startpunt neem ik Europees recht. De beroepsaanduiding 'advocaat' verschijnt in het secundaire en tertiaire gemeenschapsrecht, bijvoorbeeld bij de leerstukken 'vrijheid van vestiging' en 'erkenning van beroepskwalificaties'. Communautaire diensten kiezen er dan voor 'advocaat' te vertalen met *lawyer*.¹²

Ik meen dat deze keuze geen navolging verdient. Zij lijkt vooral te zijn ingegeven door de wens geen onderscheid te moeten maken tussen de verschillende *common law*-beroepsaanduidingen *solicitor*, *barrister* en *advocate*.¹³ Voor internationaal gebruik zou ik gewoon de term *advocaat* willen aanbevelen, eventueel gevolgd door de toevoeging *lawyer admitted to the Dutch bar*. Met de volgende onderbouwing.

Van Dale definieert het woord 'advocaat' als species van jurist. Het gaat volgens het woordenboek om een *rechtsgeleerde aan wie officiële toestemming is verleend, in*

procedures rechtskundige bijstand te verlenen aan personen of instellingen, waar de jurist eerder algemeen een *deskundige op het gebied van de rechtsleer* is. Het zijn dus te onderscheiden beroepsaanduidingen.

Het woord 'advocaat' heeft etymologische wortels in het Indo-Europese *wekwos* (spreken), via het Latijnse *advocare* (tot zich roepen, oproepen, bijstand verzoeken). Deze klassieke stam heeft ertoe geleid dat het woord 'advocaat' in veel Europese talen althans fonetisch herkenbaar is: *avocat*, *abogado*, *advogado*, *a*, *advocate*, *advokát*, *advokat*, *vandeadvokaat*, *advokar*, *avvocato* en *avukat*. Er bestaan enkele uitzonderingen, waaronder *Rechtsanwalt*, *barrister*, *solicitor*, *ügyvéd* en *iögmaður*, maar deze lijken ofwel courant, ofwel marginaal.

Na een korte dialoog heeft de NOvA als standpunt gekozen, dat een advocaat zich in het internationale economische verkeer gewoon als *advocaat* presenteert, teneinde zo veel mogelijk misverstand te voorkomen. Het begrip *lawyer* is volgens de NOvA ambigu. Het heeft in *common law*-landen meerdere betekenissen, waaronder *jurist*, en wordt veelvuldig door niet-advocaten gehanteerd.

De Law Society of Scotland stemt in met deze benadering, net zoals de Vlaamse Orde van Advocaten en de Bundesrechtsanwaltskammer. Eerstgenoemde: *It would be misleading to use [the term 'solicitor'], as it would suggest that he or she is qualified in one of the UK jurisdictions (and regulated by one of the law societies). I would also not recommend using 'advocate' because [...] it refers specifically to the Scottish equivalent of 'barrister' and is no longer in use to refer to an English, Welsh or Northern Irish legal professional. In the UK ['attorney' or 'attorney-at-law'] are typically understood to refer to US legal professionals (although I appreciate that the term is used in other jurisdictions as well) and would not therefore suggest an equivalence.*

De Engelse Solicitors Regulation Authority ziet af van een duidelijke aanbeveling, maar is tamelijk helder in wat zij niet wil: een advocaat *must not describe himself as a solicitor or barrister or any other title which would suggest an English qualification*.

Jurist

Het woord heeft etymologische wortels in het Indo-Europese *ye* (heilige formule, plechtig uitspreken) en *yewos* (wetten), via het Latijnse *ius* en *iuris* (recht, de wetten). Dit betekent dat in de meeste Europese talen men zich een beeld kan vormen bij het woord 'jurist'. Echter, in vergelijking met de advocaat, verschilt hetgeen men binnen de EU met jurist bedoelt aanzienlijk. Het gebruik is meer amorf, de omkadering van het beroep minder vast. Soms ligt de nadruk op de academische kwalificaties (in de zin van rechtsgeleerde), soms is de professionele toepassing dominant.

Het voert in het kader van dit artikel te ver om alle nuances te onderzoeken. Ik beperk mij tot de Europese

common law-traditie. Daar bestaan een aantal kandidaten voor vertaling: *jurist*, *lawyer*, *advocate*, *barrister* en *solicitor*. Ik zou het gebruik van de vertaling *lawyer* willen aanbevelen.

De algemene Oxford Advanced Learner's Dictionary omschrijft 'jurist' als: *an expert in law*; 'lawyer' als: *a person trained and qualified in the law who does legal work for other people, esp a solicitor*; 'advocate' als: *a lawyer who presents a client's case in a lawcourt*; 'solicitor' als: *lawyer who prepares legal documents [...] advises clients on legal matters, and sometimes speaks for them in the courts*; en 'barrister' als: *(in English law) a lawyer who has the right to speak and argue in higher courts of law*.¹⁴

In vergelijking met de advocaat, verschilt hetgeen men binnen de EU met jurist bedoelt aanzienlijk

Het is duidelijk, enerzijds, dat *jurist* te algemeen is, terwijl *advocate*, *barrister* en *solicitor* binnen de verschillende Engelstalige jurisdicties als onderscheiden beroepen een zeer eigen karakter en omlijning hebben. *Lawyer* is de meest toepasselijke vertaling.

De Law Society of England & Wales deelt deze opvatting, en gelijkt de Nederlandse 'jurist' eenvoudigweg met *lawyer*.¹⁵

De Solicitors Regulation Authority volgt deze opvatting en verwijst bovendien naar Rule 24 van de Solicitors' Code of Conduct 2007, waarin onder meer de 'foreign lawyer' wordt gedefinieerd als: *a person who is not a solicitor or barrister of England and Wales, but who is a member, and entitled to practise as such, of a legal profession regulated within a jurisdiction outside England and Wales*.

Conclusie

Advocaten en juristen vertalen hun beroepsaanduiding op allerlei verschillende manieren in het Engels. Die verscheidenheid is nadelig voor de klant, de eigen organisatie en de beroepsgroep als geheel – en dus ongewenst. In het internationale economische verkeer is herkenbaarheid, bekendheid en imago voordelig. Consistent vertalen levert reële voordelen op en kost vrijwel niets.

Mijn aanbeveling, mede gebaseerd op het standpunt van vier nabijgelegen advocatenordes, is in het internationale economische verkeer 'jurist' te vertalen als *lawyer*, maar 'advocaat' ook in vertaling te handhaven (eventueel met de toevoeging *lawyer admitted to the Dutch bar*). •

10. Vgl. terecht het redactioneel in *Mr.* (juni 2011).

11. Het zou interessant zijn van gedachten te wisselen met overheid, beroepsverenigingen, internationale kantoren en andere stakeholders, over de vraag of het de moeite waard is een gecoördineerde marketing-

campagne uit te rollen voor 'de Nederlandse advocaat' en/of 'de Nederlandse jurist'.

Als thuishaven van een aantal internationale gerechten, lijkt Nederland hiervoor goed gepositioneerd.

12. Vgl. bijvoorbeeld Beroepskwalificatierechtlijn (2005/36/EG), recital 42.

13. Deze lezing wordt bevestigd door de *Law Society of England & Wales*.

14. Mijn Oxford Dictionary of Law geeft voor *lawyer* en *jurist* geen lemma's. De lemma's voor *advocate*, *barrister* en *solicitor* zijn wat gedetailleerder, maar wat betreft de omlijning van het beroep in

essentie gelijk.

15. In de zin van het recht van Engeland en Wales; niet dat van de Europese Unie. Cf. supra.

Het beroep van de hbo-jurist: een case study

Joost Welten, Talien van der Dussen en Esther Verboon¹

Terwijl beroepen als advocaat, rechter en notaris al eeuwen bestaan en een duidelijk beroepsprofiel hebben, komt de hbo-jurist pas kijken. Het werkveld heeft vaak nog geen helder beeld van deze jongste loot aan de juridische boom. Ook instellingen die hbo-juristen opleiden, zoeken naar een afbakening van het beroep. In de praktijk is de opleiding hbo-rechten voor veel studenten een opstap naar een universitaire studie rechten. Bestaat de hbo-jurist als apart beroep wel? En zo ja, welke contouren heeft dat beroep?

Onderzoeksopzet

Om een antwoord te vinden op deze vragen, is de opleiding hbo-rechten van Hogeschool Utrecht een onderzoek gestart. Doel ervan is in kaart brengen in hoeverre de komst van hbo-juristen heeft geleid tot functiedifferentiatie binnen het vak van de jurist.

Als eerste casus voor dit onderzoek werd DAS uitgekozen. Deze rechtsbijstandverzekeraar is een van de eerste organisaties in Nederland die op vrij grote schaal – en met succes – hbo-juristen inzet. DAS had al ervaring met niet-academische medewerkers die juridisch werk verrichten op het gebied van verkeersrecht en personenschade. Bovendien voorziet DAS op termijn een structurele krapte op de arbeidsmarkt voor juristen. De juridisering van de samenleving zal zich doorzetten, terwijl het aanbod van academisch opgeleide juristen niet zal toenemen.

Inmiddels werkt DAS met aparte teams van hbo-juristen, zowel op het hoofdkantoor in Amsterdam als op diverse regiokantoren. Ieder team telt acht à negen medewerkers. Deze inzet van aparte hbo-teams – naast teams met academisch opgeleide juristen – is opmerkelijk, omdat hbo-juristen in de meeste organisaties zij aan zij werken met universitaire opgeleide juristen. De hbo-teams bij DAS houden zich momenteel bezig met arbeidsrecht, huurrecht of consumentenrecht.

Het onderzoek werd uitgevoerd door medewerkers van DAS te interviewen die betrokken zijn bij de teams van hbo-juristen.

Specifieke vaardigheden van hbo-juristen

Uit het onderzoek bij DAS komt een viertal specifieke vaardigheden van hbo-juristen naar voren.

1) Hbo-juristen stappen – in vergelijking met wo-juristen

– sneller op collega's af om informatie en hulp te vragen. Ze hebben minder de behoefte om alles zelf te weten en zien het ook minder als een tekortkoming als ze zelf het antwoord op een vraag niet weten. Waar de wo-jurist een intellectuele uitdaging ziet die hij het liefst zelf wil oplossen, ziet de hbo-jurist vooral een praktische moeilijkheid die hij wil oplossen. Door deze praktische instelling versnelt de hbo-jurist de afwikkeling van een geschil.

2) Hbo-juristen grijpen eerder naar de telefoon, terwijl wo-juristen een voorkeur hebben om een geschil schriftelijk af te wikkelen. Vooral bij eenvoudige geschillen bevordert een telefoontje de voortgang. 'Een wo-jurist kan soms tot in den treure brieven blijven schrijven en in een juridische discussie blijven steken, terwijl hij dan beter de telefoon kan pakken en in een gesprek naar een oplossing kan zoeken', zo vertelt Belia van den Berg, teamleider van hbo-juristen bij DAS in 's-Hertogenbosch.

3) Hbo-juristen leven zich over het algemeen beter in de klant in. Academisch gevormde juristen bekijken een geschil vaak op zijn juridische merites, terwijl hbo-juristen zich eerder afvragen waar die klant behoefte aan heeft. Isabelle Mooij, teamleider van een team hbo-juristen bij DAS in Amsterdam, geeft een treffend voorbeeld: 'Een klant valt over een stoeptegels. De hbo-jurist belt de klant om te vragen wat die wil. De wo-jurist gaat eerst in de boeken kijken wat er allemaal mogelijk is. Daar leent de zaak zich echter niet voor.'

Een neveneffect hiervan is dat hbo-juristen er niet zo'n moeite mee hebben om zaken met een betrekkelijk routinematig karakter af te wikkelen. Een wo-jurist beleeft daar al snel weinig plezier meer aan, omdat er voor hem inhoudelijk geen interessante juridische aspecten aan zitten.

Voor een hbo-jurist telt dit bezwaar minder, omdat hij zijn bevrediging haalt uit het feit dat hij de klant kan helpen.

1) Hbo-juristen zijn – meer dan wo-juristen – getraind om andere oplossingen voor een geschil te zoeken dan formele juridische procedures. Wo-juristen worden als het

Een lange versie van dit artikel, waarin dieper op het onderzoek en de resultaten daarvan wordt ingegaan, is, als link bij dit artikel, te vinden op www.njb.nl.

ware opgeleid om geschillen langs de juridische weg uit te vechten, terwijl hbo-juristen de formele rechtsgang slechts als een van de vele manieren zien om een oplossing te bereiken. Arbitrage en mediation zijn bekende vormen van niet-juridische manieren om conflicten te beslechten.

Een hbo-jurist is een praktisch ingestelde professional, die zich meer laat leiden door de behoeften van de klant dan door de intellectuele uitdagingen die het recht biedt

Competenties laten opbloeien

Voor een werkgever is het de kunst om deze specifieke competenties van de hbo-jurist te herkennen en in te zetten. Als hbo-juristen in hetzelfde team zitten als wo-juristen, passen de hbo-juristen zich als kameleons aan de wo-juristen aan, zo is de ervaring van DAS. Hbo-juristen hebben dan de neiging om op te kijken naar hun 'grote' broers en zussen en hun aanpak over te nemen. Hun onderscheidende kwaliteiten komen dan niet tot hun recht. Andersom halen hbo-juristen het beste uit zichzelf en elkaar als ze in aparte teams opereren.

Verschillen met wo-juristen

De verschillen tussen de inzet van hbo- en wo-juristen liggen bij DAS niet zozeer in de aard als wel in de complexiteit van de werkzaamheden. Zowel een wo-jurist als een hbo-jurist wikkelt een zaak tot het einde af. Hij bekijkt wat er aan de hand is, formuleert de rechtsvraag, overlegt met de klant, neemt contact op met personen en organisaties, schrijft ze aan en procedeert zo nodig. Hbo-juristen bij DAS procederen voor de kantonrechter en voor een geschillen- of arbitragecommissie. Hbo- en wo-juristen zijn gelijkwaardige collega's: de eersten zijn niet de hulpjes van de tweeden.

In vergelijking met zijn wo-collega behandelt de hbo-jurist bij DAS echter een kleinere verscheidenheid aan zaken, met een lagere moeilijkheidsgraad, waarbij hij een duidelijker houvast heeft aan voorgeschreven protocollen.

Conclusies

Hoewel de onderzoeksbevindingen zijn gebaseerd op één casus, lijkt de richting waarin het beroep van de hbo-jurist zich beweegt al wel te zien. Een hbo-jurist is een praktisch ingestelde professional, die zich meer laat leiden door de behoeften van de klant dan door de intellectuele uitdagingen die het recht biedt. Hij zoekt de kortste weg naar zijn doel. Zolang de juridische finesses van het geschil beperkt zijn, zal hij efficiënter opereren dan zijn wo-collega. Daar ligt inderdaad ruimte voor een volwaardig beroepsprofiel. •

Aanbevolen citeerwijze:
NJB 2011, ... (nummer uitspraak)

Europees Hof voor de	
Rechten van de Mens	2376
Hoge Raad (civiele kamer)	2378
Hoge Raad (strafkamer)	2381
Hoge Raad (belastingkamer)	2388
Raad van State	2392

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Deze rubriek wordt verzorgd door onderzoekers van de Instituten voor Publiekrecht en Strafrecht van de Universiteit Leiden alsmede door M. Kuijer (Min. van Justitie; VU) en J.H. Gerards (RUN). Alle uitspraken van het EHRM staan op www.echr.coe.int; een selectie verschijnt uiteindelijk in *Reports of Judgments and Decisions*. De uitspraken van kamers van het EHRM worden drie maanden na de uitspraakdatum definitief, tenzij er intern appel wordt ingesteld bij de Grote Kamer van het Hof.

1767

21 juni 2011, appl.nr. 5335/05

De weigering van de staat kosteloos onderwijs aan te bieden aan twee Russische leerlingen. Onderscheid tussen enerzijds leerlingen met een Bulgaarse nationaliteit en leerlingen met een permanente verblijfsvergunning en anderzijds leerlingen die de Russische nationaliteit bezitten. Ongelijke behandeling. Recht op onderwijs.

(EVRM art. 14; EVRM Eerste Protocol art. 2)

Anatoliy Ponomaryov en Vitaliy Ponomaryov vs. Bulgarije

A. Feiten

De klagers in deze zaak, Anatoliy en Vitaliy Ponomaryov, zijn twee Russische onderdanen. Nadat de moeder van de klagers met een Bulgaarse onderdaan is getrouwd, zijn zij naar Bulgarije verhuisd om met haar te kunnen samenwonen. Vanaf 1994 verblijven zij in Pazardzhik, Bulgarije, waar zij zowel hun basis- als middelbare onderwijs zijn gaan volgen en spreken vloeiend Bulgaars. Aangezien de moeder van de klagers in het bezit is van een permanente verblijfsvergunning, is het hen toegestaan om in Bulgarije te wonen. In 2005, toen Anatoliy het laatste jaar van zijn middelbare school aan het afronden was en Vitaliy zich in het voorlaatste jaar van de middelbare school bevond, hebben zij een

bevel gekregen om schoolgeld ter waarde van respectievelijk € 800 en € 2600 te betalen. Aan hen zou de mogelijkheid worden ontnomen om naar school te gaan of om een diploma te behalen, indien de betalingen niet waren voldaan. Daarbij deed de school een beroep op een beslissing van de Minister van Onderwijs uit 2004 en op de Bulgaarse wetgeving. De 1991 Nationale Onderwijs Wet schrijft onder andere voor dat vreemdelingen die niet in het bezit zijn van een permanente verblijfsvergunning verplicht zijn om schoolgeld te betalen om middelbaar onderwijs te kunnen volgen.

Anatoliy en Vitaliy hebben tevergeefs beroep tegen de beslissingen aangetekend.

B. Procedure in Straatsburg

Anatoliy en Vitaliy dienen op 8 februari 2005 een klacht in bij het EHRM. Daartoe stellen zij dat zij ongelijk zijn behandeld door de autoriteiten. In tegenstelling tot de Bulgaarse onderdanen en vreemdelingen die in het bezit zijn van een permanente verblijfsvergunning, wordt van hen geëist om schoolgeld te betalen voor het volgen van middelbaar onderwijs. Zij beroepen zich daarbij op art. 14 EVRM (discriminatieverbod) in samenhang met art. 2 Eerste Protocol EVRM (EP) (recht op onderwijs).

C. Uitspraak van het Hof

(Vierde kamer: Bratza (President), Garlicki, Mijović, Jebens, Kalaydjieva, Vučinić en De Gaetano)

i. De toepasselijkheid van art. 14 EVRM

Het Hof stelt vast dat het discriminatieverbod onder het EVRM betrekking heeft op alle rechten waarvan een lidstaat heeft toegezegd om deze te garanderen onder het Verdrag en de bijbehorende Protocollen. Indien een lidstaat zekere onderwijsinstellingen subsidieert, dan komt aan de lidstaat een verplichting toe om een effectieve toegang tot deze instellingen te garanderen. Aangezien dit een recht is dat inherent is aan het recht op onderwijs onder art. 2 EP, is art. 14 EVRM van toepassing. Gelet op het feit dat Anatoliy en Vitaliy, in tegenstelling tot de overige leerlingen, verplicht waren schoolgeld voor het middelbare onderwijs te betalen, zijn zij duidelijk minder gunstig behandeld dan de anderen die zich in een soortgelijke situatie bevonden.

ii. Het discriminatieverbod

Het Hof stelt dat het niet de bevoegdheid heeft om te beslissen of het lidstaten is toegestaan leerlingen schoolgeld te laten betalen. Het Hof kan slechts beoordelen of een lidstaat, die vrijwillig heeft besloten om kosteloos onderwijs aan te bieden, een groep leerlingen

ongerechtvaardigd daarvan kan uitsluiten.

Het Hof erkent dat onderwijs een dure en complexe aangelegenheid is. Aangezien de bronnen van overheden beperkt zijn, dienen de lidstaten een balans te treffen tussen de onderwijsbehoeften van de burgers en de beperkte capaciteit van de lidstaat om die behoeften tegemoet te treden. Tegelijkertijd stelt het Hof dat onderwijs directe bescherming geniet onder het Verdrag, als een onderdeel van het Eerste Protocol. Het is niet slechts bevorderlijk voor individuen maar voor de hele samenleving. Om pluralisme en democratie te bereiken, heeft de samenleving belang bij de integratie van minderheden.

In het algemeen is het aan de lidstaat om te bepalen of schoolgeld dient te worden betaald voor het wetenschappelijk onderwijs, hetgeen optioneel is. Aan de andere kant dienen de lidstaten toegankelijk basisonderwijs te verzekeren om in basiskennis in geletertheid en wiskunde te voorzien. Aangezien steeds meer landen stappen ondernemen om een zogenaamde 'kennisbank'-samenleving op te zetten, constateert het Hof dat middelbaar onderwijs van steeds toenemend belang is voor de ontwikkeling van het individu en de samenleving.

In aanmerking wordt genomen dat Anatoliy en Vitaliy rechtmatig in Bulgarije hebben gewoond. De autoriteiten hebben geen bezwaar tegen het verblijf van klagers in Bulgarije getoond noch hebben zij ooit serieus overwogen klagers het land uit te zetten. In de tussentijd hebben Anatoliy en Vitaliy stappen ondernomen om een permanente verblijfsvergunning te bemachtigen. Klagers zijn in Bulgarije gaan wonen en studeren om bij hun moeder te kunnen zijn en hebben nooit geprobeerd om misbruik te maken van het Bulgaarse onderwijssysteem. Zij zijn volledig geïntegreerd in de Bulgaarse samenleving en spreken vloeiend Bulgaars.

Het Hof concludeert dat de Bulgaarse autoriteiten hebben verzuimd om deze elementen in aanmerking te nemen op het moment dat zij klagers de verplichting hebben opgelegd schoolgeld te betalen. Voorts stond de relevante wetgeving geen uitzonderingen op deze verplichting toe.

D. Slotsom

Het Hof oordeelt unaniem dat art. 14 EVRM in samenhang met art. 2 EP is geschonden. Voorts kent het Hof unaniem een schadevergoeding toe van € 2000 voor immateriële schade en € 2000 voor kosten. ●

1768

28 juni 2011, appl.nr. 577/11

Art. 7 EVRM. Ontvankelijkheidsbeslissing. Beboeting. Voorzienbaarheid rechterlijke interpretatie werkgeversbegrip in de Wet arbeid vreemdelingen.

(EVRM art. 7)

Het Financiële Dagblad B.V. vs. Nederland

A. Feiten

In de in deze zaak relevante periode laat Het Financiële Dagblad het drukken en de distributie van de krant, via 'out-sourcing', uitvoeren door de Telegraaf Media Groep NV, een mediaconglomeraat zonder enige institutionele verbinding met Het Financiële Dagblad. Telegraaf Media Groep NV. laat het drukken en de distributie van de krant weer over aan twee andere subsidiaire bedrijven van de Groep, te weten, respectievelijk B.V. Rotatiedrukkerij Voorburgwal en DistriQ B.V. De laatste laat de kranten bij depotbeheerders bezorgen, terwijl deze beheerders krantenbezorgers in dienst hebben om de kranten te bezorgen. Op verschillende data in het voorjaar van 2005 stelt de Arbeidsinspectie vast dat 39 van de krantenbezorgers noch de Nederlandse nationaliteit hebben noch een nationaliteit op basis waarvan zij met Nederlanders kunnen worden gelijkgesteld. Geen van de jongens beschikt over een tewerkstellingsvergunning. Op 7 augustus 2006 stelt de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Het Financiële Dagblad op de hoogte van het voorstellen bestuurlijke boetes op te leggen aan de krant, voor een bedrag van € 8000 per krantenbezorger, ofwel € 312 000 in totaal. De krant maakt schriftelijk zijn zienswijze bekend en stelt daarin bezwaar te maken tegen het standpunt dat de bezorgers feitelijk ook het Financiële Dagblad hebben bezorgd en stelt zich bovendien op het standpunt dat het Financiële Dagblad hoe dan ook niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor de gebeurtenissen omdat de overeenkomsten met de bezorgers onder de verantwoordelijkheid van de Telegraaf Media Groep NV. of DistriQ B.V. vallen. Niettemin worden de aangekondigde boetes opgelegd. Het door de krant tegen dit besluit gemaakte bezwaar wordt afgewezen en door de staatssecretaris verwezen naar de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De Afdeling Bestuursrechtspraak stelt, met verwijzing naar de wetsgeschiedenis bij de Wet Arbeid Vreemdelingen (WAV), vast dat het enkele feit dat arbeid is verricht in opdracht of in dienst van een werkgever voldoende is om die werkgever aansprakelijk te maken onder de WAV, ook indien

de arbeid door een tussenpersoon is georganiseerd. In respons op de stelling van de krant dat niet bewezen is of de bezorgers feitelijk het Financiële Dagblad hebben bezorgd verwijst de Afdeling Bestuursrechtspraak naar de door de inspecteurs opgemaakte processen-verbaal en stelt daarbij dat er geen aanleiding is om aan de inhoud daarvan te twijfelen. Of het bedrijf een verwijt zou kunnen worden gemaakt acht de Afdeling Bestuursrechtspraak niet relevant. Hoe dan ook zou het bedrijf zelf de identiteit noch de nationaliteit van de bezorgers hebben gecontroleerd. Het Financiële Dagblad gaat tegen dit besluit in beroep bij de rechtbank Amsterdam. De rechtbank gaat over tot vernietiging van het besluit van de staatssecretaris, op de basis dat, gelet op feit dat de 'core business' van de krant de publicatie en niet de distributie van kranten is, de krant niet als werkgever van de bezorgers kan worden aangemerkt. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gaat tegen dit besluit in beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak. In het kader van dit beroep voert het Financiële dagblad o.a. aan dat het aanmerken van de krant als werkgever in de zin van de WAV onvoorzienbaar was en aldus in strijd met art. 7 EVRM. Op 23 juni 2010 honoreert de Afdeling Bestuursrechtspraak het beroep van de Minister. De Afdeling Bestuursrechtspraak overweegt daarbij o.a. dat vertegenwoordigers van de krant contractueel de mogelijkheid hadden om deel te nemen aan vergaderingen met de distributeurs, waaruit blijkt dat zij effectief invloed konden uitoefenen. Op 1 september 2007 sluit het Financiële Dagblad een nieuwe distributieovereenkomst met een ander bedrijf. De krant stelt dat hij daarbij niet de mogelijkheid had te eisen dat de nieuwe distributeur uitsluitende verantwoordelijkheid zou nemen voor de gevolgen van verzuimen van werknemers en anderen met wie zij een overeenkomst aangaan de WAV in acht te nemen. Het bedrijf stelt dat zij op basis van deze wet, naar aanleiding van nadere in 2006, 2007, 2008 en 2009 uitgevoerde inspecties, nader zijn beboet, tot dusver voor een totaalbedrag van € 246 000.

B. Procedure

Het Financiële Dagblad B.V. heeft op 21 december 2010 een klacht ingediend bij het EHRM. De krant klaagt o.a. over schending van art. 7 EVRM omdat niet voorzienbaar was dat het bedrijf zou kunnen worden aangemerkt als 'werkgever' in de zin van de Wet Arbeid Vreemdelingen.

C. Uitspraak van het Hof

(Derde Kamer: Casadevall (President), Birsan, Myjer, Šikuta, Ziemele, Tsotsoria, Pardalos). Het Hof stelt allereerst vast dat, wat betreft

de stelling van de krant dat het begrip 'werkgever' in de zin van art. 1 lid 1 onder (a) van de Wet Arbeid Vreemdelingen, in de normale betekenis daarvan, de situatie waarin geen formele werkgeversrelatie bestaat niet omvat, het eigen begrip van het Hof is dat de tekst van de wet meer flexibel is en dat dit argument derhalve niet als correct kan worden aangemerkt. Wat betreft de stelling van de krant dat niet voorzienbaar was dat 'out-sourcing' zou kunnen leiden tot werkgeversaansprakelijkheid, nu dit op basis van de wetgeschiedenis noch enige andere officiële publicatie niet voorspelbaar was stelt het Hof vast dat uit de Memorie van Toelichting bij de WAV blijkt dat deze wet onder andere tot doel heeft de vestiging van verantwoordelijkheid voor het verkrijgen van werkvergunningen bij de uiteindelijke opdrachtgever, die wordt gedefinieerd als degene voor wie de feitelijke arbeid wordt verricht, te leggen. In de wetsgeschiedenis wordt daarbij niet verwezen naar specifieke constructies voor overeenkomsten of uitgesloten dat in het kader van 'out-sourcing' aansprakelijkheid kan worden gevestigd. Ook de wetsgeschiedenis biedt aldus geen steun aan het standpunt van de krant dat het besluit van de Afdeling Bestuursrechtspraak pervers is. In verband met de derde stelling van de krant, namelijk dat de introductie, door de Afdeling Bestuursrechtspraak van het (nieuwe) criterium van 'invloed kunnen uitoefenen' op de gebeurtenissen onvoorzienbaar was en geen precedent heeft in de rechtspraak, oordeelt het Hof dat dit argument ook niet opgaat, omdat rechterlijke interpretatie, als respons op nieuwe situaties en veranderende omstandigheden, noodzakelijkerwijs de ontwikkeling van nieuwe concepten met zich meebrengt. De ontwikkeling van rechtspraak kan aldus niet worden beperkt op de wijze zoals door de krant wordt voorgesteld.

D. Slotsom

Het Hof oordeelt dat de klacht inzake schending van art. 7 EVRM, als kennelijk ongegrond, niet-ontvankelijk is. Zie ook in deze zaak de verschillende klachten over schending van art. 6 EVRM, die allen door het Hof eveneens als kennelijk ongegrond niet-ontvankelijk zijn verklaard, de klacht over schending van art. 10 EVRM, die niet-ontvankelijk is verklaard wegens niet-uitputting van nationale middelen en de klacht over schending van art. 1 Protocol 1 EVRM, die eveneens als kennelijk ongegrond niet-ontvankelijk is ver •

1769

Hoge Raad (civiele kamer)

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. G.C.C. Lewin, raadsheer in het gerechtshof Amsterdam. De uitspraken zijn integraal in te zien op www.rechtspraak.nl.

23 september 2011, nr. 10/00767

(Mrs. J.B. Fleers, A.M.J. van Buchem-Spapens, J.C. van Oven, W.A.M. van Schendel en C.E. Drion; A-G mr. E.B. Rank-Berenschot)
I/JN BQ7064

Eiswijziging in hoger beroep. In beginsel strakke regel. Bij pleidooi in hoger beroep stelt het hof ambtshalve de vraag aan de orde of de tussen partijen gesloten koopovereenkomst waarop beide partijen zich beroepen, nietig is wegens strijd met het fiduciaverbod. Bij memorie na pleidooi wijzigt een partij naar aanleiding daarvan haar eis. HR: Vooropstelling over de in beginsel strakke regel (zie hoofdtekst). Dat de eiswijziging plaatsvond naar aanleiding van een vraag van het hof, rechtvaardigt niet een uitzondering op de in beginsel strakke regel. De gedingstukken laten niet het oordeel toe dat het aan de orde stellen van dit thema binnen de grenzen van de door partijen bepaalde rechtsstrijd voor de hand lag. Integendeel: het bracht een geheel nieuw element in het partijdebat.

(Rv art. 130 lid 1, art. 347 lid 1 en art. 353 lid 1; BW art. 3:84 lid 3)

X, adv. mr. R.A.A. Duk, tegen Ru-Pro, adv. mr. J.P. Heering

Feiten en procesverloop

Ru-Pro is aandeelhoudster van Ru-Pro International. Ru-Pro International verkeerde in december 1999 in surseance van betaling en is nadien in staat van faillissement verklaard. Bij 'aanvullende overeenkomst' van 6 december 1999 is tussen partijen overeengekomen dat een aan X gelieerde vennootschap activiteiten van Ru-Pro International zou voortzetten en heeft Ru-Pro 'als zekerheid' haar bedrijfspand aan X verkocht. Ru-Pro verkreeg daarbij gedurende een bepaalde termijn het recht om het pand terug te kopen. Voordat die termijn verstreken was, is een derde gevonden als koper van het pand. In het kader daarvan hebben partijen nadere afspraken gemaakt in een 'tussenregeling'. Die nadere afspraken hielden in dat van de door de derde te betalen koopprijs van f 2,8 miljoen een bedrag van f 1,8 miljoen aan X toekwam en dat van het surplus van f 1 miljoen, naast belastingen en kosten van het

transport, nog aan X toekwamen de opstartverliezen van de overgenomen activiteiten in de omvang zoals bij onherroepelijke gerechtelijke uitspraak zou worden vastgesteld. In dit geding heeft Ru-Pro betaling gevorderd van een ingevolge deze afspraken vast te stellen bedrag. De rechtbank heeft een bedrag vastgesteld en X veroordeeld dat te betalen. X heeft principaal appel ingesteld en Ru-Pro incidenteel appel. Bij gelegenheid van de pleidooien heeft het hof aan partijen de vraag voorgelegd of de koopovereenkomst tussen X en Ru-Pro nietig is ingevolge art. 3:84 lid 3 BW en de de zaak naar de rol verwezen. X heeft bij memorie na pleidooi betoogd dat art. 3:84 lid 3 BW niet is overtreden. Ru-Pro heeft in haar antwoordmemorie na pleidooi het tegendeel betoogd en haar eis gewijzigd in die zin dat de overwaarde, verbonden aan de verkoop van het pand aan de derde, volledig aan Ru-Pro dient toe te komen. Het hof heeft de eiswijziging toelaatbaar geacht en geoordeeld dat de koop nietig is.

Hoge Raad

Bij de beoordeling van het onderdeel moet het volgende worden vooropgesteld. De in art. 347 lid 1 Rv besloten twee-conclusieregel beperkt de – ingevolge art. 130 lid 1 in verbinding met art. 353 lid 1 Rv – aan de oorspronkelijk eiser toekomende bevoegdheid tot verandering of vermeerdering van zijn eis in hoger beroep in die zin dat hij in beginsel zijn eis niet later dan in zijn memorie van grieven of van antwoord mag veranderen of vermeerderen. Dit geldt ook als deze eisverandering of -vermeerdering niet als een grief moet worden aangemerkt (Vgl. HR 20 juni 2008, *I/JN BC4959*, *NJ 2009/21* (*Willemsen/NOM*)). Op deze in beginsel strakke regel kunnen onder omstandigheden uitzonderingen worden aanvaard, met name indien de wederpartij ondubbelzinnig erin heeft toegestemd dat de eisverandering of -vermeerdering plaatsvindt, of indien de aard van het geschil meebrengt dat in een later stadium nog zodanige verandering of vermeerdering van eis kan plaatsvinden. Voorts kan in het algemeen een verandering of vermeerdering van eis na het tijdstip van de memorie van grieven of antwoord toelaatbaar zijn, indien daarmee aanpassing wordt beoogd aan eerst na dat tijdstip voorgevallen of gebleken feiten en omstandigheden en de eisverandering of -vermeerdering ertoe strekt te voorkomen dat het geschil aan de hand van inmiddels achterhaalde of onjuist gebleken (juridische of feitelijke) gegevens zou moeten worden beslist, of dat – indien dan nog mogelijk – een nieuwe procedure zou moeten worden aangespannen om het geschil alsnog aan de hand van de juiste en volledige gegevens te

kunnen doen beslissen. Onverkort blijft dan gelden dat de eisverandering of -vermeerdering niet in strijd mag komen met de eisen van een goede procesorde (Vgl. HR 19 juni 2009, *I/JN BI8771*, *NJ 2010/154* (*Wertenbroek q.q./Van den Heuvel II*)). Het hof heeft geoordeeld dat zich een uitzondering op deze in beginsel strakke regel voordoet nu de eiswijziging is ingegeven door de eerder tijdens de pleidooizitting door het hof ambtshalve opgeworpen vraag of de aanvullende overeenkomst in strijd is met art. 3:84 lid 3 waardoor de overdracht van het bedrijfspand een geldige titel zou ontberen. Dit oordeel geeft blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Dat de eiswijziging plaatsvond naar aanleiding van de door het hof aan partijen voorgelegde vraag rechtvaardigt, anders dan het hof heeft aangenomen, niet een uitzondering op die regel. X heeft zich weliswaar bij nadere memorie over die vraag uitgelaten, maar daaruit kan de hiervoor bedoelde toestemming niet worden afgeleid. Ook de aard van het geschil biedt geen grond de wijziging toelaatbaar te achten en evenmin kan worden gezegd dat deze ertoe strekt te voorkomen dat het geschil aan de hand van inmiddels achterhaalde of onjuist gebleken (juridische of feitelijke) gegevens zou moeten worden beslist. De stukken van het geding laten, ten slotte, niet het oordeel toe dat daarin zo duidelijke aanwijzingen zijn gelegen dat de aanvullende overeenkomst strekte tot het verschaffen van een met de wettelijke zakelijke zekerheidsrechten vergelijkbaar verbaalsrecht als bedoeld in art. 3:84 lid 3, dat het aan de orde stellen van dit thema binnen de grenzen van de door partijen bepaalde rechtsstrijd voor de hand lag. Integendeel: de mogelijke toepasselijkheid van het fiduciaverbod bracht – in de eindfase van de procedure in hoger beroep – een geheel nieuw element in het tussen partijen gevoerde debat. Het onderdeel slaagt derhalve. Na verwijzing dient de onderhavige eiswijziging buiten beschouwing te worden gelaten. Volgt vernietiging en verwijzing, overeenkomstig de conclusie van de A-G.

De A-G bespreekt onder 2.9-2.13 rechtspraak en literatuur over de vraag in welke gevallen de rechter een partij mag uitnodigen de grondslag van haar vordering opnieuw te bezien. •

1770

23 september 2011, nr. 10/01177

(Mrs. E.J. Numann, J.C. van Oven, W.A.M. van Schendel, C.E. Drion en G. Snijders; A-G mr. E.M. Wesseling-van Gent)
I/JN BQ8449

Een kredietverschaffer eist het kredietsaldo op. In verband met de competentiegrens van de kantonrechter beperkt hij de vordering in hoofdsom tot f 5000, hetgeen wordt toegewezen. Vervolgens komt een betalingsregeling tot stand. In geschil is of de betalingsregeling betrekking heeft op het toegewezen bedrag of op de gehele vordering. HR: 1. Werking vonnis. De materiële rechtsverhouding die tussen partijen bestaat, verandert niet door een veroordelend vonnis met betrekking tot een deel van de vordering. 2. Feitelijke oordeel. Het oordeel van het hof dat de betalingsregeling betrekking had op de gehele vordering, is vrijwel geheel van feitelijke aard, geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. (RO art. 79 lid 1 onderdeel a; BW art. 3:307 lid 1, art. 3:318 en 3:324)

A, adv. mr. H.J.W. Alt, tegen Spektrum, adv. mrs. J.A.M.A. Sluysmans en W.J. Bosma

Feiten en procesverloop

In 1979 heeft A een doorlopende kredietovereenkomst gesloten met Spektrum. A heeft een betalingsachterstand laten ontstaan. In 1988 heeft Spektrum het kredietsaldo opgeëist. In 1992 heeft zij de verjaring van de vordering gestuit. In 1994 heeft zij een procedure aangespannen bij de kantonrechter. Daarbij heeft zij haar vordering beperkt tot f 5000, maar zich het recht voorbehouden het resterende bedrag op een later moment te vorderen. Bij vonnis van 6 september 1994 heeft de kantonrechter A veroordeeld tot betaling van f 5000, met rente en kosten. Tussen partijen is een betalingsregeling tot stand gekomen, op grond waarvan A vanaf april 1995 periodiek bedragen aan Spektrum heeft betaald. In mei 2004 had A het bedrag van de veroordeling van het vonnis voldaan, maar daarvan was hij toen niet op de hoogte. Dit is hem eerst gebleken uit een brief van 20 april 2006. Niet lang na ontvangst van deze brief is hij opgehouden betalen te doen.

In dit geding heeft Spektrum betaling gevorderd van het nog openstaande bedrag van het krediet. De rechtbank heeft de vordering afgewezen. Het hof heeft de vordering alsnog toegewezen.

Hoge Raad

Zoals het hof terecht heeft overwogen, verandert de materiële rechtsverhouding die tussen partijen bestaat, niet door een veroordelend vonnis met betrekking tot een deel van de vordering. Daaraan doet niet af dat voor de tenuitvoerlegging van een vonnis een andere verjaringstermijn geldt op grond van art. 3:324 BW. Daarmee is immers geen sprake van een andere vordering. De onderdelen

2.1 en 2.2 falen derhalve.

Onderdeel 2.3 keert zich tegen het oordeel van het hof dat de betalingsregeling niet uitsluitend betrekking had op het toegewezen deel van de vordering, maar op de gehele vordering. Dit oordeel berust daarop, dat op geen moment tussen partijen is besproken dat de afbetalingsregeling alleen zou gelden voor de veroordeling in het vonnis, dat Spektrum dat ook niet bedoeld heeft, dat A, bij gebreke van voldoende duidelijke aanwijzingen in die zin, dit ook niet heeft mogen aannemen en dat Spektrum evenmin heeft behoeven te begrijpen dat A de regeling in deze zin opvatte. Dit oordeel is, als berustende op een uitleg en waardering van hetgeen, naar de vaststelling van het hof, ten processe is gesteld en gebleken omtrent de betalingsregeling, vrijwel geheel van feitelijke aard, geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk.

Volgt verwerping.

De A-G concludeert tot vernietiging van het arrest van het hof en bekrachtiging van het vonnis van de rechtbank. Zij meent dat de motiveringsklacht slaagt tegen de overweging van het hof dat Spektrum niet heeft behoeven te begrijpen dat A ervan uitging dat de afbetalingsregeling alleen zou gelden voor de veroordeling in het vonnis (2.10). Onder 2.4-2.5 gaat zij in op de stuitende werking van de erkenning. ●

1771

23 september 2011, nr. 10/01296
(Mrs. A.M.J. van Buchem-Spapens, W.A.M. van Schendel en C.A. Streefkerk; plv. P-G mr. C.L. de Vries Lentsch-Kostense)
IJN BQ2305

Partneralimentatie. Terugwerkende kracht. Het hof verleent aan de nihilstelling van een partneralimentatie niet de verzochte terugwerkende kracht, op de grond dat de man heeft verklaard dat hij geen bijdragen zal terugvorderen. HR: De beslissing van het hof om de alimentatieverplichting voor het verleden in stand te laten, is zonder nadere motivering niet begrijpelijk. Aan de daartoe gebezigde grond kan niet worden ontleend waarom voorbijgegaan kan worden aan de stellingen van de man dat nihilstelling op een eerdere datum moet ingaan vanwege de ontbrekende behoefte van de vrouw en zijn draagkracht.

(BW art. 1:402 lid 1)

De man, adv. mr. P. Garretsen, tegen de vrouw, niet verschenen

Feiten en procesverloop

Partijen zijn in 1981 getrouwd en in 2005 gescheiden. In 2005 is de alimentatie bepaald op € 1417 per maand met ingang van 30 mei 2005.

In dit geding heeft de man bij verzoekschrift van 14 december 2007 verzocht de alimentatie met ingang van 30 mei 2005 op nihil te stellen. De rechtbank heeft het verzoek afgewezen. Het hof heeft de alimentatie op nihil gesteld met ingang van de datum van zijn beschikking, 23 december 2009. Het hof heeft aan de nihilstelling geen terugwerkende kracht verleend op de grond dat de man ter zitting had verklaard dat hij bij een nihilstelling met terugwerkende kracht, geen bijdragen zal terugvorderen.

Hoge Raad

Het hof heeft tot uitgangspunt genomen dat de man heeft gesteld dat de vrouw geen behoefte heeft aan alimentatie omdat de beschikking waarvan wijziging wordt verzocht, jarenlang niet is uitgevoerd, dat de vrouw jarenlang nimmer enig verzoek om betaling heeft gedaan, en dat pas toen de man aankondigde een verzoek tot nihilstelling te zullen doen, de vrouw om nakoming heeft gevraagd. Voorts heeft het hof vastgesteld dat de vrouw verschillende banen heeft gehad en geoordeeld dat de vrouw onvoldoende aanneemelijk heeft gemaakt dat zij niet in staat is geheel in haar levensonderhoud te voorzien. Tegen deze achtergrond is de beslissing van het hof om de nihilstelling pas te laten ingaan op 23 december 2009 (en daarbij de alimentatieverplichting voor het verleden in stand te laten) zonder nadere motivering, die ontbreekt, niet begrijpelijk. De aan zijn beslissing ten grondslag gelegde verklaring van de man dat hij bij een nihilstelling met terugwerkende kracht geen bijdragen zal terugvorderen, kan de beslissing van het hof niet dragen, nu daaraan niet kan worden ontleend waarom voorbijgegaan kan worden aan de stellingen van de man dat nihilstelling op een eerdere datum dan 23 december 2009 moet ingaan vanwege de ontbrekende behoefte van de vrouw en zijn draagkracht.

Volgt vernietiging en verwijzing, overeenkomstig de conclusie van de plv. P-G.

De plv. P-G merkt onder 12 op dat de man belang heeft bij de verzochte terugwerkende kracht, om aldus gevrijwaard te blijven van een vordering tot nakoming van in het verleden niet nagekomen alimentatieverplichtingen. ●

1772

23 september 2011, nr. 10/03989

(Mrs. E.J. Numann, J.C. van Oven, W.A.M. van Schendel, C.A. Streefkerk en G. Snijders; A-G mr. L. Strikwerda)
LJN BT2416

Indiening van stukken bij een verkeerd gerecht. HR: Indien een verzoekschrift is gericht aan het juiste gerecht, maar wordt ingediend bij een ander gerecht, mag verwacht worden dat de griffie van dit laatste gerecht deze fout binnen korte tijd onderkent en het verzoekschrift dan onverwijld doorgeleide naar het juiste gerecht. Een dergelijk verzoekschrift wordt geacht te zijn ingediend op het tijdstip van binnenkomst bij het andere, verkeerde gerecht.

(BW art. 3:37 lid 3; Rv art. 33 (oud))

De man, adv. mr. H.J.W. Alt, tegen de vrouw, adv. mr. L. van den Eshof

Procesverloop

De man is bij verzoekschrift, gericht aan het gerechtshof te 's-Gravenhage, in hoger beroep gekomen van de beschikking in deze zaak van de rechtbank 's-Gravenhage van 12 augustus 2009. Het verzoekschrift is op de laatste dag van de termijn, 12 november 2009, per fax gezonden naar de griffie. De volgende dag is het originele verzoekschrift bij de griffie van het hof bezorgd. Bij de verzending per fax is gebruik gemaakt van het faxnummer van de rechtbank 's-Gravenhage in plaats van het faxnummer van het hof. De fax is na sluitingstijd (om 16.39 uur) bij de griffie van de rechtbank binnengekomen. De griffie van de rechtbank heeft de fax de volgende dag doorgeleid naar de griffie van het hof. Het hof heeft de man niet-ontvankelijk verklaard in zijn hoger beroep, omdat de man het verzoekschrift te laat heeft ingediend.

Hoge Raad

Het gaat hier om het geval dat een verzoekschrift is gericht aan het juiste gerecht, maar vanwege de verzoeker wordt ingediend bij een ander gerecht. Verwacht mag worden dat de griffie van dit laatste gerecht deze fout binnen korte tijd onderkent en het verzoekschrift dan onverwijld doorgeleide naar het juiste gerecht. Deze doorgeleiding zal echter in de praktijk niet altijd dezelfde dag (kunnen) plaatsvinden, zoals de feiten van deze zaak illustreren. Een redelijke, met de eisen van een goede procesorde verenigbare wets-toepassing brengt daarom mee dat een dergelijk verzoekschrift geacht wordt te zijn ingediend op het tijdstip van binnenkomst

bij het andere, verkeerde gerecht. Doordat de griffie van dit gerecht, evenals de griffie van het juiste gerecht, de ontvangst en het tijdstip van het verzoekschrift registreert en behoort te registreren, staan de ontvangst en het tijdstip daarvan met de vereiste mate van zekerheid vast. De man heeft het appelverzoekschrift dus binnen de termijn ingediend. Volgt vernietiging en terugwijzing.

De A-G concludeert tot verwerping. Hij verwijst onder 5 naar rechtspraak, literatuur en wetsgeschiedenis waarin het uitgangspunt wordt gehanteerd dat wie stukken per fax indient, het risico draagt dat daarbij iets misgaat. ●

1773

23 september 2011, nr. 11/00564

(Mrs. E.J. Numann, J.C. van Oven, F.B. Bakels, C.E. Drion en G. Snijders; A-G mr. L. Timmerman)
LJN BQ8092

Faillissement. Betwiste vordering. Ten tijde van de verificatievergadering bestaat ten aanzien van een vordering van een van de schuldeisers reeds een toewijzend vonnis, waartegen de curator reeds appel heeft ingesteld. Een andere schuldeiser betwist de vordering. De rechter-commissaris verwijst partijen naar het desbetreffende hof. HR: Vooropstelling over het stelsel van de Faillissementswet (zie hoofdstekst). Zoals de rechter-commissaris met juistheid heeft geoordeeld, kunnen de andere schuldeisers zich, indien zij de vordering ter verificatievergadering hebben betwist, naar analogie van hetgeen mogelijk is in de renvooi-procedure, voegen in de instantie die geopend is door het rechtsmiddel dat de curator heeft ingesteld. Hiervoor behoeft geen (formele) verwijzing plaats te vinden.

(Fw art. 26, 29, 30, 67, 112, 119 en 122)

Mr. P.R. Dekker, q.q. curator in het faillissement van Exhibit Factory BV, adv. mr. R.A.A. Duk, tegen de Beleggingsmaatschappij, niet verschenen

Feiten en procesverloop

Mr. Dekker heeft als curator in het faillissement van Exhibit Factory BV de bestuurder van die vennootschap aansprakelijk gesteld voor het faillissementstekort en deswege een vordering ingesteld. Bij op 9 september 2009 gevraagd en op 3 november 2010 uitgesproken vonnis is de vordering toegewezen. Op 3 december 2009 heeft de rechtbank het faillissement van de bestuurder uitgesproken, met benoeming van mr. Hoppenbrouwers

tot curator. Mr. Hoppenbrouwers heeft bij dagvaarding van 6 december 2010 hoger beroep ingesteld van het vonnis van 3 november 2010, maar ten tijde van het instellen van dit cassatieberoep had hij de zaak nog niet ter rolle aangebracht. In het faillissement van de bestuurder is een verificatievergadering gehouden op 25 januari 2011. De vordering van mr. Dekker is toen betwist door de Beleggingsmaatschappij. De rechter-commissaris heeft partijen verwezen naar het hof als de rechter die over het hoger beroep tegen het vonnis van 3 november 2010 oordeelt. Het cassatieberoep keert zich tegen deze verwijzing.

Hoge Raad

Het stelsel van de Faillissementswet houdt het volgende in. Vorderingen die voldoening van een verbintenis uit de boedel ten doel hebben, kunnen gedurende het faillissement op geen andere wijze worden ingesteld dan door aanmelding ter verificatie (art. 26 Fw). Zij kunnen worden betwist door de curator en door de andere schuldeisers (art. 112 en 119 lid 1 Fw). Worden zij betwist, dan volgt verwijzing naar de rechtbank op de voet van art. 122 lid 1 Fw. In de hiermee aanhangig gemaakte procedure staat de schuldeiser wiens vordering betwist wordt, tegenover de curator en/of andere schuldeiser(s) die de betwisting doen, als wederpartij. De regel van art. 26 Fw geldt ook als de vordering die voldoening van een verbintenis uit de boedel ten doel heeft, ten tijde van de faillietverklaring al in een geding aan de rechter is voorgelegd. Het geding wordt dan geschorst, om alleen te worden voortgezet indien de verificatie van de vordering wordt betwist (art. 29 Fw). In dat laatste geval vindt volgens art. 122 lid 1 Fw geen verwijzing plaats, omdat het geding al aanhangig is. Op grond van art. 29 Fw wordt in dat geval het geding tegen de betrokken schuldeiser voortgezet door degenen die de betwisting doen, dus de curator en/of een of meer van de andere schuldeisers. Deze neemt of nemen het geding over als wederpartij van de betrokken schuldeiser. Een uitzondering op de schorsing van art. 29 Fw geldt wanneer vóór de faillietverklaring de stukken van het geding al aan de rechter zijn overgelegd voor het geven van een beslissing (art. 30 lid 1 Fw). Indien de rechter in dat geval geen einduitspraak doet, maar een tussenuitspraak, is art. 29 Fw alsnog van toepassing en wordt het geding dus alsnog overeenkomstig het artikel geschorst, met de daarin genoemde, hiervoor omschreven gevolgen. De uitspraak waartoe de hiervoor genoemde procedures leiden, is, indien eenmaal onherroepelijk, bindend voor de boedel en voor alle betrokkenen bij het faillisse-

ment, op dezelfde wijze als een voor het faillissement gedane en onherroepelijk geworden uitspraak. Het bestaan en de omvang van de vordering staan door die uitspraak vast. Opmerking verdient dat art. 29 en 30 Fw ook van toepassing zijn in een aanhangig hoger beroep en een aanhangig cassatieberoep en dat het vorenstaande dan eveneens geldt. Voorts verdient opmerking dat na het uitspreken van het faillissement door de curator een rechtsmiddel kan worden aangevend tegen een uitspraak waarvan de termijn voor het instellen van dat rechtsmiddel nog niet is verstreken.

Anders dan de eerste klacht wil, dient, ook indien de schuldeiser over een onherroepelijk vonnis voor zijn vordering beschikt, zijn vordering te worden geverifieerd. De verificatie zal in dat geval in de regel kunnen bestaan uit de constatering dat, gelet op het vonnis, de vordering erkend moet worden. De verificatie dient ertoe de lijst van de in het faillissement erkende vorderingen samen te stellen, die uiteindelijk dient voor het opstellen van de uitdelingslijst. Geen verschil maakt dan ook of het vonnis al dan niet rond de datum van de faillietverklaring is gewezen. Indien renvooi plaatsvindt overeenkomstig art. 122 lid 1 Fw of indien de procedure wordt voortgezet overeenkomstig art. 29 Fw, zal de vordering (vooralsnog) niet (kunnen) worden geplaatst op de lijst van erkende vorderingen. Als de vordering vervolgens in de renvooiprocedure of de voortgezette procedure onherroepelijk wordt toegewezen, zal deze moeten worden opgenomen in de uitdelingslijst, zonder dat nog een nadere verificatie nodig is. Inzet van het renvooi en de voortzetting van de procedure is immers, zoals blijkt uit hetgeen hiervoor is weergegeven, of de vordering in het faillissement kan worden erkend. Van een onherroepelijke toewijzing is in deze zaak echter (nog) geen sprake. Ingeval de curator, zoals hier, een rechtsmiddel aanwendt tegen een uitspraak die kort voor of na de faillietverklaring is gedaan, is art. 29 Fw niet van toepassing, omdat daarvoor in dat geval geen grond is (HR 16 januari 2009, *LJN* BH0070, *NJ* 2009/55 (*Wertenbroek q.q./Van den Heuvel I*)). In dat geval heeft de curator door het instellen van het rechtsmiddel immers al de keuze gemaakt voor voortzetting van de procedure. Dat om deze reden geen schorsing plaatsvindt van de instantie die geopend is door het door de curator ingestelde rechtsmiddel, laat echter, anders het middel wil, onverlet de hiervoor genoemde bevoegdheid die art. 29 en 122 lid 1 Fw de andere schuldeisers geeft om deel te nemen aan de procedure over de vordering en tegen die vordering hunnerzijds in te brengen wat daartegen

naar hun mening in te brengen valt. Zoals de rechter-commissaris met juistheid heeft geoordeeld, komt de andere schuldeisers dan ook het recht toe (alsnog) aan die instantie deel te nemen. De andere schuldeisers kunnen zich daarom, naar analogie van hetgeen blijkt art. 122 lid 4 Fw mogelijk is in de renvooiprocedure, voegen in de instantie die geopend is door het rechtsmiddel dat de curator heeft ingesteld. Evenals in het geval van art. 122 lid 4 Fw geldt hier de eis dat de betrokken schuldeiser de vordering ter verificatievergadering heeft betwist. Is aan die eis voldaan, zoals in dit geval, dan behoort de betrokken schuldeiser tot het geding te worden toegelaten als gevoegde partij aan de zijde van de curator en dient, evenals in het geval van art. 29 Fw, de procedure (mede) tegen hem te worden voortgezet, ook indien de curator tot een beëindiging van het geschil mocht komen met de schuldeiser wiens vordering inzet vormt van de procedure. Omdat het hier gaat om een bevoegdheid van de andere schuldeisers, behoeft, evenals in het geval van art. 29 Fw, geen (formele) verwijzing plaats te vinden. Dat het gaat om een bevoegdheid van de andere schuldeisers brengt voorts mee dat de beslissing van de rechter-commissaris geen beschikking oplevert in de zin van art. 67 Fw. Voor mr. Dekker stond dus geen hoger beroep van die beslissing open, maar cassatieberoep, welk beroep hij heeft ingesteld. Uit het vorenstaande volgt dat alle klachten van het middel ongegrond zijn. Volgt verwerping, overeenkomstig de conclusie van de A-G.

De A-G geeft regels met vindplaatsen over het stelsel van de Faillissementswet onder 3.2-3.7. •

Op 23 september 2011 heeft de Hoge Raad in de volgende zaken het cassatieberoep verworpen met toepassing van art. 81 RO:
Nr. 10/01422, *LJN* BQ9889: meldingsplicht verzekeringnemer;
Nr. 10/01687, *LJN* BR0116: borgtocht, uitleg;
Nr. 10/03892, *LJN* BQ8129: verkeersaanrijding;
Nr. 10/04280, *LJN* BQ9851: toestemming echtgenoot;
Nr. 10/04938, *LJN* BQ8783: partneralimentatie;
Nr. 10/04956, *LJN* BR2046: bodemverontreiniging, verjaring;
Nr. 11/01236, *LJN* BR3062: kinderontvoering.

Hoge Raad (strafkamer)

Deze rubriek wordt verzorgd door prof. mr. J.C.M. Leijten, oud-advocaat-generaal bij de Hoge Raad en oud-redacteur van dit blad.

1774

20 september 2011, nr. 10/02189 B

(Mrs. Van Dorst, Splinter-van Kan en Loth, de A-G Knigge heeft geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden beschikking en tot zodanige beslissing met betrekking tot terugwijzing of verwijzing als aan de Hoge Raad gepast voorkomt; adv. mr. K. Canatan, Amsterdam)

LJN BQ8901

Een beklag tegen inbeslagneming moet zo spoedig mogelijk daartegen worden ingediend. In dit geval is de klagster, die niet is degene onder wie het beslag was gelegd, naar het oordeel van de rechtbank veronderstellenderwijs ervan uitgegaan dat de klagster reeds kort na de inbeslagneming op 6 maart 2006 met de inbeslagneming bekend moet zijn geworden, terwijl op 14 oktober 2008 het beklag werd ingediend. Maar de rechtbank heeft ter zake van haar veronderstellingen niets vastgesteld. Daarom kan de beschikking niet in stand blijven

(Sv art. 552a lid 3)

De rechtbank te Haarlem verklaarde de klagster, een vennootschap onder firma, niet ontvankelijk in haar beklag omdat deze – zeer kort samengevat – haar beklag niet ‘zo spoedig mogelijk na de inbeslagneming’ als het derde lid van art. 552a Sv voorschrijft, had ingediend. Het beslag was gelegd onder de huurkoper(s) van de auto’s (die volgens de klagster niet aan hun betalingsverplichtingen hadden voldaan en die daarom weer eigenares van de auto’s zou zijn geworden). Het beslag werd gelegd op 6 maart 2006. De klagster stelde beklag in op 14 oktober 2008 en de rechtbank oordeelde dat de klagster ‘omstreeks 6 maart 2006 dan wel rond 3 april 2006 of uiterlijk omstreeks 17 augustus 2006 bekend moet zijn geworden met de inbeslagneming van de voertuigen’. Het middel bevat de klacht dat de rechtbank de klagster niet-ontvankelijk heeft verklaard op gronden die deze beslissing niet kunnen dragen.

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel:

2.3.2. Een redelijke wetsuitleg brengt mee dat de termijn van art. 552a, derde lid, Sv eerst aanvangt nadat zich een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de

inbeslagneming de klager redelijkerwijs bekend moet zijn.

2.4. De Rechtbank heeft geoordeeld dat de klaagster 'omstreeks 6 maart 2006 dan wel rond 3 april 2006, of uiterlijk omstreeks 17 augustus 2006 bekend moet zijn geworden met de inbeslagneming met de voertuigen'. De Rechtbank is bij dit oordeel verondersteltenderwijs ervan uitgegaan dat de klaagster – kort samengevat – door toedoen van H.B.B. K. en/of door doeden van de verbalisanten die met J. van D. hebben gesproken en bescheiden hebben gevorderd, bekend moet zijn geworden met de inbeslagneming van de voertuigen. Nu de Rechtbank daaromtrent evenwel niets heeft vastgesteld, is haar oordeel niet toereikend gemotiveerd.

2.5. Het middel is terecht voorgesteld. De Hoge Raad vernietigt de bestreden beschikking en verwijst de zaak naar het gerechtshof te Amsterdam. ●

1775

20 september 2011, nr. 11/00078
(Mrs. Koster, Van Schendel en Groos; de A-G Jörg heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep; adv. mr. B.P. de Boer, Amsterdam)
IJN BR0566

a. Bewezenverklaringen die niet corresponderen met de daaraan gegeven kwalificaties
b. Vernietiging van de strafoplegging omdat het bewezenverklaarde beneden het strafmaximum van handelen in de uitoefening van beroep of bedrijf geldt wanneer de feiten niet zijn begaan in de uitoefening van beroep of bedrijf terwijl dat dan ook niet is bewezenverklaard of als zodanig gekwalificeerd

(Opw art. 3 en 11)

De verdachte is in hoger beroep veroordeeld tot drie jaren gevangenisstraf wegens:

1, 2 en 3: medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in art. 3 onder respectievelijk A, B en C Opw gegeven verbod, telkens begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf en meermalen gepleegd en

4: diefstal door twee of meer verenigde personen door middel van verbreking.

3.1.1. Het eerste middel bevat de klacht dat het hof ten aanzien van de onder 1 en 2 bewezenverklaarde feiten ten onrechte de strafverzwarende omstandigheid 'begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf' in de kwalificatie heeft opgenomen.

3.1.2. Het tweede middel bevat de klacht dat het hof ten aanzien van het onder 3 tenlaste-

gelegde feit ten onrechte heeft bewezenverklaard dat de verdachte 'heeft gehandeld in de uitoefening van een beroep of bedrijf', althans dat het hof ten aanzien van het onder 3 bewezenverklaarde feit ten onrechte de strafverzwarende omstandigheid 'begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf' in de kwalificatie heeft opgenomen.

3.1.3. Het derde middel bevat de klacht dat het hof het onder 3 bewezenverklaarde feit ten onrechte heeft gekwalificeerd als 'meermalen gepleegd', nu het bewezenverklaarde slechts één overtreding van het in art. 3, aanhef en onder C, Opiumwet vervatte verbod oplevert.

3.2.2. Bewezen is verklaard dat:

1. hij in de periode van 1 juni 2008 tot en met 1 november 2008 te E. tezamen en in vereniging met een ander, telkens opzettelijk buiten het grondgebied van Nederland heeft gebracht een grote hoeveelheid hennep, zijnde hennep telkens een middel als bedoeld in de bij de Opiumwet behorende lijst II.

2. hij op tijdstippen in de periode van 1 mei 2008 tot en met 14 november 2008 in Nederland, telkens tezamen en in vereniging met anderen, telkens opzettelijk heeft verkocht en geteeld een grote hoeveelheid hennepstekjes, zijnde hennep telkens een middel als bedoeld in de bij de Opiumwet behorende lijst II.

3. hij op of omstreeks 14 november 2008 in de gemeente E. tezamen en in vereniging met anderen, opzettelijk aanwezig heeft gehad 1001 hennepstekjes, zijnde hennep een middel als bedoeld in de bij de Opiumwet behorende lijst II, welk feit betrekking heeft op een grote hoeveelheid hennep en waarbij hij, verdachte, opzettelijk heeft gehandeld in de uitoefening van een beroep of bedrijf.

3.2.3. (Onder dit nummer geeft de Hoge Raad weer de kwalificaties, door het hof gegeven, aan de onder 1, 2, en 3 gegeven bewezenverklaringen waarbij het onder 1 en 2 bewezenverklaarde wordt gekwalificeerd als begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf, terwijl dat daar niet bewezen is verklaard).

3.3. (Onder dit nummer geeft de Hoge Raad weer de tekst van art. 3 Opiumwet en art. 11 van die wet).

De Hoge Raad gaat over tot beoordeling van het eerste, het tweede en het derde middel.

3.4.1. De tenlastelegging onder 1 bevat niet de omstandigheid dat het feit is begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf en die omstandigheid is ook niet bewezenverklaard. Het Hof heeft dan ook ten onrechte deze strafverzwarende omstandigheid opgenomen in de kwalificatie. In dit opzicht slaagt het eerste middel. Daarbij verdient opmerking dat de strafverzwarende omstandigheid van art. 11, derde lid, Opiumwet slechts in aanmerking kan worden genomen bij feiten als bedoeld in

art. 3, aanhef en onder B, Opiumwet.

3.4.2. Onder 2 is aan de verdachte tenlastegelegd dat hij opzettelijk heeft gehandeld 'in de uitoefening van een beroep of bedrijf'. Het hof heeft de verdachte van dit onderdeel van de tenlastelegging vrijgesproken. Het Hof heeft dan ook ten onrechte deze strafverzwarende omstandigheid in de kwalificatie van het onder 2 bewezenverklaarde opgenomen. Het eerste middel slaagt ook in dit opzicht.

3.4.3. Onder 3 is aan de verdachte tenlastegelegd dat hij opzettelijk hennepstekjes aanwezig heeft gehad en daarbij heeft gehandeld in de uitoefening van een beroep of bedrijf. Het Hof heeft deze strafverzwarende omstandigheid bewezenverklaard. Het heeft ten onrechte deze strafverzwarende omstandigheid in de kwalificatie opgenomen, nu het handelen in de uitoefening van een beroep of bedrijf op de voet van art. 11, derde lid, Opiumwet niet als strafverzwarende omstandigheid in aanmerking kan worden genomen bij feiten als bedoeld in art. 3, aanhef en onder C Opiumwet. De hierop gerichte klacht van het tweede middel slaagt.

Voor het overige kan het tweede middel niet tot cassatie leiden. Dit behoeft, gezien art. 81 RO, geen nadere motivering nu het middel in zoverre niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.

3.4.4. Het derde middel is terecht voorgesteld, nu, naar uit de daartoe gebezigde bewijsmiddelen moet worden afgeleid, het onder 3 bewezenverklaarde slechts betrekking heeft op het eenmalig bij de verdachte aantreffen van een hoeveelheid van 1001 hennepstekjes.

3.5. De middelen zijn wat de kwalificaties betreft terecht voorgesteld. De Hoge Raad zal de kwalificaties verbeteren als in het dictum te vermelden.

4.1. Het vierde middel bevat onder meer de klacht dat de strafoplegging onbegrijpelijk of ontoereikend is gemotiveerd, nu het Hof daarbij heeft betrokken dat de verdachte het onder 1, 2 en 3 bewezenverklaarde heeft begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf en daardoor bij de strafoplegging is uitgegaan van een te hoog strafmaximum. Het hof heeft onder meer overwogen: (...) Gelet op het vorenoverwogene is het hof van oordeel dat aan verdachte, gelet op de recidive en het beroepsmatig bedrijf van de feiten, een zwaardere straf moet worden opgelegd dan in eerste aanleg is opgelegd en door de advocaat-generaal in hoger beroep is gevorderd (...)

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het vierde middel:

4.3. Deze klacht slaagt. Naar het hiervoor 3.4.1.-343 overwogene volgt, heeft het Hof de

onder 1, 2 en 3 bewezenverklarde feiten ten onrechte gekwalificeerd als begaan in de uitoefening van een beroep of bedrijf. Deze strafverzuimende omstandigheid heeft het Hof blijkens de door hem gegeven strafmotivering evenwel betrokken op alle bewezenverklarde feiten, en dus ook op de onder 1 en 3 bewezenverklarde feiten ten aanzien waarvan geen toepassing kan worden gegeven aan het verhoogde strafmaximum van art. 11, derde lid, Opiumwet. De strafoplegging is dan ook ontoereikend gemotiveerd. Wat die strafoplegging betreft kan de bestreden uitspraak niet in stand blijven. De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak maar uitsluitend wat betreft de kwalificatie van de onder 1, 2, en 3 bewezenverklarde feiten, alsmede wat betreft de strafoplegging; kwalificeert het onder 1 bewezenverklarde feit als medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3 onder A van de Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd; kwalificeert het onder 2 bewezenverklarde feit als medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder B, van de Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd; kwalificeert het onder 3 bewezenverklarde feit als medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3, onder C van de Opiumwet gegeven verbod. met terugwijzing naar het hof voor wat betreft de strafoplegging en met verwerping van het beroep voor het overige. ●

1776

20 september 2011, nr. 10/01752 P (Mrs. Koster, Thomassen en Sterk; de A-G Knigge heeft geconcludeerd tot verwerping van het door de A-G bij het hof ingestelde en door mr. S. Arts, advocaat te Breda, tegengesproken beroep in cassatie) IJN BQ4686

Het wederrechtelijk verkregen voordeel betreft in deze zaak niet het (mede) verkregen voordeel uit de opbrengst van het bedrijf van de betrokkene voordat hij de benodigde vergunning alsnog aanvraagde en verkreeg, maar alleen de kosten van het na zijn veroordeling aanvragen van die vergunning. Dit omdat de aard van de door de betrokkene verrichte activiteiten voor het aanvragen van de vergunning materieel reeds voldeden aan de voorwaarden verbonden aan de aangevraagde vereiste vergunning

(Sr art. 36e)

Ontnemingszaak (€ 2500)
Het middel van de A-G bij het hof behelst de klacht dat de vaststelling door het hof van het wederrechtelijk verkregen voordeel blijk geeft van een onjuiste opvatting omtrent het aan art. 36e Sr ontleende begrip 'wederrechtelijk verkregen voordeel'. De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel:
2.3. Het oordeel van het Hof komt er op neer dat, hoewel de verdachte zich heeft schuldig gemaakt aan het niet tijdig aanvragen van een vergunning, de aard van de door de betrokkene verrichte activiteiten en de omstandigheden op diens bedrijf materieel voldeden aan de voorwaarden van de nadien aangevraagde verstrekte vergunning. Het oordeel van het Hof dat het wederrechtelijk verkregen voordeel in deze omstandigheden wordt vastgesteld op de besparing van de kosten van de aanvraag van de vereiste vergunning, getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting betreffende het begrip 'wederrechtelijk verkregen voordeel' in de zin van art. 36e Sr.
2.4. Het middel faalt.
De Hoge Raad verwerpt het beroep. ●

1777

20 september 2011, nr. 10/02926 (Mrs. Van Dorst, Splinter-van Kan en Loth; de A-G Knigge heeft op het door de A-G bij het hof ingestelde en door mr. H.G.J. Ligtenberg, advocaat te Utrecht, tegengesproken beroep in cassatie geconcludeerd tot vernietiging van het bestreden arrest en tot zodanige op art. 440 Sv gebaseerde beslissing als de Hoge Raad gepast zal voorkomen. Mr. Ligtenberg voornoemd heeft drie middelen van cassatie voorgesteld) IJN BQ9057

De middelen (meervoud) zijn gegrond, omdat ook het eerste middel namens de verdachte voorgesteld, inhoudt dat het hof zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard. Dat vindt zijn oorzaak in het feit dat art. 1 WED een opsomming geeft welke wetten economische delicten zijn en daar wordt onder 4e wel genoemd van de Wet personenvervoer 2000, art. 104 aanhef en onderdelen c en d terwijl art. 127 BPV 2000, dat in dit geval overtreden is, berust op art. 104 lid 1 aanhef en onderdeel a van diezelfde bepaling

(WED art. 1; WPV 2000 art. 101 en 104; BPV 2000 art. 118 en 127)

Het gerechtshof te Amsterdam heeft zich onbevoegd verklaard kennis te nemen van het namens de verdachte ingestelde hoger beroep tegen een vonnis van de kantonrechter, waarbij de verdachte wegens overtreding van het bepaalde bij art. 127 lid 1 aanhef en onderdeel c BPV 2000 is veroordeeld tot een geldboete van € 650 waarvan € 325 voorwaardelijk.

Aan de verdachte is bij inleidende dagvaarding tenlastegelegd dat: hij op of omstreeks 16 oktober 2007 te Schiphol, in de gemeente Haarlemmermeer, als bestuurder van een auto waarmee taxivoer wordt verricht, taxivoer heeft verricht, terwijl de in die auto aanwezige taximeter niet werd gebruikt.

Het hof heeft zich onbevoegd verklaard om van de zaak kennis te nemen en heeft daartoe naar de kern genomen overwogen en beslist dat de bevoegdheid om de zaak te berechten en af te doen niet toekomt aan de onusrechter in hoger beroep maar aan de economische strafkamer van dit hof. Het is mitsdien aan de economische strafkamer van dit hof om te beoordelen of het tenlastegelegde, indien bewezen, een strafbaar feit oplevert.

Hier tegen richt zich het middel van de A-G bij het hof

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel van de A-G bij het hof:

2.5. Zoals hiervoor is weergegeven heeft het Hof zijn beslissing zich onbevoegd te verklaren en van de zaak kennis te nemen, gegrond op het oordeel dat het voorschrift gesteld bij art. 127, eerste lid onder c, BPV 2000 (Besluit personenvervoer) zijn wettelijke grondslag vindt in art. 104, eerste lid aanhef en onder c WPV 2000 (Wet personenvervoer 2000) en als zodanig als economisch delict is aangemerkt in art. 1 aanhef en onder 4r WED.

Dat oordeel is onjuist. Tegen de achtergrond van de in de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 4.16 tot en met 4.20 en 4.22 aangehaalde geschiedenis van de totstandkoming van de WPV 2000 en het BPV 2000 moet worden aangenomen dat het voorschrift gesteld bij art. 127, eerste lid onder c BPV 2000 niet is gegrond op art. 104, eerste lid aanhef en onder c, WPV 2000, maar op het eerste lid aanhef en onder a van die bepaling.

2.6 De middelen zijn gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak en wijst de zaak terug naar het Hof Amsterdam. ●

1778

20 september 2011, nr. 10/01943 B
(Mrs. Koster, Van Schendel en Groos; de A-G Machielse heeft geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden beschikking en tot verwijzing van de zaak naar het gerechtshof; adv. mr. H.H. van Steijn, Apeldoorn)
LJN BQ6737

Na uiteenzetting van wat rechtens is als geklaagd wordt over teruggave van een in beslag genomen voorwerp (auto), stelt de Hoge Raad vast dat in het oordeel van de rechtbank besloten ligt dat het niet hoogst onwaarschijnlijk is, dat de strafrechter, later oordelend, de verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van de auto zal bevelen

(Sv art. 94 en 552f; Sr art. 36b)

De rechtbank heeft het beklag tegen de inbeslagneming onder de klaagster van een personenauto ongegrond verklaard.

De rechtbank motiveerde haar beslissing onder meer als volgt:

De rechtbank is van oordeel dat het dossier voldoende aanleiding bevat te veronderstellen dat de auto van de mogelijk door klaagster of door haar zoon gepleegde strafbare feiten afkomstig zou kunnen zijn. Het strafvorderlijk belang verzet zich daarom tegen teruggave van de auto aan klaagster (...). Daartegen richt zich het namens de klaagster voorgestelde middel.

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel:

2.3. In cassatie moet ervan worden uitgegaan dat op de voet van art. 94 Sv beslag is gelegd op de in het klaagschrift bedoelde personenauto, merk BMW, type 645 CI coupé.

2.4. Zoals de Hoge Raad heeft uiteengezet in zijn beschikking van 28 september 2010, *LJN BL2823*, *NJ* 2010/654, r.o. 2.8-2.9, dient in geval van een beklag van de beslagene tegen een op de voet van art. 94 Sv gelegd beslag de rechter a) te beoordelen of het belang van de strafvordering het voortduren van het beslag verdient, en zo neen, b) de teruggave van het inbeslaggenomen voorwerp te gelasten aan de beslagene, tenzij een ander redelijkerwijs als rechthebbende ten aanzien van dat voorwerp moet worden beschouwd.

Het belang van strafvordering verzet zich tegen teruggave indien het veiligstellen van de belangen waarvoor art. 94 Sv de inbeslagneming toelaat, het voortduren van het beslag nodig maakt. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de desbetreffende voorwerpen kunnen dienen om de waarheid aan de dag

te brengen – ook in een zaak betreffende een ander dan de klager – of om wederrechtelijk verkregen voordeel aan te tonen. Voorts verzet het door art. 94 Sv beschermde belang van strafvordering zich tegen teruggave indien het niet hoogst onwaarschijnlijk is dat de strafrechter, later oordelend, de verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van het voorwerp zal bevelen, al dan niet naar aanleiding van een afzonderlijke voordeeling daartoe als bedoeld in art. 36b, eerste lid onder 4e, in verbinding met art. 552f Sv. 2.5. De Rechtbank heeft geoordeeld dat het belang van de strafvordering zich verzet tegen teruggave van de onderhavige personenauto. Dat oordeel geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is, ook in het licht van hetgeen door en namens de klaagster is aangevoerd, toereikend gemotiveerd. Daarbij wordt in aanmerking genomen dat de Rechtbank, zoals de Hoge Raad de hiervoor in 2.2.2 weergegeven overwegingen verstaat, heeft vastgesteld dat de auto in beslag is genomen in verband met de verdenking dat deze is verkregen door middel van door de klaagster en haar zoon gepleegde strafbare feiten, dat de auto feitelijk aan de zoon van de klaagster toebehoort en alleen in naam van de klaagster is aangekocht, waarbij het kentekenbewijs op haar naam is gezet, en dat de inhoud van de gedingstukken deze inbeslagneming kan rechtvaardigen. Hierin ligt immers als oordeel van de Rechtbank besloten dat niet hoogst onwaarschijnlijk is dat de strafrechter, later oordelend, de verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van deze auto zal bevelen.

2.6. Het middel faalt.

De Hoge Raad verworpt het beroep. ●

1779

20 september 2011, nr. 09/01736
(Mrs. Koster, De Savornin Lohman en Sterk; de A-G Aben heeft geconcludeerd tot verworping van het beroep; adv. mr. H.K. ter Brake, Hoorn (NH))
LJN BQ4313

De eerste klacht van het middel loopt vast door de verbeterde lezing door de Hoge Raad van een passage die door een kennelijke misslag van het hof is opgenomen. De tweede klacht kan niet slagen als gevolg van de bewijsmiddelen waarbij aan de wettelijke begrippen: in strijd met zijn plicht en 'in zijn bediening iets doen of nalaten' voldoende feitelijke betekenis toekomt

(Sv art. 338 en 359)

De verdachte is in hoger beroep veroordeeld tot een voorwaardelijke werkstraf van honderd uren wegens het als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat deze hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om, in strijd met zijn plicht, in zijn bediening iets te doen of na te laten.

Het hof heeft alleen het ter zake van het onder het eerste en het vierde 'gedachte-streepje' ten laste gelegde bewezenverklaard, maar de bewezenverklaring van het onder het vierde gedachtestreepje ten laste gelegde als gevolg van een kennelijke misslag bewezenverklaard na eerst te hebben overwogen dat de verdachte daarvan 'behoort te worden vrijgesproken'.

Ten laste gelegd en bewezenverklaard is aldus door het hof met weglating van het abusievelijk bewezenverklaarde onder het vierde gedachte streepje dat:

hij op of omstreeks 11 februari 1992 in Nederland als ambtenaar, te weten als Directeur Gemeentewerken van de Gemeente H. een gift gedaan door of namens G. Beheer BV, zijnde een tot het K-concern behorend bedrijf, te weten een personenauto (Renault Espace, kenteken ZR-62-YY) heeft aangenomen, terwijl hij, verdachte, wist dat die gift hem werd gedaan teneinde hem te bewegen om, in strijd met zijn plicht, in zijn bediening iets te doen of na te laten.

Het eerste middel betreft twee klachten waarvan de eerste inhoudt dat het hof een bewezenverklaring heeft opgenomen waarvan deze de verdachte heeft vrijgesproken terwijl de tweede erop neerkomt dat de vrijpraak van het ten laste gelegde onder het vierde gedachtestreepje had moeten leiden tot algehele vrijpraak.

Dit ten laste gelegde houdt in:

het zich ten opzichte van (vertegenwoordigers van) (een) tot het K-concern behorend (e) en/of aan het K-concern gerelateerd(e) bedrijf/bedrijven concern strikt opstellen dat hij, verdachte, volgens de voor hem geldende en van hem te verwachten objectiviteit zou behoren te doen.

De eerste klacht mist feitelijke grondslag na en als gevolg van de kennelijke misslag voornoemd, die door de Hoge Raad verbeterd wordt gelezen.

Het middel bevat voorts de klacht dat de verdachte als gevolg van de vrijpraak van hetgeen achter het vierde gedachtestreepje is ten laste gelegd van de algehele tenlastelegging had moeten worden vrijgesproken. Aan die klacht ligt kennelijk ten grondslag dat wanneer de verdachte wordt vrijgesproken van de beschuldiging dat hij zich minder strikt had opgesteld jegens het K-concern

dan van hem verwacht kon worden, dit zou gelden voor alles wat zijn gedrag jegens dit concern zou inhouden en in het bijzonder ook met betrekking tot het tenlastegelegde en bewezenverklarde onder het eerste gedachtestreepje, als hiervoor weergegeven. De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van deze klacht:

2.4. De bewezenverklaring steunt onder meer op een proces-verbaal van politie, opgemaakt door de opsporingsambtenaar G.A. Lijnes en een andere opsporingsambtenaar, voor zover inhoudende:

– als verklaring van A.M.B. B :

Ik heb van F.V. het volgende gehoord: Hij heeft aan A (de verdachte, L) een auto gegeven. A had als directeur gemeentewerken, een belangrijke positie binnen H. Ik weet van V. dat A inderdaad een auto met caravan van K.T. heeft gekregen. De auto is geregeld via G. als relaas van de verbalisanten:

Welke tegenprestatie werd door A geleverd? als verklaring van A.M.B.:

Het doel was het ‘binnen komen’ binnen de gemeente H. Dit is gelukt want vanaf of rond die tijd is K.T. een van de ‘huisaanemers’ geworden binnen H. Ik bedoel hiermee dat we daarna veel werk opgedragen hebben gekregen van de gemeente H. We waren ‘binnen’. De Hoge Raad overweegt voorts:

2.5. Kennelijk heeft het Hof geoordeeld dat aan de begrippen ‘in strijd met zijn plicht’ en ‘in zijn bediening iets doen of nalaten’ voldoende feitelijke betekenis toekomt en dat, daarvan uitgaande, het bewezenverklarde uit de inhoud van de gebezigde bewijsmiddelen kan worden afgeleid. Die oordelen geven geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en zijn evenmin onbegrijpelijk.

2.6. Het middel faalt in beide onderdelen.

De Hoge Raad verwerpt het beroep. ●

1780

20 september 2011, nr. 09/03918

(Mrs. Koster, Thomassen en Sterk; de A-G Vellinga heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep; adv. mr. A.A. Franken, Amsterdam)

LJN BQ7762

Niet gestraft kan worden de persoon die ‘coming directly’ vanuit een land waar hij gevaar voor leven of veiligheid loopt (Irak), naar – bijvoorbeeld – Nederland vlucht. Die straffeloosheid is gebonden aan bepaalde voorwaarden, waarvan er een is dat toegestaan is de vlucht naar een tussenliggend land, mits dat slechts gebeurt voor ‘a short time’. Daarvan was, volgens hof en Hoge Raad geen sprake nu de verdachte eerst tien

maanden in Griekenland verbleef.

(Vluchtelingenverdrag art. 31)

De verdachte is in hoger beroep veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf wegens het in het bezit hebben van een reisdocument waarvan hij weet dat hij vervalst is. Het middel bevat de klacht dat het hof ten onrechte heeft verworpen het verweer strekkende tot niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie in de vervolging en in het bijzonder wordt geklaagd over het feit dat het hof heeft nagelaten bij zijn oordeel te betrekken de vraag of de verdachte te goeder trouw een asielverzoek in Nederland heeft ingediend.

Art. 31 lid 1 van het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, Verdrag van 28 juli 1951 (...) luidt:

The Contracting States shall not impose penalties, on account of their illegal entry or presence, on refugees who, coming directly from a territory where their life or freedom was threatened in the sense of article 1, enter or are present in their territory without authorization, provided they present themselves without delay to the authorities and show good cause for their illegal entry or presence. Dit art. 31 wordt door de High Commissioner for Refugee's Guidelines van februari 1999 nader toegelicht:

The expression ‘coming directly’ in Article 31 (1) covers the situation of a person who enters the country in which asylum is sought directly from the country of origin, or from another country where his protection, safety and security could not be assured. It is understood that this term also covers a person who transits an intermediate country for a short period of time without having applied for, or received, asylum there. No strict time limit can be applied to the concept ‘coming directly’ and each case must be judged on its merits.

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel:

2.5. Artikel 31, eerste lid Vluchtelingenverdrag bepaalt dat een asielzoeker die rechtstreeks uit een land komt waar zijn leven of zijn vrijheid wordt bedreigd niet kan worden bestraft voor illegaal verblijf. Voor de toepassing van dit artikel wordt mede als rechtstreeks komend uit zodanig land aangemerkt de asielzoeker die gedurende korte tijd verblijft in een land dat als transitland kan worden beschouwd zonder dat hij in dat land asiel heeft aangevraagd (vgl. HR 24 mei 2011, LJN BO15787, NJ 2011/260). Het kennelijke oordeel van het Hof dat ten aanzien van de verdachte, die tien maanden – waarvan vier maanden in detentie- in Griekenland heeft verbleven

omdat hij geen geld had voor het vervoer naar Nederland, niet meer kan worden gesproken van ‘coming directly’ in de zin van art. 31 Vluchtelingenverdrag, impliceert dat het Hof diens verblijf niet heeft aangemerkt als een verblijf gedurende korte tijd in voormelde zin. Dat oordeel geeft geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting, terwijl het evenmin onbegrijpelijk is. Zults in aanmerking genomen was het Hof niet gehouden te onderzoeken of de verdachte te goeder trouw was bij de indiening van zijn asielverzoek in Nederland.

2.6 Het middel faalt.

De Hoge Raad verwerpt het beroep. ●

1781

20 september 2011, nr. 09/05058

(Mrs. Van Dorst, De Savornin Lohman, De Hullu, Sterk en Loth; de A-G Jörg heeft geconcludeerd tot vernietiging van het bestreden arrest en tot terugwijzing van de zaak naar het hof; adv. mr. J.L.E. Marchal, Maastricht)

LJN BR0403

De Hoge Raad zet uiteen onder welke voorwaarde(n) gegevens uit een eerdere terechtzitting in de nieuwe terechtzitting mogen worden gebruikt. Een van die voorwaarden is dat die oude gegevens in het nieuwe proces worden megedeeld, desnoods in de vorm van de vermelding van de korte inhoud. Ook die voorwaarde geldt niet als in dit geval waarin het gaat over de vraag of het hoger beroep tijdig is ingesteld. Wel behoren dan de stukken die deze gegevens bevatten zich in het nieuwe strafdossier te bevinden

(Sv (oud) art. 301, 322 en 440)

Na terugwijzing van de zaak door de Hoge Raad is de verdachte door het hof opnieuw niet-ontvankelijk verklaard in zijn hoger beroep tegen een verstekvonnis van de rechtbank waarbij de verdachte wegens zedendelicten jegens minderjarigen tot vier jaar gevangenisstraf werd veroordeeld.

De Hoge Raad vernietigde op 18 november 2008 het arrest van het hof, dat inhield dat de verdachte niet-ontvankelijk was in het beroep omdat hij de appeltermijn had overschreden. Dat arrest werd vernietigd omdat het hof toen onjuist had beslist op een verzoek tot het horen van een getuige omtrent de gang van zaken bij de uitreiking op 12 november 2004 van de mededeling van het verstekvonnis in Suriname.

In de eerste behandeling voor het hof speelde een rol of van het verstekvonnis van de

rechtbank gewezen op 23 december 2003 tijdig hoger beroep was ingesteld, wat afhankelijk was van de vraag of de verdachte binnen veertien dagen nadat hij bekend was geworden met het verstekvonnis hoger beroep had ingesteld. Daartoe werd langs een rechtshulpverzoek aan Suriname de vrouw van de verdachte, genaamd J., aldaar op 2 november 2005 gehoord door een brigadier van het Korps Politie Suriname, bijgestaan door A. Ravenstijn, financieel rechercheur van de Nederlandse Dienst Nationale Recherche. Bij die gelegenheid heeft mevrouw J. onder meer bevestigd dat zij het vonnis op 12 november 2004 in ontvangst heeft genomen, dat zij het aan de verdachte heeft getoond, dat de verdachte het heeft gelezen en vervolgens weer aan haar heeft teruggegeven. Zij heeft het vonnis daarna verscheurd. Het hoger beroep was ingesteld op 27 oktober 2005, dus buiten de beroepstermijn. Dit alles staat vermeld in het arrest van het hof als opgenomen in het proces-verbaal van de hiervoor genoemde politieambtenaren. De echtgenote van de verdachte J. heeft kort daarna deze gang van zaken ontkend. In zijn (eerste) arrest overwoog het hof als slotsom van oordeel te zijn dat niet aannemelijk is geworden dat de verklaring van mevrouw J. zoals opgenomen in het proces-verbaal van verhoor onder druk van de Surinaamse politie in strijd met de waarheid is afgelegd. Zoals gemeld is het eerste arrest van het hof door de Hoge Raad vernietigd wegens een onjuiste beslissing op het verzoek tot het horen van een getuige. Na de vernietiging van het eerste arrest en de terugwijzing naar het hof is het hof weer tot niet-ontvankelijkheid gekomen wegens overschrijding van de appeltermijn en daartoe zich vooral beroepen op wat zich voordien had voorgedaan in het eerste arrest. Daarover gaat het nu en het middel dat wordt voorgesteld luidt onder meer dat het hof de door de Hoge Raad gegeven opdracht heeft miskend doordat het mede het voor de terugwijzing van de zaak gehouden onderzoek ter terechtzitting ten grondslag heeft gelegd aan zijn bestreden arrest door in zijn overwegingen te verwijzen naar een op die eerdere terechtzitting afgelegde getuigenverklaring. De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het middel:

3.2.1. Bij de beoordeling van de klacht moet het volgende worden vooropgesteld. Tot de inwerkingtreding op 1 juli 2003 van de Wet van 3 april 2003, *Stb* 143 (raadsheer-commisaris) bepaalde art. 440, vierde lid, Sv dat in geval van verwijzing dan wel terugwijzing van de zaak door de Hoge Raad in het nieuwe

rechtsgeding het toenmalige art. 322 Sv inzake de bruikbaarheid van op eerdere terechtzittingen afgelegde getuigenverklaringen overeenkomstige toepassing vond ten aanzien van getuigen en deskundigen die tijdens het vorige rechtsgeding in dezelfde zaak waren gehoord. Dit voorschrift is ingevolge genoemde wet vervallen.

3.2.2. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 26 oktober 2010, *LJN* BM4310 overwogen dat, mede gelet op de geschiedenis van de totstandkoming van die wet, geen rechtsregel zich ertegen verzet dat de rechter gebruik maakt van de op een eerdere terechtzitting afgelegde verklaring van een getuige, ook indien die getuige niet opnieuw is gehoord op de nadere terechtzitting waar het onderzoek opnieuw is aangevangen, mits die in het proces-verbaal van de eerdere terechtzitting gerelateerde verklaring op de voet van art. 301, vierde lid Sv op de nadere terechtzitting is voorgelezen dan wel de korte inhoud is medegedeeld.

3.2.3. Een en ander geldt, anders dan het middel kennelijk tot uitgangspunt neemt, ook voor het onderzoek na verwijzing of terugwijzing van de zaak door de Hoge Raad.

3.3. Met de vermelding in het bestreden arrest dat dit mede is gewezen naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting van 1 februari 2007 heeft het Hof kennelijk niet meer tot uitdrukking willen brengen dan dat de op zijn terechtzitting van 24 september 2009 voorgehouden verklaring van de getuige A.N. Ravestijn is afgelegd op de terechtzitting van 1 februari 2007.

3.4. Opmerking verdient nog dat onder stukken waarop ten bezware van de verdachte geen acht mag worden geslagen dan voor zover zij zijn voorgelezen of hun korte inhoud is medegedeeld, als bedoeld in art. 301, vierde lid, Sv, moeten worden verstaan stukken die van invloed kunnen zijn op het bewijs van het tenlastegelegde, de strafbaarheid van het bewezen en van de verdachte of de oplegging van straf of maatregel (vgl. HR 26 mei 1998, *LJN* ZD1050, *NJ* 1998/713). Daartoe behoort derhalve niet de weergave in het proces-verbaal van de terechtzitting van 1 februari 2007 van de verklaring van de getuige A.N. Ravenstein, waarop het Hof slechts acht heeft geslagen met betrekking tot de vraag of het hoger beroep tijdig is ingesteld. Voor dergelijke bescheiden geldt slechts dat zij tot de stukken van het geding dienen te behoren, hetgeen wat betreft het proces-verbaal van de terechtzitting van 1 februari 2007 het geval is.

3.5. Het middel faalt dus in zoverre. De Hoge Raad verwierpt het beroep. ●

1782

20 september 2011, nr. 10/05492
(Mrs. Van Dorst, De Hullu en Splinter-van Kan; de A-G Vegter heeft op het door de A-G bij het hof ingestelde beroep in cassatie geconcludeerd tot vernietiging van de bestreden uitspraak en tot terugwijzing van de zaak naar het hof)

LJN BR0554

Het hof sluit het bewijs van de onder 1 aan de verdachte tenlastegelegde moord uit en komt daardoor tot vrijspraak van die moord. De Hoge Raad zet uiteen, aan de hand van art. 359a lid 1 en 2 Sv, onder welke omstandigheden dit rechtsgevolg, bewijsuitsluiting, kan optreden met betrekking tot het feit onder 1. Twee voorwaarden; a. het bewijsmateriaal moet verkregen zijn door het vormverzuim en b. door de onrechtmatige bewijsgaring is een belangrijk (strafvorderlijk) voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate geschonden. De voorwaarde onder a lijkt mij vervuld. De voorwaarde onder b. lijkt niet vervuld te zijn: schending van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (art. 8 EVRM) waarvan hier volgens het hof sprake is, betekent niet zonder meer dat er geen sprake is van een eerlijk proces (art. 6 EVRM)

(Sv art. 359a lid 1 en 2; EVRM art. 6 en 8; Wet politiegegevens art. 3)

De verdachte is in hoger beroep veroordeeld tot 34 maanden gevangenisstraf wegens:

2. een lijk wegvoeren en wegmaken en verbranden met het oogmerk om het feit of de oorzaak van het overlijden te verhelen
3. medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3 onder B van de Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd
4. medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3 onder B van de Opiumwet gegeven verbod
- 7 opzettelijk handelen in strijd met het in artikel 3 onder C van de Opiumwet gegeven verbod
- 8 en 9. de eendaadse samenloop van "opzettelijk waren, die zelf of op hun verpakking valselijk zijn voorzien van de handelsnaam van een ander of van het merk waarop een ander recht heeft in voorraad hebben" en "voorwerpen waarvan hij redelijkerwijs kon vermoeden dat daarin met inbreuk op het auteursrecht van anderen werken waren vervat, ter verspreiding voorhanden hebben." Het beroep van de A-G bij het hof is kennelijk uitsluitend gericht tegen de vrijspraak van het onder 1 ten laste gelegde: moord gepleegd tezamen en in vereniging met een

ander of anderen, althans alleen.

De middelen komen op tegen de door het Hof ten aanzien van feit 1 gegeven vrijspraak en richten zich tegen het oordeel van het Hof dat de door hem geconstateerde schending van art. 3 Wet politiegegevens moet leiden tot bewijsuitsluiting.

Aan de verdachte werd onder 1 tenlastegelegd dat:

hij in of omstreeks de periode van 29 september 2008 tot en met 01 oktober 2008 te R. en/of B., althans in Nederland tezamen en in vereniging met een ander of anderen, althans alleen, opzettelijk en met voorbedachten rade, althans opzettelijk, I.D. van het leven heeft beroofd, immers heeft/hebben verdachte en/of (een of meer van) zijn mededader(s) opzettelijk en na kalm beraad en rustig overleg, althans opzettelijk, die D. meermalen, althans eenmaal, met een mes, althans een scherp en/of puntig voorwerp in het lichaam gestoken, tengevolge waarvan die D. overleden is.

Zo kort als mij mogelijk is komt het er, naar de kern genomen, van de vrijspraak door het hof op neer dat het Hof heeft vastgesteld dat zogenaamde no-hits uit de zogenaamde kentekengegevens uit de Vialis- en ANPR-gegevens moeten worden uitgesloten van het bewijs omdat die mis-hits meteen uit de genoemde systemen hadden moeten worden verwijderd, wat niet gebeurd is. Dat (vorm) verzuim dat tot de bewijsuitsluiting heeft geleid had tengevolge dat het bewijs van feit 1 daardoor niet meer geleverd kon worden. Het Hof overwoog onder meer:

De vraag is vervolgens welke gevolgen aan dit onherstelbare vormverzuim moeten worden verbonden. De achtergrond van voornemde verplichting om tot personen herleidbare of herleidbare gegevens te vernietigen zodra die niet meer nodig zijn voor het doel waarvoor zij zijn vergaard is gelegen in de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In het onderhavige geval betreffen de gewraakte gegevens uit Vialis en ANPR een tweetal voertuigen: de Peugeot met kenteken JV-HZ-08, in gebruik bij de verdachte, en de Volkswagen Transporter met kenteken 17-VGG-8, in gebruik (als huurder) bij het slachtoffer I.D.

Ten aanzien van de gegevens van de Peugeot van de verdachte concludeert het hof, dat het gebruik maken van gegevens die al vernietigd hadden moeten zijn, een inbreuk vormt op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. Dat de Wet politiegegevens niet is geschreven ter bescherming van de strafrechtelijke belangen van de verdachte doet daaraan niet af. Om die reden moeten die gegevens van het bewijs worden uitgesloten. Het eerste middel van de A-G bij het hof

behelst de klacht dat het hof de onrechtmatig verkregen gegevens ten onrechte van het bewijs heeft uitgesloten nu daardoor slechts een beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte is gemaakt en dus niet gezegd kan worden dat een belangrijk strafrechtelijk voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate is geschonden. Diens tweede middel bevat de klacht dat uit de bestreden uitspraak niet blijkt dat het hof rekening heeft gehouden met de in art. 359a, tweede lid, Sv genoemde factoren.

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van de middelen:

2.4. Bij de beoordeling van de middelen moet het volgende worden vooropgesteld.

Indien binnen de door art. 359a Sv bepaalde grenzen sprake is van een vormverzuim als bedoeld in deze bepaling, en de rechtsgevolgen daarvan niet uit de wet blijken, moet de rechter beoordelen of aan dat vormverzuim rechtsgevolg dient te worden verbonden en, zo ja, welk rechtsgevolg dan in aanmerking komt. Daarbij dient hij rekening te houden met de in het tweede lid van art. 359a Sv genoemde factoren. Het rechtsgevolg zal immers door deze factoren moeten worden gerechtvaardigd.

De eerste factor is 'het belang dat het geschonden voorschrift dient'. De tweede factor is 'de ernst van het verzuim'. Bij de beoordeling daarvan zijn de omstandigheden van belang waaronder het verzuim is begaan. Daarbij kan ook de mate van verwijtbaarheid van het verzuim een rol spelen. De derde factor is 'het nadeel dat daardoor wordt veroorzaakt'. Bij de beoordeling daarvan is onder meer van belang of en in hoeverre de verdachte door het verzuim daadwerkelijk in zijn verdediging is geschaad.

Opmerking verdient dat indien het niet de verdachte is die door de niet-naleving van het voorschrift is getroffen in het belang dat de overtreden norm beoogt te beschermen, in de te berechten zaak als regel geen rechtsgevolg zal behoeven te worden verbonden aan het verzuim.

Voorts is van belang dat – gelet op de beoordelingsfactoren als bedoeld in art. 359a, tweede lid, Sv – het wettelijk stelsel aldus moet worden opgevat dat een vormverzuim in de zin van dat artikel niet steeds behoeft te leiden tot een van de daar omschreven rechtsgevolgen.

Art. 359a Sv formuleert een bevoegdheid en niet een plicht, en biedt de rechter die een vormverzuim heeft vastgesteld, de mogelijkheid af te zien van het toepassen van een van de daar bedoelde rechtsgevolgen en te volstaan met het oordeel dat een onherstelbaar vormverzuim is begaan. De strekking van de regeling van art. 359a Sv is immers

niet dat een vormverzuim hoe dan ook moet leiden tot enig voordeel voor de verdachte. Indien de feitenrechter op grond van de hiervoor bedoelde weging en waardering van de wettelijke beoordelingsfactoren en aan de hand van alle omstandigheden van het geval tot het oordeel komt dat niet kan worden volstaan met de vaststelling dat een onherstelbaar vormverzuim is begaan, maar dat het verzuim niet zonder consequentie kan blijven, zal hij daaraan een van de in art. 359a, eerste lid, Sv genoemde rechtgevolgen verbinden, te weten strafvermindering, bewijsuitsluiting of niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de vervolging.

Ook bij bewijsuitsluiting gaat het om een bevoegdheid van de rechter, waarvan de uitoefening in de eerste plaats moet worden beoordeeld in het licht van de wettelijke beoordelingsfactoren van art. 359a, tweede lid, Sv en van de omstandigheden van het geval.

Een beslissing tot toepassing van een rechtsgevolg als bedoeld in art. 359a Sv dient te worden genomen en gemotiveerd aan de hand van de hiervoor besproken factoren die in het tweede lid van het artikel zijn genoemd. Bewijsuitsluiting kan als op grond van art. 359a, eerste lid, Sv voorzien rechtsgevolg uitsluitend aan de orde komen indien het bewijsmateriaal door het verzuim is verkregen, en komt uitsluitend in aanmerking indien door de onrechtmatige bewijsgaring een belangrijk en (strafvorderlijk) voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate is geschonden. (Vgl. HR 30 maart 2004, *LJN* AM2533, *NJ* 2004/376) Wat dat laatste betreft geldt dat een schending van het in art. 8 EVRM gegarandeerde recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer niet zonder meer een inbreuk oplevert op de in art. 6 EVRM vervatte waarborg van een eerlijk proces (vgl. 7 juli 2009, *LJN* BH8889, *NJ* 2009/399).

2.5. Het Hof heeft geoordeeld dat de zogenaamde Vialis- en ANPR-gegevens met betrekking tot de auto van de verdachte onrechtmatig zijn verkregen – welk oordeel in cassatie niet is bestreden – en dat deze gegevens van het bewijs moeten worden uitgesloten wegens de inbreuk die door de onrechtmatige vergaring van deze gegevens is gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte.

Gelet op hetgeen in 2.4. is vooropgesteld, is dat oordeel niet toereikend gemotiveerd.

2.6. De middelen zijn gegrond.

De Hoge Raad vernietigt de bestreden uitspraak maar uitsluitend wat betreft de beslissingen ter zake van het onder 1 tenlastegelegde en wijst de zaak in zoverre terug naar het gerechtshof. ●

1783

20 september 2011, nr. 10/00307
(Mrs. Van Dorst, De Hullu en Loth; de A-G Vegter heeft geconcludeerd tot verwerping van het beroep; adv. mr. J.C. Oudijk, Venlo)
LJN BR0444

De verdachte beroept zich op een spreuk uit het oude testament (boek der psalmen) en deelt mee dat de twee kinderen van een rechter zullen worden gegrepen en tegen een steenrots zullen worden verpletterd. De kinderen waren door hun vader van de bedreiging op de hoogte gesteld en die bedreiging was van dien aard dat bij de kinderen de vrees kon ontstaan dat zij het leven zouden kunnen verliezen

(Sr art. 285)

De verdachte werd in hoger beroep veroordeeld tot gevangenisstraf van één jaar wegens:

bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht, meermalen gepleegd;
bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht;
belaging en
eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende of terzake de rechtmatige uitoefening van zijn bediening, meermalen gepleegd.

Ten laste van de verdachte werd onder 1 bewezen verklaard dat:

hij in de maand december 2007 in de gemeente R. O. van D. en S. van D. heeft bedreigd met enig misdrijf tegen het leven gericht, immers heeft verdachte opzettelijk dreigend een brief doen toekomen aan V.P. van D., zijnde die V.P. van D. de vader van O. van D. en S. van D. waarin onder meer vermeld stond:

‘Gelukkig is hij, die jouw kindertjes zal grijpen (...) en tegen een steenrots verplettert. Het eerste van de vier voorgestelde middelen bevat twee klachten die er beide toe strekken dat er geen sprake is geweest van bedreiging van O. van D. en S. van D. met enig misdrijf tegen het leven gericht.

De Hoge Raad overweegt naar aanleiding van het eerste middel:

2.3. Voor een veroordeling ter zake van bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht is vereist dat de bedreigde daadwerkelijk op de hoogte is geraakt van de bedreiging (vgl. HR 10 februari 2009, *LJN* BG6562, *NJ* 2009/109) en voorts dat de bedreiging van dien aard is en onder zodanige omstandigheden is geschied dat bij de bedreigde in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat hij het leven zou kunnen verliezen (Vgl. HR 7 juni

2005, *LJN* AT3659, *NJ* 2005/448).

2.4. Voor zover het Hof heeft geoordeeld dat de bedreigde O. van D. en S. van D. daadwerkelijk op de hoogte zijn geraakt van die bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht, is dat oordeel, gelet op de hiervoor onder 2.2.2 weergegeven verklaring van V.P. van D. ter terechtzitting in hoger beroep niet onbegrijpelijk, nu die verklaring inhoudt dat die V.P. van D. na ontvangst van de brief de strekking van de bedreiging, te weten dat het ging om een levensbedreiging, ter kennis heeft gebracht aan zijn kinderen. Voor zover het Hof voorts heeft geoordeeld dat de in de bewezenverklaring vermelde bewoordingen in de brief van de verdachte een bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht van O. van D. en S. van D. opleveren, geeft dit oordeel geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is dit evenmin onbegrijpelijk

2.5. De bewezenverklaring is derhalve naar de eis der wet met redenen omkleed. Mitsdien faalt het middel.

De Hoge Raad verwerpt het beroep. ●

Hoge Raad (belastingkamer)

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. drs. I.H.T. Reiniers (KPMG Meijburg en Fiscaal instituut Tilburg/Universiteit van Tilburg) en mr. drs. M.R.T. Pauwels (Wetenschappelijk Bureau voor de Hoge Raad en Fiscaal Instituut Tilburg/Universiteit Tilburg).

1784

9 september 2011, nr. 10/04967
(Mrs. Schaap, Tijnagel, Heisterkamp, Feteris en Koopman; na conclusie Van Ballegooijen tot gegrondverklaring van het beroep in cassatie)
LJN BQ4105

(Gemw art. 229)

Heffing leges ter zake van identiteitskaart niet toegestaan. Gelet op legitimatieplicht (in verband met het algemeen belang) overheerst niet het individuele belang; verstrekking identiteitskaart geen dienst. Bij paspoort en rijbewijs overheerst wel het individuele belang.

Cassatieberoep college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leudal

Hoge Raad, onder meer:

‘3.1.1. Belanghebbende heeft op 16 juli 2004 bij de gemeente Heythuysen (thans de gemeente Leudal; hierna: de gemeente) aanvragen ingediend voor het verkrijgen van een Nederlandse identiteitskaart (hierna:

ID-kaart) en van een rijbewijs.

3.1.2. Voor het in behandeling nemen van deze aanvragen zijn ingevolge de Legesverordening 2004 van de gemeente (hierna: de Verordening) bij één schriftelijke kennisgeving in de vorm van een kassabon leges geheven ten bedrage van € 30,55 respectievelijk € 25.

3.1.3. Belanghebbendes bezwaar tegen de heffing van de beide legesbedragen is afgewezen.

3.2. Het Hof heeft, voor zover hier van belang, geoordeeld dat het verkrijgen van een ID-kaart zozeer dienstbaar is aan identificatieplichten die liggen in de sfeer van de publieke taakuitoefening, en zozeer ondergeschikt is aan een individualiseerbaar belang, dat het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van deze kaart niet meer kan worden aangemerkt als een dienst in de zin van artikel 229, lid 1, letter b, van de Gemeentewet. De bij de Verordening behorende Tarieventabel voor ter zake van een ID-kaart geheven leges is daarom onverbindend, aldus het Hof. Tegen dit oordeel richt zich middelonderdeel 1.

3.3.1. Door of vanwege het gemeentebestuur verrichte werkzaamheden kunnen worden aangemerkt als een dienst in de zin van artikel 229, lid 1, letter b, van de Gemeentewet, indien die werkzaamheden rechtstreeks en in overheersende mate verband houden met dienstverlening ten behoeve van een individualiseerbaar belang. Het middelonderdeel faalt voor zover het van een andere opvatting uitgaat.

3.3.2. Het middelonderdeel betoogt voorts dat aan het hiervoor onder 3.3.1 vermelde criterium ten aanzien van een ID-kaart niet wordt toegekomen omdat de wetgever ervan is uitgegaan dat gemeenten ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een dergelijke kaart leges kunnen heffen, terwijl de uitbreiding van de identificatieplicht voor de rijkswetgever geen aanleiding is geweest om hierop terug te komen. Het middelonderdeel in zoverre eveneens, op de gronden vermeld in onderdeel 10.3 van de conclusie van de Advocaat-Generaal.

[In CAG, onderdeel 10.3, staat onder meer: ‘(...) De uitleg die de wetgever heeft gegeven aan begrippen als legesheffing en dienstverlening in de parlementaire geschiedenis van de Paspoortwet, de WID en de WUID kan echter niet van invloed zijn op het begrip “dienst” in de Gemeentewet, zoals het College verdedigt. Vergelijk HR *BNB* 2005/268 waarin de Hoge Raad verwijst naar “de ontstaansgeschiedenis van artikel 229 van de Gemeentewet”. De parlementaire geschiedenis van die wetten maakt geen onderdeel uit van de ontstaansgeschiedenis van artikel 229 van de

Gemeentewet. Een wetgever kan door toelichting op zijn wetgeving niet de inhoud van een begrip in een andere, oudere, wet inkleurden. Die uitleg van het begrip in die andere wet is voorbehouden aan de rechter. Ik meen derhalve dat onderdeel 1 primair van het middel moet falen.]]

3.3.3. Bij de beantwoording van de vraag of het in behandeling nemen van een aanvraag voor een ID-kaart in overheersende mate verband houdt met een individualiseerbaar belang als hiervoor in 3.3.1 bedoeld, dient in het bijzonder acht te worden geslagen op de Wet op de uitgebreide identificatieplicht van 24 juni 2004, *Stb.* 2004, 300 (hierna: de WUID). De algemene draagplicht en toonplicht die voortvloeien uit de WUID zijn blijken de door het Hof onder 4.4 van zijn uitspraak aangehaalde memorie van toelichting ingevoerd met het oog op de rechtshandhaving en de bestrijding van criminaliteit; door invoering van een plicht voor personen die in Nederland verblijven tot het dragen en desgevorderd tonen van een geldig identiteitsbewijs, kan een bijdrage worden geleverd aan een betere handhaving van regels en een verbetering van het toezicht in de openbare ruimte, aldus die toelichting. Deze algemene draag- en toonplicht dient aldus uitsluitend het algemeen belang.

3.3.4. De documenten waarmee aan de identificatieplicht kan worden voldaan – het paspoort, het rijbewijs en de ID-kaart – kunnen ook worden gebruikt voor doeleinden die verband houden met individuele belangen van de houder van het document. Het is echter niet mogelijk om bij iedere aanvraag van een zodanig document objectief vast te stellen welk belang bij het doen van de aanvraag overheerst. Uitvoerbaarheidsargumenten nopen ertoe als maatstaf te hanteren of de verstrekking van ieder van deze documenten naar haar aard vooral in het algemeen belang dan wel vooral ten behoeve van individualiseerbare belangen plaatsvindt.

3.3.5. Bij het voorgaande dient in aanmerking te worden genomen dat in verband met de eerderbedoelde draag- en toonplicht vaststaat dat iedere aanvrager van een identiteitsbewijs met zijn aanvraag (ook) het algemeen belang dient. Dat steeds ook individualiseerbare belangen worden gediend staat daarentegen niet vast; er kan integendeel van worden uitgegaan dat sommige (categorieën) aanvragers in het geheel geen individualiseerbaar belang bij de verstrekking zullen hebben. Dit vormt een zwaarwegend argument om terughoudend te zijn met de aanname dat bij de verstrekking van ieder identiteitsbewijs individualiseerbare belangen vooropstaan.

3.3.6. Het rijbewijs is vereist om een motorrij-

tuig te mogen besturen. Hiermee heeft het rijbewijs in alle gevallen een belangrijke functie ten behoeve van een individualiseerbaar belang. Het paspoort heeft als mondiaal erkend reisdocument eveneens een belangrijke functie ten behoeve van een zodanig belang. Van rijbewijzen en paspoorten moet daarom worden aangenomen dat hun functie ten behoeve van een individualiseerbaar belang bij de aanvraag overheerst, temeer nu een gemakkelijker verkrijgbaar alternatief in de vorm van de ID-kaart voorhanden is voor diegenen die een identificatiebewijs willen aanvragen met uitsluitend of overwegend het oog op de eerderbedoelde draag- en toonplicht. 3.3.7. Hoewel de ID-kaart in bepaalde opzichten dienst kan doen als reisdocument, is met dit document naar zijn aard in mindere mate een individueel belang gemoeid dan met het rijbewijs en het paspoort. Daarvan uitgaande brengt hetgeen in 3.3.4 en 3.3.5 is overwogen mee dat onder de werking van de WUID niet kan worden aangenomen dat de aanvraag van een ID-kaart, zijnde het meest eenvoudig verkrijgbare en minst specifieke identificatiebewijs, naar zijn aard in overheersende mate verband houdt met een individualiseerbaar belang. Het in behandeling nemen van een zodanige aanvraag is dan ook geen dienst in de zin van artikel 229, lid 1, letter b, van de Gemeentewet, zodat heffing van leges uit hoofde van die bepaling niet mogelijk is. 3.3.8. Opmerking verdient nog dat ten tijde van het aanvragen van de ID-kaart door belanghebbende op 16 juli 2004 de WUID reeds in het Staatsblad was geplaatst, zij het dat de inwerkingtreding pas met ingang van 1 januari 2005 was voorzien. Gelet op de geldigheidsduur van de ID-kaart en de noodzaak zich vóór 1 januari 2005 van een identiteitsbewijs te voorzien, kan de onderhavige aanvraag worden aangemerkt als een aanvraag die (mede) is gedaan met het oog op de draag- en toonplicht op grond van de WUID. De hiervoor weergegeven slotsom dat heffing van leges onder de werking van de WUID niet mogelijk is, geldt daarom ook voor de onderhavige aanvraag van een ID-kaart. 3.3.9. Middelonderdeel 1 faalt derhalve ook voor het overige. 3.4. Middelonderdeel 2 komt terecht op tegen het dictum van 's Hofs uitspraak. Zoals hiervoor in 3.1.2 weergegeven is sprake van twee bedragen aan geheven leges, verenigd op één kassabon. Het Hof had de geheven leges ter zake van het in behandeling nemen van de aanvraag voor het verkrijgen van een rijbewijs moeten handhaven en de geheven leges ter zake van het in behandeling nemen van de aanvraag voor een ID-kaart moeten vernietigen. In zoverre is het beroep in cassatie gegrond.

3.5. Het hiervoor onder 3.4 overwogene brengt mede dat 's Hofs uitspraak niet in stand kan blijven. De Hoge Raad kan de zaak afdoen.' ●

1785

16 september 2011, nr. 10/03571
(Mrs. Van den Berge, Schaap, Tijnagel, Heisterkamp en Koopman; na conclusie Wattel tot gegrondverklaring van het beroep in cassatie)
LJN BP8053

(Awb art. 8:70, 8:74 en 8:75; AWR art. 270 en 27p; EVRM art. 6 en 13)

Dictum indien klachten ongegrond zijn maar de boete ambtshalve wordt verminderd wegens overschrijding van de redelijke termijn. Geen gegrondverklaring (hoger) beroep, wel vernietiging onderliggende uitspraak/uitspraken, maar (desondanks) geen vergoeding griffierecht en geen proceskostenveroordeeling.

Beroep Minister van Financiën

Hoge Raad, onder meer:

'3.1.1. Aan belanghebbende is over het jaar 2000 een navorderingsaanslag in de vennootschapsbelasting opgelegd, alsmede een boete. De navorderingsaanslag en de boetebeschikking zijn na daartegen gemaakt bezwaar door de Inspecteur verminderd. De Rechtbank heeft het beroep van belanghebbende tegen de uitspraken op bezwaar ongegrond verklaard.

3.1.2. Het Hof heeft de door belanghebbende in hoger beroep aangevoerde klachten verworpen. Op grond van de door het Hof ambtshalve geconstateerde overschrijding van de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 van het EVRM bij de berechting van de zaak in hoger beroep, heeft het Hof geoordeeld dat de boete moet worden verminderd. Enkel op die grond heeft het Hof het hoger beroep gegrond verklaard, de uitspraak van de Rechtbank vernietigd, het beroep gegrond verklaard, de uitspraak van de Inspecteur inzake de boetebeschikking vernietigd, de boete verminderd, de Inspecteur veroordeeld in de proceskosten van belanghebbende en de Inspecteur gelast aan haar het in beide instanties betaalde griffierecht te vergoeden. Tegen deze oordelen richt zich het middel.

3.2.1. Nu het Hof de door belanghebbende in hoger beroep aangevoerde grieven ongegrond achtte en enkel vanwege de ambtshalve geconstateerde overschrijding van de redelijke termijn bij de behandeling van het

hoger beroep tot de conclusie is gekomen dat de boete moet worden verminderd, had het Hof het hoger beroep van belanghebbende ongegrond dienen te verklaren, de uitspraak van de Rechtbank voor wat betreft de boetebeschikking moeten vernietigen, en de boete moeten verminderen (vgl. HR 22 april 2005, nr. 37984, *LJN* AO9006, *BNB* 2005/337). Derhalve heeft het Hof ten onrechte het hoger beroep gegrond verklaard. Ook heeft het Hof ten onrechte het beroep gegrond verklaard, aangezien er – afgezien van de hiervoor bedoelde boetevermindering – geen grond voor vernietiging van de in beroep bestreden uitspraken aanwezig was. Het middel slaagt. § Hofs uitspraak kan niet in stand blijven. De Hoge Raad kan de zaak afdoen.

3.2.2. Voor een vergoeding van het griffierecht op de voet van artikel 27p van de Algemene wet inzake rijksbelastingen is in een geval als het onderhavige geen plaats. Het is niet in overeenstemming met de strekking van deze bepaling om vergoeding van het griffierecht toe te kennen in een geval waarin de vernietiging van de uitspraak van de rechtbank uitsluitend haar grond vindt in de omstandigheid dat het hof ambtshalve constateert dat bij de behandeling van het hoger beroep de redelijke termijn is overschreden. In een geval als het onderhavige is evenmin plaats voor vergoeding van het griffierecht voor de behandeling van het beroep dat was ingesteld bij de rechtbank of voor een veroordeling in de proceskosten op de voet van artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht. (...)

5. Beslissing

De Hoge Raad:

verklaart het beroep in cassatie gegrond, vernietigt de uitspraak van het Hof, verklaart het hoger beroep ongegrond, vernietigt de uitspraak van de Rechtbank, verklaart het bij de Rechtbank ingestelde beroep ongegrond, vernietigt de uitspraak van de Inspecteur inzake de boetebeschikking, en vermindert de boete tot € 47 688.

A-G Wattel had een andere oplossing bepleit, namelijk een zelfstandige – op art. 13 EVRM gebaseerde – rechterlijke beschikking inzake de boete:

‘1.4. Nu het gaat om het bieden van een buitenwettelijke effective remedy ex art. 13 EVRM wegens schending van art. 6 EVRM, meen ik dat niet vastgehouden hoeft te worden aan een niet-passende internrechtelijke dictum-logica leidende tot (gedeeltelijke) vernietiging van de gehele kolom van rechterlijke uitspraken, uitspraak op bezwaar en boetebeschikking, waarop juist noch materieelrechtelijk, noch formeelrechtelijk

iets aan te merken viel. Vernietiging is niet nodig om de rechter in staat te stellen de door art. 13 EVRM vereiste effective remedy te bieden. U bent al buiten de knellende internrechtelijke logica gestapt door een cassatieberoep in een geval als dat van de belanghebbende ongegrond te verklaren maar niettemin te vernietigen. Mijns inziens moet ook de volgende stap gezet worden: ook geen vernietiging meer, maar een zelfstandige rechterlijke beschikking, rechtstreeks gegrond op art. 13 EVRM, inhoudende wijziging van de straf in de zin van art. 6 EVRM (de boetebeschikking van de inspecteur).’ ●

1786

23 september 2011, nr. 10/04238

(Mrs. Van den Berge, Tijnagel, Heisterkamp, Feteris en Koopman)

LJN BT2293

(Awb 7:15 en 8:73; Besluit proceskosten bestuursrecht)

Bepaling zwaarte zaak in verband met (proces)kostenvergoeding. Geen beoordeling aan de hand van stelplicht-, bewijs- of onderbouwingsregels, maar zelfstandige beoordeling van de wegingsfactor door de rechter. Beperkte toets in cassatie.

Hoge Raad, onder meer:

‘3.1.1. Belanghebbende heeft in haar bezwaarschrift (...) verzocht om een vergoeding van kosten van door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand in verband met de behandeling van het bezwaar.

3.1.2. De Inspecteur heeft het bezwaar gegrond verklaard en een kostenvergoeding toegekend. Hij is bij de vaststelling van de hoogte van de vergoeding uitgegaan van de wegingsfactor 0,25 (zeer licht) als bedoeld in onderdeel C1 van de Bijlage bij het Besluit proceskosten bestuursrecht (hierna: het Bpb).

3.2.1. De Rechtbank heeft tot uitgangspunt genomen dat de behandeling van een bezwaar in beginsel behoort tot de categorie gemiddeld (wegingsfactor 1), en dat het op de weg van de Inspecteur lag om afdoende te onderbouwen dat het gewicht van de zaak als zeer licht moet worden aangemerkt. Naar het oordeel van de Rechtbank is de Inspecteur daarin niet geslaagd.

3.2.2. Het Hof heeft geoordeeld dat de door de Rechtbank geformuleerde regel geen steun vindt in het recht. Het Hof heeft in onderdeel 4.2 van zijn uitspraak vooropgesteld dat iedere zaak op zichzelf moet worden beoordeeld naar aard, belang en ingewikkeldheid en omvang van de in het kader van

de verleende rechtsbijstand te verrichten werkzaamheden. Deze factoren dienen tot uitdrukking te komen in de voor die zaak te bepalen wegingsfactor, aldus het Hof. Kennelijk op basis van deze uitgangspunten, en derhalve op grond van zijn eigen beoordeling van de zwaarte van de zaak, heeft het Hof vervolgens in onderdeel 4.3 van zijn uitspraak geoordeeld dat de Inspecteur kon volstaan met een kostenvergoeding op basis van een wegingsfactor 0,25.

3.2.3. De klacht in cassatie houdt onder meer in dat de Rechtbank de juiste maatstaf heeft aangelegd en dat het Hof de Rechtbank ten onrechte niet heeft gevolgd.

3.3.1. Bij de beoordeling van deze klacht wordt het volgende vooropgesteld.

3.3.2. Onderdeel C1 van de Bijlage bij het Bpb onderscheidt voor de bepaling van het gewicht van een zaak vijf categorieën met een bijbehorende wegingsfactor, maar kent aan geen van die categorieën een bijzondere positie toe.

3.3.3. De toelichting op het Bpb van 22 december 1993, *Stb.* 763 vermeldt op blz. 8-9: “Het gewicht van een zaak wordt uitgedrukt in wegingsfactor C1, die varieert van 0,25 voor een zeer lichte zaak tot 2 voor een zeer zware zaak. Het gewicht van een zaak wordt bepaald door het – al dan niet in geld uit te drukken – belang en de ingewikkeldheid. Het is niet wenselijk om de rechter aan nadere criteria voor de bepaling van het gewicht te binden. (...) Het opnemen van factor C1 berust op de overweging dat enerzijds het met een gemachtigde voeren van bagatelprocedures niet moet worden aangemoedigd, en, anderzijds, dat de vergoeding evenredig dient te zijn met de prestatie van de gemachtigde.” De toelichting op de wijziging van het Bpb van 25 februari 2002, *Stb.* 113 vermeldt op blz. 6:

“Het gewicht van de zaak kan nader tot uiting worden gebracht in de wegingsfactoren. Dit kan variëren van 0,25 voor een zeer lichte zaak tot 2 voor een zeer zware zaak. De uitkomst dient steeds in overeenstemming te zijn met de bewerkelijkheid en de gecompliceerdheid van de zaak en de daarmee verband houdende werkbelasting van de rechtsbijstandverlener.”

3.3.4. Uit het in 3.3.2 en 3.3.3 vermelde volgt dat de beoordelende instantie zelfstandig – op grond van een eigen waardering – dient te beoordelen in welke gewichtscategorie een zaak valt. Hiermee vedraagt zich niet de opvatting van de Rechtbank, die erop neer komt dat het gewicht van een zaak wordt beoordeeld aan de hand van regels met betrekking tot stelplicht en bewijslast, en dat een zaak bij gebreke van voldoende onderbouwing door de partij die daarbij belang

heeft, in de categorie gemiddeld wordt ingedeeld.

3.3.5. De klacht faalt derhalve.

3.3.6. Het in 3.3.4 overwogene behoeft overigens niet te verhinderen dat een beoordelende instantie in de regel tot de bevinding komt dat het gewicht van een zaak gemiddeld is. Voorts verdient opmerking dat de bepaling van het gewicht van de zaak door de feitenrechter, als verweven met waarderings van feitelijk aard, in cassatie slechts beperkt toetsbaar is. ●

1787

23 september 2011, nr. 10/04259

(Mrs. Van Vliet, Punt, Overgaauw, Van Loon en Fierstra)

LJN BT2295

(Awb art. 8:55)

Horen in verzetprocedure ingeval een boetebeschikking in geding is. Gedeeltelijk omgaan naar aanleiding van de EHRM-zaak *Jussila*: de rechter is niet in alle gevallen gehouden de belanghebbende ambtshalve in de gelegenheid te stellen om te worden gehoord naar aanleiding van diens verzet, maar slechts in die gevallen waarin het vereiste van een behoorlijk proces als bedoeld in art. 6 EVRM daartoe aanleiding geeft.

Cassatieberoep belanghebbende

Hoge Raad, onder meer:

‘3.1.1. Aan belanghebbende is bij één aanslagbiljet een aanslag in de vennootschapsbelasting opgelegd, alsmede een bestuurlijke boete. Het door belanghebbende tegen de aanslag gemaakte bezwaar heeft de Inspecteur bij uitspraak niet-ontvankelijk verklaard. 3.1.2. Belanghebbende heeft tegen die uitspraak beroep ingesteld bij de Rechtbank. De Rechtbank heeft bij uitspraak van 4 juni 2010 het beroep met toepassing van artikel 8:54 van de Awb niet-ontvankelijk verklaard (...).

3.1.3. Belanghebbende heeft tegen de uitspraak van 4 juni 2010 verzet gedaan. Zij heeft zich in het verzetschrift niet uitgelaten over een eventuele wens om te worden gehoord. (...) De Rechtbank heeft bij de cassatie bestreden uitspraak het verzet ongegrond verklaard zonder belanghebbende te hebben gehoord.

3.2. De klachten strekken onder meer ten betoge dat de Rechtbank niet tot ongegrondverklaring van het door belanghebbende gedane verzet had mogen overgaan alvorens haar in de gelegenheid te stellen te worden

gehoord.

3.3. Ingevolge artikel 24a, lid 2, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (hierna: de AWR) wordt, indien de bedragen van een belastingaanslag en van een voor bezwaar vatbare beschikking waarbij een bestuurlijke boete wordt opgelegd op één aanslagbiljet zijn vermeld, een bezwaarschrift tegen de belastingaanslag geacht mede te zijn gericht tegen de boete, tenzij uit het bezwaarschrift het tegendeel blijkt. Deze bepaling is ingevolge het bepaalde in artikel 26b, lid 2, van de AWR van overeenkomstige toepassing bij het instellen van beroep bij de rechtbank, en naar haar strekking eveneens van overeenkomstige toepassing bij het doen van verzet. Aangezien uit het bezwaarschrift, het beroepschrift of andere stukken van het geding niet blijkt dat belanghebbende tegen de boete geen rechtsmiddelen heeft willen aanwenden, moet het ervoor worden gehouden dat ook de boete in de onderhavige bezwaar- en beroepsfase in geding was en dat de uitspraak op bezwaar alsmede de uitspraak van de Rechtbank van 4 juni 2010 mede betrekking hebben op de boete.

3.4.1. Ingevolge artikel 8:55, lid 3, tweede volzin, van de Awb kan, indien de indiener van het verzet daarom niet heeft gevraagd, de rechtbank hem in de gelegenheid stellen te worden gehoord. Deze bepaling is ingevoerd naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad van 2 december 1992, nr. 28630, *BNB* 1993/64, en strekt ertoe om in gevallen waarin het geding voor de rechtbank (mede) betrekking heeft op een administratieve sanctie waarop artikel 6 EVRM van toepassing is, te verzekeren dat de indiener van het verzetschrift die bij het indienen van het verzet niet gevraagd heeft om te worden gehoord, daartoe niettemin overeenkomstig het EVRM in de gelegenheid wordt gesteld (zie *Kamerstukken II* 1992/93, 22 495, nr. 12, blz. 64-65).

3.4.2. In het hiervoor in 3.4.1 vermelde arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat ingeval in de desbetreffende aanslag een verhoging is begrepen, de rechter niet overgaat tot het doen van een uitspraak tot ongegrondverklaring van het verzet dan nadat hij de belanghebbende in de gelegenheid heeft gesteld te worden gehoord (vgl. ook HR 24 juni 2005, nr. 40782, *LJN* A8184, *BNB* 2005/307). In dit verband heeft de Hoge Raad betekenis toegekend aan de rechtspraak van het [EHRM], volgens welke van een bij het bij het EVRM gewaarsborgd recht – uitdrukkelijk of stilzwijgend – afstand kan worden gedaan, doch dat de rechter dit feit alsdan moet vaststellen (vgl. rechtsoverweging 3.4 van het hiervoor in 3.4.1 vermelde arrest van 2 december 1992).

3.4.3. Uit de rechtspraak van het EHRM, in

het bijzonder de arresten van 23 november 2006, no. 73053/01, *Jussila tegen Finland*, *BNB* 2007/150, en van 22 juli 2008, no. 40199/02, *Kallio tegen Finland*, volgt dat in gevallen waarin een bestuurlijke sanctie in belastingzaken in geding is, het recht op een (openbare) zitting niet in alle gevallen hoeft te zijn gegarandeerd, met name niet in die gevallen waarin duidelijk is dat de aard en de inhoud van de zaak alsmede de wijze waarop het proces tot dan toe is verlopen, niet nopen tot het (alsnog) houden van een zitting. Deze uitleg van artikel 6 EVRM dient geleet op het hiervoor in 3.4.1 overwogene door te werken naar de toepassing van de in artikel 8:55, lid 3, tweede volzin, van de Awb neergelegde regeling van het horen in de verzetprocedure, hetgeen aanleiding vormt om gedeeltelijk terug te komen van de hiervoor in 3.4.2 vermelde arresten. De Hoge Raad is thans van oordeel dat de rechter in een geschil over een bestuurlijke boete niet in alle gevallen gehouden is de belanghebbende ambtshalve in de gelegenheid te stellen om te worden gehoord naar aanleiding van diens verzet, maar slechts in die gevallen waarin het vereiste van een behoorlijk proces als bedoeld in artikel 6 EVRM daartoe aanleiding geeft. 3.4.4. Uit de uitspraak van de Rechtbank blijkt niet dat zij heeft onderkend dat een verzuimboete in geding was, zodat reeds hierom niet kan worden aangenomen dat de Rechtbank de hiervoor in 3.4.3 omschreven beoordeling heeft gemaakt bij haar kennelijke beslissing om belanghebbende niet in de gelegenheid te stellen om over het verzet te worden gehoord. Evenmin heeft de Rechtbank in de bestreden uitspraak vastgesteld dat belanghebbende uitdrukkelijk of stilzwijgend afstand heeft gedaan van het recht om over het verzet te worden gehoord. De uitspraak van de Rechtbank kan daarom niet in stand blijven. Verwijzing moet volgen. ●

1788

23 september 2011, nr. 11/00372

(Mrs. Schaap, Tijnagel, Heisterkamp, Feteris en Koopman)

LJN BT2297

(Awb art. 6:21 en 8:70; AWR art. 27h)

Indien de intrekking van het beroep wordt betwist, dient de rechtbank haar constatering van de intrekking neer te leggen in een uitspraak. Dictum: niet-ontvankelijk. Intrekking beroep ter zitting kan ook anders dan schriftelijk geschieden.

Cassatieberoep belanghebbende

Hoge Raad, onder meer:

‘3.1. In het proces-verbaal van de zitting van de Rechtbank (hierna: het proces-verbaal) is vermeld dat belanghebbende het beroep tijdens die zitting heeft ingetrokken. Belanghebbende betwist echter dat hij het beroep heeft ingetrokken, en heeft op die grond hoger beroep ingesteld bij het Hof.

3.2. Op grond van het bepaalde in artikel 27h, lid 1, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen kan hoger beroep, voor zover hier van belang, worden ingesteld tegen een uitspraak van een rechtbank als bedoeld in afdeling 8.2.6 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: de Awb). Het proces-verbaal vormt of bevat niet een zodanige uitspraak. Naar aanleiding van belanghebbendes tot de Rechtbank gerichte betwisting van de intrekking van het beroep heeft de Rechtbank niet alsnog een uitspraak gedaan als bedoeld in afdeling 8.2.6 van de Awb. Het Hof heeft het hoger beroep daarom terecht niet-ontvankelijk verklaard bij gebreke van een voor hoger beroep vatbare uitspraak (vgl. HR 15 oktober 1969, nr. 16260, *BNB* 1970/77). Dit brengt mee dat het tegen de uitspraak van het Hof gerichte middel faalt.

3.3. Opmerking verdient dat een rechtsgeldige intrekking van het beroep tot gevolg heeft dat het geding eindigt. In een zodanig geval kan een uitspraak op dat beroep achterwege blijven. In een geval als het onderhavige echter, waarin de betrokken partij aan de rechtbank heeft meegedeeld dat zij betwist het beroep (rechtsgeldig) te hebben ingetrokken, moet de rechtbank – indien zij van oordeel blijft dat het beroep rechtsgeldig is ingetrokken – haar constatering van die intrekking neerleggen in een uitspraak als bedoeld in afdeling 8.2.6 van de Awb, zodat degene die zich daarmee niet kan verenigen daartegen een rechtsmiddel kan aanwenden (vgl. ook de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtsspraak van de Raad van State van 4 juni 1998, nr. H01.97.1567/P01, *Rawb* 1998, nr. 150, van het College van Beroep voor het bedrijfsleven van 2 november 2006, nrs. AWB 05/827 en 05/828, *LJN* AZ2214, *AB* 2007/15 en van de Centrale Raad van Beroep van 15 mei 2007, nrs. 06/3096WWB en 06/3097WWB, *LJN* BA5872 en *AB* 2007/237). Indien de rechtbank in een zodanig geval in haar uitspraak neerlegt dat het beroep rechtsgeldig is ingetrokken, dient die uitspraak uit te monden in een niet-ontvankelijkverklaring als bedoeld in artikel 8:70, letter b, van de Awb.

3.4. Gelet op hetgeen onder 3.3 is overwogen zal de griffier van de Hoge Raad het dossier toezenden aan de Rechtbank, opdat deze haar beslissing over de intrekking van het beroep alsnog in een uitspraak neerlegt.

In de omstandigheid dat het Hof een dergelijke toezending achterwege heeft gelaten, vindt de Hoge Raad aanleiding de gemeente te gelasten het door belanghebbende ter zake van de behandeling van het beroep in cassatie betaalde griffierecht te vergoeden.

3.5. Met het oog op de nadere behandeling van deze zaak door de Rechtbank verdient nog opmerking dat er, anders dan belanghebbende betoogt, geen rechtsregel bestaat op grond waarvan intrekking van het beroep ter zitting slechts schriftelijk kan geschieden (zie *Kamerstukken II* 1988/89, 21 221, nr. 3, blz. 140). ●

1789

Raad van State

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. drs. B. Veenman en mr. drs. J. de Vries van de directie Bestuursrechtsspraak van de Raad van State. Volledige versies van deze uitspraken zijn te vinden op www.raadvanstate.nl.

**21 september 2011, nr. 201010355/1/H2
(Mrs. Polak, Simons, Feteris)
LJN BT2131**

Te laat ingediend bezwaarschrift. Het ontbreken van een rechtsmiddelverwijzing bij een besluit kan leiden tot verschoonbaarheid van de termijnoverschrijding, doch in beginsel niet indien de belanghebbende voor afloop van de termijn reeds werd bijgestaan door een professionele rechtsbijstandverlener. Voor het aannemen van verschoonbaarheid kan evenwel, ook indien de belanghebbende bijstand heeft van een professionele rechtsbijstandverlener, aanleiding bestaan indien gereede twijfel mogelijk is omtrent het besluitkarakter van het door het bestuursorgaan aan die belanghebbende toegezonden stuk.

(Awb art. 6:11)

Uitspraak op het hoger beroep van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Euro-Journey BV, gevestigd te Amsterdam, en [appellant], wonend te Hoorn, tegen de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 21 september 2010 in zaak nr. 10/1074 in het geding tussen Euro-Journey en [appellant] en het dagelijks bestuur van het Stadsdeel Amsterdam-Centrum

1. Procesverloop

Bij brief van 14 juli 2009 heeft het dagelijks bestuur een verzoek van Euro-Journey om nadeelcompensatie afgewezen.

Bij besluit van 9 februari 2010 heeft het dagelijks bestuur het door Euro-Journey en [appellant] daartegen gemaakte bezwaar

niet-ontvankelijk verklaard.

Bij uitspraak van 21 september 2010, verzonden op dezelfde dag, heeft de rechtbank het door Euro-Journey en [appellant] daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard. (...)

2. Overwegingen

2.1. Bij brief van 8 oktober 2009 hebben Euro-Journey en [appellant] beroep ingesteld tegen het uitblijven van een rechtsgeldige beslissing op hun verzoek om nadeelcompensatie. De rechtbank heeft dit beroep schriftelijk doorgezonden aan het dagelijks bestuur ter behandeling als bezwaarschrift. Het dagelijks bestuur heeft het bezwaar van Euro-Journey en [appellant] tegen de brief van 14 juli 2009 niet-ontvankelijk verklaard omdat eerst bij brief van 8 oktober 2009 en derhalve niet tijdig daartegen bezwaar is gemaakt. In beroep heeft de rechtbank geoordeeld dat de brief van 14 juli 2009 moet worden aangemerkt als een besluit, dat daartegen niet tijdig bezwaar is gemaakt en dat het bezwaar in verband daarmee terecht niet-ontvankelijk is verklaard.

2.2. Euro-Journey en [appellant] betogen dat de rechtbank heeft miskend dat hun verzoek niet ziet op de herziening van een eerder besluit, zodat de brief van 14 juli 2009, die slechts een verwijzing naar een niet bestaand eerder besluit bevat, geen besluit is waartegen beroep openstond. Dat het dagelijks bestuur met de brief van 14 juli 2009 ook niet heeft beoogd een besluit te nemen blijkt ook uit het ontbreken van een rechtsmiddelenverwijzing in die brief. Het betoog van Euro-Journey en [appellant] moet verder zo worden opgevat dat, indien zou moeten worden aangenomen dat de brief van 14 juli 2009 wel een besluit bevat, de rechtbank ten onrechte tot het oordeel is gekomen dat hun bezwaar niet-ontvankelijk is, nu vanwege de onduidelijkheid over de status van de brief en gelet op het ontbreken van een rechtsmiddelverwijzing sprake is van verschoonbare termijnoverschrijding.

2.2.1. In de brief van 14 juli 2009 heeft het dagelijks bestuur het verzoek van Euro-Journey en [appellant] om nadeelcompensatie – naar de Afdeling begrijpt – afgewezen, onder verwijzing naar een brief van 3 juli 2008 van de Afdeling schade/juridische zaken van de naamloze vennootschap N.V. Verzekeringsbedrijf Groot Amsterdam, de verzekeringsmaatschappij van de gemeente Amsterdam (hierna: de VGA). Deze afwijzing van het verzoek van Euro-Journey en [appellant] is een schriftelijke beslissing inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling, zodat de rechtbank terecht heeft geoordeeld dat die brief moet worden aangemerkt als een besluit in de zin van artikel 1:3, eerste lid, van de Alge-

mene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Daaraan kan niet afdoen dat het besluit geen rechtsmiddelenverwijzing bevat, nu dat geen constitutief vereiste is voor een besluit.

2.2.2. Nu de brief van 14 juli 2009 een besluit is, kon daartegen ingevolge artikel 6:7 van de Awb binnen zes weken bezwaar worden gemaakt. Ingevolge artikel 6:8 van de Awb vangt de termijn aan met ingang van de dag na die waarop het besluit op de voorgeschreven wijze bekend is gemaakt. Niet-ontvankelijkverklaring blijft ingevolge artikel 6:11 van de Awb achterwege ten aanzien van een na afloop van de termijn ingediend bezwaarschrift indien redelijkerwijs niet geoordeeld kan worden dat de indiener in verzuim is geweest.

2.2.3. De rechtbank heeft geoordeeld dat het dagelijks bestuur de verzending van het besluit voldoende aannemelijk heeft gemaakt en dat Euro-Journey en [appellant] niet aannemelijk hebben gemaakt dat zij het besluit van 14 juli 2009 niet hebben ontvangen. Nu Euro-Journey en [appellant] dat oordeel noch de gronden waarop de rechtbank tot dat oordeel is gekomen hebben bestreden en de gedingstukken ook overigens geen aanleiding geven tot een ander oordeel te komen, gaat de Afdeling van de juistheid van dat oordeel uit.

2.2.4. De Afdeling is thans, gelet op het belang van de rechtseenheid in het bestuursrecht, in aansluiting op de rechtspraak van de Hoge Raad (zie onder meer HR 19 maart 2010, *LJN* BL7954, *BNB* 2010/240), de Centrale Raad van Beroep (CRvB 23 juni 2011, *LJN* BR0151) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB 13 januari 2004, *AB* 2004/111), van oordeel dat het ontbreken van een rechtsmiddelverwijzing bij een besluit of uitspraak in beginsel leidt tot verschoonbaarheid van de termijnoverschrijding, mits de belanghebben-

de daarop een beroep doet, stellende dat de termijnoverschrijding daarvan het gevolg is. Dit beginsel lijdt uitzondering indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de belanghebbende tijdig wist dat hij binnen een bepaalde termijn bezwaar moest maken dan wel beroep of hoger beroep moest instellen. Van bekendheid met de termijn kan in ieder geval worden uitgegaan indien de belanghebbende voor afloop van de termijn reeds werd bijgestaan door een professionele rechtsbijstandverlener. Bij een professionele rechtsbijstandverlener mag kennis omtrent het in te stellen rechtsmiddel en de daarvoor geldende termijn immers worden verondersteld en diens kennis kan in dit verband aan de belanghebbende worden toegerekend. Ook bij ideële en andere organisaties die regelmatig plegen te procederen, mag die kennis worden verondersteld alsook bij burgers die regelmatig procederen. Voor het aannemen van verschoonbaarheid kan evenwel, ook indien de belanghebbende bijstand heeft van een professionele rechtsbijstandverlener, aanleiding bestaan indien gerede twijfel mogelijk is omtrent het besluitkarakter van het door het bestuursorgaan aan die belanghebbende toegezonden stuk.

2.2.5. Niet in geschil is dat Euro-Journey en [appellant] voor afloop van de bezwaartermijn in deze aangelegenheid werden bijgestaan door een professionele rechtsbijstandverlener, zodat in beginsel van bekendheid met het in te stellen rechtsmiddel en de daarvoor geldende termijn mag worden uitgegaan. Euro-Journey en [appellant] hebben zich op het standpunt gesteld dat de termijnoverschrijding niettemin verschoonbaar is, ook indien ervan wordt uitgegaan dat zij de brief van 14 juli 2009 hebben ontvangen, en wel vanwege de onduidelijkheid van de status van die brief, die niet de vermelding bevat

dat het verzoek wordt afgewezen en ook geen rechtsmiddelverwijzing bevat. Die brief is naar hun oordeel geen besluit, nu daarin ter afwijzing van het verzoek slechts wordt verwezen naar een 'besluit' van 3 juli 2008. In de desbetreffende brief van 3 juli 2008 deelt de VGA aan Euro-Journey en [appellant] mee dat zij geen aanleiding ziet aansprakelijkheid van de gemeente Amsterdam te erkennen als gevolg van onrechtmatig dan wel rechtmatig handelen naar aanleiding van de verzoeken van Euro-Journey en [appellant]. Om die reden meenden zij dat niet rechtsgeldig was beslist op hun verzoek en hebben zij zich eerst bij brief van 8 oktober 2009 tot de rechtbank gewend wegens het uitblijven van een rechtsgeldig besluit.

De Afdeling is van oordeel dat, gelet op het door Euro-Journey en [appellant] gestelde, gerede twijfel aan het besluitkarakter van de brief van 14 juli 2009 mogelijk was. Gelet hierop moet de overschrijding van de termijn voor het maken van bezwaar verschoonbaar worden geacht.

2.2.6. De rechtbank heeft derhalve ten onrechte geoordeeld dat het dagelijks bestuur het bezwaar van Euro-Journey en [appellant] terecht niet-ontvankelijk heeft verklaard wegens niet-verschoonbare overschrijding van de bezwaartermijn.

2.3. De hoger beroepen zijn gegrond. De aanvallen uitspraak dient te worden vernietigd. Doende hetgeen de rechtbank zou behoren te doen, zal de Afdeling de beroepen tegen het besluit van 9 februari 2010 van het dagelijks bestuur alsnog gegrond verklaren. Dat besluit komt wegens strijd met artikel 6:11 van de Awb voor vernietiging in aanmerking. Het dagelijks bestuur zal alsnog inhoudelijk op het bezwaar van Euro-Journey en [appellant] dienen te beslissen.

(...) ●

De Raad van State in perspectief

De nieuwe structuur van de Raad van State en de opening van zijn nieuwe en gerenoveerde 'woning' aan de Kneuterdijk in Den Haag, vormen de aanleiding om de blik op de toekomst van de Raad te richten. De bijdragen in dit boek zijn gegroepeerd naar de verschillende invalshoeken van waaruit de Raad onder de loop is genomen: de Raad in de Staat, de Raad in het Koninkrijk, de Raad als adviseur voor wetgeving en bestuur en de Raad als hoogste algemene bestuursrechter. Zo looft *Zijdeveld* de Raad van State voor de wijze waarop hij het proces van modernisering heeft doorstaan nu bij de Raad – anders dan bij bijvoorbeeld de universiteit – de institutiedimensie niet is overwoekerd door de organisatiedimensie. *Oostindie* gaat onder meer in op de 'duidelijke, wellicht zelfs als 'activistisch' te omschrijven rol' van de Raad bij het op gang brengen van een debat over de vernieuwing van de Koninkrijksrelaties. *Römer* meent echter dat de Raad te weinig oog heeft gehad voor het blijvende belang van de autonomie van de Caribische eilanden. *Veerman* schrijft dat het effect van de adviestaak in wetsvoorstellen mogelijk kan worden vergroot 'als toetsing niet meer routine is, maar als de Raad (...) willekeurig jaarlijks enkele wetsvoorstellen uitkiest voor een echt grondige beoordeling of aanvullend wetsvoorstellen die cruciaal lijken voor de rechtsstaat'. *Hammerstein* concludeert dat vanuit het oogpunt van verhoging van de rechtsvormende functie van de Afdeling bestuursrechtspraak, de instelling van een grote kamer en de mogelijkheid ook in bestuursrechtelijke zaken een conclusie te doen nemen, belangrijke stappen zijn, maar dat het ook nodig is in een vroeg stadium van de procedure onderscheid te maken in gewone en principiële zaken opdat aan de laatste de vereiste aandacht kan worden gegeven. Deze en andere bijdragen bevatten volgens *Tjeenk Willink* een veelheid aan analyses, gedachten en aanbevelingen die stof en inspiratie geven om de toekomst onder ogen te zien.

Mr. H.D. Tjeenk Willink, mr. T. Koopmans, dr. J.Th.J. van den Berg, mr. P. van Dijk, mr. W. Sorgdrager, mr. J.H. van Krefeld, mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You en mr. A.M.J. Heijmans (red.)

Boom Juridische uitgevers 2011, 350 p., € 39
ISBN 9789089745620

Caroline Lindo in gesprek

De NJB Interviews

In de loop van de dertig jaren waarin Caroline Lindo vanuit het redactiebureau van het NJB in Den Haag vorm en inhoud heeft gegeven aan het Nederlands Juristenblad (NJB) heeft zij een flink aantal interviews gemaakt met centrale figuren uit ons rechtsleven. Van de vraaggesprekken maakte ze veel werk, met serieuze voorbereiding en bekwame uitwerking. Zij had ook veel oog voor de lichaamstaal van de ondervraagden: (diepe zucht), (hij veert op), en in een intro wordt vaak een kleine karakteristiek van de ondervraagde gegeven, waardoor meteen de belangstelling wordt gewekt. Deze interviews zijn bij gelegenheid van het afscheid van Caroline Lindo van het NJB in dit boek gebundeld. Zij geven ook een beeld van de ontwikkelingen in de tijd, de problemen in een bepaalde periode, de causes célèbres die deels alweer vergeten zijn, maar die de moeite waard zijn om weer in de herinnering op te roepen. Deze interviews vormen bovendien en vooral een tastbaar bewijs van haar dertigjarige verknochtheid aan het NJB. In het laatste hoofdstuk zijn de rollen omgedraaid, op haar beurt wordt Caroline Lindo nu geïnterviewd door Folkert Jensma van NRC Handelsblad.

mr. C.M.Th. Lindo

Kluwer 2011, 320 p., € 25
ISBN 9789013095197

The future of asylum in the European Union Problems, proposals and human rights

The position and treatment of asylum seekers has been at the centre of attention in most of the Member States of the EU in recent years. These Member States have decided to cooperate more and more on asylum

issues. The aims of cooperation include creating a single asylum procedure. However, this leads to questions concerning the human rights protection of asylum seekers as a result of EU decisions, both at the moment they apply for asylum at the border and during the application procedure. By bringing the opinions of scholars, policy makers and non-governmental organizations together, this book tries to evaluate the consequences and possibilities. The so-called 'asylum package' of EU asylum legislation and the coming into force of the Treaty of Lisbon means that EU asylum law will become increasingly important for national asylum decisions. This book is the updated result of a conference on the future of the European asylum policy at Erasmus School of Law in Rotterdam, the Netherlands. The contributions to this book focus on human rights aspects of the European asylum policy and the way the EU Member States need to cooperate in the future in order to reach results.

Flora Goudappel en Helena Raulus (red.)

T.M.C. Asser Press, 216 p. € 89,95
ISBN 9789067048019

Het concurrentiebeding in de arbeidsovereenkomst

Het kenmerk van een concurrentiebeding is dat de werknemer na afloop van de arbeidsovereenkomst wordt beperkt in zijn mogelijkheden op de arbeidsmarkt. In dit boek wordt uitvoerig en in detail ingegaan op de verschillende leerstukken van het concurrentiebeding en de regeling in het BW. Aan de orde komen onder meer: de uitleg van het concurrentiebeding van het beding bij ingrijpende wijziging van de arbeidsverhouding, procesrechtelijke aspecten van het concurrentiebeding en het in de Grondwet opgenomen recht op vrije keuze van arbeid.

prof. mr. A.R. Houweling en prof. mr. C.J. Loonstra

Bakelsreeks
Boom Juridische uitgevers 2011, 390 p., € 59
ISBN 9789089740328

1791

Burgerlijk (proces) recht**Contracteren**

13e jrg. nr. 3, 2011

Dr. R.A. Momberg

Comparative reflections on change of circumstances

- The subject of a change of circumstances, hardship, *excessiva onerosità*, *Wegfall der Geschäftsgrundlage* or *imprévision*, i.e. the situation

where the performance of the contract has become excessively onerous or difficult for one of the parties due to unforeseen circumstances after the conclusion of the contract, is frequently introduced as a conflict between principles (*pacta sunt servanda* and *rebus sic stantibus*) or values (certainty and justice). Both under the civil and common law a large amount of scholarly writing has been produced, and judicial decisions (especially from the superior courts) are always subject to critical reviews and comments, maybe because the subject is placed at the very heart of contract law concerning the binding force of a promise and its relation with principles of justice, good faith and equity. The aim of the research was to provide a better understanding of the subject through its analysis, comparison and evaluation in different legal systems. Prof. mr. E.H. Hondius

Onvoorziene omstandigheden en het Nederlandse recht

- Op 27 mei 2011 promoveerde in Utrecht Rodrigo Momberg Uribe van de Universiteit van Zuid-Chili op een rechtsvergelijkende studie van onvoorziene omstandigheden in het contractenrecht. In zijn rechtsvergelijkende dissertatie komt Rodrigo Momberg tot een tweedeling van regimes inzake onvoorziene omstandigheden. Nu zijn dissertatie niet het Nederlandse recht behandelt, kan de vraag worden opgeworpen waar ons stelsel in zijn visie zou moeten worden gesitueerd. Op het eerste gezicht lijkt dat geen probleem: het bestaan van artikel 6:258 BW duidt op een *receptief* stelsel. De terughoudend-

heid van de Nederlandse rechter bij de toepassing van deze bepaling noodt evenwel tot terughoudendheid bij ons oordeel. Toch kan ons oorspronkelijke vermoeden dat wij in een open stelsel leven volgens schr. worden bevestigd.

Mr. M.J. van Joolingen, mr. D.T.A.

Noordeloos

Franchise en mededingingsrecht: een bijzondere verhouding

- In dit artikel wordt eerst het begrip franchise in de juiste mededingingsrechtelijke context geplaatst, waarbij aandacht wordt besteed aan de bijzondere plaats die franchise in het mededingingsrecht inneemt. Hierna worden de vanuit mededingingsrechtelijk perspectief meest essentiële onderdelen van een franchiseovereenkomst toegelicht aan de hand van jurisprudentie.

Juridisch up to Date

Nr. 17, 29 sept. 2011

Mr. C.B.F.M. Westerhuis, Mr. P.N.

Malanczuk, mr. J.L.M. Mathijssen

Ontwikkeling: tekstuele uitleg van commerciële overeenkomsten 11-108

- In dit artikel wordt aan de hand van een aantal uitspraken van de Hoge Raad beschreven onder welke omstandigheden commerciële overeenkomsten in overwegende mate taalkundig en zo objectief mogelijk moeten worden uitgelegd. Aan het slot van dit artikel worden tot op heden in jurisprudentie benoemde factoren die de wijze van uitleg van commerciële contracten beïnvloeden nogmaals op een rijtje zetten.

Letsel & Schade

Nr. 3, 2011

Mr. R.P. wijne

Hoe het nu (echt) zit met de aansprakelijkheid als de arts of het ziekenhuis als contractspartij van de patiënt gebruik maakt van een ongeschikte hulpzaak

- Met dit artikel wordt gepoogd een antwoord te geven op de vraag wanneer op de arts of het ziekenhuis een risicoaansprakelijkheid rust voor een tekortkoming, ontstaan door een ongeschikte hulpzaak. Daartoe zal eerst de historie van de regeling van aansprakelijkheid voor hulpzaken, artikel 6:77 BW, worden besproken. Vervolgens wordt ingegaan op het gebruik van hulpzaken bij een geneeskundige behandeling. In de

paragrafen erna wordt stil gestaan bij de schuldaansprakelijkheid, de risicoaansprakelijkheid en de reikwijdte van artikel 6:77 BW, gevolgd door een bespreking van de uitzonderingen op het aannemen van een risicoaansprakelijkheid voor gebruikte hulpzaken, tegen de achtergrond van een mogelijk beroep van de arts en het ziekenhuis op die uitzonderingen. Afgesloten wordt met de formulering van een algemene regel.

Maandblad voor Vermogensrecht

21e jrg. nr. 9, 2011

Mr. R.D. Lubach

Twintig jaar nieuwe aansprakelijkheden voor personen. Over de (beperkte) betekenis van art. 6:171 en 6:172 BW

- Bijna twintig jaar na de inwerking-treding wordt mede aan de hand van recente rechtspraak de balans opgemaakt van twee van de noviteiten die het BW destijds introduceerde: de aansprakelijkheid voor zelfstandige hulppersonen (art. 6:171 BW) en de aansprakelijkheid voor vertegenwoordigers (art. 6:172 BW). Wat hebben de artikelen de rechtspraktijk gebracht?

Mr. M.A.E.C. van Haren

Goederenrechtelijke zekerheidsrechten bij onroerendgoedtransacties: biedt de kwaliteitsrekening rechts(on)zekerheid? HR 14 januari 2011, LJN BN7887, RvdW 2011, 131 (Butterman q.q./Rabobank)

- In het *Butterman q.q./Rabobank*-arrest heeft de Hoge Raad zich uitgesproken over de invloed van de kwaliteitsrekening van de notaris op goederenrechtelijke zekerheden in onroerendgoedtransacties. In deze bijdrage wordt ingegaan op de gevolgen van deze uitspraak voor de verkeningsmogelijkheid van de bank.

Mr. E.-J. Zippro

Non-conforme goodwill. Non-conformiteit ingeval de goodwill niet beantwoordt aan hetgeen de koper op grond van de overnameovereenkomst mocht verwachten?

- In geval van verkoop van een onderneming kan een tekortkoming in de nakoming van een overeenkomst ook bestaan indien de overgedragen onderneming wat betreft de goodwill niet beantwoordt aan hetgeen de koper op grond van de overnameovereenkomst mocht verwachten. Ook indien de goodwill zelf niet

aangemerkt kan worden als een zaak of vermogensrecht in de zin van art. 7:1 en 7:47 BW, staat dat aan toepassing van art. 7:17 BW niet in de weg. *Mr. drs. A.W. van der Veen*

Welke redelijkheid? Verplicht kiezen tussen uitleg en beperking. Bespreking van HR 21 januari 2011, NJ 2011, 176 m.nt. MMM, LJN BO5203

- De Hoge Raad dwong in het besproken arrest een keuze tussen redelijke uitleg en beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid af. De verhouding tussen beide werd nader onderzocht, mede in het licht van de klassieker Rederij Koppe. Onderscheid blijft noodzakelijk: zowel toetsingsmaatstaven als de mogelijkheden voor de rechter verschillen.

Vennootschap & Onderneming

21e jrg. nr. 9, 2011

Mr. C.L. Klapwijk

De (kwalitatieve) aansprakelijkheid voor schade door een blow out of bodembeweging

- In deze bijdrage wordt ingegaan op het aansprakelijkheidskader voor exploitanten van mijnbouwwerken. Daartoe worden allereerst de relevante regelingen uit de Mijnbouwwet uiteengezet. De Mijnbouwwet bevat onder meer een regeling voor de aansprakelijkheid voor kosten van verwijdering van een mijnbouwwerk dat niet meer in gebruik. Daarna wordt ingegaan op afdeling 6.3.2 van het Burgerlijk Wetboek. Deze afdeling bevat de civielrechtelijke regels voor aansprakelijkheid voor boorputten (mijnbouwwerken).

WPNR

142e jrg. nr. 6899, 24 sept. 2011

Prof. mr. M.P. Nieuwe Weme, prof. mr. M. van Olffen, prof. mr. G. van Solinge
Privaatrecht Actueel. Flex BV en Personenvennootschap op de tocht

- De notariële tussenkomst bij de oprichting van de eenmans-BV moet worden afgeschaft. Ongetwijfeld aanleiding voor andere discussies. Het wetsvoorstel inzake de personenvennootschap dreigt te worden ingetrokken. Kostenbesparing en eenvoud vormen bij beide voornemens de rode draad. Misperceptie ook.

Prof. mr. A.A. van Velten

Verwikkelingen rond de voormalige collectie Goudstikker en voortgang van het Nederlandse restitutiebeleid (I)

- In vervolg op de artikelen in WPNR (2006) 6659 en 6660 wordt ingegaan op verwikkelingen die zijn opgetreden na de teruggave door de Staat van de collectie-Goudstikker. Ook worden nader ontwikkelde criteria van het Nederlandse restitutie-beleid belicht.

Mr. J.R. Beversluis

Winstdervingschade als winstverdubbelaar?

- Het arrest HR 10 juni 2009 (*Vos/TSN*), over winstdervingschade, kreeg een slechte pers. Werd hier inderdaad een 'winstverdubbelaar' voor benadeelden gelanceerd of bleef alles bij het oude?

1792

Europees recht

Nederlands-Vlaams tijdschrift voor Mediation en conflictmanagement

Nr. 3, 2011

Joanna Kolber

The relationship between arbitrators and the administrative and judicial organs of the EU

Zie onder Rechtspleging & procesrecht

1793

Fiscaal recht

Praktijkblad Salarisadministratie

13e jrg. nr. 13, 30 sept. 2011

Mr. Bart Agerbeek

De werkgever als betaler van schulden van de werknemer

- Als een werknemer een schuld heeft en het lukt hem/haar niet of niet tijdig om deze af te betalen, dan kan er door schuldeisers beslag worden gelegd op het loon dat de werknemer van de werkgever ontvangt. Dit is het 'loonbeslag'. Aangezien een loonbeslag altijd via de werkgever zal verlopen, is dit doorgaans een gevoelige situatie voor beide partijen. Vooral met het oog op deze gevoelige

materie in de verhouding tussen werknemer en werkgever moet een loonbeslag aan verschillende regels voldoen. In dit artikel een korte uiteenzetting over deze regels.

Weekblad fiscaal recht

140e jrg. nr. 6921, 22 sept. 2011

Prof. dr. S. Cnossen

Schaf de assurantiebelasting af en onderwerp verzekeringsdiensten aan de btw

- De onlangs verhoogde assurantiebelasting is een versturende heffing die dient te worden afgeschaft. In plaats daarvan dienen verzekeringsdiensten aan de btw te worden onderworpen. De toegevoegde waarde is het verschil tussen ontvangen premies, enerzijds, en schade-uitkeringen en belaste inkopen, anderzijds. Dit verschil kan worden belast door de premies met btw te treffen en een forfaitaire aftrek van voorbelasting toe te kennen inzake de uitkeringen (en reeds eerder belaste inkopen). Deze aftrek, die met de uitkering wordt uitbetaald, dient belast te worden bij btw-plichtige verzekeringnemers. Particuliere verzekeringnemers ontvangen de btw samen met de uitkering zonder aangifte te hoeven doen.

Prof. dr. L.G.M. Stevens

Fiscaal totaalinkomen en draagkrachtbeginsel anno 2011

- Het artikel behandelt de systeemspanningen van de huidige Wet IB 2001 als draagkrachtbelasting. Welk 'totaalinkomen' fungeert als maatstaf van draagkracht. Schr. schetst alternatieven die de leefvormneutraliteit en de eenvoud van heffing ten goede komen en oplossingsmogelijkheden creëren voor enkele thans onbesprekbare knelpunten.

Prof. dr. P. Kavelaars

Misbruik van recht in de EU

- De leer van het misbruik van recht heeft zich de afgelopen jaren in het EU-recht met name in de omzetbelasting sterk ontwikkeld. De vraag is aan de orde of het leerstuk ook in breder verband een rol kan spelen in het EU-recht. In fiscale richtlijnen en de concept CCCTB-richtlijn zijn expliciet anti-misbruikbepalingen opgenomen. Schr. onderzoekt het misbruik van recht, de anti-misbruikbepalingen in de richtlijnen en de mogelijke toepassing van misbruik van recht ten aanzien van de directe belastingen in samenhang met de vrije verkeersbe-

palingen van het VwEU.

Prof. dr. R.N.G. van der Paardt

Ontwikkelingen in de btw- en overdrachtsbelastingheffing van belang voor de landbouwsector

- De landbouwsector heeft altijd een bijzondere plaats ingenomen in de fiscale wet- en regelgeving. Het economische belang van de sector en de bijzonderheden in de bedrijfsvoering liggen daaraan ten grondslag. In de heffing van omzetbelasting (hierna ook btw) kent de sector ook een aantal bijzondere regelingen. Met name de landbouwregeling die bedrijven in de sector de keuzemogelijkheid biedt al dan niet als btw-plichtig ondernemer te worden aangemerkt en de toepassing van het verlaagde btw-tarief op producten en diensten in de sector, zijn daarbij de belangrijkste. Ook de heffing van btw bij onroerende zaken en de overdrachtsbelasting bij verkrijging van onroerende zaken is in de landbouwsector van grote betekenis, met name de vrijstellingen in de overdrachtsbelasting voor cultuur- en natuurgrond, gelden specifiek voor deze sector. In dit artikel wordt aandacht besteed aan een aantal ontwikkelingen in de wetgeving en rechtspraak die zien op of die van belang zijn voor de landbouwsector.

Weekblad fiscaal recht

140e jrg. nr. 6922, 29 sept. 2011

Prof. dr. L.G.M. Stevens

Fiscale Beleidsnotities 2012

- In dit artikel wordt de fiscale beleidsontwikkeling geschetst van het kabinet-Rutte-Verhagen sedert zijn aantreden en een visie gegeven op het aangekondigde beleid. Waar mogelijk worden suggesties tot aanpassing gedaan. Deze opzet past in de tradities van de Fiscale Beleidsnotities. Fiscaal wordt geen tot de verbeelding sprekend crisis- en hervormingsbeleid gevoerd, concludeert schr. De meeste crisismaatregelen worden in 2012 niet meer verlengd, hetgeen het herstel lastiger maakt. De door het nieuwe kabinet aangeboden Fiscale Agenda stelt teleur. Het mist de mobiliserende werking van een inspirerende en overtuigende kabinetsvisie. Wat ontbreekt is een fiscaal masterplan. Het daarop gebaseerde Belastingplan 2012 spreekt niet echt tot de verbeelding. De belangrijkste fiscale innovatie is de vitaliteitsregeling, maar menigeen

zal daar met gemengde gevoelens kennis van nemen.

Dr. J. Vleggeert

Deelnemingsrente

- De aanleiding voor het artikel is de motie over deelnemingsrente van de leden Bashir en Van Vliet. Met deze motie wil de Kamer voorkomen dat de rente op een schuld die verband houdt met een buitenlandse deelneming in aftrek komt. Uit de motie blijkt verder impliciet dat het de bedoeling van de Kamer is dat de rente op een schuld die samenhangt met een binnenlandse deelneming aftrekbaar is. In dit artikel wordt een suggestie gedaan voor een aftrekbeperking van de rente die voldoet aan de wensen van de Kamer.

Mr. L.E.C. Neve

Amnestie en vrijwillige verbetering

- Op woensdag 10 augustus 2011 hebben de onderhandelaars voor Zwitserland en Duitsland hun paraaf gezet onder een overeenkomst die op anonieme grondslag belasting heft over de niet-aangegeven spaargelden uit de laatste tien jaar en vanaf 2013 een bevrijdende voorheffing legt op beleggingsinkomsten. In dat kader bespreekt schr. het boek Tax Amnesties, samengesteld door Jacques Malherbe. Die bespreking wordt aangevuld met een beschouwing over een bevrijdende voorheffing over niet-aangegeven spaargelden en de vraag of Nederland in het voetspoor van Duitsland en Verenigd Koninkrijk een gelijksoortige overeenkomst moet overwegen.

1794

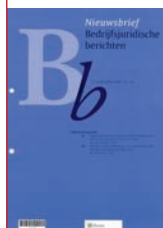
Handels- & economisch recht

Bb, Nieuwsbrief Bedrijfsjuridische berichten

Nr. 19, 23 sept. 2011

Mr. H. Koster

Moeder- (klein)dochterfusies en splitsingen respectievelijk zusterfusies en splitsingen

- Juridische fusies en splitsingen van kapitaalvenootschappen vinden in Nederland vooral toepassing in concernverband. In dat kader veel toegepaste fusie- en split-

singsvormen zijn de moeder-dochterfusie en de moeder-dochtersplitsing. In deze bijdrage wordt ingegaan op deze beide vormen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan een recente wetwijziging. Verder wordt de vraag beantwoord of een juridische fusie of splitsing waarbij eveneens een kleindochter is betrokken, is toegelaten en wordt ingegaan op de in concernverband ook wel toegepaste zusterfusie en zustersplitsing.

Contracteren

13e jrg. nr. 3, 2011

Mr. M.J. van Joolingen, mr. D.T.A.

Noordeloos

Franchise en mededingingsrecht: een bijzondere verhouding

Zie onder burgerlijk (proces) recht

Nieuw juridisch Weekblad

10e jrg. nr. 246, 21 sept. 2011

Geert Jocqué

Verzekeringsrecht kroniek 2009-2011

- (België) De kroniek besteedt voor eerst aandacht aan de rechtspraak met betrekking tot bepalingen uit de Wet Landverzekeringsovereenkomst. Deze rechtspraak heeft niet alleen betrekking op de algemene bepalingen van deze wet maar eveneens op de bijzondere bepalingen betreffende de aansprakelijkheidsverzekering en de levensverzekering. Daarna worden enkele bijzondere verzekeringsovereenkomsten behandeld. Hierbij wordt ruime aandacht geschonken aan de WAM-verzekering die andermaal een grote toevloed aan rechtspraak heeft opgeleverd. Verder wordt nog stilgestaan bij de private ziekteverzekering en de rekeningverzekering.

Ondernemingsrecht

Nr. 12, 26 sept. 2011

Prof. dr. P.J.W. Duffhues,

mr. S.M. van Oirschot

Nieuwe financiële technieken en het dual-class-aandelenstelsel

- De problematiek die nieuwe financiële technieken als bedreigend bijproduct opleveren voor de corporate governance van publieke ondernemingen mag volgens schrs. niet vanuit een eenzijdig juridisch perspectief worden gezien. Financiële markten hebben getoond behoefte te hebben aan deze ontkoppeling. De koppeling van cashflowrechten en stemrechten wordt min of meer

gezien als 'dogma'. Het verdient dan ook aanbeveling, zo betogen schrs., om het vennootschapsrecht meer te bezien in samenhang met de werking van deze financiële markten. Het zal dan blijken dat het dual-class-aandelenstelsel een oplossing kan bieden voor het gebrek aan transparantie van aandeelhouders jegens de vennootschap.

Mr. dr. L.P.L. de Bruijn

Corporate governance en de internal auditor

- Steeds meer wordt onderkend dat de internal auditor een belangrijke bijdrage levert aan goede corporate governance. In de Nederlandse Corporate Governance Code wordt er ook van uitgegaan dat iedere beursvennootschap een internal auditor heeft. De bijdrage van internal auditors is echter niet altijd even duidelijk. Verbeteringen zijn mogelijk door meer gelijklopende governancecodes – onder andere ten aanzien van de 'onafhankelijke' organisatorische positie van de internal auditors – en door bepaling van een standaard takenpakket.

Tijdschrift voor Jaarrekeningenrecht

6e jrg. nr. 3, sept. 2011

Drs. E.A. Marseille

Het Raamwerk voor financiële verslaggeving: onder handen werk in nieuwe zakken

- In september 2010 kwam het nieuwe conceptual framework (Raamwerk) van IASB uit. Het Raamwerk is direct geldig geworden en vervangt de vorige versie van het Raamwerk uit 1989. In dit artikel wordt dit project besproken met inbegrip van de betekenis van het Raamwerk in Nederlandse context. Daarna komen de belangrijkste wijzigingen tot nu toe aan de orde, evenals de voortgang van onderdelen waarvan de verandering in het verschiet ligt.

Mr. dr. L.P.L. de Bruijn

De jaarrekening en de internal auditor

- In deze bijdrage wordt vanuit verschillende invalshoeken de relatie tussen de internal auditor en controle van jaarlijkse financieel verslagen belicht.

Mr. C.J.A. van Geffen, dr. B. Kamp

Omzetting stichting naar BV of NV en wettelijke reserve deelnemingen

- In dit artikel wordt nader stilge-

staan bij de verwerking van het beklemd vermogen in de jaarrekening van de moedermaatschappij. De problematiek van beklemd vermogen van een stichting die is omgezet naar een BV of NV komt in de praktijk vaker voor, bijvoorbeeld bij ondernemingsactiviteiten op het grensvlak met de non-profitsector, zoals in de markt van kinderdagverblijven.

Vennootschap & Onderneming

21e jrg. nr. 9, 2011

Mr. D.S. Mansur

Ken je 'aandeelhouders'

- In deze bijdrage bespreekt schr. enkele aspecten van het wetsvoorstel 'Wijziging van de Wet op het financieel toezicht in verband met introductie van een meldingsplicht voor bepaalde cash settled instrumenten'.

Mr. R.J.W. Analbers, mr. F.P.C. Strijbos

Spraakmakend BGH-arrest over belangenconflicten bij swap-advisering door banken

- Schrs. bespreken de spraakmakende Duitse uitspraak over het adviseren tot het aangaan van zogenoemde *spread ladder swaps*. Het Bundesgerichtshof heeft bepaald dat voorafgaand aan het afsluiten van een dergelijke swap een voor de cliënt initiële negatieve marktwaarde openbaar moet worden gemaakt.

1795

Internationaal publiekrecht

Militair Rechtelijk Tijdschrift

104e jrg. nr. 5, 2011

Mr. J.C. van den Boogaard

Voorzorgsmaatregelen bij aanvallen en de legaliteit van de knock on the roof methode

- Bevat het humanitair oorlogsrecht een verplichting om tijdens gewapend conflict de burgerbevolking te waarschuwen voor een ophanden zijnde aanval? Tijdens een lezing van kolonel Libman, Israëlisch militair jurist, tijdens een bijeenkomst van de Militair Juridische Dienst Krijgsmacht kwam onder meer deze vraag aan de orde. Deze bijdrage brengt eerst verslag uit van zijn lezing over voorzorgsmaatregelen in het humanitair oorlogsrecht. Daarna wordt de plicht om te waar-

schuwen nader bekeken. Speciale aandacht wordt gegeven aan de praktijk van de IDF om via de zogenaamde knock on the roof methode een aanstaande aanval aan te kondigen. Onderzocht zal worden of deze methode goedgekeurd is volgens de regels van het humanitair oorlogsrecht.

1796

Jeugd-, relatie- & erfrecht

Tijdschrift Conflicthantering

6e jrg. nr. 6, 2011

Fred Schoneville

Rechtvaardige huwelijkse voorwaarden en premarital mediation

- Indien echtgenoten die op huwelijkse voorwaarden zijn gehuwd gaan scheiden, ontstaat er in veel gevallen discussie over de uitleg van deze overeenkomst. De belang-

rijkste oorzaak hiervan is dat huwelijkse voorwaarden volgens schr. meestal niet rechtvaardig zijn. In dit artikel beantwoordt hij eerst de vraag wat naar zijn mening verstaan moet worden onder een rechtvaardige overeenkomst van huwelijkse voorwaarden. Vervolgens laat hij zien hoe deze met toepassing van (*premarital*) mediation tot stand kan komen.

Merel Jonker

Kinderalimentatie en rechtvaardigheid

- Met welke factoren moet rekening worden gehouden bij de berekening van de hoogte van de onderhoudsbijdrage, om te kunnen spreken van een rechtvaardig kinderalimentatiestelsel? Schr. vergeleek het Nederlandse stelsel met dat van Noorwegen. Een belangrijk verschil is de nadruk op het individuele of het algemene belang: in hoeverre moet de staat bijspringen?

1797

Omgevingsrecht

Bouwrecht

48e jrg. nr. 9, sept. 2011

Mr. H. Doornhof, mr. C.N.J. Kortmann

De reactieve aanwijzing

- Dit artikel bevat enkele beschouwingen over de reactieve aanwijzing naar aanleiding van de uitspraak inzake het bestemmingsplan 'Buitengebied' van Heeze-Leende (ABRvS 15 april 2011, nr. 200902874/1/R3)

Mr. M. Fokkema

Hoge Raad zet niet-duurzame relatie tussen artikel 122

Woningwet en gebiedsontwikkeling verder onder druk

- Al geruime tijd speelt de discussie of (en in hoeverre) art. 122 Woningwet (Wonw), ondanks het daarin opgenomen verbod, ruimte biedt aan gemeenten om bij gebiedsontwikkelingen te contracteren over zaken die te maken hebben met eisen van het Bouwbesluit of het stelsel van omgevingsvergunningen. Recentelijk, op 17 juni 2011, heeft de Hoge Raad een belangwekkend arrest gewezen over de betekenis van art. 122 Wonw. In dit artikel wordt stilgestaan bij enkele praktische gevolgen voor de praktijk van (duurzame) gebiedsontwikkeling.

Mr. drs. F. Onrust

De Raamwet omgevingsrecht; van model 3.0 naar model 4.1

- Met de Raamwet omgevingsrecht wordt gepoogd een echte fundamentele herziening van het omgevingsrecht te bereiken en een echt integrale vergunning te creëren. Als een dergelijke Raamwet omgevingsrecht er op dit moment zo kort na de invoering van een reeks nieuwe stelsels al moet komen, dan moeten we lering trekken uit de huidige stelsels en dit gebruiken bij het opstellen van dit integrale vergunningstelsel. In dit artikel wordt allereerst de huidige integrale vergunningstelsels kort beschreven aan de hand van de modelstructuur zoals in de inventarisatie van VROM uiteengezet. Vervolgens bespreekt schr. de lessen die uit de huidige integrale stelsels kunnen worden getrokken voor het nieuwe meer integrale stelsel van de Raamwet omgevingsrecht. Bij die lessen uit de huidige integrale vergunningstelsels worden de essays, opgesteld in opdracht van de Minister van I&M, gebundeld onder de gezamenlijke titel *Bezinning op het omgevingsrecht* van februari 2011 betrokken. Er wordt afgesloten met een conclusie en aanbevelingen voor de Raamwet omgevingsrecht.

De Gemeenstestem

161e jrg. nr. 7358, 27 sept. 2011

Mr. R.J. Lucassen, mr. M.J. Pesch

Contracteren over bouwtechnische kwaliteit geoorloofd?

- Art. 122 Wonw wekt de indruk dat een gemeente met een projectontwikkelaar of bouwster in aanvulling op het Bouwbesluit in het geheel geen afspraken kan maken over

bouwtechnische eisen waaraan het te realiseren bouwwerk moet voldoen. Een recent arrest van de Hoge Raad over de in het kader van gemeentelijke gronduitgifte gestelde eis dat de betrokken bouwondernemer met de kopers van de woningen moest contracteren conform het zogeheten GIW-model zou deze indruk wellicht kunnen versterken. In dit artikel betogen schrs. dat het ogenschijnlijk absolute verbod om te contracteren als bedoeld in art. 122 Wonw in het licht van de parlementaire geschiedenis moet worden genuanceerd.

Rechtskundig Weekblad

75e jrg. nr. 3, 17 sept. 2011

T. Vandromme

De verdere optimalisering van de Vlaamse woningkwaliteitsbewaking: het decreet van 29 april 2011

- (België): De woningkwaliteitsbewaking staat sinds een aantal jaren hoog op de politieke agenda. Sinds de inwerkingtreding van de Vlaamse Wooncode en het Kamerdecreet werden de bepalingen inzake de woningkwaliteitsbewaking meermaals gewijzigd om ze te versterken en doeltreffender te maken. Het decreet van 29 april 2011 bracht opnieuw een aantal wijzigingen aan. In dit artikel bespreekt schr. de inhoud van deze wijzigingen en de gevolgen ervan in de praktijk.

1798

Rechten van de mens

Advocatenblad

91e jrg. nr. 13, 23 sept. 2011

Arnoud Veilbrief

Tien jaar 9/11. Juridische gevolgen in Nederland

Zie onder Straf (proces)recht,

penitentiair recht & criminologie

Militair Rechtelijk Tijdschrift

104e jrg. nr. 5, 2011

Mr. J.C. van den Boogaard

Voorzorgsmaatregelen bij aanvallen en de legaliteit van de knock on the roof methode

Zie onder Internationaal publiekrecht

1799

Rechtspleging & procesrecht

Advocatenblad

91e jrg. nr. 13, 23 sept. 2011

Egbert Myjer, Nico Mol, Peter Kempees, Agnes van Steijn, Kees Kasper, Tomasz Kodrzycki, Marlies Stapels-Wolfrat

Tien misverstanden. Voorlopige voorzieningen in vreemdelingenzaken aanvragen bij het EHRM

- Nederlandse vreemdelingenadvocaten hebben bij het EHRM de voorlopige voorziening ontdekt. Door de stijging van het aantal verzoeken dreigt de procedure te bezwijken. Ze vergen zoveel werk dat het hof nauwelijks nog aan andere Nederlandse zaken toekomt. Nederlanders in en bij het hof leggen advocaten graag uit hoe dit voorkomen kan worden.

Nederlands-Vlaams tijdschrift voor Mediation en conflictmanagement

Nr. 3, 2011

Joanna Kolber

The relationship between arbitrators and the administrative and judicial organs of the EU

- The relationship between arbitrators and, in practice, the European Commission and the Court of Justice of the European Union, is visible primarily through the prism of EC competition law. The present observations, therefore, relate to this legal domain, and mostly concern arbitrators sitting in the EU in international commercial arbitrations and not commitment arbitrations. This contribution discusses the intricacies of the arbitrators' use of the EC Commission's expertise as well as how

they handle each other's decisions. It further deals briefly with the relationship between the Court of Justice and arbitrators and the effect of the Court's decisions on arbitrations.

Dirk De Meulemeester

Arbitrage en het draagvlak bij insolventieprocedures

- Bij het aanvangen of staande een arbitrageprocedure kunnen de arbiter en de partijen geconfronteerd worden met een partij ten aanzien van wie een insolventieprocedure (bijvoorbeeld een faillissement) werd geopend. In dergelijk geval dient de arbiter de gevolgen van de insolventie te integreren in de arbitrageprocedure en dient hij een aantal voorzorgen te nemen of in overweging te nemen teneinde een geldige en uitvoerbare arbitrale uitspraak af te leveren. De arbiter dient bijzondere aandacht te hebben voor het principe van de gelijkheid van schuldeisers, wat betekent dat de ene schuldeiser niet mag worden bevoordeeld of benadeeld ten overstaan van andere schuldeisers van de partij die in staat van faillissement werd verklaard. Een andere moeilijke aangelegenheid in geval van insolventie kan de identificatie van het toepasselijk recht zijn. Dit artikel gaat in op deze aspecten.

Anna Masser

Criminal offences during the arbitration. False testimony, fraud: What should arbitrators do?

- This article is intended to give a view (of many) on how arbitrators could or maybe even should react when faced with misdeeds in an ongoing arbitration proceeding. The misdeeds meant in this article concern forgery and false witness testimonies that may fraudulently influence judgments. The article is based on a presentation given at the ASA 40 Conference held in Zurich on 29 October 2010.

Ken Andries

'A secret shared is a secret lost'

Bedenkingen bij de Belgische bewijsuitsluiting voor bemiddeling

- De Belgische wetgever koos ervoor om bepaalde aspecten van het vertrouwelijke karakter van bemiddeling wettelijk te regelen. In dit artikel wordt dit afzonderlijk bestudeerd vanuit het perspectief van de partijen bij de bemiddeling enerzijds en de bemiddelaar, getuigen en derden anderzijds, vanwege het verschil in de belangenpositie van deze actoren.

De bemiddeling wordt georganiseerd in functie van de noden en verzuchtingen van de partijen, terwijl andere bij de bemiddeling betrokken partijen slechts worden ingeschakeld als instrumenten voor het goede verloop van de bemiddeling.

Rechtstreeks

Nr. 2, 2011

Nicole Haas

Doe-het-zelf rechtspraak: steun voor eigenrichting

- Wat betekent het als het publiek steun uit voor burgers die het recht in eigen hand nemen? Waarom vinden burgers bepaalde gevallen van eigenrichting rechtvaardig? Waarom steunen zij dergelijk strafbaar gedrag en waarom vinden zij het niet altijd nodig om eigenrechters te straffen? Dat is het thema van deze aflevering van *Rechtstreeks*. In dit nummer wordt verslag gedaan van twee empirische studies: De eerste studie is uitgevoerd in het kader van het proefschrift van schr. De invloed van vertrouwen in het strafrechtstelsel en de situationele context op steun voor eigenrichting wordt daarin onderzocht met behulp van fictieve casusbeschrijvingen. De tweede studie is uitgevoerd in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak. Hierbij is aan de hand van casusbeschrijvingen wederom de invloed van beide factoren onderzocht, maar nu met extra aandacht voor het vertrouwen in *rechters*. En wel omdat deze factor in het bijzonder voor de Rechtspraak van belang is.

1800

Sociaal Recht

PS Documenta

Nr. 11/12, 27 sept. 2011

Mr. E.J. Kronenburg-Willems

Wetsvoorstel modernisering regelingen verlof en arbeidstijden

- Op 8 augustus 2011 zond minister Kamp het wetsvoorstel 'Modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden' naar de Tweede Kamer. Aan dit wetsvoorstel ging het nodige onderzoek en overleg vooraf.

Bij het nu ingediende wetsvoorstel is als uitgangspunt gekozen dat het stelsel van verlofregelingen beter tegemoet dient te komen aan de behoeften op de werkvloer. 'Dat kan enerzijds worden bereikt door meer mogelijkheden te creëren voor maatwerk bij de opname van verlof, anderzijds door uitbreiding van de reikwijdte van verlofregelingen', zo luidt de tekst in de memorie van toelichting. In dit artikel wordt eerst de inhoud van het wetsvoorstel besproken. Vervolgens wordt de vraag beantwoord welke keuzes in het wetsvoorstel zijn gemaakt met betrekking tot de hiervoor genoemde mogelijkheden 'enerzijds' en 'anderzijds'.

Mr. A.M.R.G.L. Nelissen-Noij

Cyclische werkloosheid goed aangepakt?

- Om repeterende cyclische instroom in de WW terug te dringen, werd in 2006 in de sectoren met de meeste cyclische arbeid en seizoenswerkloosheid (de agrarische sector, bouwsector, horecasector, culturele sector en schil-dersector) premiedifferentiatie op basis van premiegroepen naar contractduur ingevoerd. Op verzoek van de Stichting van de Arbeid en in opdracht van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is onderzoek uitgevoerd naar de effecten van deze premiedifferentiatie. Najaar 2010 is het eindevaluatierapport Premiegroepensystematiek WW verschenen. Dit artikel gaat in op de vraag of daaruit blijkt dat de WW-instroom gedaald is en werknemers de beoogde stabilere arbeidsrelaties hebben gekregen.

1801

Staats- & bestuursrecht

Advocatenblad

91e jrg. nr. 13, 23 sept. 2011

Hedy Jak

De strijd om de wietpas

- Mocht de wietpas er komen dan kunnen coffeeshops alleen nog maar Nederlanders toelaten. Buitenlandse toeristen zien hun jointje in rook opgaan. Deskundigen en advocaten gespecialiseerd in de cannabisbranche, hebben kritiek. Volstrekt overbodig, paardenmiddel, symboolpolitiek en andere ongezouten meningen.

De Gemeenstestem

161e jrg. nr. 7358, 27 sept. 2011

Prof. mr. J.W.M. Engels

Enkele bedenkingen bij de Wet tijdelijke vervanging gedeputeerden en wethouders

- Op het eerste gezicht lijkt het voor de hand liggend een wettelijke regeling te treffen voor de tijdelijke vervanging van decentrale bestuurders bij zwangerschap, bevalling of ziekte. Wij kennen immers al een vergelijkbare regeling voor volksvertegenwoordigers. Toch is het doortrekken van die regeling naar bestuurders volgens schr. bij nader toezien minder logisch. De tijdelijke vervanging van bestuurders kent immers zowel in staatsrechtelijk als in politiek-bestuurlijk opzicht een andere context. Die context is naar zijn mening door de wetgever onvoldoende onderkend.

Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht

24e jrg. nr. 7, sept. 2011

- Deze aflevering richt zich in haar bijdragen op het voorstel voor de Wet aanpassing bestuursprocesrecht (Wab). Na een algemene inventariserende inleiding door *N. Verheij* (Het wetsvoorstel aanpassing bestuursprocesrecht) wordt ingegaan op bijzondere facetten van dit wetsvoorstel. *R.M. Van Male* ('Meenemen' en 'lussen'; is een extra opknopbeurt nodig?) gaat in op verschillende procesrechtelijke wijzigingen in relatie tot de finale geschillenbeslechting binnen een redelijke termijn. *G.T.J.M. Jurgens* (Remedies tegen de ondraaglijke lichtheid van een succesvol beroep op de schending van rechtsnormen) beziet de invoering van het relativiteitsvereiste en de uitbreiding van de toepassingsmogelijkheden van art. 6:22 Awb *Willem Konijnenbelt* (De bestuursrechters alsnog *salonfähig*: grote kamer, rechtseenheid en conclusies) kiest een meer organisatorische invalshoek door – rechtsvergelijkend – te kijken naar de rechtseenheid en de introductie van de 'grote kamer'. *S.E. Zijlstra* (Het wetsvoorstel Aanpassing bestuursprocesrecht (en de Awb) wets-technisch bekeken) gaat ten slotte in op de wetstechnische aspecten van het wetsvoorstel.

Tijdschrift voor Constitutioneel recht

2e jrg. nr. 4, okt. 2011

H.G. Hoogers

De Staatscommissie Grondwet en het staatsrecht van de buitenlandse betrekkingen

- In november 2010 verscheen het Rapport van de Staatscommissie Grondwet. Deze commissie diende onder meer te adviseren omtrent de invloed van de internationale rechtsorde op de nationale rechtsorde en de verhouding tussen wezenlijke Nederlandse constitutionele waarden en besluiten van volkenrechtelijke organisaties. In deze bijdrage analyseert schr. de adviezen van de Staatscommissie hieromtrent. Hij concludeert dat het rapport ondanks een aantal waardevolle inzichten en suggesties uiteindelijk een niet zeer overtuigend verhoor is geworden. Zo acht schr. de argumenten voor de vervanging van 'een ieder verbindend' in artikelen 93 en art. 94 Gw. door 'rechtstreeks werkend' weinig overtuigend. Ook de onderbouwing die de Staatscommissie geeft om de rechter de bevoegdheid te verlenen nationaal recht aan ongeschreven volkenrecht te toetsen en bij strijdigheid buiten toepassing te laten is, zijns inziens, dun en op onderdelen eenvoudigweg onjuist. Het minst gelukkig is schr. met de voorgestelde algemene bepaling.

P.P.T. Bovendéert

De Eerste Kamer en de kabinetsformatie: afzijdig of betrokken?

- De gang van zaken bij de kabinetsformatie van 2010 roept de staatsrechtelijke vraag op of het onder omstandigheden in de rede ligt om de Eerste Kamer en in het bijzonder de Eerste-Kamerfracties te betrekken bij het proces van kabinetsvorming. Zijn aan de inrichting van het Nederlandse tweekamerstelsel en de bevoegdheidsverdeling tussen de Tweede en Eerste Kamer argumenten te ontlelen om te pleiten voor een dergelijke betrokkenheid van de Eerste Kamer? Of is het wenselijk vast te houden aan het uitgangspunt dat de Eerste Kamer zich afzijdig houdt? Of dient de inrichting van het Nederlandse tweekamerstelsel in dit verband wellicht te worden aangepast? Deze vragen worden in deze bijdrage aan de orde gesteld.

H.-M.Th.D. Ten Napel

De formatie van de verrassende wendingen. Het parlement over de kabinetsformatie 2010

- Het jaar 2010 is niet alleen een politiek veelbewogen jaar geweest, maar ook vanuit staatsrechtelijk oogpunt roepen verloop en uitkomst van de jongste kabinetsformatie tal van vragen op. Dit artikel beperkt zich, aan de hand van een beschrijving van het formatieproces, tot de staatsrechtelijke kanttekeningen die in het Nederlandse parlement (Tweede en Eerste Kamer) bij het verloop en de uitkomst van de kabinetsformatie zijn geplaatst.

1802

Straf (proces)recht, penitentiair recht & criminologie

Advocatenblad

91e jrg. nr. 13, 23 sept. 2011

Hedy Jak

De strijd om de wietpas

Zie onder Staats- & bestuursrecht

Arnoud Veilbrief

Tien jaar 9/11. Juridische gevolgen in Nederland

- Wat is de juridische erfenis van de aanslagen in New York en Washington, D.C.? Drie Nederlandse juristen doen een poging tot duiding. Thomas Mertens, hoogleraar rechtsfilosofie, noemt de verdwijning van het duidelijke onderscheid tussen oorlog en vrede. Bart Stapert, advocaat bij Böhler Advocaten, noemt de omstandigheid dat terrorismeverdachten tot een andere categorie worden gerekend dan 'gewone' criminelen. En Taru Spronken, advocaat en hoogleraar strafrecht, baart het zorgen dat de bevolking zo grif bereid is een grondrecht als dat op privacy op te offeren aan veiligheid. 'Kennelijk wordt er geloofd dat veiligheid iets is wat gegarandeerd kan worden. Maar kijk naar wat Anders Breivik in Noorwegen heeft aangericht. Was dat te voorkomen geweest?'

Delikt en Delinkwent

Nr. 7, sept. 2011

M.J. Borgers

Het landelijk strafprocesreglement

- Schr. gaat in op de juridische status van het landelijk strafprocesreglement en vervolgens op de kwestie van het intrekken van de dagvaarding en enkele andere opmerkelijke

onderdelen van het landelijk strafprocesreglement.

W.H. Vellinga

Met het oog op cassatie

- Onlangs heeft de Minister van Veiligheid en Justitie bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel tot versterking van de cassatierechtspraak ingediend. Dit voorstel bevat bepalingen ter versterking van de advocatuur, optredend in cassatie, alsmede een voorziening ter vermindering van de werklust van de Hoge Raad, belichaamd in het voorgestelde artikel 80a RO. Deze bepaling maakt het mogelijk dat de Hoge Raad het beroep in cassatie niet-ontvankelijk verklaart wanneer de aangevoerde klachten geen behandeling in cassatie rechtvaardigen, omdat de partij die het cassatieberoep instelt klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep of omdat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden.

Het voorgestelde artikel 80a zal met name toepassing kunnen vinden in zaken die nu nog worden afgedaan op de voet van artikel 81 RO. In die zaken valt voor de Hoge Raad niet veel werk te besparen omdat nu reeds wordt volstaan met een arrest alleen voorzien van een aan artikel 81 RO ontleende standaardmotivering. Daarom bekijkt schr. of er ook besparing van werk mogelijk is op zaken waarin de Hoge Raad thans een gemotiveerd arrest wijst. Dan zou kunnen worden gedacht aan zaken waarin rechtseenheid en rechtsontwikkeling niet aan de orde zijn maar de Hoge Raad toch moet ingrijpen omdat de appelrechter een kunstfout heeft gemaakt, zoals wanneer een onderdeel van de bewezenverklaring niet met een bewijsmiddel is belegd.

W.L. Borst

Het integraal en integer strafrechtelijk persoonsbeeld: systematiek, concepten en achtergronden

- De Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen (WIVVG) introduceert een nieuwe systematiek voor de vaststelling van de identiteit van verdachten, veroordeelden en getuigen. Deze systematiek berust op inzichten uit het gedachtegoed van keteninformatisering. Dit opstel laat zien dat een aantal van deze inzichten aanwijsbaar is

terug te vinden in de opzet van de WIVVG. Dat onderstreept het innige verband tussen strafrechtspleging en informatisering én het belang van goede theorieën en heldere concepten voor het ordenen van processen, het inrichten van systemen en het oplossen van praktische problemen in de strafrechtspleging.

Rubrieken

T. Kraniotis

Internationaal strafrecht

- Deze rubriek bestrijkt de periode 1 februari 2011 tot en met 31 juli 2011.

W. Huysman, F.M. Weerman,

J.W. de Keijser

Criminologie

- In deze rubriek wordt gekeken welke actualiteiten strafrechtwetenschappers het afgelopen jaar hebben beziggehouden die ook vanuit criminologisch oogpunt interessant zijn.

M.J.A. Duker, P.M. Schuyt

Straftoemeting

- Deze rubriek bevat een overzicht van de ontwikkelingen op het terrein van sanctionering en straftoemeting, zoals wetsvoorstellen en wetswijzigingen. Bovendien wordt melding gemaakt van nieuwe of gewijzigde (strafvorderings)richtlijnen, aanwijzingen en landelijke oriëntatiepunten. Omdat er op dit moment sprake is van een aantal voor de straftoemeting belangrijke (concept)wetsvoorstellen, hebben schrs. er niet voor gekozen deze niet alleen te signaleren, maar uitvoerig te bespreken.

Militair Rechtelijk Tijdschrift

104e jrg. nr. 5, 2011

Kapitein mr. A.F. Vink

De militaire rechter: samenstelling en rechtsmacht

- Artikel 2 van de Wet militaire strafrechtspraak (Wms) bepaalt de rechtsmacht van de militaire rechter ten aanzien van onder andere Nederlandse militairen. Deze rechtsmacht is opgedragen aan de militaire kamers van civiele rechtscolleges die behoren tot de rechterlijke macht. Dat is echter niet altijd zo geweest. Verder bevat artikel 4 Wms een regeling die het mogelijk maakt om militairen onder omstandigheden voor de commune rechter te brengen. Hoe is dit stelsel door de wetgever bedoeld en wordt daar in de praktijk uitvoering aan gegeven?

Tijdschrift voor Criminologie

Nr. 3, 2011

Stephan Verschuren, Tamar Fischer, Barbara Zwirs

Slachtofferschap onder treinconducteurs. De rol van sociale informatieverwerking

- Dit artikel betreft een onderzoek dat nagaat in hoeverre verschillen in slachtofferschap onder treinconducteurs samenhangen met het sociale-informatieverwerkingsproces (SIP)-model dat ten grondslag ligt aan interactieprocessen.

Carolien Swier, Miriam Wijkman

Leefstijl,

routine-internetactiviteiten en slachtofferschap onder meisjes van seksueel hinderlijk gedrag en seksuele dwang op internet

- De leefstijl- en routineactiviteitentheorie zijn gebruikt ter verklaring van slachtofferschap van seksueel hinderlijk gedrag op internet onder meisjes. De leefstijl van meisjes

bleek sterk van invloed op de kans om seksueel lastiggevallen te worden op het internet.

Routine-'internetactiviteiten' waren niet van significante invloed.

Chantal van den Berg, Catrien

Bijleveld, Jan Hendriks

Jeugdige zedendelinquenten. Lange termijn criminele carrières en achtergrondkenmerken

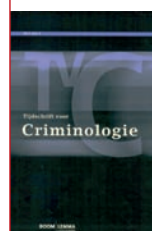
- In dit artikel wordt een onderzoek beschreven waarin met behulp van trajectenanalyse de criminele carrières van 498 jeugdige zedendelinquenten van 12 tot gemiddeld bijna 29 jaar werden onderzocht. Ten eerste wordt geconcludeerd dat jeugdige zedendelinquenten over het algemeen niet persisteren in zedendelinquentie. Ten tweede dat de criminele carrières van jeugdige zedendelinquenten slechts ten dele passen binnen de algemene dadertheorie, en dat toegesneden theorievorming voor deze groep nodig is.

Steve van de Weijer, Catrien Bijleveld,

Arjan Blokland

De overdracht van gewelddadige delinquentie tussen drie generaties mannen

- De intergenerationele overdracht van delinquentie is lange tijd onderbelicht gebleven in criminologisch onderzoek. De belangrijkste reden

hiervoor is waarschijnlijk dat multigenerationele studies veel tijd en geld kosten, door de hoge eisen die gesteld worden aan de data. Wat nodig is, is een prospectieve studie met longitudinale gegevens over het crimineel gedrag van meerdere opeenvolgende generaties over een zeer lange periode. De laatste decennia zijn er echter enkele multigenerationele studies opgezet, die hebben aangetoond dat criminaliteit wordt overgedragen tussen generaties. Deze intergenerationele studies richten zich echter op criminaliteit in het algemeen. De overdracht van specifieke soorten delicten is zelden

onderzocht. Het doel van dit artikel is daarom de intergenerationele overdracht van geweldsdelinquentie te onderzoeken.

Jan van Dijk, Rianne Letschert

Internationale victimologie. Het spoor terug naar Willem Nagel

- Deze kroniek beslaat de periode vanaf 2008 en is geplaatst in de sleutel van de biografie van J.B. Charles/W.H. Nagel van de hand van de socioloog Kees Schuyt.

1803

Vreemdelingenrecht

Advocatenblad

91e jrg. nr. 13, 23 sept. 2011

Egbert Myjer, Nico Mol, Peter Kempees, Agnes van Steijn, Kees Kasper, Tomasz Kodrzycki, Marlies Stapels-Wolfrat

Tien misverstanden. Voorlopige voorzieningen in vreemdelingenzaken aanvragen bij het EHRM

Zie onder Rechtspleging & procesrecht

Een overzicht van aanhangige wetsvoorstellen en gepubliceerde staatsbladen met links naar de integrale Kamerstukken is opgenomen op de NJB-site www.njb.nl

1804

Staatsblad

Bouwbesluit 2012

Besluit tot vaststelling van voorschriften met betrekking tot het bouwen, gebruiken en slopen van bouwwerken.

- Het Bouwbesluit 2012 bevat voorschriften over het (ver)bouwen en slopen van bouwwerken, over de staat en het gebruik van bestaande bouwwerken, open erven en terreinen en over de veiligheid tijdens het bouwen en slopen. Dit zijn de voorschriften die de minimaal noodzakelijke kwaliteit van bouwwerken waarborgen. Die voorschriften waren tot nu toe opgenomen in het Bouwbesluit 2003 en de daarmee samenhangende ministeriële regeling, het Besluit brandveilig gebruik bouwwerken (Gebruiksbesluit), paragraaf 2

van het Besluit aanvullende regels veiligheid wegtunnels en alle (418) gemeentelijke bouwverordeningen. Doel van het samenvoegen van de voorschriften in één nieuw besluit is de samenhang binnen de bouwreggeving te vergroten, de regeldruk te verminderen en de toegankelijkheid te verbeteren. Deze integratie is in beginsel beleidsneutraal. Dat neemt niet weg dat dit besluit toch een aanzienlijk aantal verschillen ten opzichte van de huidige voorschriften bevat. De verschillen hangen vooral samen met de uniformering van de systematiek en begrippen, de vereenvoudiging van voorschriften (zoals de brandveiligheidsvoorschriften), de afstemming met andere regelgeving, de ervaringen bij de toepassing van de huidige voorschriften, Europese regelgeving en aan de Tweede Kamer gedane toezeggingen. Eerder waren al de voorschriften inzake de indiening van aanvragen om bouwvergunning (Besluit indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning, 2003, nu opgegaan in het Besluit omgevingsrecht) en de voorschriften inzake het brandveilig gebruik van bouwwerken (Besluit brandveilig gebruik bouwwerken, 2008) geüniformeerd. De daarna nog resterende voorschriften inzake het

gebruik van bouwwerken, open erven en terreinen en de voorschriften inzake het slopen en de veiligheid tijdens het bouwen en slopen maken voortaan onderdeel van dit besluit uit. Het voornemen is dit besluit op 1 januari 2012 grotendeels in werking te laten treden.

Inwerkingtreding op een bij kb te bepalen tijdstip.

Besluit van 29-8-2011, *Stb.* 2011, 416

Uitbreiding werkingssfeer BIBOB

Besluit tot wijziging van het Besluit BIBOB in verband met de uitbreiding van de werkingssfeer van de Wet Bibob tot lokaal vergunningplichtige headshops en bepaalde evenementen.

- Dit besluit strekt, naast een enkele technische aanpassing, tot uitbreiding van de werkingssfeer van de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur (Wet Bibob) ten behoeve van lokaal vergunningplichtige headshops en voor bepaalde, door de gemeente aan te wijzen vergunningplichtige evenementen. De uitbreiding naar nieuwe branches is getoetst aan de volgende criteria: - het doel van de wet, namelijk het voorkomen dat de overheid de georganiseerde criminaliteit faciliteert; - of er een aangrijpingspunt is door

middel van een vergunning, subsidie of opdrachtverlening;– of de uitbreiding proportioneel is: dat wil zeggen dat de mate waarin de sector kwetsbaar is voor criminele beïnvloeding van dien aard is dat het inzetten van het zware Bibob-instrumentarium gerechtvaardigd is;– of het beperken van het risico op criminele facilitering ook met minder zware middelen dan het Bibob-instrument te bereiken is. Voor uitbreiding van het besluit ten behoeve van (lokaal vergunningplichtige) headshops geldt dat deze nauw verwant zijn aan growshops en smartshops, die al sedert 2003 in het Besluit Bibob zijn aangewezen en zodoende onder de werkingssfeer van de Wet Bibob vallen. De regering sluit met de aanwijzing van de evenementenbranche in het Besluit Bibob aan bij de constatering dat veel criminaliteit niet zozeer landelijk, maar regionaal of zelfs lokaal bepaald is. Door de gemeente Amsterdam is bv. inmiddels aangegeven dat zij hier wel degelijk behoefte aan heeft in verband met bepaalde (lokaal vergunningplichtige) vechtsportevenementen die in gebouwen plaatsvinden. Hoewel uit het aanwijzen van de evenementenbranche geenszins kan worden afgeleid dat de evenementenbranche als zodanig crimineel is, acht de regering het wenselijk om het beleid ten aanzien van de Wet Bibob te laten aansluiten bij de ontwikkelingen op lokaal niveau. Dit houdt in dat voorzover voor bedrijfsmatige activiteiten lokale vergunningen noodzakelijk zijn (zoals bijvoorbeeld een evenementenvergunning), de regering van mening is dat indien een gemeente beschikt over aanwijzingen dat bij de vergunningverlening risico's op criminele facilitering bestaan, de gemeente toepassing moet kunnen geven aan het instrumentarium van de Wet Bibob.

Inwerkingtreding 24-9-2011

Besluit van 14-9-2011, *Stb.* 2011, 418

1805

Nieuwe wetsvoorstellen

Registratieplicht intermediairs

Wetsvoorstel (2-9-2011) tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs in verband met de invoering van een registratieplicht voor intermediairs die arbeidskrachten ter beschikking stellen, alsmede in verband met het verstrekken door de rijksbelastingdienst en de Arbeidsinspectie van gegevens over de naleving van bepaalde wetten aan certificerende instellingen (Wet registratieplicht intermediairs die arbeidskrachten ter beschikking stellen).

– Dit wetsvoorstel bevat een uitwerking van de twee elementen uit een groter pakket om malafiditeit in de uitzendbranche terug te dringen. Te weten: de invoering van een bestuurlijke boete voor een inlener die zaken doet met een niet als 'uitzendonderneming' in het Handelsregister geregistreerde onderneming. Daarvoor is eveneens vereist de invoering van een plicht – op straffe van een bestuurlijke boete – voor uitzendondernemingen om zich als zodanig te laten registreren in het Handelsregister. Daarnaast stelt de regering voor om de rijksbelastingdienst en de Arbeidsinspectie (AI) te verplichten om informatie over malafide uitzendondernemingen door te geven aan erkende certificerende instellingen die belast zijn met de certificering van ondernemingen binnen de uitzendbranche. Het certificaat heeft de afgelopen jaren kunnen rekenen op een brede steun binnen de branche. De kwaliteit van de certificering en het toezicht daarop vragen wel extra aandacht. Dit vormt een belangrijke reden voor het indienen van onderhavig wetsvoorstel. Tot slot wordt een wijziging voorgesteld die geheel los staat van het bovenstaande pakket aan maatregelen, maar omdat het hier een wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs (Waadi) betreft wordt het in dit wetsvoorstel meegenomen. In dit wetsvoorstel wordt verduide-

lijkt op welke wijze de AI aan partij- en mededeling doet in geval na onderzoek is gebleken dat de Waadi is overtreden.

Kamerstukken II 2010/11, 32 872, nrs. 1-5

Verduidelijking commissariaten regeling

Wetsvoorstel (2-9-2011) tot Wijziging van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter verduidelijking van de artikelen 297a en 297b.

– Een onderdeel van de wet van 6 juni 2011 tot wijziging van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de aanpassing van regels over bestuur en toezicht in naamloze en besloten vennootschappen (*Stb.* 2011, 275) is een regeling die leidt tot een beperking van het aantal commissariaten bij grote NV's, BV's en stichtingen. Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer is aangegeven dat de regeling in de artikelen 2:297a en 297b BW voor stichtingen kan worden verduidelijkt. De genoemde artikelen houden in dat de benoeming tot bestuurder of commissaris van een 'grote' stichting geen doorgang vindt indien de persoon in kwestie reeds een zodanig aantal commissariaten vervult, dat hij boven een wettelijk maximum uitkomt. Of een stichting 'groot' is, wordt bepaald aan de hand van de activa, netto-omzet en het aantal personeelsleden van de stichting. Deze criteria zijn ontleend aan het jaarrekeningenrecht (artikel 2:397 BW). Met het wetsvoorstel wordt verduidelijkt dat de regeling uitsluitend stichtingen raakt indien zij een jaarrekening moeten opmaken met inachtneming van de regels van titel 9 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (of een financiële verantwoording moeten maken die daaraan gelijkwaardig is); is dat niet het geval, dan is artikel 2:397 BW niet op hen van toepassing. Voorts wordt met het wetsvoorstel bewerkstelligd dat de wet van 6 juni 2011 in werking kan treden onafhankelijk van de inwerkingtreding van de Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht en de Invoeringswet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht. Teneinde de afhankelijkheid van de wetsvoorstellen met betrekking tot het bv-recht te eindigen, zijn de bedoelde technische verbeteringen ook ondergebracht in dit wetsvoorstel.

Kamerstukken II 2010/11, 32 873, nrs. 1-3

Factureringsregels

Wetsvoorstel (5-9-2011) tot wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968 in verband met nieuwe factureringregels (implementatie richtlijn factureringregels).

– Op 13 juli 2010 is door de Raad van de Europese Unie een richtlijn vastgesteld voor een aanpassing van de factureringregels voor de BTW-heffing in de Europese Unie. Het voorstel van wet strekt ertoe de richtlijn factureringregels te implementeren in de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet OB). De factuur als zodanig speelt binnen de BTW-regelgeving een belangrijke rol. Op de factuur wordt onder meer vermeld welke goederenlevering of dienst door de ondernemer wordt verricht, de naam en het adres van de ondernemer en zijn afnemer, de vergoeding die voor de prestatie in rekening wordt gebracht en, indien van toepassing, het bedrag van de BTW daarover. Indien de afnemer van de goederenlevering of de dienst ook een ondernemer is, is de factuur ook het instrument waarmee deze zijn recht op aftrek kan doen gelden. Derhalve speelt de factuur tevens een belangrijke rol in de controle door de Belastingdienst. Met de nieuwe regelgeving wordt vooral beoogd de regels op het terrein van de facturering met betrekking tot de heffing van BTW te vereenvoudigen, te moderniseren en verder te harmoniseren. Daarbij ligt veel nadruk op het elektronisch factureren om zo het gebruik van elektronische facturen zo veel mogelijk te bevorderen. De implementatie van de richtlijn factureringregels leidt tot een groot aantal aanpassingen van de regels in met name artikel 35 van de Wet OB. Het slechte aanpassen en aanvullen van artikel 35 zou hebben geresulteerd in een lange en complexe bepaling. Om dat te voorkomen is ervoor gekozen om dit artikel te splitsen: artikel 34b (welke factureringregels zijn van toepassing), 34c (de factuurplicht), 34d (de vereenvoudigde factuur), 34e (volledige factureringplicht), 34f (correctiefacturen), 34g (factureringsstermijn) en 35 (periodieke facturen en self-billing). Daarnaast is ernaar gestreefd om enkele bestaande artikelen meer richtlijnconform te formuleren.

Kamerstukken II 2010/11, 32 877, nrs. 1-4

Woonlandbeginsel in de sociale zekerheid

Wetsvoorstel (5-9-2011) tot wijziging van enkele socialezekerheidswetten in verband met aanpassing van de hoogte van de uitkering aan het woonland.

– Dit wetsvoorstel ziet op invoering van het woonlandbeginsel in de Algemene Kinderbijslagwet (AKW), de Algemene nabestaandenwet (Anw), de Wet op het kindgebonden budget (WKB) en een onderdeel van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (Wet WIA), voor landen buiten de Europese Unie. Het woonlandbeginsel houdt in dat de hoogte van een uitkering wordt afgestemd op het kostenniveau van het land waar de belanghebbende of het kind woont. De regering streeft naar beperking van de export van uitkeringen naar landen buiten de EU. Zolang export naar die landen plaatsvindt, is het van belang de geëxporteerde uitkeringen zo veel mogelijk te laten aansluiten bij het doel dat met de uitkering wordt nagestreefd. Voorkomen moet worden dat Nederlandse uitkeringen die buiten Nederland worden verstrekt, naar lokale maatstaven bezien, uit de pas lopen. Het woonlandbeginsel wordt ook ingevoerd voor Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en Sint Eustatius). Deze benadering past bij keuzes die, tegen de achtergrond van de eigen positie van deze eilanden, ook op andere deelterreinen van de sociale wetgeving met betrekking tot Caribisch Nederland zijn gemaakt. Invoering van het woonlandbeginsel in de AKW en WKB is een eerste stap in de richting van volledige stopzetting van export van deze regelingen buiten de EU zoals aangekondigd in het Regeerakkoord. Inwerkingtreding van onderhavig wetsvoorstel is voorzien met ingang van 1 juli 2012 voor de AKW, Anw en WGA-vervolguitkering en om uitvoeringstechnische redenen voor de WKB met ingang van 1 januari 2013. Het woonlandbeginsel wordt ook ingevoerd voor uitkeringen die naar Turkije geëxporteerd worden. Artikel 6 van Besluit 3/80 van de Associatieraad behelst weliswaar een verbod om een uitkering waarop iemand op grond van de nationale wetgeving recht heeft, aan te passen of in te trekken, omdat hij in Turkije

woont maar invoering van het woonlandbeginsel ziet niet op beperking van de export van uitkeringen. Bij toepassing van het woonlandbeginsel wordt (in de nationale wetgeving) de hoogte van een uitkering vastgesteld, afhankelijk van het kostenniveau van het woonland van de belanghebbende. De uitkering waarop aldus recht bestaat, wordt vervolgens (ongewijzigd) geëxporteerd als daartoe een verplichting bestaat.

Kamerstukken II 2010/11, 32 878, nrs. 1-4

Tijdelijk verlot voorlopig gehechte

Wetsvoorstel (6-9-2011) tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht, de Penitentiaire beginselenwet en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen in verband met het opheffen van de samenloop van regelingen inzake het tijdelijk verlaten van de inrichting tijdens de voorlopige hechtenis en enige wijzigingen van het Wetboek van Strafvordering in verband met de schorsing en de beëindiging van de voorlopige hechtenis van een ongewenst verklaarde vreemdeling uit te sluiten en een wijziging van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot de beëindiging van de voorlopige hechtenis.

– Het wetsvoorstel strekt tot opheffing van een onwenselijke samenloop van toepasselijke wettelijke regelingen voor het tijdelijk verlaten van een inrichting vanwege persoonlijke omstandigheden tijdens de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis. Voorts wordt voorzien in een regeling met betrekking tot de beëindiging van de voorlopige hechtenis met ingang van het tijdstip van de voorwaardelijke invrijheidsstelling. De samenloop heeft betrekking op de volgende twee regelingen: de strafvorderlijke schorsingsbevoegdheid van de voorlopige hechtenis (artikelen 80 en 493 van het Wetboek van Strafvordering (Sv)) en de penitentiaire verlofregeling (krachtens artikel 26 van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) en artikel 30 van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen (Bjj)). Als gevolg van deze samenloop is niet uitgesloten dat de voorlopig gehechte gedetineerde via de schorsingsregeling mogelijkheden heeft (en benut) om de inrichting te verlaten, terwijl de penitentiaire

regelgever die mogelijkheden met het oog op een goede en consequente tenuitvoerlegging van de vrijheidsbenemende maatregel heeft uitgesloten. Gelet op de aard van de aan de orde zijnde beslissing (het tijdelijk verlaten van de inrichting vanwege persoonlijke omstandigheden tijdens de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis) en de taakverdeling tussen de rechter en de administratie bij de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen tot vrijheidsbeneming, behoort de bevoegdheid in het penitentiaire recht thuis. Het betreft immers de wijze van de tenuitvoerlegging van een door de rechter opgelegde vrijheidsbenemende maatregel. De schorsingsbevoegdheid daarentegen is een strafvorderlijk middel, dat de rechter ten dienste staat. Door in artikelen 80 en 493 Sv te bepalen dat de schorsingsbevoegdheid niet kan worden toegepast voor het tijdelijk verlaten van de inrichting, waar de voorlopige hechtenis ten uitvoer wordt gelegd, worden de onderscheiden bevoegdheden van strafrechter en de administratie in de gevallen, waarin voorlopige hechtenis is opgelegd, ten opzichte van elkaar verhelderd en de samenloop van regelingen opgeheven. Tevens wordt in het wetsvoorstel geëxpliciteerd dat de rechtsfiguur van de schorsing van de voorlopige hechtenis en de status van ongewenst verklaarde vreemdeling zich niet met elkaar verdragen, door te bepalen dat de schorsing van de voorlopige hechtenis niet mogelijk is bij ongewenst verklaarde vreemdelingen. Ook hier gaat het om een verheldering van de schorsingsfiguur. Dit wetsvoorstel is aangekondigd tijdens de interpellatie-Teeven, inzake het op vrije voeten komen van Saban B, d.d. 23 september 2009 (*Handelingen II* 2009/2010, blz. 276) maar de grondslagen ervan is veel breder. In dit wetsvoorstel is voorts een regeling opgenomen dat in de gevallen waarin op de datum van de voorwaardelijke invrijheidstelling de voorlopige hechtenis op grond van de artikelen 72 en 75 Sv eindigt of wordt opgeheven, op de invrijheidstelling van de verdachte de regeling van voorwaardelijke invrijheidstelling van overeenkomstige toepassing is.

Kamerstukken II 2010/11, 32 882, nrs. 1-4

Recht van enquête

Wetsvoorstel (8-9-2011) tot wijziging van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de aanpassing van het recht van enquête.

- De modernisering van de materiële regels van het ondernemingsrecht die in de afgelopen jaren is gerealiseerd en nog steeds voortgaat, kan geschillen in de onderneming niet voorkomen. Omdat het enquêterecht zo'n belangrijk instrument is voor de beslechting van geschillen, is van belang dat het enquêterecht optimaal kan worden ingezet. Uit een evaluatie van van het enquêterecht blijkt dat er geen fundamentele problemen zijn met het huidige systeem, maar dat het enquêterecht op onderdelen kan worden verbeterd. In dit voorstel zijn de volgende aanpassingen uitgewerkt: – de toegang tot de enquêteprocedure wordt gewijzigd; er wordt onderscheid gemaakt tussen grote en minder grote NV's en BV's en de rechtspersoon krijgt het recht om zelf een enquêteprocedure te starten; – de Ondernemingskamer moet een tijdstip voorafgaand aan de zitting bepalen voor het indienen van verweerschriften; – de belangenafweging voor de toewijzing van onmiddellijke voorzieningen wordt in de wet vastgelegd; – in geval nog geen onderzoek is gelast, worden onmiddellijke voorzieningen niet getroffen voordat de Ondernemingskamer voorlopig heeft geoordeeld dat toewijzing van het enquêteverzoek kan plaatsvinden; – indien onmiddellijke voorzieningen worden getroffen voordat een onderzoek is gelast, beslist de Ondernemingskamer binnen een redelijke termijn daarna of een onderzoek plaatsvindt; – het aansprakelijkheidsrisico van de onderzoekers wordt beperkt door verduidelijking van de aansprakelijkheidsnorm; – de redelijke kosten van verweer van de onderzoekers, tijdelijk aangestelde bestuurders en commissarissen alsmede beheerders van aandelen komen voor rekening van de rechtspersoon; – de onderzoekers dienen de in hun verslag genoemde personen in de gelegenheid te stellen om opmerkingen te maken ten aanzien van wezenlijke bevindingen terzake die personen; – een raadsheer-commissaris houdt toezicht op de onderzoeksfase.

Kamerstukken II 2010/11, 32 887, nrs. 1-3

Vervolgingsverjaring

Wetsvoorstel (9-9-2011) tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de aanpassing van de regeling van de vervolgingsverjaring.

- Dit wetsvoorstel strekt tot aanpassing van de regeling van de vervolgingsverjaring. Het wetsvoorstel voorziet in een uitbreiding van de categorie misdrijven waarvoor geen verjaring geldt. Naar geldend recht zijn alleen de ernstigste misdrijven niet aan verjaring van het recht tot strafvordering onderhevig. Het betreft de misdrijven waarop levenslange gevangenisstraf is gesteld. Het voorstel luidt om de afschaffing van de verjaring uit te breiden tot alle misdrijven waarop een maximum gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld. Tevens wordt voorgesteld om het recht tot strafvervolgning van ernstige zedenmisdrijven gepleegd tegen kinderen niet langer te laten verjaren. Naar de overtuiging van dit kabinet behoren deze misdrijven te allen tijde strafrechtelijk vervolgbaar te blijven. De in het wetsvoorstel opgenomen voorstellen passen in het samenstel van maatregelen ter versterking van de positie van het slachtoffer en zijn nabestaanden. De huidige regeling van de vervolgingsverjaring in artikel 70 Sr is helder en eenvoudig wat de systematiek betreft. Vanuit het oogpunt van consistente wetgeving wordt in dit wetsvoorstel bij de bestaande regeling aangesloten. De ernst van het feit, door de wetgever uitgedrukt in het strafmaximum, blijft het belangrijkste aangrijpingspunt voor de regeling van de verjaring.

Kamerstukken II 2010/11, 32 890, nrs. 1-4

Herziening gerechtelijke kaart

Wetsvoorstel (9-9-2011) tot wijziging van de Wet op de rechterlijke indeling, de Wet op de rechterlijke organisatie en diverse andere wetten in verband met de vermindering van het aantal arrondissementen en ressorten (Wet herziening gerechtelijke kaart).

Kamerstukken II 2011/12, 32 891, nrs. 1-4

Zie de rubriek *Nieuws NJB* 2011/1741, afl. 33, p. 2251

Implementatie Richtlijn uitzendarbeid

Wetsvoorstel (16-9-2011) tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten

door intermediairs en de Wet op de ondernemingsraden in verband met implementatie van de Richtlijn 2008/104/EG van het Europese Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende uitzendarbeid.

– De richtlijn heeft tot doel de bescherming van uitzendkrachten te garanderen en de kwaliteit van het uitzendwerk te verbeteren. Dit gebeurt door de naleving van het in artikel 5 van de richtlijn vervatte beginsel van gelijke behandeling ten aanzien van uitzendkrachten te waarborgen, en uitzendbureaus als werkgever te erkennen. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de noodzaak om een geschikt kader te creëren voor de gebruikmaking van uitzendwerk teneinde bij te dragen tot de schepping van werkgelegenheid en de ontwikkeling van flexibele arbeidsvormen. Hieronder worden de bepalingen genoemd die implementatie behoeven.

Artikel 4 verplicht de lidstaten tot een heroverweging van verbodsbepalingen en beperkingen in wet- en regelgeving en cao's. In artikel 5 is het beginsel van gelijke behandeling neergelegd. Het eerste lid bepaalt onder meer dat de essentiële arbeidsvoorwaarden van uitzendkrachten voor de duur van hun opdracht bij de inlenende onderneming dezelfde zijn als die welke voor hen zouden gelden als zij rechtstreeks door de genoemde onderneming voor dezelfde functie in dienst waren genomen. Het vijfde lid bepaalt dat de lidstaten passende maatregelen nemen, overeenkomstig de nationale wetgeving en/of praktijk, met het oog op voorkoming van misbruik bij de toepassing van artikel 5, met name voorkoming van achtereenvolgende opdrachten om de bepalingen van deze richtlijn te omzeilen. Het eerste en vijfde lid behoeven implementatie. Wat betreft het eerste lid acht de regering het aangewezen om artikel 8 WAADI te wijzigen. In artikel 8 WAADI wordt met deze wijziging de gelijke behandelingsnorm neergelegd voor ter beschikking gestelde arbeidskrachten met betrekking tot alle in artikel 5, lid 1, van de richtlijn genoemde essentiële arbeidsvoorwaarden (loon en overige vergoedingen, duur van de vakantie en het al dan niet werken op feestdagen, arbeidstijden, pauzes, rusttijden,

nachtarbeid en overuren) en de in artikel 5, lid 1, onder a en b genoemde regels en maatregelen, die op basis van cao's of andere niet wettelijke bepalingen van algemene strekking van kracht zijn binnen de inlenende onderneming. Het betreft hier een limitatieve opsomming. Bij cao kan van de gelijke behandelingsnorm worden afgeweken, mits – als de afwijking in duur is beperkt – bij die cao is voorzien in een regeling op grond waarvan misbruik door elkaar opvolgende perioden van terbeschikkingstelling wordt voorkomen (zoals door de richtlijn in artikel 5, lid 5, is voorgeschreven). Het eerste, tweede en vierde lid van artikel 6 behoeven implementatie. Wat betreft het eerste lid wordt wettelijk geregeld dat de inlener er zorg voor dient te dragen dat de ter beschikking gestelde uitzendkrachten geïnformeerd worden over vacatures voor arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd binnen zijn onderneming. Het tweede lid ziet op het zogenoemde 'belemmeringsverbod' en bepaalt dat de lidstaten de nodige maatregelen nemen zodat bepalingen die het sluiten van een arbeidsovereenkomst of het tot stand komen van een arbeidsverhouding tussen de inlenende onderneming en de uitzendkracht na afloop van zijn uitzendopdracht verbieden of verhinderen, nietig zijn of nietig kunnen worden verklaard. Tot 1 juli 1998 was dit wettelijk geregeld. De richtlijn maakt het noodzakelijk het belemmeringsverbod wederom wettelijk te regelen. Wat betreft lid 4 geldt het volgende. Om ervoor te zorgen dat uitzendkrachten toegang tot genoemde bedrijfsvoorzieningen of diensten in de inlenende onderneming hebben, wordt een wettelijke regeling getroffen in een nieuw artikel 8a WAADI. Artikel 8 behoeft implementatie. Het voorschrift in artikel 31b, eerste lid, van de WOR, waarin bepaald is dat de ondernemer ten minste eenmaal per jaar aan de ondernemingsraad schriftelijk algemene gegevens verstrekt over onder meer aantallen en verschillende groepen van in de onderneming werkzame personen, wordt daartoe aangevuld met de verplichting informatie te verstrekken over de inzet van uitzendkrachten in de onderneming.

Kamerstukken II 2010/11, 32 895, nrs. 1-3

Rechtsvermoeden werkgeverschap

Wetsvoorstel (15-9-2011) tot wijziging van artikel 18b van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag in verband met het verduidelijken van het rechtsvermoeden van werkgeverschap.

– Op grond van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML) ligt er een verplichting op werkgevers om aan werknemers het minimumloon en de minimumvakantiebijslag te betalen. Het niet nakomen van deze verplichting is op grond van artikel 18b, eerste lid, een overtreding waarvoor een bestuurlijke boete kan worden opgelegd. In artikel 18b, tweede lid, van de wet is opgenomen: 'Als overtreding wordt tevens aangemerkt het door de werkgever niet of onvoldoende kunnen overleggen van enige schriftelijke bescheiden waaruit de aard van de arbeidsverhouding, het door hem betaalde loon of de door hem betaalde vakantiebijslag of het aantal gewerkte uren blijkt van een in zijn onderneming, bedrijf of inrichting aangetroffen persoon.' Uit een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 28 juli 2010 (*LJN: BN2627*) is gebleken, dat de toezichthouder aan artikel 18b, tweede lid, van de WML naar het oordeel van genoemde afdeling een ruimere uitleg geeft dan de tekst van het artikel toestaat. Met de nieuwe opzet van artikel 18b, tweede lid, is de oorspronkelijke gedachte achter de bepaling duidelijker verwoord. Allereerst is, ook voor de toepassing van het eerste lid, aangegeven welke gegevens een werkgever desgevraagd aan de toezichthouder moet verstrekken. Deze verplichting ligt in juridische zin bij de werkgever, omdat het de werkgever is die verplicht is het minimumloon en de minimumvakantiebijslag te betalen. In het derde lid is vervolgens aangegeven, dat behoudens tegenbewijs, voor de toepassing van het tweede lid van artikel 18b ook als werkgever wordt aangemerkt degene in of ten behoeve van wiens onderneming, bedrijf of inrichting een persoon arbeid verricht, heeft verricht of waarvan op grond van feiten en omstandigheden naar redelijk vermoeden een persoon arbeid verricht of heeft verricht. De ander wordt in dat geval als werknemer aange-

merkt. Een en ander uiteraard met inachtneming van de werkingssfeer van de WML.

Kamerstukken II 2010/11, 32 896, nrs. 1-4

Referendum minarettenverbod

Voorstel van wet (21-9-2011) van het lid Van Klaveren tot het houden van een referendum over de wenselijkheid van de invoering van een verbod op de bouw van minaretten.

– Volgens de indiener van dit wetsvoorstel zou de Nederlandse burger om verschillende redenen een raadgevende stem moeten hebben in de advisering van de regering over de wenselijkheid van minaretten in ons land. Een aantal van deze redenen wordt samengevat. Omdat minaretten een fysieke uiting zijn van de islamisering en de islamitische drang tot onderwerping en overheersing, is een verbod op de bouw van nieuwe minaretten, een middel om de islamisering tegen te gaan. Minaretten zijn de zegepralen van een ideologie, die in de kern met zich meedraagt dat zij overheersend en dominant wil zijn. Het bouwen van minaretten is de symbolische uitdrukking van de steeds prominentere plaats die de islam in onze samenleving inneemt. Dit brengt met zich mee dat de dominante joods-christelijke en humanistische cultuur, oftewel de Leitkultur, wordt aangetast. Met een minarettenverbod wordt de islamisering deels tegengegaan en de cultuur die voortgekomen is uit de joods-christelijke en humanistische traditie beschermd. Moskeeën met minaretten zijn zeer bepalend voor de directe omgeving en het aanzicht van het landschap. Het argument dat een moskee met minaretten niet in de omgeving past, kan vanwege de traditioneel niet-islamitische identiteit van Nederland overal en altijd opgaan. Voor zover men kan spreken over de islam als godsdienst, wordt de vrijheid om deze levensovertuiging individueel of in gemeenschap met anderen te belijden en/of uit te oefenen (behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet) dus op geen enkele wijze beperkt door het verbod minaretten te bouwen, daar minaretten geen ‘religieuze’ betekenis hebben (in de zin van een vermeend voorschrift of gebod) maar van oorsprong de politieke dominantie over de niet-islamiti-

sche omgeving symboliseren. Ook is een verbod volgens de indiener niet strijdig met artikel 9 EVRM omdat de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst niet wordt beperkt door een verbod minaretten te bouwen. Volgens de indiener van dit wetsvoorstel zou de Nederlandse burger zich moeten kunnen uitspreken over het bouwen van nieuwe minaretten in Nederland door middel van een raadplegend referendum. Met de vraag ‘Bent u voor of tegen de invoering van een verbod op de bouw van minaretten?’ kan de Nederlandse burger een zwaarwegend advies geven aan de Nederlandse regering. Indiener is van mening dat een raadplegend referendum zo spoedig mogelijk gehouden dient te worden, te weten binnen zes maanden na de invoering van dit wetsvoorstel. Op deze wijze kan de burger zich zo snel mogelijk uitspreken en kan de voortschrijdende islamisering van Nederland wat betreft de islamitische zegepraal die minaretten heet worden tegengegaan.

Kamerstukken II 2011/12, 33 010 nrs. 1-4

Leges identiteitskaart

Wetsvoorstel (21-9-2011) tot regeling van een grondslag voor de heffing van rechten voor de Nederlandse identiteitskaart.

– Dit wetsvoorstel heeft tot doel om met spoed een reparatie aan te brengen in de wettelijke grondslag voor de heffing van rechten door gemeenten voor het verrichten van handelingen ten behoeve van de aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een Nederlandse identiteitskaart, evenals voor een paspoort, werd op basis van een gemeentelijke legesverordening van de betrokken aanvrager leges geheven. De wettelijke grondslag daarvoor werd gevonden in artikel 229, eerste lid, onder b, van de Gemeentewet, dat bepaalt dat rechten kunnen worden geheven ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Als gevolg van het arrest van de Hoge Raad van 9 september 2011 op het beroep in cassatie van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leudal tegen de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 7 oktober 2010, nr. 09/00474, is heffing van leges

voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een Nederlandse identiteitskaart op basis van artikel 229, eerste lid, onder b, van de Gemeentewet echter niet meer toegestaan. De Hoge Raad oordeelde dat de Nederlandse identiteitskaart, naast het paspoort en het rijbewijs, een van de documenten is waarmee een burger kan voldoen aan de verplichting om zich desgevraagd te identificeren als bedoeld in de Wet op de uitgebreide identificatieplicht van 24 juni 2004 (*Stb.* 2004, 300). Het in behandeling nemen van een zodanige aanvraag is volgens de Hoge Raad dan ook geen dienst in de zin van artikel 229, eerste lid, onder b, van de Gemeentewet, zodat heffing van leges uit hoofde van die bepaling niet mogelijk is. Het arrest van de Hoge Raad is betekenisvol voor de inkomsten van de gemeenten. Dit wetsvoorstel beperkt de negatieve financiële gevolgen. De gemeenten zullen worden gecompenseerd voor wegvallende inkomsten ten gevolge van het arrest. Al eerder is aangekondigd dat de regering de status van de Nederlandse identiteitskaart als een in de Paspoortwet geregeld reisdocument wil veranderen. Het is de bedoeling om de wettelijke status van de Nederlandse identiteitskaart te beperken tot een identiteitskaart. Bij de wetswijziging die hier zorg voor draagt, zal ook voorzien worden in een meer definitieve regeling van het heffen van rechten voor de identiteitskaart. De onderhavige wet kan dan weer vervallen.

Kamerstukken II 2011/12, 33 011, nrs. 1-10

Zie verder de rubriek Nieuws (NJB 2011/1743, afl. 33, p. 2256)

Huurbescherming bedrijfsruimte

Initiatief wetsvoorstel (27-9-2011) van de leden Gesthuizen, Smeets, Blanksma-Van den Heuvel en Van Gent tot wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek houdende verbetering van de huurbescherming van huurders van bedrijfsruimte.

– Met dit wetsvoorstel zal het niet langer mogelijk zijn op grond van artikel 7:296, lid 1, onderdeel b, een huurovereenkomst te beëindigen nadat het ‘dringend nodig hebben voor eigen gebruik’ vanwege renovatie door de verhuurder slechts aanneemelijk is gemaakt. Hierdoor resul-

teert dit wetsvoorstel in een betere bescherming voor huurders van bedrijfspanden, terwijl het mogelijk blijft voor verhuurders om hun bedrijfsruimte te renoveren. Tevens heeft dit wetsvoorstel betrekking op de situatie waarin er beroep wordt gedaan op artikel 7:220 en de huurder van een bedrijfspand gelegenheid moet geven tot het renoveren van het verhuurde, met behoud van de huurovereenkomst. Het wetsvoorstel regelt dat de huurder, indien verhuizing noodzakelijk is in verband met de voorgenomen renovatie, steeds recht heeft op bijdrage van de verhuurder in de kosten van die verhuizing. Dit is al het geval voor huurders van woonruimten.

Kamerstukken II 2011/12, 33 018, nrs. 1-3

1806

Vervolgstukken

(Multi) Mediawet

Brief van de Minister van EZL&I (20-4-2011) over het wetsvoorstel tot vaststelling van een nieuwe Mediawet (Mediawet 20..)

Kamerstukken I 2010/11, 31 356, J

Elektronisch patiëntendossier

Brief van de Minister van VWS (13-9-2011) over de wijziging van de Wet gebruik burgerservicenummer in de zorg in verband met de elektronische informatie-uitwisseling in de zorg.

Kamerstukken I 2010/11, 31 466, AF

Notaris bij echtscheidings-procedure op gemeenschappelijk verzoek

Nadere memorie van antwoord (29-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met verlening aan de notaris van bevoegdheden in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap.

Kamerstukken I 2011/12, 31 714, D

Huisbezoek uitkeringsgerechtigden

Nota naar aanleiding van het nader verslag (26-9-2011) bij het wetsvoor-

stel met een regeling in de sociale zekerheid van de rechtsgevolgen van het niet aantonen van de leefsituatie na het aanbod van een huisbezoek.

Kamerstukken II 2011/12, 31 929, nr. 11

Zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten

Tweede nota van wijziging (20-9-2011) bij het wetsvoorstel met regels ten aanzien van zorg en dwang voor personen met een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke handicap.

Kamerstukken II 2010/11, 31 996, nr. 8

Drempelwaarden zeggenschap in beursgenoteerde ondernemingen

Nota naar aanleiding van het tweede nader verslag (27-9-2011) bij de wijziging van de Wet op het financieel toezicht, de Wet giraal effectenverkeer en het Burgerlijk Wetboek naar aanleiding van het advies van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code van 30 mei 2007.

Kamerstukken II 2011/12, 32 014, nr. 14

Naleving Europese regelgeving door publieke entiteiten

Nader voorlopig verslag (20-9-2011) over het wetsvoorstel met regels met betrekking tot de naleving van Europese regelgeving door publieke entiteiten.

Kamerstukken I 2010/11, 32 157, D

Aanbesteding openbare dienstcontracten personenvervoer

Tweede nota van wijziging (23-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet personenvervoer 2000 in verband met verordening (EG) nr. 1370/2007 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2007 betreffende het openbaar personenvervoer per spoor en over de weg en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 1191/69 van de Raad en Verordening (EEG) nr. 1107/70 van de Raad (*PbEU* L 315).

Kamerstukken II 2011/12, 32 376, nr. 14

Wijziging Tracéwet

Voorlopig verslag (20-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Tracéwet met het oog op de versnel-

ling en verbetering van besluitvorming over infrastructurele projecten.

Kamerstukken I 2010/11, 32 377, B

Wijziging interbestuurlijk toezicht

Derde nota van wijziging (22-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Provinciewet, de Gemeentewet en enige andere wetten in verband met de revitalisering van het generiek interbestuurlijk toezicht (Wet revitalisering generiek toezicht).

Kamerstukken II 2011/12, 32 389, nr. 14

Invoeringswet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht

Tweede nota van wijziging (30-9-2011) en stenografisch verslag (26-9-2011) bij het wetsvoorstel tot aanpassing van de wetgeving aan en invoering van de Wet vereenvoudiging en flexibilisering bv-recht.

Kamerstukken II 2011/12, 32 426, nrs. 23 en 24

Aanbestedingswet

Brief van de Minister van EZL&I (23-9-2011) over het wetsvoorstel met nieuwe regels omtrent aanbestedingen (Aanbestedingswet 20..)

Kamerstukken II 2011/12, 32 440, nr 20

Regierol gemeente bij veiligheidsbeleid

Verslag van een algemeen overleg (20-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Gemeentewet in verband met de versteviging van de regierol van de gemeente ten aanzien van het lokaal veiligheidsbeleid.

Kamerstukken II 2011/12, 32 459, nr. 11

Normalisering rechtspositie ambtenaren

Nota naar aanleiding van het verslag en nota van wijziging (20-9-2011) bij het voorstel van wet van de leden Koşer Kaya en Van Hijum tot wijziging van de Ambtenarenwet en enige andere wetten in verband met het in overeenstemming brengen van de rechtspositie van ambtenaren met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht.

Kamerstukken II 2010/11, 32 550, nrs. 8-9

Rechterlijk gebieds- of contactverbod

Memorie van antwoord (30-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en

het Wetboek van Strafvordering in verband met de invoering van een rechterlijke vrijheidsbeperkende maatregel.

Kamerstukken I 2011/12, 32 551, C

Implementatie Kaderbesluit dataprotectie

Gewijzigd voorstel van wet en eindverslag (27-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet politieregelingen en van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met de implementatie van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie 2008/977/JBZ over de bescherming van persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van de politieregelingen en justitiële samenwerking in strafzaken en de implementatie van het Besluit van de Raad 2009/371/JBZ van 6 april 2009 tot oprichting van de Europese politiedienst.

Kamerstukken I 2011/12, 32 554, A (herdruk) en B

Versterking cassatierechtspraak

Tweede nota van wijziging (29-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Advocatenwet, de Wet op de rechterlijke organisatie en enige andere wetten ter versterking van de cassatierechtspraak.

Kamerstukken II 2011/12, 32 576, nr. 9

Normering bezoldiging (semi)publieke sector

Tweede nota van wijziging (23-9-2011) bij het wetsvoorstel met regels inzake de normering van bezoldigingen van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector).

Kamerstukken II 2011/12, 32 600, nr. 14

Prejudiciële vragen aan de Hoge Raad

Tweede nota van wijziging (29-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Wet op de rechterlijke organisatie in verband met de invoering van de mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen aan de civiele kamer van de Hoge Raad.

Kamerstukken II 2011/12, 32 612, nr. 8

Wet strategische diensten

Eindverslag (20-9-2011) over het wetsvoorstel met regels inzake de

controle op diensten die betrekking hebben op strategische goederen.

Kamerstukken I 2010/11, 32 665, A

Opheffing Spaarfonds AOW

Eindverslag (13-9-2011) over het wetsvoorstel tot opheffing van het Spaarfonds AOW.

Kamerstukken I 2010/11, 32 696, A

Intrekking WWIK

Nota naar aanleiding van het tweede nader verslag (21-9-2011) bij het wetsvoorstel tot intrekking van de Wet werk en inkomen kunstenaars.

Kamerstukken II 2011/12, 32 701, nr. 10

Uitbreiding reikwijdte Wet melding collectief ontslag

Nota naar aanleiding van het verslag en nota van wijziging (21-9-2011) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet melding collectief ontslag in verband met de uitbreiding van de reikwijdte en ter bevordering van de naleving van deze wet.

Kamerstukken II 2011/12, 32 718, nrs. 6-7

Verklaring omtrent het gedrag

Eindverslag (27-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met de elektronische aanvraag van een verklaring omtrent het gedrag voor natuurlijke personen en enkele verbeteringen.

Kamerstukken I 2011/12, 32 763, A

Implementatie derde energiepakket EU

Verslag (21-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet (implementatie van richtlijnen en verordeningen op het gebied van elektriciteit en gas).

Kamerstukken II 2011/12, 32 814, nr. 6

Aanscherping Wet werk en bijstand

Nader verslag (21-9-2011) en nota naar aanleiding van het nader verslag (26-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet werk en bijstand en samenvoeging van die wet met de Wet investeren in jongeren gericht op bevordering van deelname aan de arbeidsmarkt en vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van uitkeringsgerechtigden.

Kamerstukken II 2011/12, 32 815, nrs. 9-10

Wijziging ingangsdatum AOW-ouderdomspensioen

Verslag (22-9-2011), nota naar aanleiding van het verslag en nota van wijziging (26-9-2011) over het wetsvoorstel tot wijziging van de Algemene Ouderdomswet en andere wetten in verband met wijziging van de ingangsdatum van het ouderdomspensioen.

Kamerstukken II 2011/12, 32 846 nrs. 5-6-7

1807

Nota's, rapporten & verslagen

Informatieplicht verhuurders

Brief van de Minister van BZK (14-9-2011) waarin de minister de opvattingen van het Landelijk Overleg Huurders Verhuurders (LOHV) en de daarin vertegenwoordigde koepels inzake een wettelijke informatieplicht voor verhuurders weergeeft. – Deze informatieplicht houdt in dat de verhuurder de huurder wijst op de mogelijkheid om binnen zes maanden de aanvangshuurprijs te laten toetsen door de huurcommissie. Uit de reacties is gebleken, dat het LOHV niet tot een eenduidige opvatting over een dergelijke wettelijke informatieplicht is gekomen. Uit de reacties van de koepels van verhuurders is gebleken, dat zij het belang van een goede informatie-verstrekking aan huurders onderschrijven maar voorts kan worden geconstateerd dat een huurder nu al beschikt over veel mogelijkheden om informatie te verkrijgen over de mogelijkheden bij de huurcommissie. Daarnaast bestaat er al een wettelijke informatieverplichting gekoppeld aan de jaarlijkse huurverhoging. De minister ziet daarom af van een wettelijke informatieplicht zoals besproken met de Tweede Kamer, mede gezien de daaruit voortvloeiende administratieve lasten voor verhuurders.

Kamerstukken II 2010/11, 27 926, nr. 168

IPR en sharia

Brief van de Staatssecretaris van V&J

(14-9-2011) waarmee hij reageert op een in De Telegraaf van 11 april jl. verschenen artikel 'Sharia sluipt Nederland binnen'. In het artikel wordt gesteld dat de Nederlandse rechtbanken islamitisch recht toepassen, hetgeen naar Nederlandse begrippen onaanvaardbaar zou zijn. – De Nederlandse rechter past Nederlandse regels toe om te bepalen welk recht hij moet toepassen op een internationale situatie. Het is mogelijk dat buitenlands recht van toepassing is op een in Nederland te sluiten huwelijk, op een in Nederland uit te spreken echtscheiding en op vraagstukken van huwelijksvermogensrecht en van afstamming. Indien het buitenlandse recht in strijd is met onze openbare orde, blijft het buiten toepassing. Dit geldt ongeacht of dit recht afkomstig is van een land met een seculiere, Joods-christelijke, of islamitische bevolking en tradities. In alle gevallen moet het om rechtsfeiten en rechtsverhoudingen gaan die naar het statelijk recht van het desbetreffende land rechtsgeldig tot stand zijn gekomen. De staatssecretaris ziet geen aanleiding om de geldende regels van internationaal privaatrecht aan te passen of om de Europese initiatieven ten aanzien van verdere harmonisatie van die regels te blokkeren. De openbare-orde-exceptie vormt zijns inziens een goed bruikbaar instrument om toepassing of erkenning van voor Nederland onaanvaardbare onderdelen van buitenlands recht achterwege te laten.

Kamerstukken II 2010/11, 29 614, nr. 28

Voortgang Nationale politie

Brief van de Minister van V&J (19-9-2011) met het eerste (halfjaarlijkse) bericht over de eerste van zaken van het 'Uitvoeringsprogramma Vorming Nationale Politie'.

– In de rapportageperiode zijn de belangrijke stappen die men zich hadden voorgenomen gezet: –De (beoogde) regioburgemeesters en hoofdofficieren van justitie van de tien regionale eenheden zijn per 1 mei jl. aangewezen; –de kwartiermakers korpsleiding en de kwartiermakers voor de landelijke en regionale eenheden zijn sinds 1 augustus jl. allemaal aan de slag; –de nota van wijziging betreffende de nieuwe politiewet is 22 juni jl. aan de Kamer aangeboden; –de kwartiermaker nati-

onale politie heeft zijn programma-plan voor 1 augustus jl. opgeleverd; –het 'Aanvalsprogramma Informatievoorziening Politie 2011–2014' is gereed. Onomkeerbare stappen zijn in de afgelopen periode niet gezet en de minister zal daar ook strak aan vasthouden tot het parlement heeft ingestemd met de wetgeving. Wat betreft de bestuurlijke inbedding hebben veel van de regioburgemeesters in het gebied van de toekomstige regionale politie-eenheid reeds over de regionale beleidsplannen gesproken met de betrokken partijen. Ten behoeve van de te maken afspraken op regionaal niveau zou het goed zijn als op landelijk niveau kan worden gekomen tot procesafspraken die op hoofdlijnen uniformiteit waarborgen en tegelijkertijd voldoende ruimte voor maatwerk bieden. Naast de inmiddels aan de Kamer verzonden Nota van wijziging en nader rapport betreffende de nieuwe politiewet, voorstel voor de invoerings- en aanpassingswet en daar bijbehorende nota van wijziging, zijn de AMvB's bijna gereed voor advies van de Raad van State en wordt gewerkt aan de ministeriële regelingen. De minister acht het van belang dat de voorstellen voor de nieuwe politiewet en de wet herziening gerechtelijke kaart tegelijkertijd door de Staten-Generaal kunnen worden behandeld en aldus gelijk kunnen worden gepubliceerd. Sinds 1 mei jl. draagt de minister de verantwoordelijkheid voor de voorziening tot samenwerking Politie Nederland (vtsPN) en de aansturing van de landelijk CIO van de politie. Sinds die datum heeft hij de regie over de ICT bij de politie. De minister stuurt bij de brief het aanvalsprogramma aangaande de informatievoorziening van de politie. De kwartiermaker doet voor 1 oktober a.s. een voorstel voor het ontwerp van één korps, bestaande uit tien regionale eenheden, een landelijke eenheid en het politiedienstencentrum (PDC). Daarnaast zal de kwartiermaker een 'dag 1 draaiboek' maken (wat moet absoluut geregeld zijn voor de start van de nationale politie) Tot slot geeft de minister in de brief een geactualiseerd overzicht van de belangrijke opleveringen tot op heden en die nog in het verschiet liggen in de voorbereidingsfase tot 2012.

Kamerstukken II 2010/11, 29 628, nr. 270

Duurzaam Nederland

Brief van de Staatssecretaris van I&M (19-9-2011) met het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarin de kabinetsplannen op het gebied van milieu, klimaat en natuur worden doorgerekend. Daarnaast bevat de brief een kabinetsreactie op de Monitor Duurzaam Nederland, die op 5 september is gepresenteerd.

– De doelen voor waterkwaliteit worden volgens het PBL naar verwachting niet gehaald en voor hernieuwbare energie schetst het PBL een aantal onzekerheden. De gevraagde doorrekening voor natuur heeft nog niet plaatsgevonden, omdat het bestuursakkoord natuur nog niet gesloten is. De Monitor constateert dat onze welvaart een relatief groot beslag legt op uitputbare natuurlijke hulpbronnen zoals fossiele brandstoffen, mineralen en landbouwgrond in binnen- en buitenland. Het kabinet onderkent dit probleem en wil werk maken van vergroening van de economie. Om zicht te houden op de voortgang van de verduurzaming, vraagt het kabinet het CBS om periodiek de indicatoren en de visualisaties in de Monitor Duurzaam Nederland op de CBS-website te actualiseren en om de vergroening van de Nederlandse economie te monitoren en daarbij gebruik te maken van de vergroeningsindicatoren die door de OESO zijn ontwikkeld. Ook wordt het CBS gevraagd de informatie over de Nederlandse 'voetafdruk' in de wereld verder te ontwikkelen.

Kamerstukken II 2010/11, 30 196, nr. 144

Opschorting Barro

Brief van de Minister van I en M (27-9-2011) waarin zij aangeeft dat naar aanleiding van het verzoek van de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu is besloten het Besluit algemene Regels ruimtelijke ordening niet met ingang van 1 oktober 2011 in werking te laten treden.

Kamerstukken II 2011/12, 31 500, nr. 27

Verantwoord Begroten

Brief van de Minister van Financiën (16-9-2011) waarmee hij de Kamer informeert over wat voor begrotingsstukken zij deze Derde Dinsdag van september aantreft en welke veranderingen per ministerie zijn doorgevoerd.

– De kern van Verantwoord Begroten is dat er een duidelijke tweedeling wordt gemaakt tussen de apparaats-uitgaven en de programma-uitgaven en dat er een meer inzicht wordt geboden in financiële instrumenten. De nieuwe begrotingsopzet maakt transparant wat de verantwoordelijkheid van de minister is, welke beleidsinstrumenten worden ingezet en welke financiële instrumenten beschikbaar zijn. Beleidswijzigingen als gevolg van evaluaties of voorschrijdend inzicht krijgen voortaan een expliciete plek in een begrotingsartikel. Met ingang van de begroting 2013 zullen de apparaats-uitgaven van het kerndepartement en van agentschappen worden opgesplitst in een aantal vaste categorieën. De consequenties van Verantwoord Begroten voor de beleidsartikelen volgen voor het grootste deel pas in de begroting 2013. Desalniettemin zijn ook deze al deels in de stukken van 2012 doorgevoerd.

Kamerstukken II 2010/11, 31 865, nr. 34

Inkomenseffecten AOW

Brief van de Minister van SZW (15-9-2011) met een memo waarin de inkomenseffecten van het eerder dan de pensioengerechtigde leeftijd opnemen van AOW worden weergegeven.

Kamerstukken II 2010/11, 32 043, nr. 67

Mensenrechtenbeleid

Verslag van een algemeen overleg op 28-6-2011 (vastgesteld 15 september 2011) met minister van BuZa over mensenrechtenbeleid.

– De minister gaat in op de nota ‘Verantwoordelijk voor Vrijheid’ en de kernpunten van het mensenrechtenbeleid dat de regering voorstaat. Een cruciaal punt bij het mensenrechtenbeleid is, volgens de minister, doeltreffendheid. Dan gaat het om effectiviteit, het verschil maken, selectiviteit waar dat vereist is en het stellen van prioriteiten. Als kernpunten geeft hij aan in te zetten op all-out tegenkanting bieden bij alles wat te maken heeft met doodstraf, martelingen en buitenrechtelijke verdwijningen en het all-out inzetten op de collectieve kant daarvan, namelijk het tegenkanting bieden en strijden tegen wrede regimes, die een zeer zware repressie teweegbrengen. Het derde punt is het opsporen van men-

sen die zich schuldig maken aan ernstige mensenrechtenschendingen. Het vierde punt behelst steun aan mensenrechtenverdedigers. Een vijfde punt betreft de ILO-pijlers: strijd tegen kinderarbeid, strijd tegen dwangarbeid, opkomen voor de vrijheid van vereniging en vergadering en non-discriminatie van vrouwen en mensen van verschillende seksuele geaardheid. De minister noemt twee elementaire punten in prioritering en toonzetting. Dat is in de eerste plaats dat wij niet overal achteraan moeten jagen wanneer het om mensenrechtenbeleid gaat en in de tweede plaats dat wij moeten uitkijken voor het bekende opgestoken vingertje. Binnen de prioriteiten die wij stellen, legt Nederland accenten op vrijheid van meningsuiting – inclusief internet, ook voor dissidenten – godsdienst-vrijheid, het opkomen voor vrouwen in discriminatoire omstandigheden en voor mensen van verschillende seksuele geaardheid die in de verdrukking zijn.

Kamerstukken I 2010/11, 32 500 V, X

Tijdstip voorhang AMvB's

Verslag van een schriftelijk overleg tussen vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van de Eerste Kamer en de minister van Veiligheid en Justitie inzake het uitblijven van een reactie op een brief d.d. 30 november 2010 (*Kamerstukken I, 2010/11, 32 500 VI, B, blz. 1–2*).

– In de brief van 30 november 2010 is onder meer tot uitdrukking gebracht dat de Kamer het gewent acht dat ‘de regering als staande praktijk invoert dat voorhang van gedelegeerde regelgeving niet eerder plaatsvindt dan nadat de Eerste Kamer een funderend wetsvoorstel heeft afgehandeld’. Tevens is verzocht ‘alle bewindslieden te vragen ten aanzien van gedelegeerde regelgeving te handelen met inachtneming van het in deze brief gestelde’. Deze brief is tot op heden onbeantwoord gebleven. De Kamer heeft vernomen dat op 11 mei jl. de negende wijziging van de Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar) in werking is getreden en geconstateerd dat – ondanks het hierboven aangehaalde verzoek aan de regering – aanwijzing 176 daarbij ongewijzigd is gebleven. Tot groot ongenoegen van de Kamer

heeft de regering verzuimd de Kamer voorafgaand aan deze wijziging van de Ar van een schriftelijke reactie te voorzien, en haar op de hoogte te stellen van het feit dat de regering de wensen van de Kamer niet zou meenemen bij de negende wijziging van de Ar. De minister geeft aan dat het er zowel om gaat dat in de uitvoeringspraktijk niet vooruitgelopen wordt op de besluitvorming in de Eerste Kamer als om het punt dat de discussie in deze Kamer zijn weerslag moet kunnen hebben op de uitvoerende algemene maatregel van bestuur (AMvB). Voor wat betreft het eerste punt volgt dit kabinet dezelfde lijn als de vorige kabinetten, namelijk dat geen onomkeerbare stappen worden genomen bij de noodzakelijke voorbereiding op de uitvoering van regelgeving die nog in de Eerste Kamer aanhangig is. Mede met het oog op die uitvoeringsconsequenties en – mogelijkheden pleegt in het stadium van behandeling van een wetsvoorstel de voorbereiding van een eventuele uitvoeringsmaatregel ter hand te worden genomen. Uitgangspunt is daarbij, overeenkomstig aanwijzingen 22 en 25, dat de hoofdelementen van een regeling in de wet worden opgenomen en delegatie zo concreet en nauwkeurig mogelijk wordt begrensd. De minister zegt geen aanwijzingen te hebben dat er een tendens is dat steeds vaker wezenlijke normen in gedelegeerde regelgeving zijn opgenomen. De Universiteit van Tilburg verricht momenteel in opdracht van de Raad van State onderzoek naar delegatie en het primaat van de wetgever. Voor wat betreft het moment waarop staatsrechtelijk gezien voorhang kan plaatsvinden heeft de Raad van State in zijn voorlichting aangegeven dat de voorhang van gedelegeerde regelgeving kan plaatsvinden nadat de Tweede Kamer het onderliggende wetsvoorstel heeft aanvaard. Het kabinet is er steeds van uitgegaan dat in het geval dat de gedachtewisseling met de Eerste Kamer leidt tot inzichten over de uitleg van de delegatiebepaling die afwijken van die waar de regering bij het opstellen van de ontwerp-AMvB van is uitgegaan, het voor de hand ligt, zoals de Raad van State in zijn voorlichting ook aangeeft, dat – indien er sprake is van ingrijpende wijzigingen – opnieuw

een voorhang plaatsvindt en opnieuw advies wordt gevraagd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Er is in dat licht geen dwingende reden om als algemene regel te volgen dat pas wordt gestart met de voorhangprocedure na de afronding van de behandeling van het funderende wetvoorstel in de Kamer.

Kamerstukken I 2010/11, 32 500 VI, P

Toezeggingen Financiën

Brief van de Staatssecretaris van Financiën (9-9-2011) waarmee hij gevolg geeft aan enkele toezeggingen.

– Hij gaat in op de terbeschikking-stellingsregeling; de vrijgestelde beleggingsinstelling; de fiscale behandeling motoren; de fiscale agenda en Mirrlees review en de heffingskortingen box 3.

Kamerstukken I 2010/2011, 32 500 IXB, F

Onmisbaarheidscriterium

Brief van de Minister van SZW (21-9-2011) met een evaluatie van het verruimde onmisbaarheidscriterium in het gewijzigde Ontslagbesluit.

– Conclusie van de evaluatie is dat er gelet op het geringe gebruik weinig behoefte bestaat aan de maatregel. Werkgevers- en werknemersorganisaties hebben uiteenlopende opvattingen over het verruimde onmisbaarheidscriterium.

Werkgeversorganisaties benadrukken dat het gewijzigde criterium feitelijk niet als verruiming valt aan te merken en dat individuele werkgevers wel degelijk behoefte hebben aan een als daadwerkelijk ervaren 'verruimd' criterium. Werknemersorganisaties, zijn daarentegen nooit voorstander geweest van het verruimde onmisbaarheidscriterium en zij zien dan ook geen reden om niet terug te gaan naar het voorheen geldende onmisbaarheidscriterium. Gelet op het bovenstaande zal de minister per

1 oktober 2011 het Ontslagbesluit zodanig wijzigen, dat met ingang van die datum het voorheen geldende onmisbaarheidscriterium weer van toepassing wordt.

Kamerstukken II 2011/12, 33 000 XV, nr. 3

Staat van de Europese Unie

Brief van de Minister van BuZa (20-9-2011) waarmee hij de Staat van de Europese Unie aanbiedt.

– Het eerste hoofdstuk van deze Staat van de Europese Unie wordt gewijd aan het thema: 'Europa als wereldspeler'. Vervolgens wordt in de hoofdstukken 2 ('verantwoordelijkheid'), 3 ('vertrouwen') en 4 ('de grenzen van Europa') ingegaan op een aantal vraagstukken dat het komende jaar, onder Pools en Deens voorzitterschap, hoog op de Europese agenda staat. Per onderwerp zal het kabinet zich inspannen voor een Europees optreden dat effectief bijdraagt aan de Nederlandse belangen. Dat betekent soms méér en soms minder Europa. De veranderende verhoudingen in de wereld betekenen dat Europa voor een aantal uitdagingen komt te staan waaraan lidstaten niet meer individueel het hoofd kunnen bieden. De nieuwe instrumenten die het Verdrag van Lissabon biedt, zoals een vaste voorzitter van de Europese Raad en een Hoge Vertegenwoordiger voor het buitenlandbeleid ondersteund door een eigen diplomatieke dienst, moeten ingezet worden om de politieke slagkracht van Europa te vergroten. Energie zal steeds centraler komen te staan in het Europese beleid. Nederland is voorstander van harmonisatie van regelgeving voor de hernieuwbare energiemarkt. Maar wat betreft energiebesparing kan beter nationaal en niet op Europees niveau worden bepaald hoe dat het beste bereikt kan worden. Daarbij moet de focus liggen op kosteneffectieve maatregelen

en niet op bindende doelstellingen uit Brussel. Onder het kopje Verantwoordelijkheid wordt onder andere ingegaan op de Eurocrisis en economische hervormingen. Nederland wil nog verder gaan dan de lopende initiatieven om begrotingsdiscipline en deugdelijk economisch beleid af te dwingen. Het kabinet is daarom begin september met een visie op de toekomst van de Europese muntunie gekomen. Het uitgangspunt daarvan is dat landen die zich niet aan de afspraken houden, in toenemende mate ('interventie-ladder') aanwijzingen krijgen om hun beleid op orde te brengen door een proces waarbij notoire zondaars geleidelijk onder curatele komen te staan van een daartoe aangewezen Commissaris. Het kabinet heeft voor het komende decennium een sobere en moderne Europese begroting voor ogen die maximaal bijdraagt aan welvaart en veiligheid in Nederland en Europa. Een sobere begroting betekent dat deze niet zal kunnen groeien. Het kabinet streeft naar een substantiële vermindering van de Europese afdrachten.

In het hoofdstuk Vertrouwen wordt onder meer gesteld dat Nederland in dit verband bepleit dat de lidstaten beter moeten kijken naar de onafhankelijkheid en effectiviteit van hun rechtspraak en de strijd tegen corruptie en georganiseerde misdaad. In het hoofdstuk Grenzen van Europa ten slotte wordt ingegaan op onder meer de (bezorgdheid over de te snelle) uitbreiding van de EU. Ook wordt aangegeven dat het in het kader van Nabuurschap voor Nederland van belang is dat duidelijk wordt afgesproken dat het Partnerschap niet moet worden verward met een toetredingstraject: de toenadering van de buurlanden tot de Unie kent zijn grenzen.

Kamerstukken II 2011/2012, 33 001, nr. 1

Leges voor mensenrechten?

In een brief aan de Eerste Kamer heeft het kabinet zijn standpunt inzake de hervormingen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens uiteengezet. Het heffen van griffierecht voor een procedure bij het Hof en invoering van 'advisory opinions' om repetitieve klachten tegen te gaan kunnen volgens het kabinet bijdragen aan vermindering van de werklast van het Hof. Tevens zou het Hof zich meer gelegen moeten laten liggen aan de politiek-maatschappelijke actualiteit in de lidstaten.

De regering vreest dat het functioneren van het Hof voor de lange termijn niet afdoende is geborgd vanwege het grote aantal aanhangig gemaakte zaken waardoor een grote werkachterstand is ontstaan en waardoor in een toenemend aantal gevallen voorlopige maatregelen (interim measures) worden getroffen.

Op dit moment zijn er bij het Hof iets meer dan 1500 zaken tegen Nederland aanhangig (hetgeen overeenkomt met 1% van het totale aantal klachten in Straatsburg). Sinds 1 januari 2007 is Nederland in tien zaken veroordeeld door het Hof. De geconstateerde schendingen hebben voornamelijk betrekking op het straf(proces)recht en het vreemdelingenrecht.

Ondanks deze statistieken voor de Nederlandse zaken bij het EHRM acht de regering het haar constitutionele opdracht en haar taak als verdragsstaat om een actieve rol te spelen in de onderhandelingen om de toekomst van het Hof op de lange termijn zeker te stellen. Temeer daar de doorwerking van uitspraken van het Hof in de Nederlandse rechtsorde niet beperkt is tot uitspraken die gericht zijn tegen Nederland zelf.

De inzet van de regering in het zogenaamde 'post-Interlaken proces' is dienovereenkomstig gericht op een aantal pijlers: (a) verankering van het beginsel van subsidiariteit,

(b) efficiëntie van de werkprocessen binnen het Hof, (c) versterking van de institutionele inbedding van het Hof, (d) borging van de kwaliteit van de jurisprudentie, (e) reflectie inzake de huidige laagdrempelige toegang tot het Hof en (f) nadruk op meer 'country specific solutions'.

Subsidiariteitsbeginsel

Het EHRM is een subsidiair mechanisme in aanvulling op de mensenrechtelijke bescherming die primair op nationaal niveau wordt geboden. Dit beginsel van subsidiariteit impliceert dat ook het Hof waakzaam moet blijven om de subsidiaire rol die het Hof eigen is volledig tot zijn recht te laten komen. Het Hof kan uitdrukking geven aan zijn subsidiaire rol door bestaande ontvankelijkheidsvoorwaarden strikt te interpreteren en toe te passen. Sinds 2010 is een 'de minimis' regel gecodificeerd in het Verdrag; een klager die geen 'wezenlijk nadeel' heeft geleden door de gestelde schending van het Verdrag wordt niet-ontvankelijk verklaard. De regering is van oordeel dat het Hof deze 'de minimis' jurisprudentie verder zou kunnen ontwikkelen dan tot op de dag van vandaag is gebeurd.

Efficiënte werkprocessen

Omdat het aantal verzoeken om een voorlopige maatregel op te leggen drastisch is toegenomen is de regering van oordeel dat het instrument nader gereguleerd dient te worden. In de praktijk duurt het geruime tijd voordat het Hof toekomt aan het geven van een inhoudelijk oordeel in zaken waarin een voorlopige maatregel is opgelegd. Dit kan in het belang zijn van de klager en deze situatie heeft daardoor een aanzuigende werking. Daarom zou het Hof standaard toepassing moeten geven aan Proceurregel 41 van zijn Procesreglement (procedure van versnelde behandeling) indien het een voorlopige maatregel heeft opgelegd. De

procedure onder Regel 41 zou dan gekoppeld moeten worden aan een vaste termijn van bijvoorbeeld zes maanden. Voorts wordt voorgesteld om een mechanisme op te nemen waardoor een staat de gelegenheid krijgt een opgelegde voorlopige maatregel te betwisten.

Om repetitieve klachten niet steeds opnieuw te moeten behandelen steunt de regering de invoering van zogenaamde 'advisory opinions'. Dit zou de hoogste nationale rechterlijke instanties in een land de mogelijkheid bieden om niet-bindende adviezen van het Hof inzake de interpretatie van het EVRM te vragen.

Institutionele inbedding

De politieke besluitvorming in de Raad van Europa vindt plaats binnen het Comité van Ministers (CM). Het CM heeft de bevoegdheid om de invulling van normen uit het EVRM aan te vullen en/of te verduidelijken door middel van officiële CM-besluiten. Teneinde de democratische legitimiteit van het Hof te borgen wil de regering voorkomen dat het Hof functioneert in een te geïsoleerde positie. De dialoog tussen het Hof en de lidstaten dient op meerdere wijzen te worden bevorderd. Dit draagt bij aan een zo klein mogelijke afstand tussen het Hof en de politiek-maatschappelijke actualiteit in de lidstaten. Nederland is voornemens deze dialoog meer gestalte te geven door te pleiten voor een meer actieve rol van het CM. Door de rol van het CM te versterken ontstaat meer dialoog tussen het Hof en de politieke arena waardoor aansluiting met actuele ontwikkelingen beter is geborgd. Nederland zou ook vaker kunnen interveniëren in aanhangige procedures tegen andere landen, zodat het Hof het Nederlandse standpunt kan betrekken in zijn besluitvorming.

Kwaliteit jurisprudentie

Teneinde klagers in staat te stellen een goede inschatting te maken van

de kansen van een klacht én teneinde nationale autoriteiten in staat te stellen het EVRM-acquis overeenkomstig het beginsel van subsidiariteit zo goed mogelijk ten uitvoer te leggen op nationaal niveau, dient de jurisprudentie van het Hof duidelijk en consistent te zijn. Vanuit een oogpunt van rechtszekerheid is het belangrijk dat het Hof in beginsel niet afwijkt van eerdere precedents. Indien het Hof in uitzonderlijke omstandigheden wel omgaat, dienen de redenen hiervoor duidelijk uiteen te worden gezet. Kwaliteit van jurisprudentie is onlosmakelijk verbonden met de kwaliteit van rechters. Ook van de zijde van het Hof is aangegeven dat hier waakzaamheid is geboden. Recentelijk is een zogenaamd 'screening panel' ingericht dat kandidaten voor de post van rechter zal beoordelen voordat ze worden benoemt. Nederland zal het werk van het 'screening panel' in deze op de voet volgen: kandidaten die niet voldoen aan de voorwaarden, die niet beschikken over afdoende relevante ervaring en die gezien hun huidige functie niet de vereiste onafhankelijkheid met zich mee dragen om rechter te worden, dienen te worden afgewezen.

Toegang tot het Hof

Het huidige stelsel is gebaseerd op de gedachte dat toegang tot het Hof laagdrempelig dient te zijn: men kan een klacht indienen bij het Hof in de eigen taal, procesvertegenwoordiging is niet vereist en evenmin is vereist dat een klager als gebruiker van de diensten van het Hof een griffierecht betaalt. Het is de vraag of dit huidige stelsel nog langer houdbaar is. Meer dan 90% van alle ingediende klachten wordt door het Hof als kennelijk ongegrond dan wel op andere gronden niet-ontvankelijk afgedaan. Er bestaat derhalve behoefte aan een impuls om klagers tot reflectie te manen voordat zij een klacht indienen bij het Hof. Zo kan worden gedacht aan het invoeren van een reëel griffierecht, waarbij bepaalde categorieën zaken zouden moeten worden uitgezonderd zoals in nationale stelsels het geval is. Gezien de grote verschillen in levensstandaard tussen de verdragsluitende partijen, zal ook differentiatie naar land

nodig zijn. De klager dient het griffierecht terug te krijgen als zijn klacht niet behoort tot de 90% kennelijk ongegronde zaken. Ook staat de regering positief tegenover het voorstel van het Hof om verplichte procesvertegenwoordiging voor klagers in te voeren. Ten slotte is de regering voornemens om op nationaal niveau te bekijken of (disciplinaire) maatregelen genomen kunnen worden tegen advocaten in geval van situaties die gekwalificeerd moeten worden als misbruik van recht.

'Country specific solutions'

Bij het zoeken naar oplossingen voor de problemen waarmee het Hof zich geconfronteerd ziet, dient ook

lingen van EU-lidstaten, die gebaseerd zijn op EU-recht, niet alleen te klagen tegen de lidstaten (na uitputting van de nationale rechtsmiddelen), maar ook tegen de EU. Nederland stelt een aantal voorwaarden. Zo moet bij toetreding van de EU tot het EVRM de bevoegdheidsverdeling tussen de EU en de EU-lidstaten onveranderd blijven. Daarnaast is de vormgeving van een zogenaamd 'correspondentmechanisme' van belang. Door dit mechanisme kan de EU als aangeklaagde partij worden betrokken in een klachtprocedure tegen een EU-lidstaat over de toepassing van EU-recht en vice-versa. De onderhandelingen over de voorwaarden voor toetreding zijn in juli 2010 van start gegaan. Op 24 juni zijn de

De regering is voornemens om op nationaal niveau te bekijken of (disciplinaire) maatregelen genomen kunnen worden tegen advocaten in geval van situaties die gekwalificeerd moeten worden als misbruik van recht

betrokken te worden dat 60% van de klachten bij het Hof afkomstig is uit een vijftal landen, te weten Italië, Oekraïne, Roemenië, Rusland en Turkije. De regering wil de haalbaarheid van een meer landgerichte aanpak nader onderzoeken teneinde de stroom klachten uit deze vijf landen te doen verminderen. De Raad van Europa zou technische assistentie gerichter moeten inzetten op deze landen en er een meer verplichtend karakter aan dienen te geven.

Toetreding EU tot EVRM

De toetreding van de EU tot het EVRM is vastgelegd in artikel 6 van het EU-Verdrag. Door toetreding van de EU tot het EVRM kunnen burgers handelingen van EU-instellingen waardoor zij rechtstreeks geraakt worden en na uitputting van de EU-rechtsmiddelen, voorleggen aan het EHRM. Ook wordt het voor burgers mogelijk over hande-

onderhandelingen op expertniveau voltooid. De volgende stap is dat het Comité van Ministers van de Raad van Europa een politiek oordeel moet geven over de resultaten van het overleg op expertniveau. Naar verwachting zal dat voor het eind van het jaar geschieden. Het uiteindelijke toetredingsakkoord moet worden goedgekeurd door alle 47 staten die partij zijn bij het EVRM (waaronder alle EU-lidstaten) en door de EU. •

De brief is te lezen op www.njb.nl, rubriek Actuele documenten, week 41.

Eén wet Natuur

De Wet natuur wordt de opvolger van drie bestaande natuurwetten: de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Boswet. De huidige wetgeving is gebaseerd op nationale natuurbescherming, maar is in de loop der tijd stukje bij beetje aangepast aan de internationale verplichtingen die Nederland is aangegaan. De opzet van de nieuwe wet is eenvoudiger en zet in op het minimum aan regels dat op grond van Europese regelgeving gerealiseerd moet blijven. Voor het doden van algemene diersoorten wordt het 'nee, tenzij-principe' vervangen door een 'ja, mits'. Daarnaast legt de nieuwe wet taken en verantwoordelijkheden op natuurgebied zoveel mogelijk bij de provincies.

Het is de bedoeling het wetsvoorstel Natuur in het voorjaar van 2012 bij de Kamer in te dienen, maar het conceptwetsvoorstel is sinds 6 oktober in internetconsultatie (tot 18 november op www.internetconsultatie.nl). Het huidige nationale wettelijke stelsel voor de natuurbescherming beziend, constateert het kabinet dat dit niet meer is toegesneden op de behoeften van deze tijd. Daarbij verwijst het ook naar de door het kabinet geformuleerde uitgangspunten voor de bundeling, vereenvoudiging, modernisering en versobering van het omgevingsrecht (een betere aansluiting op Europese wet- en regelgeving, ontwikkelingsgericht en integraal, en decentraal tenzij), alsook de daarvoor geformuleerde prioritaire thema's en transitie (snellere en betere besluitvorming, integratie van plannen en toetsingskaders, vergroten bestuurlijke afwegingsruimte en doelmatig onderzoek).

De huidige wetgeving is opgezet vanuit het oorspronkelijke nationale wettelijke stelsel. Dat stelsel is geleidelijk aangepast en uitgebreid om het in overeenstemming te brengen met internationale verplichtingen. Dat heeft het gecompliceerd en ontoegankelijk gemaakt, en waar de wetgeving nog regels bevat die niet zijn gebaseerd op internationale verplichtingen, ook onnodig belastend voor burgers en ondernemers, aldus de Memorie van Toelichting. Onnodig op grond van internationale verplichtingen impliceert overigens niet meteen dat het nutteloze regels voor de natuur betreft. Maar volgens wederom de MvT ligt het thans in de rede om bij de opzet van het wettelijke stelsel het internationaal recht als uitgangspunt te nemen. Dat geldt ook als algemeen uitgangspunt voor het toekomstige omgevingsrecht. Nauwkeurige aansluiting bij de internationale verplichtingen bevordert een gelijk speelveld voor Nederlandse ondernemingen. Bij de relevante internationale verplichtingen gaat het dan in het bijzonder om de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn.

Het wettelijke stelsel moet meer ontwikkelingsgericht en minder belastend worden. Het gaat dan om het versnellen, uniformeren en integreren van plan- en besluitvormingsprocedures, om – waar mogelijk – het integreren van toetsingskaders, om het schrappen van overbodige regels, om het terugdringen van lasten gepaard gaand met vergunningaanvragen en onderzoeksverplichtingen en een betere aansluiting bij de eigen verantwoordelijkheid van burgers en bedrijven. Ook kan het stelsel minder belastend worden door de wetgeving toegankelijker te maken en te bundelen. Een betere aanslui-

ting van de natuurwetgeving op het omgevingsrecht is daarbij nodig.

De bevoegdheidsverdeling in het huidige wettelijke systeem sluit niet optimaal aan bij de huidige inzichten over een doelmatig en doeltreffend bestuur. Volgens deze inzichten moeten bevoegdheden zoveel mogelijk worden neergelegd bij één bestuurslaag die opereert op een schaalgrootte die aansluit bij de problematiek en die zo dicht mogelijk bij de burgers is gelegen. Bij het natuurbeleid is dat over het algemeen de provinciale bestuurslaag.

Gebieden

Het wetsvoorstel stelt kaders voor gebieden die op grond van internationale verplichtingen moeten worden beschermd. Het gaat dan om de Natura 2000-gebieden, bedoeld in de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn. Deze omvatten tevens de op grond van andere internationale verplichtingen te beschermen gebieden, zoals wetlands. De voorgestelde wettelijke regeling sluit nauwkeurig aan bij de formuleringen in de richtlijnen.

Het thans in de Natuurbeschermingswet 1998 opgenomen beschermingsregime voor beschermde natuurmonumenten is de weerslag van nationaal beleid en komt te vervallen. Desgewenst kunnen provincies door middel van het instrumentarium van de Wet ruimtelijke ordening aan de betrokken gebieden planologische bescherming bieden.

De bestaande mogelijkheid om beschermde landschapsgezichten (Natuurbeschermingswet 1998) en beschermde leefomgevingen (Flora- en Faunawet) aan te wijzen wordt geschrapt: de betrokken instrumenten zijn een dubbeling ten opzichte van het instrumentarium van de Wet ruimtelijke ordening.

Voor de Natura 2000-gebieden gelden uitsluitend nog instandhoudingsdoelstellingen die voortvloeien uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn. Instandhoudingsdoelstellingen die enkel nationaal zijn bepaald en ontleend zijn aan de doe-

Het wettelijke stelsel moet meer ontwikkelingsgericht en minder belastend worden

len voor beschermde natuurmonumenten worden geschrapt.

Bij de vormgeving van beschermingsmaatregelen voor Natura 2000-gebieden wordt meer flexibiliteit geboden dan thans het geval is. De thans bestaande vergunningplicht wordt beperkt tot die situaties waarin de Habitatrichtlijn een voorafgaande toestemming door het bevoegde gezag voorschrijft, namelijk bij projecten met mogelijk significant negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

Soorten

Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen soorten waarvoor op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn en het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn een strikt beschermingsregime heeft te gelden en soorten waarvoor een minder strikt beschermingsregime kan gelden. Nauwkeurige aansluiting bij de richtlijn betekent dat – anders dan in de huidige Flora- en faunawet – niet-opzettelijke handelingen niet langer strafbaar zijn. Bij vogels zijn verstoringen bovendien niet langer strafbaar als de staat van instandhouding niet in gevaar komt. Dieren (zoogdieren, reptielen, amfibieën) die niet strikt beschermd behoeven te worden, worden nog wel beschermd door

het basale verbod om te doden.

Er komt een uitbreiding van het aantal soorten dat bejaagbaar is (grauwe gans, Canadese gans, rietgans, kolgans, smient, wild zwijn, ree, damhert en edelhert). Bestaande nationale regels inzake de handel in en het bezit van beschermde soorten vervallen als zij niet bijdragen aan een effectieve bestrijding van illegale handel. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het voorgestelde nieuwe stelsel van soortenbescherming komt bij de provincies te liggen, met uitzondering van onthefingverlening die betrekking heeft op enkele specifieke nationale belangen.

Ecologische hoofdstructuur

De Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van de ecologische hoofdstructuur. De concrete begrenzing van de gebieden van de ecologische hoofdstructuur, de aanwijzing van de wezenlijke kenmerken en waarden, de invulling van het inhoudelijke planologische beschermingsregime en de verzekering van de doorwerking van een en ander in gemeentelijke bestemmingsplannen is de verantwoordelijkheid van de provincies. In het regeerakkoord is een herijking van de ecologische hoofdstructuur – voor zover gelegen op land – aan-

gekondigd, mede ter realisatie van de noodzakelijke bezuinigingen op de rijksuitgaven. De realisatie van de ecologische hoofdstructuur moet in 2018 zijn afgerond, zodat er voor ondernemers en burgers in en rond natuurgebieden duidelijkheid is. De ecologische hoofdstructuur wordt kleiner dan oorspronkelijk beoogd. Bij de inrichting en het beheer van Natura 2000-gebieden wordt gekozen voor aanpak, waarbij het ambitieniveau voor de eerste beheerplanperiode wordt afgestemd op wat redelijkerwijs haalbaar en betaalbaar is. Verder kan bij de uitvoering van het Natura 2000-beleid een doelmatiger en doeltreffender beheer worden gerealiseerd en kan tegelijk meer ruimte voor economische ontwikkeling worden gevonden, door Natura 2000-gebieden waartussen een ecologische of beheersmatige samenhang bestaat als één Natura 2000-gebied in plaats van verschillende Natura 2000-gebieden aan te wijzen, door enkele gebieden te schrappen die niet van belang blijken te zijn voor de realisatie van de Natura 2000-doelstellingen, door doelstellingen te schrappen en door beter werkbare doelstellingen te formuleren voor soorten – zoals ganzen – die overvloedig voorkomen. •

1810

Slachtoffer geen stem over straf

Op grond van het EU-kaderbesluit inzake bescherming van het slachtoffer in het strafproces heeft een slachtoffer van een misdrijf geen doorslaggevende stem bij het bepalen van de straf of de strafmaat. Dat heeft het EU-hof bepaald in de zaken van twee Spaanse vrouwen die graag weer samen wilden zijn met hun partners die in het verleden gewelddadig tegen hen waren geweest.

De mannen werden veroordeeld wegens huiselijk geweld. In Spanje moet de rechter dan volgens de wet een

straatverbod opleggen. Dit was echter niet wat de vrouwen wilden en ze deden een beroep op het EU-kaderbesluit inzake de bescherming van het slachtoffer in het strafproces (2001/220/JBZ). De Spaanse rechter stelde aan het Hof een prejudiciële vraag of op grond van het kaderbesluit rekening moet worden gehouden met de mening van het slachtoffer bij het bepalen van de straf.

Op 15 september bepaalde het Hof (in de gevoegde zaken C-483/09 en C-1/10,) dat dat niet het geval is. Het overweegt dat het niet de bedoeling is van het kaderbesluit om de wetgevingen van de lidstaten met

betrekking tot de aard en de hoogte van strafrechtelijke sancties te harmoniseren. Het kaderbesluit geeft het slachtoffer bepaalde rechten in het strafproces, met name het recht op toegang tot de rechter.

Het Hof reageert ook op de overweging van de Spaanse rechter dat het straatverbod botst met de fundamentele rechten van de vrouwen op privéleven en op een familieleven. Volgens het Hof is de verplichting om een straatverbod op te leggen geen Europeesrechtelijke verplichting en dus valt het niet binnen de werkingssfeer van het EU-Handvest voor de grondrechten. •

1811

Geregistreerd partnerschap blijft bestaan als zakelijk huwelijk

Toen op 1 april 2001 het huwelijk werd opengesteld voor gelijkgeslachtelijke paren was de vraag aan de orde of er nog behoefte was aan het geregistreerd partnerschap. Besloten werd het geregistreerd partnerschap voorlopig te handhaven en in een evaluatie te onderzoeken of aan het geregistreerd partnerschap nog behoefte bleef.

Uit onderzoek is inmiddels gebleken dat het geregistreerd partnerschap een instituut is dat een meer zakelijke betekenis voor paren heeft, die dan ook afwijkt van het huwelijk met zijn van oudsher symbolische betekenis en traditie. Voor de mensen die hun relatie zakelijk willen bevestigen, biedt het geregistreerd partnerschap een alternatief, het instituut voorziet derhalve in een behoefte. Het kabinet wil het instituut dan ook handhaven maar op een aantal punten verder gelijk stellen met het huwelijk.

Daartoe is een conceptwetsvoorstel tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek gepubliceerd op internetconsultatie.nl, alwaar tot 22 november op de plannen gereageerd kan worden.

Gelijkstelling

Uit lid 2 van artikel 3 Boek 1 BW volgt dat aanverwantschap zowel door huwelijk als door geregistreerd partnerschap ontstaat. Volgens lid 3 van dat artikel wordt de aanverwantschap niet door ontbinding van het huwelijk opgeheven. Dit wordt ook vastgelegd voor de ontbinding van het geregistreerd partnerschap.

Inzake het vaderschap van een kind geldt als hoofdregel dat de echtgenoot van rechtswege de vader is. Er is in het licht van de verdere gelijkstelling geen goede reden om het vermoeden van vaderschap niet uit te breiden tot de situatie dat de moeder door een geregistreerd partnerschap met de verwekker van haar kind is verbonden. Tevens ziet de wijziging op de regel

dat de vader van het kind ook de man is wiens huwelijk met de moeder binnen 306 dagen voor de geboorte is ontbonden door de dood. Voorgesteld wordt ook deze regel voortaan te laten gelden voor de (mannelijke) geregistreerde partner van de moeder.

Het voorstel onderdeel e van artikel 204, eerste lid, BW te doen vervallen vloeit voort uit de opheffing van verschillen in regelingen met betrekking tot de rechterlijke toestemming voor de erkenning van kinderen van een andere partner. Een gehuwde man kan momenteel alleen dan het kind van een andere vrouw dan zijn echtgenote erkennen, indien de rechter heeft vastgesteld dat aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Dat vereiste vervalt waardoor in deze de gehuwde man wordt gelijkgesteld aan de geregistreerde partner.

Overige wijzigingen

Het wetsvoorstel bevat voorts enkele andere inhoudelijke wijzigingen op het terrein van het personen en familierecht. Zo zijn er wijzigingen opgenomen op het terrein van het gezag en het gezagsregister. In de eerste plaats wordt in de wet verduidelijkt dat adoptiefouders het gezag over hun kind gezamenlijk uitoefenen, ook indien zij niet met elkaar gehuwd zijn of door een geregistreerd partnerschap zijn verbonden.

In de tweede plaats wordt geregeld dat het gezagsregister bedoeld in artikel 244 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek voortaan ook op een andere plaats of plaatsen dan bij de rechtbanken kan worden gehouden, waarbij primair gedacht wordt aan houden op een centrale plaats. In de derde plaats wordt het mogelijk dat ouders, voortaan ook hun aanwijzing van degene die na hun overlijden het gezag over hun kind zal uitoefenen, kunnen doen door registratie in het gezagsregister. Thans kan dit alleen bij uiterste wilsbeschikking. Dit geeft ouders een ruimere mogelijkheid om het gezag over kinderen vast te leggen.

Ook wordt voorgesteld om aan de kinderen de bevoegdheid te geven om nietigverklaring van het huwelijk of het geregistreerd partnerschap van hun ouders te verzoeken. Het ligt in de rede dat de bevoegdheid in een voorkomend geval met name zal worden benut als door de ouders van het kind niet aan het vereiste van artikel 32 zou zijn voldaan; de geestvermogens van een ouder zijn zodanig gestoord, dat deze niet in staat is zijn of haar wil te bepalen of de betekenis van haar verklaring te begrijpen. De bepaling vormt aldus een aanvulling op het instrumentarium dat voor de bescherming van kwetsbare ouderen ter beschikking staat. •

Juristen en kunst

Hoe vaak gaat u naar de bioscoop, een concert of een museum? Deze en andere vragen maken onderdeel uit van een onderzoek van het Nederlands Juristenblad naar de betrokkenheid van juristen bij kunst en cultuur. Het onderzoek wordt gezamenlijk met het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde

en Accountant/Accountant.nl uitgevoerd, zodat de uitkomsten van de juristen naast de resultaten van deze beroepsgroepen gelegd kunnen worden. Wie de vragenlijst invult, maakt kans op een iPad. U vindt het onderzoek op <http://juristen.mwm2.nl>. De resultaten worden in de betrokken tijdschriften bekend gemaakt. •

Wilt u dat uw (juridische) proefschrift of dat van iemand die u kent besproken wordt in deze rubriek dan kunt u uw proefschrift sturen naar het redactie bureau; zie colofon.

Oraties

Op 27 september 2011 hield prof. *Maurits Barendrecht*, Hague Visiting Professor on the Rule of Law, zijn inaugurele rede met de titel 'Courts, Competition and Innovation'. Hieronder volgt een samenvatting.

In some situations, characterised by dependence and unexpected change, third parties are needed. They solve problems in relationships. Courts fulfil this need for trilateral governance, which is a fascinating but complex process. Third parties offer a miracle product, because they can solve most conflicts just by being there. Providing this miracle is difficult, though. Courts are notoriously difficult to manage.

Courts compete among themselves and with countless other third parties, from informal tribunals to websites and television shows that mobilize the court of public opinion. Courts can learn from their competitors and in the process of competition. They have to, because their traditional procedures lose market share and legitimacy.

In order to innovate, courts need a setting that provides stronger incentives and at the same time is a safe, open and nurturing environment. The view developed by Montesquieu in the 18th century, positioning courts as independent enforcers of laws enacted by parliaments, is still valuable. But it can also be a barrier to court innovation. •

De strategische positie van de politie in onze samenleving en de vorming van een nationaal politiekorps behoeft nader onderzoek, evenals de ernstige scheefgroei van de criminologie waar het gaat om het onderzoek naar financieel-economische misdaad. Dat betoogde criminoloog prof. dr. *Cyrille Fijnaut* vrijdag 30 september in zijn afscheidscollege aan Tilburg University.

In het eerste deel van zijn afscheidscollege zette Fijnaut uiteen

welke waarden het uitgangspunt van zijn academisch leven hebben gevormd en welke praktische consequenties hij in de voorbije decennia aan deze waarden heeft verbonden. De vier waarden die door hem werden besproken zijn: creativiteit, openbaarheid, grondigheid en dienstbaarheid.

Daarna deed Fijnaut zijn opvolgers enkele voorstellen aan de hand voor zowel wetenschappelijk als maatschappelijk relevant onderzoek. Deze voorstellen hebben betrekking op: 1. de feitelijke werking van de strafrechtspleging, mede in het licht van de onbalans in de discussie over de functies van het strafrecht en de verdergaande europeanisering van politie en justitie, 2. de strategische positie van de politie in onze samenleving en de vorming van een nationaal politiekorps, en 3. de ernstige scheefgroei van de criminologie waar het gaat om het onderzoek naar financieel-economische misdaad. •

Op woensdag 12 oktober 2011 heeft dhr. prof. dr. *M.C.G.M. Peeters*, benoemd tot hoogleraar Derivaterecht aan de Universiteit van Amsterdam, zijn oratie, getiteld "Derivaterecht en risico's" uitgesproken. •

Op 14 oktober 2011 om 16.30 uur zal prof. dr. *Liesbeth Lijnzaad*, benoemd tot bijzonder hoogleraar Practice of International Law aan de Universiteit Maastricht, haar oratie "De Doos van Pandora, vooronderstellingen over de ontwikkeling van het volkenrecht" uitspreken. •

Plaats: Minderbroedersberg 4-6 te Maastricht

Op 20 oktober 2011 om 16:00 uur zal mw. prof. dr. *D.M. Curtin*, hoogleraar Europees Recht aan de Universiteit van Amsterdam, haar oratie getiteld "Top Secret Europe" uitspreken. •

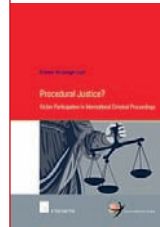
Plaats: Aula van de UvA, Singel 411 te Amsterdam

Op 21 oktober 2011 om 15:00 uur zal dhr. prof. dr. *A.L.G.A. Stille*, hoogleraar Huwelijksvermogens- en erfrecht aan de Universiteit van Amsterdam, zijn afscheidscollege geven, getiteld "Mijn en dijn in het huwelijk. Een Europese oplossing ook voor Nederland?" •

Plaats: Aula van de UvA, Singel 411 te Amsterdam

Promoties

Victim Participation

In early 2006, the Office of the High Commissioner for Human Rights called for more detailed research into the relevant international standards and national and international

practices concerning the role of victims in criminal proceedings. In response to this call and the increased attention paid to victims at international criminal institutions, this study explores the role of victims in international criminal proceedings.

As such, the aim of this study is threefold: (i) to describe, explain and clarify the procedural role afforded to victims in international criminal proceedings; (ii) to evaluate whether the current approaches to victim participation in international criminal proceedings are consistent with human rights standards; and (iii) to determine the proper scope and content of victim participation in international criminal proceedings. To structure the analysis, the framework focuses on two central concepts, namely the unique characteristics of international criminal proceedings and human rights standards.

Broken up into two main parts, the first part of the study covers criminal law theories and the current role afforded to victims in domestic jurisdictions. It further examines the development of their procedural rights both domestically and internationally. The second part of the study then deals exclusively with international criminal justice institutions and the participatory rights afforded to victims therein. Using two case studies, one on the Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia and the other on the International Criminal Court, the research highlights how these courts have approached the issue of victim participation. The findings of the study indicate that increased participation raises serious concerns about fair trial protections and has led to the disparate treatment of similarly situated victims. The study concludes with general recommendations.

It is hoped that the findings of this study may contribute to a better

understanding of competing rights within international criminal justice and that they provide those involved in the shaping of international criminal justice a means through which to view the participatory rights of victims. The research was carried out by *Brianne McGonigle Leyh* at Utrecht University's Netherlands Institute of Human Rights and supervised by Prof. J.E. Goldschmidt and Prof. G.J.J. Knoops. •

Brianne McGonigle Leyh
Procedural Justice?
Victim Participation in International Criminal Proceedings

Intersentia 2011, 452 p., € 70
ISBN 9781780680200

De bestuursrechter als geschilbeslechter

Sinds de invoering van de Awb maakt de bestuursrechter een beweging van toetsing naar geschilbeslechting. Deze beweging wordt beschreven in het

proefschrift van *Dick Allewijn*, dat hij op 27 september 2011 aan de Universiteit Leiden, verdedigde. Promotor was Alex Brenninkmeijer.

Het proces bij de bestuursrechter verandert langzaam van een rechtsp proces in een partijenproces. In dat proces kijkt de bestuursrechter niet meer eenzijdig naar het voorliggende bestuursbesluit, maar naar het geschil dat partijen aan hem voorleggen. Dat opent de weg naar een meer probleemoplossende attitude.

Allereerst wordt de aanloop naar de Awb beschreven. Met de invoering van de Wet-arob in 1976 was het stelsel van rechtsbescherming tegen de overheid afgerond. In beginsel stond tegen alle overheidsbesluiten vernietigingsberoep bij de bestuursrechter open. Van één bestuursprocesrecht kon echter niet worden gesproken. Onder het vernietigingsberoep gingen verschillende waarden schuil. In de sociale verzekeringsrechtspraak gold als belangrijkste waarde dat de ongelijkheid tussen burger en overheid moest worden gecompenseerd door een informele en actieve rechter. Onder de arob-rechtspraak, het vernietigingsberoep bij de werkelijke bestuursactiviteit, lag als waarde een zorgvuldige scheiding

tussen de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de rechter en die van het politiek gelegitimeerde bestuur. In de belastingrechtspraak gold een adequate beslechting van geschillen tussen burger en fiscus als onderliggende waarde.

Voorafgaande aan de invoering van de Awb waren schuchtere pogingen ondernomen om deze drie processtelsels te harmoniseren. Ook was er een beweging gekomen en gegaan waarin harmonisatie tussen bestuursprocesrecht en burgerlijk procesrecht werd nagestreefd. Verder werd in verschillende onderzoeken blootgelegd, dat de burger eigenlijk noch bij de sociale verzekeringsrechter, noch bij de arob-rechter vond wat hij zocht. In het bestuursrechtelijk discours woedde een felle discussie over de vraag of men de verhouding tussen overheid en burger als een (wederkerige) rechtsbetrekking mag aanmerken. Bij deze stand van het bestuursrechtelijk discours werd op pragmatische wijze een eenvormig bestuursprocesrecht ontworpen. Alle bestuursrechtlers minus de belastingrechter gingen op 1 januari 1994 met dat nieuwe bestuursprocesrecht werken.

In de eerste jaren na invoering van de Awb kwamen in felle debatten de verschillende waarden die onder de eenvormigheid schuil gingen, naar boven. Deze debatten richtten zich op het bewijsrecht en op het formele denkmodel van de bestuursrechter. Intussen publiceerde de werkgroep van Kemenade een rapport waarin zij zich beklagde over de alsmaar toenemende juridisering. Niet alleen burgers, maar ook bestuurders bleken ontevreden te zijn over de wijze waarop de bestuursrechter invulling gaf aan zijn taak. De gedachte aan finale geschilbeslechting kwam op. Een groot nadeel van bestuursrechtspraak was, dat de bestuursrechter aan het slot van de procedure wel een uitspraak doet over de rechtmatigheid van het voorliggende besluit, maar – bij vernietiging van het besluit – het geschil niet definitief beslecht. Gevolg hiervan was, dat de strijd na de vernietiging gewoon kon worden voortgezet. Inmiddels is finale geschilbeslechting hoofdregel geworden. Het formeel-juridische kader van de toetsing “van buiten naar binnen” bleef echter gehandhaafd.

Verschillende ontwikkelingen, zoals de opmars van mediation, de derde evaluatie van de Awb waarin de bur-

ger uitdrukkelijk in beeld werd gebracht, klanttevredenheidsonderzoeken bij de rechtbanken, de aanhouden van de klacht over de hoge kosten van juridisering en de experimenten binnen de overheid met het voeren van oplossingsgerichte gesprekken met burgers, leidden ertoe dat rechtbanken hun bestuursrechtelijke zittingen als het ware opnieuw gingen uitvinden. Hieruit kwam het concept van de regiezitting naar voren: een vroegtijdig contact tussen rechter en partijen waarin niet alleen de juridische standpunten en argumenten, maar ook de onderliggende belangen en het onderliggende conflict worden verkend. De rechtspraak verloopt meer bevredigend voor iedereen, als de rechter met partijen probeert door te dringen tot de kern van het probleem. Een geschilbeslechttingsmodel past daar beter bij dan het klassieke toetsingsmodel. De rechter kan er in dat model meer oog voor hebben dat de geschillen die aan hem worden voorgelegd, meestal gejuridiseerde conflicten zijn. Als de rechter daar oog voor heeft, leidt dat naar verwachting tot grotere tevredenheid bij burgers en overheid, tot de-escalatie van hun conflicten, en tot meer kans op vertrouwensherstel. •

Dick Allewijn
Tussen partijen is in geschil...
De bestuursrechter als geschilbeslechter

SDU 2011, 200 p., € 45
ISBN 9789012387286

Scripties

De redactie biedt aan studenten de mogelijkheid om met een korte samenvatting van hun masterscriptie in dit tijdschrift te komen. Hiernaast wordt de gehele versie van het document op de website van het NJB geplaatst. De redactie wil graag een podium bieden voor de vele mooie juridische teksten en innovatieve opvattingen van studenten die tot nu toe nog te weinig onder de aandacht komen van de vele juristen die in ons land werkzaam zijn. Heb je belangstelling om te worden geselecteerd voor opname van een samenvatting van je masterscriptie in het NJB? Stuur dan je scriptie, voorzien van een samenvatting van maximaal 200 woorden, het eindcijfer (minimaal een acht) dat je voor de scriptie hebt ontvangen en ook je afstudeerrichting en de naam van je scriptiebegeleider, naar het redactie bureau van het NJB, postbus 30104, 2500 GC Den Haag of e-mail: njb@kluwer.nl.

Hoogleraren

Larissa van den Herik is benoemd tot hoogleraar internationaal publiekrecht. Zij studeerde Neder-

lands recht aan de Vrije Universiteit en promoveerde aldaar in 2005 op een proefschrift over internationaal recht en het Rwandatribunaal. Sinds 2005 is zij aan de Universiteit Leiden verbonden. Larissa is hoofdredacteur van het Leiden Journal of International Law en lid van de Commissie Advies Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV). Haar huidige onderzoek richt zich op het snijvlak van internationaal strafrecht en mensenrechten. Centrale onderzoeksthema's daarbij zijn: de wisselwerking tussen internationale strafhoven en mensenrechtshoven en -comités en de vraag of en hoe rechtsculturen de interactie tussen deze internationale rechterlijke instanties beïnvloedt. •

Sarah van Walsum is per 1 september 2011 bij de faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit

Amsterdam benoemd tot hoogleraar Migratierecht en familiebanden. Van Walsum is gespecialiseerd in vreemdelingenrecht, gezinshereniging, migrant domestic workers en transnationale familiebanden. Begin dit jaar ontving Van Walsum een VICI-subsidie van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Ze ontving deze subsidie voor haar onderzoeksvoorstel Migration Law as a family matter. Dit project is per 1 september 2011 van start gegaan. •

Advocatuur

NautaDutilh heeft vier nieuwe partners benoemd.

David van Ee is gespecialiseerd in aanbesteding, contractvorming en geschillen over infrastructuur,

industrie en vastgoed. Van Ee heeft een coördinerende rol in het NautaDutilh-team dat adviseert over de grote PPS projecten in Nederland. Hij

procedeert daarnaast over bouw en aanbesteding zowel namens opdrachtgevers als grote Nederlandse aannemers. •

Jean-Marc Groelly is gespecialiseerd in internationaal belastingrecht. Hij adviseert vooral over belastingaspecten op

het gebied van structured finance, M&A, private equity, investment funds, vastgoed en intellectueel eigendomstransacties. Voor zijn komst naar NautaDutilh in januari 2006 heeft hij bij verschillende Anglo-Amerikaanse advocaten- en advieskantoren in Luxemburg gewerkt. •

Anne Marie Verschuur is sinds 2003 als advocaat verbonden aan NautaDutilh en is gespecialiseerd in het intellectuele

eigendomsrecht. Verschuur heeft veel ervaring in merken-, auteursrecht-, handelsnaam- en octrooigeschillen, alsmede in transacties met belangrijke intellectuele eigendomscomponenten. •

Diederik Vriesendorp is gespecialiseerd in loan finance transacties. Hij adviseert financiële instellingen en corporate cli-

enten. Vriesendorp werkte eerder bij NautaDutilh in New York, was gedetacheerd bij een advocatenkantoor in Londen en werkte namens NautaDutilh bij drie Nederlandse banken. Vriesendorp trad in 2000 in dienst. •

De Brauw Blackstone Westbroek heeft *Reinout Vriesendorp* en *Frank Pötgens* als partner-hoogleraar benoemd.

Vriesendorp is sinds 1992 hoogleraar privaatrecht aan Tilburg University en was van 1985 tot 1992 al aan De Brauw verbonden. Hij zal zich binnen De Brauw voornamelijk toelagen op de Corporate Restructuring- en Insolvencypraktijk, en blijft daarnaast als deeltijd hoogleraar verbonden aan Tilburg University. •

Voor het plaatsen van berichten in deze rubriek kunt u uw tips en informatie naar njb@kluwer.nl sturen.

Pötgens is sinds 1999 werkzaam bij De Brauw en sinds 2007 hoogleraar Internationaal en Europees belastingrecht aan de

Vrije Universiteit Amsterdam. Pötgens is binnen kantoor met name actief op het gebied van internationaal belastingrecht bij (her)structureringen en op het gebied van fusies en overnames. •

Jörgen Geelhoed wordt per 1 oktober aanstaande partner bij EBH Elshof Advocaten, Naaldwijk en Delft. Geelhoed is

sinds 1998 advocaat en was partner bij Ekemans en Meijer. Geelhoed zal bij EBH Elshof de sectie Bestuursrecht komen versterken en zich met dat rechtsgebied richten op het Westland. •

Frans-Jozef Crousén en *Hans van Ramshorst* zijn toegetreden tot de Corporate transactiepraktijk van Kennedy Van der Laan. Ze zijn beide voormalig partners van de praktijk ondernemingsrecht van Van Doorne.

Crousén is sinds 1988 advocaat en is ruim 20 jaar actief in de ondernemingsrechtpraktijk. In zijn praktijk richt Crousén zich

voornamelijk op transacties: fusies, overnames, bedrijfsopvolgingen, management buy-outs, joint ventures en andere samenwerkingsvormen. •

Van Ramshorst werkte sinds 1976 bij Van Doorne en sinds 1982 partner. Zijn ervaring op vennootschapsrechtelijk

gebied omvat onder meer (grensoverschrijdende) fusies en overnames, reorganisaties, internationale samenwerkingsverbanden en aandeelhoudersovereenkomsten. •

28 10 2011**Herdenking Hoornse Taart**

In de maand oktober herdenken de gemeente Hoorn en het Westfries Archief de 100ste verjaardag van het zogeheten Hoornse Taart-arrest. Op 28 oktober is er een officiële herdenking. Prof. mr. B.E.P. Myjer (rechter bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg en bijzonder hoogleraar Mensrechten aan de Vrije Universiteit), mr. dr. H.K. ter Breeke (strafrechtadvocaat en docent aan de Vrije Universiteit) en mr. E. J. van der Molen (president van de Rechtbank Alkmaar) zullen stilstaan bij de betekenis van het arrest. •

Tijd: vrijdag 28 oktober van 15.00 tot 17.30

Plaats: Noorderkerk, Noorderkerksteeg 1 te Hoorn

Inlichtingen en aanmelding: de bijeenkomst is kosteloos. Aanmelding is verplicht. Aanmelden kan tot uiterlijk 24 oktober via taart@wfa.nl.

01 11 2011**Buurman... jij?!**

Presentatie van het boek *Buurman... jij?!*, geschreven door Fred Soeteman die ruim dertig jaar justitieverslaggever was van De Telegraaf, met illustraties van Chris Roodbeen. De eerste exemplaren worden uitgereikt aan de Staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie en mr. A. Moszkowicz. De presentatie vindt plaats in het Persmuseum waar momenteel ook de tentoonstelling *Verdachte portretten* te zien is. •

Tijd: dinsdag 1 november van 16.00 tot 18.00 uur

Plaats: Persmuseum, Zeeburgerkade 10 te Amsterdam

Inlichtingen: www.versehoeven.nl. De boekpresentatie is vrij toegankelijk.

04 11 2011**Najaarsvergadering NVER**

Thema van deze vergadering van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht is "Wederzijds vertrouwen en het Europees migratierecht". Tijdens de bijeenkomst wordt nader ingegaan op het zogenoemde Dublin II-systeem en op de vraag hoe de nationale rechter in de praktijk omgaat met de daaruit resulterende vraagstukken. Hoe laveert de rechter tussen het in het dit systeem verankerde beginsel van wederzijds vertrouwen en het aan het EVRM en het EU-recht ontleende beginsel van effectieve rechtsbescherming? Daarnaast zal worden ingegaan op de recente Position paper – inzet EU migratiebeleid van de Nederlandse

regering in het licht van het Europees recht. Inleiders: mr. dr. E.R. (Evelien) Brouwer, mr. dr. J.J. (Jorrit) Rijpmma, mr. H. (Hesther) Gorter en mr. G.J. (Gerben) Dijkman. •

Tijd: vrijdag 4 november van 15.30

Plaats: Pels Rijcken & Droogleeuw Fortuijn, Bezuidenhoutseweg 57 te Den Haag

Inlichtingen en aanmelding: deelname voor leden NVER gratis, voor niet-leden € 10 bij binnenkomst te voldoen (2 PO-punten). Meer informatie op www.nver.nl. Aanmelding vooraf via nver@nver.nl of rjm.vandentweel@pels-rijcken.nl.

04 11 2011**Recht en migratie**

Onder deze titel geeft François Hérans een lezing. Deze is onderdeel van de lezingenreeks 'Nieuwe Rechtsgebieden' georganiseerd door het Institut français des Pays-Bas. Migratie is een complex verschijnsel en kent verschillende aspecten: demografische, geografische, juridische, economische, sociale, politieke en antropologische. Tijdens de conferentie worden, Frankrijk en Nederland vergelijkend, enkele belangrijke juridische kwesties voor onderzoekers in de sociale wetenschap behandeld. •

Tijd: vrijdag 4 november om 16.00 uur

Plaats: Institut français des Pays-Bas, Vijzelgracht 2A, Amsterdam

Inlichtingen en aanmelding: toegang is € 6, € 4,50 (stadspas, studenten, Senioren 65+) of € 3,50 (Vrienden van Maison Descartes). Informatie/reserveringen via 020 531 95 47 /44, chloe.crowther@institutfrancais.nl of www.institutfrancais.nl. Voertaal is Frans.

08 11 2011**98th Dies Natalis EUR**

This year's focus of the Dies is on Erasmus School of Law and will provide a glimpse of the research at ESL. An honorary doctorate will be conferred posthumously on the late Lord Rodger of Earlsferry. •

Tijd: dinsdag 8 november van 15.15 tot 17.00 uur

Plaats: Aula / Auditorium Woudestein Campus, Burge-meester Oudlaan 50, Rotterdam

Inlichtingen en aanmelding: toegang is gratis. Registreren en meer informatie via www.eur.nl (trefwoord: dies natalis 2011)

25 11 2011**Nacht van de rechtsstaat**

Denkers, politici, beleidsmakers, wetenschappers, rechtsgeleerden en filosofen gaan met elkaar en het publiek in gesprek over de toekomstige inrichting van de samenleving tijdens de Nacht van de Rechtsstaat

2011. Wat is hun visie op de rechtsstatelijke inrichting van Nederland? Wat wordt hét referentiekader voor de 21ste eeuw? FORUM en Felix Meritis organiseren de *Nacht* voor de tweede keer met dit jaar als thema de betrokkenheid van onder meer de burger bij de rechtsstaat. •

Tijd: vrijdag 25 november van 20.00 tot 02.00 uur

Plaats: Felix Meritis, Keizersgracht 324, Amsterdam

Inlichtingen en aanmelding: toegang € 10, informatie op www.felix.meritis.nl/agenda of www.forum.nl.

09 12 2011**Proces op maat**

Dit is het onderwerp van de Najaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Procesrecht (NVvP). Aanleiding voor deze keuze is de aanhoudende wens, zowel in beleidskringen als in de praktijk, om waar mogelijk efficiënte en "op maat gesneden" geschilbeslechting toe te passen. Inleiders: mr. P.K. Nihot (senior rechter en sectorvoorzitter bij de Rechtbank Utrecht), prof. dr. N. Frenk (bijzonder hoogleraar Aansprakelijkheid en Verzekeringsrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam, tevens raadadviseur bij de Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie) en mr. P.N. Wakkie (advocaat te Amsterdam, voormalig lid van de Raad van Bestuur van Ahold). •

Tijd: vrijdag 9 december van 14.00 tot 17.30 uur (registratie deelnemers 13.30 uur)

Plaats: Van Doorne, Jachthavenweg 121, Amsterdam

Inlichtingen en aanmelding: alleen toegankelijk voor leden, aan deelname zijn geen kosten verbonden, leden ontvangen een uitnodiging. Wie lid wil worden, kan nadere informatie verkrijgen op www.nvvpprocesrecht.nl en per e-mail via nvvp@nautadutilh.com.

16 12 2011**Staatsrechtconferentie 2011**

In 2011 organiseert de capaciteitsgroep Staats- en bestuursrecht van de Open Universiteit de jaarlijkse Staatsrechtconferentie. Het thema van de Staatsrechtconferentie 2011 is 'Interbestuurlijk toezicht'. Inleiders: mr. M. Oosting en prof. mr. S.E. Zijlstra. Verder staan vier workshops, verdeeld over twee sessies, op het programma en zal de dag worden afgesloten met een paneldiscussie. •

Tijd: vrijdag 16 december van 10.00 tot 18.00 uur

Plaats: Koninklijke Schouwburg, Korte Voorhout 3, Den Haag

Inlichtingen en aanmelding: kosten bedragen € 125, aanmelden via www.staatsrechtconferentie.nl.

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Rechtbank Dordrecht

(Senior) rechter

28 oktober 2011

De rechtbank Dordrecht, opleidingsrechtbank, heeft per 1 januari 2012 een vacature voor senior rechter. Het betreft een plaatsingsmogelijkheid binnen het team strafrecht.

De functie omvat het volgende: de senior rechter

- behandelt als voorzitter meervoudig kamer of als unus rechter ook de uitzonderlijk ingewikkelde, zeer omvangrijke dan wel publiciteitsgevoelige zaken;
- treedt op als inhoudelijke specialist/vraagbaak van de sector: en/of
- treedt op als opleider van rechter(lijk ambtenaar) in opleiding/juridisch medewerker; en/of
- stelt (concept) beleidsplannen/adviezen op inzake inhoudelijke kwaliteitsontwikkeling en –borging.

Bijzonderheden:

Behalve de vacature senior rechter zijn er voor rechters ook tijdelijke mogelijkheden op detacheringsbasis.

De fusie met de rechtbank Rotterdam is voorzien in 2012.

In de procedure is opgenomen een gesprek met een benoemingsadviescommissie.

Informatie is op te vragen bij de heer mr. P.C. Santema, sectorvoorzitter publiekrecht, telefoon 078-6391 234.

Uw sollicitatiebrief met curriculum vitae moet zijn ontvangen door de rechtbank uiterlijk 1 november 2011. U dient uw brief te richten aan het bestuur van de rechtbank te Dordrecht t.a.v. mevrouw J.M. Lagarde-Schoorl, waarnemend hoofd P&O, postbus 7003, 3300 GC Dordrecht.

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Rechtbank 's-Hertogenbosch

2 (Senior-)Rechter 32-36 uur

1 november 2011

De rechtbank 's-Hertogenbosch zoekt een rechter voor de sector Civiele kantonzaken (de toekomstige aanduiding van de sector Kanton). De nieuwe rechter wordt ingezet binnen de afdeling Zuid op de locatie Eindhoven. Het betreft een structurele arbeidsplaats voor minimaal 32 uur per week. Benoeming tot senior-rechter behoort - afhankelijk van de werkervaring als rechter – eventueel tot de mogelijkheden.

U bezit de rechtbankcompetenties samenwerken, omgevingsbewustzijn, professionele integriteit en bent ondernemend en resultaatgericht.

- De voorkeur gaat uit naar een kandidaat met een ruime mate aan ervaring die op korte termijn inzetbaar is.
- Het salaris van rechter bedraagt min. € 5.254,- en max. € 6.777,-. Het salaris van senior rechter bedraagt min. € 6.777,- en max. € 7.437,-.
- Een assessment kan deel uitmaken van de procedure.
- De rechtbank 's-Hertogenbosch past een actief rouleerbeleid toe.
- Medewerkers van de sector Kanton/sector Civiele kantonzaken dienen de bereidheid te hebben -indien nodig- werkzaam te zijn op de locatie 's-Hertogenbosch.

Voor meer informatie over de rechtbank 's-Hertogenbosch, bovenstaande functie en de selectieprocedure kunt u telefonisch of per e-mail contact opnemen met mr. M.H. Kobussen, afdelingsvoorzitter sector Kanton, tel. 040-235 9535, e-mail: m.kobussen@rechtspraak.nl.

Uw schriftelijke sollicitatie met cv stuurt u vóór 1 november 2011 naar: Rechtbank 's-Hertogenbosch, ter attentie van de afdeling P&O, Postbus 70584, 5201 CZ 's-Hertogenbosch. Reageren per e-mail kan ook: rbvacatures.denbosch@rechtspraak.nl. Op verzoek wordt aan u een functieprofiel ter beschikking gesteld.

Hoe je kijkt, bepaalt wat je ziet

Geen twee zaken zijn exact hetzelfde. Het beoordelen van een kwestie mag dus nooit berusten op routine en vraagt om een onafhankelijke geest. Om analytisch en vooral vernieuwend denken. Wij stimuleren onze mensen op een andere manier tegen de materie aan te kijken. Wij dagen elkaar uit om nieuwe inzichten te formuleren en te toetsen. Research and development in de advocatuur. Nuttig én noodzakelijk voor wie weet hoe wispelturig Vrouwe Justitia kan zijn. Aan ons de opdracht om bij elke zaak, met heldere inzichten te overtuigen. Wij doen dat voor overheden, non profit organisaties en bedrijfsleven. **Pels Rijcken Bron van inzicht**

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen